דבר

דבר ששי
דבר השבוע
דבר אחר
משא

דבר יום שישי כ"ו בשבט תשנ"ה 27.1.95 גליון 21466

64 עמודים, המחיר 3.70 ש"ח (כולל מע"מ) באילת 3.00 ש"ח

תרפאת: בינתיים מעדיף מניפולציות פוליטיות על עימות חזיתי
דן אבידן
(עמ' 15)

ביקורת הביקורת. בתרבות הישראלית עדיין משאירים את האמנות הפלסטית מאחור
ברוך בליך
(עמ' 17)

דבר אחר
סקר: עלייה חדה בפופולריות של הציבור בעיני הנשיא

רבין ייפגש עם דרעי בניסיון להכריע הצטרפות ש"ס

לדברי רה"מ, אם ש"ס לא תצטרף, יופקדו שרים על תיקי הפנים והדתות

מאת אמיר גוימן

ראש הממשלה יצחק רבין ייפגש בשבוע הבא עם ח"כ אריה דרעי, בניסיון להביא להכרעה בשאלת הצטרפות ש"ס לקואליציה. פגישה זו קשורה כנראה גם להצבעה שתתקיים בשבוע הבא במליאת הכנסת על הצעת החוק לשריין את הרוב במשאל העם על רמת הגולן. רבין ינסה להשיג את תמיכת ש"ס או לפחות את הימנעותה.

מנכ"ל העבודה נסים זוילי אמר אתמול, כי שיחות בארבע עיניים בין רבין לדרעי הן המתכונת הטובה ביותר למגעים אלה, אך לדבריו רבין והוא אינם משוכנעים שניתן יהיה להגיע להכרעה כלשהי בעניין הצטרפות ש"ס כבר בשבוע הבא, וזאת ללא קשר לפסיקת בג"ץ.

ראש הממשלה אמר אתמול, בתשובה לשאלות עיתונאים בבית מפלגת העבודה, כי הוא מתכוון לקבוע לוח זמנים סביר לחזרת ש"ס, ואם בתום מועד זה לא תצטרף ש"ס, הוא ימנה שרים מהממשלה כמופקדים על תיקי הפנים והדתות. עם זאת אמר, כי אין בדעתו לנקוט גישה אולטימטיבית כלפי ש"ס. רבין חזר ואמר אתמול, כי על פי חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, אחזקת משרדים אלה באחריותו אינה מצב תקין.

זוילי, שנפגש אתמול עם רבין בעניין זה, אמר כי יש להבהיר לש"ס שאי אפשר להמשיך וליהנות, גם לא בעקיפין, ממנעמי השלטון וגו זמנית להצביע נגד הקואליציה. לדבריו, בינתיים אין כוונה למנות מינוי של קבע שרים בשני המשרדים "של ש"ס", משום שבכך עשויה להינעל דלת הממשלה באופן סופי בפני ש"ס.

מקורבי דרעי אמרו השבוע, כי האפשרות שרבין ימנה שרים כמופקדים על משרדי הפנים והדתות נלקחת בחשבון, וכי בש"ס לא יראו בכך נסיבות שאין מהן חזרה לעבר הממשלה. החשש היחיד שעליו הצביעו הוא האפשרות ששרי העבודה יפטרו את הפקידים הבכירים שמינתה ש"ס במשרדים אלה, ואשר מפעילים בשנה האחרונה את המשרדים, במידה רבה על פי הנחיותיהם של דרעי ואישים אחרים בש"ס.

זוילי אמר אתמול, כי אין כוונה לנקוט צעדים שיגרמו לשבירת הכלים, ומשום כך בעתיד הקרוב לא יפוטרו פקידים אלה.

רבין הבהיר אתמול, כי אינו מתכוון לצרף שרים חדשים או לערוך שינויים בממשלתו. לדבריו, הוא מעוניין עתה יותר מכל ביציבות. עם זאת אמר, כי אם וכאשר תצטרף ש"ס או שתחליט שלא להצטרף לממשלה, תיעשה הערכת מצב חדשה בעניין זה, כלומר בשאלת צירוף שרים או חילופי תיקים.

רבין וקהלני, אתמול בכינוס מחוז תל-אביב של העבודה (צילום: י.פ.פ.א)

כריסטופר: סוריה וישראל הגיעו לשלב ההכרעה

מאת דרורה פרל, וושינגטון

שר החוץ האמריקאי וורן כריסטופר חזר ואמר אתמול, כי המו"מ בין ישראל וסוריה נמצא בשלב מכריע, וכדי להשיג פריצת דרך צריכים שני הצדדים לקבל החלטות מכריעות.

בשימוע בוועדת החוץ של בית הנבחרים האמריקאי אמר כריסטופר, כי כדי להמשיך בתהליך השלום עם הפלסטינים, יש הכרח שהישראלים יחושו ביטחון ועל הרשות הפלסטינית להוכיח, בדרך ממשית, כי היא עושה כל שביכולתה למנוע טרור ואלימות. על הפלסטינים לראות כי ישראל עושה את חלקה להמשך מימוש הצהרת העקרונות.

כריסטופר ביקש אתמול מוועדת החוץ של בית הנבחרים שלא לקצץ בחלקה של ארה"ב במימון כוחות השלום של האו"ם.

סנטור פטריק ליהי, ראש סיעת המיעוט הדמוקרטי בוועדת ההקצבות של הסנאט, יצא בהתקפה חריפה נגד הישראלים הפועלים בקונגרס נגד הצבת כוח פיקוח אמריקאי במסגרת הסכם שלום ישראלי-סורי. בנאום במליאת הסנאט שלשום, האשים ליהי שהם (אנשי ישראלים) מבקשים להפיל את ממשלת רבין ולהפסיק את תהליך השלום.

ליהי גינה את הישראלים המגיעים לוושינגטון "ומבקשים ללמד אותנו מהם האינטרסים הלאומיים האמריקאיים". הוא אמר עוד, שישראלים אלה טוענים שהם מספקים לחברי הקונגרס שירות בכך שהם עוזרים להם להבין את האינטרסים של ארה"ב.

ליהי שיבח את אומץ לבו ופועלו של רה"מ רבין, ואמר שאינו מקבל כי על שליו לנהל מו"מ עם הנשיא, האחראי להתקפות טרור נגד ישראלים ואמריקאים במשך עשרות שנים, לדברי ליהי.

יתכן שתוכרז כהצבעת אמון

העבודה נערכת להצבעה נגד הצעת קהלני לשיריון רוב במשאל על הגולן

מאת אמיר גוימן

במפלגת העבודה החלה ההיערכות לקראת הקרב בשבוע הבא כנגד הצעת החוק של אביגדור קהלני, שנועדה לקבוע רוב מיוחס במשאל העם על רמת הגולן. הפגישה הצפויה של ראש הממשלה רבין עם ח"כ אריה דרעי בשבוע הבא נועדה בין השאר לדיון בשאלת הצבעת ש"ס בעניין זה.

בשבת צפויה פגישה בין רבין לבין יו"ר הקואליציה הכנסת, רענן כהן, כדי לתאם מהלכים. בין השאר יידונו ככל הנראה גם הצעדים שתנקוט הקואליציה בשבוע הבא כדי להפיל את הצעת החוק.

אתמול נועד רבין עם מזכ"ל העבודה נסים זוילי לדיון ראשוני בשאלת ההצבעה בכנסת בשבוע הבא. בשיחה ביניהם נדונה שאלת ההתייחסות לקהלני, שיצביע בכל מקרה בעד הצעת החוק שלו.

קהלני חזר והודיע פעמים רבות, כי לא יסור למשמעת הסיעתית בעניין זה. בין השאר נשקלה האפשרות להכריז על ההצבעה כהצבעת אמון בממשלה, ולכפות בכך על כל חברי הקואליציה הצבעה כאיש אחד כנגד הצעת החוק.

עם זאת מבינים בעבודה, כי צעד כזה יעמיד את קהלני בדילמה קשה וכמעט בלתי אפשרית, ועל כן צפוי כי לא יעשו כן, וישתדלו את קהלני מן המשמעת הסיעתית.

מזכ"ל העבודה נסים זוילי אומר, כי הוא משוכנע, כי לקואליציה יהיה רוב בשבוע הבא כדי להפיל את הצעת החוק של קהלני, אף שמדובר ברוב זעיר ובמצב בלתי רצוי.

סיעת העבודה תקיים ביום שני דיון על הצעת החוק של קהלני, וזאת לאחר שהדיון נדחה במשך שבועות רבים למרות דרישתם של חברי הכנסת קהלני, גדליה גל, עמנואל זיסמן ויורם לס. בדיון צפויה החלטה על הטלת משמעת סיעתית.

השאלות העומדות על הפרק הן אופן ההצבעה של ח"כי סיעת העבודה ושל חברי כנסת מסיעות אחרות, כש"ס ויהדות התורה. לדברי יו"ר הסיעה הכנבס, ח"כ רענן כהן, יש לפטור את קהלני באופן רשמי מן המשמעת הסיעתית, משום שממילא לא יצייה לה.

בשבוע הבא תהיה גם הידברות עם חברי הכנסת התומכים באופן עקרוני בהצעת החוק, לס, גל וזיסמן. שלושתם הודיעו בעבר, בניגוד לקהלני, כי משמעת סיעתית בעניין הצעת החוק תחייב אותם. בן צפוי נסיון לשכנע את ח"כ אברהם שפירא מסיעת יהדות התורה להימנע או להיעדר מן ההצבעה.

זמן לבירור אצל הרמטכ"ל

אל"מ הכהן קיבל נזיפה חמורה והתנצל: 'היתה לי מעידה, זאת לא השקפת עולמי'

מאת און לוי

ראש המטה הכללי רב-אלוף אמנון ליפקין-שחק זימן אליו אמש לבירור אל"מ משה הכהן...

...השובות ומורכבות אשר ביצוען אינו אפשרי ללא תרומתן היהודית של הנשים המתגייסות לצבא".

מפקד חטיבת השריון 7, אלוף-משנה גרשון הכהן, הועמד אתמול לדין משמעתי...

אישור, כמתחייב מפקודות הצבא, והשניה התבטאותו בצורה משפילה ופוגעת בחיילות ומפקדות צה"ל ובכבוד האשה בכלל.

בהודעה שמסר דובר צה"ל נאמר בין השאר כי התבטאויות האלה עומדות בניגוד מוחלט לערכי היסוד של צה"ל ולמידת תרומתן של החיילות והקצינות לביטחון המדינה באמצעות שירותן הצבאי החיוני. מיגוון רחב מאד של משימות אינו בר ביצוע ללא שירותן המועיל והחשוב של חיילות, קצינות ומפקדות.

אל"מ הכהן הביע חרטה עמוקה על דבריו והביע התנצלות על התבטאותו האומללה והשגויה. הוא הביע הערכה והוקרה לתפקידן ושרותן של הנשים בצה"ל.

אל"מ הכהן, בן 40, עשה את כל שרותו בחיל השריון. בעקבות הסערה שעוררו דבריו הוא אמר "זו תקלה, הדברים אינם משקפים את עמדתי, היתה לי מעידה, זו בהחלט איננה השקפת העולם שלי, לא זה מה שרציתי לומר".

מכתב ההתנצלות

(עו).- במכתב התנצלות כותב אל"מ הכהן לאלוף הפיקוד: "בעקבות התבטאותי האומללה בעניין שירות הבנות בצה"ל, פניתי אליך בבקשה לאפשר לי מתן ביטוי פומבי לחרטה והתנצלות. ברור לי בכנות מלאה, כי הדברים שנאמרו פסולים ואינם ראויים לביטוי בכל הקשר, למרות שהדברים יתכן ויצאו מהקשרם וצוטטו פה ושם בחוסר דיוק. אני מודע לכך שגם מה שנאמר פסול ומיותר.

אני מבקש להבהיר באמת ובתמים, כי תפיסת עולמי רחוקה ומנוגדת לרושם

(המשך בעמוד 4)

מאת אפרים דוידי

מוכחת לשכר, ד"ר לינדה עפרוני, דירגה את משרדי הממשלה והתאגידים נוספים על פי פערים בשכר בין המינים. מסקירתה של ד"ר עפרוני עולה, כי הפער הגדול ביותר בשכר בין גברים ונשים הוא במשרד המשטרה: 49 אחוז לרעת הנשים.

השכר הממוצע ברוטו למשרה מלאה ללא תשלומים שנתיים (ביגוד, הבראה והוצאות רכב) של עובד גבר במשרד המשטרה הוא כ-6700 ש"ח.

לעומת זאת, השכר החודשי הממוצע של אשה במשרד המשטרה הוא כ-3500 ש"ח. יצויין, שכ-56 אחוז מעובדי משרד המשטרה הן נשים.

השני בדירוג האפליה על רקע שכר הוא משרד המדע והטכנולוגיה. הגברים משתכרים בממוצע כ-6,900 ש"ח לחודש, והנשים כ-3,800 ש"ח. פער של 45 אחוז. כ-68 אחוז מעובדי המשרד הן נשים.

השלישי בדירוג האפליה: משרד התחבורה. במשרד זה השכר החודשי של הגברים הוא כ-5500 ש"ח ושל נשים כ-3500 ש"ח. יותר ממחצית מעובדי משרד התחבורה הן נשים, אך הגברים משתכרים בממוצע כ-40 אחוז יותר מהנשים.

בשורה ארוכה של משרדים ממשלתיים, ביניהם האוצר, החקלאות, הכלכלה, הפנים, החינוך התרבות, החוץ, השיכון, התיירות, הקליטה ואגפי המכס ומס הכנסה, פער השכר בין גברים לנשים הוא בין 30 ל-38 אחוז. במשרדים ותאגידים אלה הנשים מהוות בין 33 ל-73 אחוז מכלל העובדים.

קבוצה נוספת בה הפערים הם נמוכים יותר, הם משרדי ראש הממשלה, התעשייה והמסחר, עבודה ורווחה הנהלת בתי המשפט (לא נלקח בחשבון שכר השופטים). במשרדים אלה הפער בין גברים לנשים הוא בין 28 אחוז ל-14 אחוז – תמיד לטובת הגברים.

"אבל זו שמחת עניים", אומרת ד"ר עפרוני, "במשרדים אלה המשכורות הן נמוכות ביותר". עובדות בהנהלת בתי המשפט, בה יש שיוויון גדול במשכורות, משתכרות בממוצע, כ-3100 ש"ח לחודש, כאשר המשרד המהודר במספר הראשון בטבלה, משרד המשטרה, בו השכר הממוצע של הנשים הוא כ-3,580 ש"ח לחודש".

ד"ר עפרוני ציינה, כי במשרד המשפטים ובטלוויזיה החינוכית נרשם הפער הנמוך ביותר באפליה בין גברים לנשים, יחד עם רמות שכר גבוהות ביחס למקובל בשירות הציבורי. עובדות הטלוויזיה החינוכית משתכרות כ-5200 ש"ח לחודש, לעומת שכר העובד, שהוא כ-6000 ש"ח, פער של 14 אחוז. במשרד המשפטים שכר הממוצע של עובדת הוא כ-5500 ש"ח לחודש, לעומת שכר גברים של כ-6500 ש"ח, פער של 14 אחוז.

ד"ר עפרוני הדגישה, כי "לא ברור האם אפליה זו היא פרי של תכנון מוקדם או נסיבות היסטוריות. מה שחשוב הוא, שנתונים אלה ידועים גם לאוצר וגם לאיגודים המקצועיים, ומדובר באפליה ברורה ובוטה על רקע מיני".

עוד הדגישה ד"ר עפרוני: "מפליא גם פער השכר בין משרדי הממשלה, כאשר

(המשך בעמוד 4)

במלאות 50 שנה לשחרור מחנה המוות

לך ולנסה ניהל את הטקס באושוויץ; היהודים העדיפו להתכנס בבירקנאו

קראקוב (עיר).- ארגונים פולניים ויהודיים קיימו אתמול טקסים נפרדים לציון שחרור מחנה המוות אושוויץ בתום מלחמת העולם השניה, ולזכר מיליון וחצי בני האדם, רובם יהודים, שנרצחו שם בידי הנאצים.

נשיא פולין לך ואלנסה, המארח של טקסי האזכרה, הוקיע את מעשי הזוועה של הנאצים בכנס הרשמי הראשון, ואמר כי לעולם לא יוכל לתמוך בטוטליטאריזם.

קבוצות יהודיות, שכעסו על הניסיון להמעיט בסבלו של העם היהודי בשואה, התכנסו בבירקנאו, מחנה ריכוז ליד אושוויץ, שם נרצחו רוב האסירים בתאי גאזים ובמשרפות.

המחלוקת חידשה את הפולמוס על השאלה האם הפולנים עשו די כדי לעזור לשכניהם היהודיים במלחמה, והאם האנטישמיות, שהיתה נפוצה מאד במדינה בשנות ה-30 ובעידן הקומוניסטי, אכן נעלמה. מספר מנהיגים יהודיים הודיעו כי אין בכוונתם להשתתף בטקסים רשמיים.

בציג "יד ושם" ציין, כי הפולנים לא היו אחראיים לרצח ההמוני ולעינויים באושוויץ. ישראל גוטמן אמר: "האומה הפולנית איננה אחראית לעובדה שהמחנות הוקמו על אדמת פולין. לא שאלו את האומה הפולנית. אך האומה הפולנית רוצה רק יהודי משום שהעם היהודי חי על טריטוריה זו במשך מאות שנים".

בבירקנאו התכנסו כ-1,500 איש, רבים נשאו דגלים לאומיים, כדי לשחזר את הצעדים האחרונים של בני משפחה וידידים שנשלחו למותם, לאחר שנעצרו באירופה שבשליטת הנאצים. התהלוכה התקדמה לאורך שורות של צריפי העץ ומגדלי השמירה, שאותם איישו אז שומרי אס-אס בעזרת כלבים. התהלוכה הגיעה עד לשרידיהן של שתי משרפות שפוצצו בידי הנאצים. בראש התהלוכה צעדו צמדים של "תאומי-מנגלה".

אחרי נאומים קצרים של אישים יהודיים, כילל יו"ר הכנסת שבח וייס וחתן פרס נובל לשלום אלי ויזל, שהיה בעצמו אסיר באושוויץ, נאמרה תפילת "קדיש".

ארגונים יהודיים החליטו לקיים טקס זה, לאחר שהתברר כי ה"קדיש" ומנהיגים יהודיים אחרים לא יהיו חלק בולט באירועים הרשמיים לרגל יום השנה ה-50 לשחרור המחנה בידי חיילי הצבא האדום, ב-27 בינואר 1945.

רבים מהמשתתפים סירבו לקבל את ההסברים הפולניים, כי הטקסים האקומניים המתוכננים להיום, נועדו לשקף את העובדה כי גם פולנים, צוענים וקבוצות אחרות הומתו באושוויץ.

ז'אן קאהן, נשיא הקונגרס היהודי האירופי, אמר אתמול: "לפני חמישים שנה, 90 אחוז מאלה שמתו כאן היו יהודים. לכן היו צריכים להעניק מימד בולט יותר לקורבנות היהודיים. אני לא אהיה כאן מחר".

גם הרב אבי וייס מניו יורק, שנעצר ביום רביעי לזמן קצר על ידי המשטרה הפולנית, לאחר שסירב לעזוב כנסיה בעיבודי אתר מחנה בירקנאו, נכח בטקס הנפרד.

אושוויץ, (עיר-אי-אף-פי.) - הרב הראשי של פולין, מנחם יוסקוביץ, ונשיאי גרמניה רומאן הרצוג ובולגריה זליו זלב, נכחו בטקס היהודי הנפרד בבירקנאו.

יו"ר הכנסת שבח וייס חלק, בשם מדינת ישראל, כבוד לזכרם של אלה הנמצאים "בבית העלמין היהודי הגדול בעולם".

בנאום מרגש מאוד, שהושמע מול שרידי המשרפה מס' 2, שכוסו בפרחים ובדגלי ישראל, הכריז אלי ויזל: "אלוהים, אל תרחם על אלה שלא חסו על כל הילדים היהודיים", שנרצחו באושוויץ.

בתום הנאומים נאמרה תפילת "קדיש". אחת הניצולות, יהודיה תושבת פולין, אמרה כשדמעות בעיניה, "זהו בית קברות ללא קברים, אנו דורכים על עצמותיהם".

סגן נשיא הקונגרס היהודי העולמי, קלמן סולטאניק, אמר: "חובתה של הקהילה היהודית להנציח את זכר השואה, מדור לדור".

באוזן מוריס גולדסטיין, יו"ר ועדת אושוויץ הבין-לאומית, כינה את אושוויץ-בירקנאו "הבלקת של אירופה".

הקרדינל של מילאנו, קארלו מריה מרטיני, הביע אתמול צער על "הזוועות שעשו הנוצרים בכל הקשור ליהודים". את הדברים אמר בשיחה ששודרה ברדיו האיטלקי, לציון יום השנה ה-50 לשחרור מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו.

איש הכנסייה הזכיר את "רגשות הבוז, במאות ימי קדם, חשו הנוצרים לגבי

(המשך בעמוד 4)

לשמוע בקולו של הנשיא

"צריך לשים איזה שהוא עצור ככה זה לא יכול להמשך"

ראשי הערים והמועצות קוראים לעצרת זכרון ביום השבעה לטבח בצומת בית ליד

העצרת תתקיים במקום הטבח,
במוצאי שבת, 28.1.95, כ"ז בשבט תשנ"ה, בשעה 20:30

ישא דברים הרב הראשי לישראל, הרב לאו

אפרים דדעי - כפר יונה
ארגוב עמי - גבעת עדה
אלמגור יגאל - גבעת שמואל
אדלשטיין משה - בני ברק
בוים זאב - קרית גת
בר צבי - רמת-גן
בירנר עזרא - הוד השרון
בירנבוים דוד - קרית-אונו
גולדברג יוסי - מטולה
ועקנין דני - בית שמש
וולנרמן אפרים - רמת השרון
טל אריה - טירת הכרמל
יוסף יצאל - ראש העין
יאיר יצחק - ברדעיה
יאיר ניסים - אליכין
לנדאו אלי - הרצליה
לב גיורא - פתח-תקוה
להב נחמיה - חדרה
לביא יואל - רמלה
כהן גיורא - כנרת
כהן עוזי - (מ"מ) רעננה
משה מנשה - מ.א. עמק לוד
מזרחי יוסי - יסוד המעלה
ברוכמן אורן - קרית-שמונה
פאלג צבי - נתניה
קסטל יוסף - נווה מבטחים
רגב יצחק - באר-שבע
ראם דוד - קרית-אתא
שגיא דוד - בת-ים
שרבנבסקי יעד - זכרון יעקב
אברם חסון - (מ"מ), דלית אל כרמל
סלומינסקי ניסן - אלקנה
ליבוביץ אליעזר - (סגן), פרדס-חנה כרכור
בקשי שלמה - יהוד
כפריאל בני - מעלה אדומים
שבו יוסף - נס ציונה
כספי משה - סביון
לוי עזרא - קדימה
מאיר צדוק - עפולה
קולר דוד - כוכב יאיר
גלר יצחק - כפר סבא
אוזרי יעקב - אור עקיבא
חזיא משה - צבעת
קדמאיר מאיר - בנימינה
רצאבי שלמה - תל-מונד

לקבלת מידע: 09-687781, 685381 נא להצטייד בבגדים חמים ונרות

פרס: ערפל בסוגיה האטומית – חלק מתפיסת הביטחון שלנו

מאת מוטי בסוק

הערפל בסוגיה האטומית הוא חלק מתפיסת הביטחון של ישראל. אין כל סיבה שנזדרז להסיר אותו, במיוחד כאשר מדינות שכנות, כמו איראן ועיראק, קוראות בפומבי לחסל את ישראל, אמר אתמול שר החוץ שמעון פרס, בהופיעו בז'נבה בפני המכון המקומי ליחסים בינ"ל.

פרס אמר כי איראן מתייחסת לישראל כמו ל"סלמן רושדי קולקטיבי", שיש לחסלו בכל דרך אפשרית. עם זאת, ישראל אינה מתעלמת מקולות מתונים הנשמעים במדינות קיצוניות בעולם הערבי, והיא תעשה כל מאמץ להגיע לכל מי שקורא לדיאלוג איתה.

בתשובה לאחד הפרופסורים של המכון, שהאשים את ישראל בהפרת זכויות אדם בשטחים, אמר פרס: "אתה יושב בשוויץ השלווה ועורך משפט על מעשינו, מבלי שחשת על בשרך מה זה לחיות כל השנים תחת איום של טרור. אין לנו שום רגש נחיתות עם המוסר שלנו". פרס הדגיש, כי למרות הטרור הערבי ישראל לא הטילה אף פעם עונש מוות, להוציא על הנאצי אדולף אייכמן.

פרס ישתתף היום ומחר בכנס הכלכלי הבינ"ל בעיירת הנופש דאבוס. היום צפויה לו פגישה עם מזכיר האו"ם בוטרוס גאלי, ומחר ייפגש עם איש הרשות הפלסטינית, ד"ר נביל שעת.

מנכ"ל משרד החוץ אורי סביר נפגש עם יו"ר פורום המדינות התורמות לפלסטינים, הנורווגי טרול אנדרסן (צילום: חנניה הרמן)

משלחת מומחים תבדוק בליטא תיקים של משתפי פעולה עם הנאצים

מאת מוטי בסוק

בשבוע הבא תגיע לליטא משלחת של מומחים מישראל כדי לבדוק, יחד עם מומחים מקומיים, תיקים של תושבי ליטא שלפי החשד שיתפו פעולה עם הנאצים, ובכל זאת קיבלו רהביליטציה משלטונות ליטא.

בראש המשלחת הישראלית יעמוד שופט בית המשפט המחוזי בדימוס אריה סגלסון. חברים אחרים במשלחת הם אפרים זורוף, ממרכז ויזנטל, ועו"ד יוסף מלמד. הפעולה המשותפת משקפת את רצון שני הצדדים להתמודד עם הסוגיה. היא משתלבת במגמה הנמשכת לשיפור היחסים בין המדינות, מבלי להתעלם מעברן המשותף בנושאים שונים.

רבין: צריך להתכונן להפרדה לא באמצעות גדר אלא ביצירת אי־תלות

בדברו בוועידת מחוז תל־אביב בעבודה אמר רה"מ כי ימליץ למנוע התמודדות בפריימריס ממי שלא יקבל מרות המפלגה

מאת אלי ברנר

ראש הממשלה ויו"ר מפלגת העבודה יצחק רבין הודיע אתמול כי בכוונתו להציע לוועידת המפלגה שתיערך בסוף אפריל, לקבוע כי חבר כנסת שלא יקבל את מרות המפלגה, לאחר שזו קיבלה החלטה, לא תהיה לו זכות להתמודד בפריימריס לבחירות הבאות.

רבין, שדיבר בוועידת מחוז תל־אביב בעבודה, אמר כי שיחות השלום לא יושפעו אך תהיה הפקת לקחים מהמאורעות. הוא תקף בחריפות את חברי הכנסת מהעבודה המצביעים נגד מפלגתם הממשלה. הוא קרא לחברי המפלגה לא לבחור בחברי כנסת אלה. "מי שיפר מרות, אתם תאמרו לו תשכח מתמיכתנו, אתם תראו איזה שינוי יהיה במפלגה ובתודעה הציבורית אחר כך", אמר רבין.

רבין מנה את הישגי הממשלה בשנתיים הראשונות לקדנציה והאשים חברים בסיעת העבודה שהם, ולא האופוזיציה, פוגעים בהישגיה. הוא תקף בחריפות את חברי סיעת העבודה שהצביעו נגד הממשלה בהצעת החוק להרחבת ריבונות ירושלים שיזם הליכוד, אביגדור קהלני ועמנואל זיסמן. שום ממשלה של הליכוד או ממשלת אחרות לא הציעה הצעת חוק כזאת, אמר, עכשיו הליכוד באופוזיציה, אז הוא מנסה להביך את ממשלת העבודה, "העזות עניות לחברים שלנו, שכמעט גרמו לחוק שכל ראשי הממשלות התנגדו לו, לעבור, לא יתכן שנשים לעצמנו מוקש".

גם ביחס ליוזמתם של ח"כים מהעבודה, המגנים ליזום חוק המחייב רוב של 70 כדי לאשר שלום עם סוריה תוך ויתור טריטוריאלי תקף רבין, וכינה זאת חוק מטופש. "הגיע הזמן שמפלגת העבודה תרים את הנס נגד האנרכיה הקיימת בקרב חברים בעבודה. המנדט של אף אחד מהח"כים שלנו לא שייך לו, אלא למפלגה, אם רוצים להמשיך בשלטון חייבים לציית להכרעת הרוב, אחרת זו אנרכיה". רבין אמר כי הליכוד אינו מציג אותו. לליכוד אין אלטרנטיבות לשום מהלך של העבודה, הוא בנה על חברים במפלגה שיפורדו אותה מבפנים.

רבין אמר כי צריך להתכונן להפרדה בין ישראל לפלסטינים, לא באמצעות גדר אלא ביצירת אי תלות בין הצדדים. ההפרדה לא תהיה מחר ולא בעוד חצי שנה, אלא לקראת מימוש פתרון הקבע. על המו"מ עם הסורים אמר, כי הגם שהוא לא רואה שום מאמץ מצידם לקידומו הרי ישראל לא צריכה להפסיק את התהליך, ובוודאי לא להביא הצעות חקיקה שיכולות לטרפד אותו.

חוסיין נשק לערפאת פעמיים:

הסכם כללי לשיתוף פעולה ותיאום נחתם ברבת־עמון בין ירדן לרשות הפלסטינית

מאת דן אבידן

ראש ממשלת ירדן זייד בן שאכר וראש הרשות הפלסטינית ערפאת, חתמו אתמול ברבת־עמון, בנוכחות המלך חוסיין, על הסכם כללי לשיתוף פעולה ולתיאום בין ממלכת ירדן לבין הרשות הפלסטינית. כמו כן חתמו השרים הירדנים הרלבנטים ונציגי הרשות הפלסטינית על שבעה הסכמים אופרטיביים לשיתוף פעולה ירדני־פלסטיני בשבעה תחומים עם אפשרות להוספת תחומי שיתוף פעולה נוספים. שבעת ההסכמים מסדירים את יחסי שיתוף הפעולה בין שני הצדדים בתחומים הבאים: חינוך, תרבות, בנקים ומטבע, מסחר, דואר ותקשורת, תחבורה, ועניינים מנהליים.

מימושם של הסכמים אלה תלוי בחלקו בתיאומים עם ממשלת ישראל, הקשורה מצדה בחוזים כלכליים עם הפלסטינים מצד אחד, ועם הירדנים מצד שני. לאחר חתימת ההסכמים בין ירדן לרשות הפלסטינית נשק חוסיין פעמיים על לחייו של ערפאת, ושני המנהיגים נמנעו מלהשיב על שאלות כתבים.

סגן ראש ממשלת ירדן עבד אלראוף רוואבדה, שעמד בראש הצד הירדני שניהל את ההסכמים עם הצד הפלסטיני הסביר, כי ההסכם הכללי נועד לקבוע את המסגרת לשיתוף פעולה ותיאום בין ירדן לרשות הפלסטינית בכל התחומים הנוגעים לשני הצדדים, במגמה לתאם עמדות בזירה הערבית, האסלאמית והבין־לאומית. ההסכם הכללי מתעלם מהמחלוקת בעניין המקומות הקדושים לאסלאם במזרח ירושלים בין ירדן לפלסטינים. ערפאת וחוסיין הסכימו לדון במחלוקת זו במועד מאוחר יותר, וכך שבינתיים לא יעלה הצד הפלסטיני בשום פורום ערבי או אסלאמי את שאלת האפוטרופסות הירדנית על המסגדים בהר הבית.

חוסיין שב ואמר שלשום לערפאת, ערב החתימה על ההסכם, כי ירדן תמשיך להשגיח על המסגדים במזרח ירושלים עד אשר הפלסטינים יאכפו את ריבונותם על העיר בהסדר הקבע עם ישראל. בהסכם הכללי מכירה ירדן בהסכם העקרונות הישראלי־פלסטיני, ואילו הרשות הפלסטינית מכירה בהסכם השלום הישראלי־ירדני, שבשעתו עורר את כעסה, בגלל הסעיף הכלול בו בשאלת מעמדה של ירדן כאפוטרופסית על המקומות הקדושים במזרח ירושלים.

באשר לשבעת ההסכמים האופרטיביים - ההסכם המסדיר את קשרי החינוך בין שני הצדדים קובע, בין השאר, כי מערכות הלימוד הירדניות ימשיכו לשמש בתי ספר בגדה המערבית, עד שהרשות הפלסטינית תכין מערכת לימוד משלה. בינתיים תשנה הרשות באופן חלקי את מערכות הלימוד הירדניות, תוך הבלטת הזהות הפלסטינית בהן. כמו כן נקבע כי מערכות החינוך הממשלתיות בירדן יסייעו לרשות הפלסטינית להקים מערכות חינוך ממלכתיות משלה בשטחים. נקבע גם שירדן תכיר בתעודות של בתי ספר בשטחים, והרשות הפלסטינית תכיר בתעודות של מערכת החינוך הירדנית.

ההסכם בנושאי הסברה ותרבות, קובע כי ממשלת ירדן תסייע לרשות הפלסטינית בתחום ההסברה, וכי יושם דגש על האופי האסלאמי והערבי של ענייני התרבות בירדן ובשטחי האוטונומיה. בתחום המסחר לא הצליחו שני הצדדים לסכם על הקמת אזור סחר חופשי בין ירדן לגדה המערבית ועזה. אולם נקבע שיוקמו ועדות משותפות שתפקידן לקבוע מספר סחורות שיהיו פטורות ממכס וממסים, במגמה להגדיל את מספרן בעתיד, כדי להגיע בסופו של דבר לאזור סחר חופשי בירדן ובשטחים.

בתחום הבנקאי נקבע שהדינאר ימשיך לשמש מטבע עובר לסוחר בגדה המערבית ועזה וכי הרשות הפלסטינית "תנסה להשתמש בו ברוב פעולותיה באמצעי תשלום". כמו כן נקבע כי סניפי הבנקים הירדניים בגדה המערבית ועזה ימשיכו לפעול, סניפים חדשים יקבלו רישיונות מהרשות הפלסטינית, וכי הפיקוח על הבנקים יעשה במשותף על־ידי הבנק המרכזי הירדני והרשות הפלסטינית. בהסכם הפיננסי הזה עשה חוסיין מספר ויתורים לערפאת. הוא הסכים שהפיקוח על הבנקים הירדניים בשטחים יהיה משותף פלסטיני־ירדני, ושהדינאר לא יחשב למטבע העיקרי בשטחי האוטונומיה, אבל ימשיך לשמש כתוך המטבע של הרשות הפלסטינית. כמו כן נקבע בהסכם הפיננסי הנוכחי כי אף צד לא ינקוט צעדים חד־צדדיים שישפיעו לרעה על היציבות המוניטרית של הצד השני.

סעיף זה הוכנס להסכם לבקשת ירדן כדי למנוע פגיעה בערך הדינאר הירדני העומד בשטחים, בשעה שהפלסטינים ינפיקו את המטבע שלהם. יש לציין שכמחצי מליארד דינארים ירדנים נמצאים במחזור הכספים בשטחים, והם מהווים כשליש מכלל מחזור המטבע הירדני.

באשר להסכם המסדיר עניינים מנהליים בין ירדן לרשות הפלסטינית, הוא כולל תקנות להקלת המעבר של הפלסטינים בגשרי הירדן אל ירדן והמגמה חזרה לשטחים, ומירדן לחבלי העולם הערבי. ההסכם בתחום הדואר והתקשורת מסדיר את שיתוף הפעולה בתחומי הדואר והטלפון בין שני הצדדים.

ההסכם בתחום התחבורה והתעבורה, קובע דפוסים לשיתוף פעולה בסלילת כבישים, הקמת גשרים ומעברים וכדומה.

משרד בעזה

פרט לחתימת ההסכמים הנ"ל, החליטה ממשלת ירדן אתמול לפתוח משרד קישור משלה בעזה. וזאת, במסגרת הידוק היחסים בין ירדן לרשות הפלסטינית, ו"מתוך תמיכה ביישות הפלסטינית בהיותה ראשיתה של מדינה עצמאית". משרד הקישור נועד גם לסייע לתושבי רצועת עזה להסדיר עניינים שלהם הקשורים בירדן. בעזה כבר קיימים משרדי קישור של מרוקו ושל מצרים.

ערפאת אמור להיוועד היום בקאהיר עם הנשיא מובארק ולדווח לו על ההסכמים שנחתמו אתמול ברבת־עמון בין הרשות הפלסטינית לממלכת ירדן. כמו כן ידונו שני המנהיגים בהתפתחויות הנמשכות בשטחים. שר החוץ הירדני שוחח אתמול בטלפון עם עמיתו המצרי ודן עמו באפשרות לכנס בקרוב מפגש בין שרי החוץ של מצרים, ירדן והרשות הפלסטינית, כדי לתאם עמדות בשאלות העקורים הפלסטינים - לקראת פתיחת הדיונים בעניינם בעתיד עם נציגי ממשלת ישראל.

עליית מניות

מרבת־עמון נמסר, כי שיפור היחסים בין ירדן לרשות הפלסטינית הגביר את הסחר והעלה את המחירים בשוק המניות הירדני השבוע, במגמה חיובית הנראית כעשויה להימשך לאורך זמן, אמרו אתמול ברוקרים בבורסת רבת עמון.

נפח הפעולות בשוק הכספים של רבת עמון עלה ב־36 אחוז בשבוע שהסתיים אתמול, נאמר בדו"ח השבועי.

גם שוק המניות עלה במהלך השבוע. המדד הרשמי, המבוסס על 60 חברות, עמד אתמול על 144.5 נקודות, לאחר עלייה של 1.5 נקודות או יותר מאחוז אחד במשך השבוע.

ברוקרים, שביקשו להישאר בעילום שם, בהתאם לנהלי הבורסה בירדן, אמרו כי משקיעים ניסו במשך כל השבוע להזרים כספים לבורסה, על סמך ריווחים בהקשר ההסכם הכלכלי בין ירדן לרשות הפלסטינית ברצועת עזה ובמובלעת יריחו. חברות ירדניות רבות הנסחרות בבורסה אמורות להרוויח עתה מהקשרים הכלכליים שיהודקו עם הרשות הפלסטינית. "כעת, לאחר שנחתם הסכם רשמי, הדרך פתוחה בפני חברות רבות שיוודרו לשוק הפלסטיני", אמר אחד הברוקרים. "פירוש הדבר יהיה המשך העלייה בשוק המניות ברבת עמון, במהלכים של מחירים ומחזור". בשוק המניות של רבת עמון רשומות כ־110 חברות, וערך השוק הוא של כ־5 מיליארד דולר.

מצבו של חייל הנח"ל לירן בייגוול שנפצע בלבנון ממשיך להיות קשה מאוד

מאת אורי שרון

"אילו ניתן היה לרפא באהבה, לירן כבר היה מתרוצץ ברחובות", כך אמר אחד מידידי משפחת בייגוול, שהגיע לבית החולים רמב"ם בחיפה כדי לעודד את בני המשפחה.

במצבו של לירן, חייל נח"ל, שנפצע שלשום בהיתקלות עם מחבלים בדרום לבנון, לא חל שינוי והוא ממשיך להיות קשה מאוד. לירן מאושפז חסר הכרה ומונשם ביחידה לטיפול נמרץ, לאחר שעבר סדרת ניתוחים בעקבות פגיעות בראשו ובגפיו.

פרוזדור היחידה לטיפול נמרץ ברמב"ם המה אתמול חובשי כומתות ירוקות של הנח"ל. עו"ד מיכאל שקד, התובע במשפט דמיניוק, בא לחזק את ידי ההורים – את האב צבי, שהוא איש המחלקה הצרפתית בקול ישראל, ואת האם דפנה, עורכת דין שהיתה עוזרתו של שקד במשפטו של הפושע הנאצי.

"אנחנו נאבקים על חייו של החייל", אמר מנהל היחידה לטיפול נמרץ. הרופאים אומרים ש־48 השעות הראשונות שלאחר הניתוח שעבר לירן בראשו, הן הקריטיות. "כולנו מחזיקים אצבעות ומתפללים לשלומו", אמרו אתמול בפרוזדור היחידה.

יצוין כי במקום שהיום גם בני משפחותיהם של החיילים נחשון כוכבי ואבי בבאי, שנפצעו בתחילת השבוע בפיגוע החבלני בצומת בית ליד.

אמו של לירן בייגוול, בוגר בית הספר התיכון "רנה קסן" בירושלים, היתה מורה בבית הספר לפני שהחלה לעבוד בפרקליטות המדינה. אחד המורים, שלא לימד את לירן אך הכירו, אמר: "אנחנו חרדים, דואגים ומתעניינים בשלומו. אנחנו נמצאים עם היד על הדופק, ויש לנו אינפורמציה כמעט שוטפת על הנעשה בבית החולים. אנחנו בקשר עם המשפחה, באמצעות בוגרים־חיילים שלנו, גם בנח"ל, שנמצאים בבית החולים. לדאבוננו, יש לנו באחרונה נציגות באירועים כאלה".

המורה מתנגד למעורבותם של כלי התקשורת בנעשה בבית הספר, על רקע האסונות שפקדו שישה מבוגריו. "אני כבר 20 שנה מלמד בבית הספר ויודע מה קורה בו", אמר, "אני רואה את 'מחול העיתונאים' בשבועות האחרונים. בית ספרנו היה ראוי שיכתבו עליו לא מן הפן הזה. אני גם דוחה את הכינוי 'בית ספר מקולל' שהדביקו לו".

אמש אמור היה אלוף פיקוד הצפון, עמירם לוין, לבקר את החיילים הפצועים ברמב"ם.

מזג האוויר

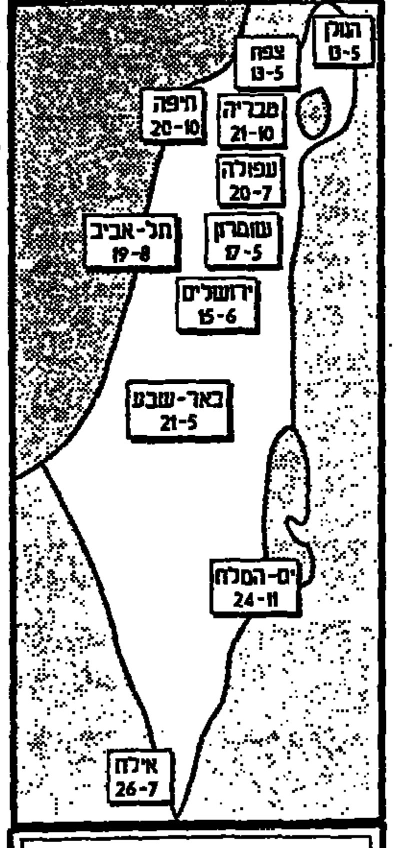

מעונן חלקית עד בהיר.

אמש בטלוויזיה/ דורון שרם

אבקסיס יורדת בגלל מחיר הרייטניג

הצטערנו לשמוע אתמול כי התוכנית "זמן לילה" שמגישה יעל אבקסיס בערוץ 2 יורדת מלוח השידורים בגלל ביקורות קטלניות או שיעור צפייה נמוך, או שניהם יחד.

יש להניח שביקורות מרושעות הן לא הסיבה להורדת התוכנית הזו, ולו רק בגלל העובדה שמורי הביקורת מעולם לא השפיעו על מתכנני לוחות השידורים. שכן בערוץ 2 ישנן תוכניות הזוכות לביקורות הרבה יותר חמורות מאלה שקיבלה "זמן לילה", ואף על פי כן הן ממשיכות להיות משודרות (למשל, שלוש תוכניות המתיחות האוויליות).

כנראה שהסיבה האמיתית להורדת התוכנית של אבקסיס היא צפייה נמוכה מדי, או במילים אחרות פרסומות מועטות מדי, שאינן מכסות את עלות ההפקה. ועל כך באמת יש להצטער.

קודם כל מפני שיעל אבקסיס היא לא סתם יפה ומתוקה, אלא גם אינטליגנטית וסקסית (כן, זה יכול ללכת ביחד) ופשוט תענוג להסתכל עליה. חבל שלא נראה אותה יותר לפני השינה.

חוץ מזה, "זמן לילה" לא היתה גרועה כל־כך. נכון שהראיונות של אבקסיס עם הזמרים המתארחים אצלה הם לא בדיוק ברנרד פיבו משוחח עם וודי אלן, אבל ראיונות עם זמרים הם אף לא מעניינים במיוחד. למעשה, הם תמיד טיפשיים (נראה אתכם מראיינים את זהבה בן). גם יאיר קטנר לא שאל שאלות הרבה יותר מתוחכמות.

אבל העיקר בתוכנית של אבקסיס היו השירים, ואלה – כדרכם של שירים פופולריים – לא היו רעים כלל. ניכר היה שעורכי התוכנית לא זילזלו בקהל הצופים והשקיעו די הרבה בצילומים "אמנותיים" (צילומי חוץ, תפאורות), שבוודאי הגדילו את עלות ההפקה. בכך ניתנה לזמרים רבים, בעיקר אלה המסווגים "מזרחיים", הזדמנות להציג את השירים שלהם באופן מכובד.

לאבקסיס יש כנראה מזל רע עם "טלעד". גם התוכנית הקודמת שלה בערוץ 2, "רוח מזרחית", התפוגגה ונמוגה למרבה הצער. נקווה שאבקסיס עוד תחזור. בינתיים נמשיך לראות אותה בפרסומות (המחורות למדי, יש להודות) שהיא עושה לבנק לאומי.

פיס

1. בסך 1,000,000 ש"ח כרטיס מס: 179794
2. במכונית זכה כרטיס מס: 841864
3. בסך 5,000 ש"ח כרטיסים מס:
839334 206405 501500 070152
467820 535744 004818 241087
204413 038578 741453 767718
039335 487156 737100 648320
190462 895907 130053 683818
562872 282776 660839 694671
294004 394560
4. בסך 1,000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־5 ספרות:
01010 55463 14813 71608
91386 98871 08574 95469
97457 57729 72718 74671
79458 84376 02016 15929
59541 16971 33847
5. בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־3 ספרות:
869 627 123 251
6. בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 ספרות:
11 85 93 87
7. בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 ספרות:
58 55 75 27
71 04 99
8. בסך 7 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרה: 7

צ'אנס

עלה - 7; לב - J; יהלום - A; תלתן - 10

דבר DAVAR

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עיתון עובדי ישראל
המו"ל: "דבר בע"מ"
נדפס בדפוס דבר בע"מ
המערכת וההנהלה תל־אביב
רחוב שוקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)
פקסימיליה: 03-294783
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים
5286156, 5281860, 5298032
פקסימיליה מודעות: 03-298032
טלפון לפניות הציבור 07.30-22.00, 03-5286141

מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: ד"ר יורם פרי
עורך אחראי: דניאל בלוך
סניפים:
בית "דבר" רחוב שוקין 45 ת"א
טלפון: 5286141, מיקוד: 65233
ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 02-256873
חיפה: רחוב הנביאים 27
טלפון: 04-620111
רחובות: רחוב הרצל 168
טלפון: 08-451381, 08-453798
הפצה "נר" 03-377056

ברכות אלופות
למר אריה זייף
מנהל אגף המכס ומע"מ
לרגל מינויו
ליו"ר הטוטו
המשך עשיה והצלחה!
מכבי עלית תל-אביב

ברכות חמות
למר אריה זייף
מנהל אגף המכס ומע"מ
לרגל מינויו
ליו"ר הטוטו
של ברכה והרבה הצלחה
איגוד הכדורסל בישראל
BASKETBALL ASSOCIATION OF ISRAEL

מיטב הברכות
למר אריה זייף
מנהל אגף המכס ומע"מ
לרגל מינויך ליו"ר הטוטו
ממרכז אליצור וספורטאיו

לאריה זייף
של ברכה והצלחה
עם המינוי ליו"ר הטוטו
מאחלים חבריך במואז'
בקעת בית שאן
הפועל בקעת בית שאן
יגאל שחר
ראש המועצה
06-539881

של מלא ברכות
למר אריה זייף
מנהל אגף המכס ומע"מ
לרגל מינויך ליו"ר הטוטו
הפועל ראשון
9672568

ברכות לבביות
למר אריה זייף
מנהל אגף המכס ומע"מ
לרגל מינויך ליו"ר הטוטו
של ברכת שגשוג והצלחה
אגודת הספורט רמת השרון
טלפון: 03-5494456
פקס: 03-5402503
רמת-השרון, שד' ביאליק 41, מיקוד 47206

לחב' החשמל בישראל
הדירקטוריון, ההנהלה והעובדים
לרגל חנוכת טורבינות הגז ב"חגית"
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה
אלקו תעשיות בע"מ

תביעות במערכה הפוליטית להדיח את אל"מ הכהן מצה"ל:

פורום הנשים של מרצ הפגין בת"א: "אם כל אשה זונה, כל מח"ט קליינט"

(עע). - הכעס על התבטאותו של המח"ט גרשון הכהן לא שכך גם לאחר הנזיפה החמורה שקיבל ומכתב ההתנצלות שפירסם. במערכת הפוליטית עדיין תובעים את הדחתו.

שרת העבודה והרווחה אורה נמיר הצהירה כי תעלה בישיבת הממשלה את נושא הופעתו והתבטאויותיו של מפקד חטיבה 7, אלוף-משנה גרשון הכהן, בפני תלמידי שמיניות בירושלים. היא אמרה כי יש להעמיד לדין את אל"מ הכהן. נמיר הזכירה גם את מות עדי רוזן וסמלת מאיה קופשטיין, אשר נהרגו בעת שירותן הצבאי בחטיבת הנצחנים, באותו פיגוע בבית ליד, "יחד עם החיילים הגברים מאותה חטיבה". נמיר אמרה, כי היא מטילה ספק גדול אם יוכל אל"מ הכהן להמשיך ולשרת כמפקד בצה"ל, ולשמש דמות מחנכת לחיילים.

ח"כ דליה איציק הגישה תלונה בכתב לפרקליט הצבאי הראשי, בדרישה לחקור את פרשת התבטאויותיו של אל"מ הכהן: "זוהי סכנה, כי המערכת הצבאית צריכה להעמיד את אל"מ הכהן לדין, על ביצוע עבירות של התנהגות בלתי הולמת או מבישה, ופגיעה במשמעת", כותבת ח"כ איציק. היא מוסיפה: "לא יעלה על הדעת, כי קצין הגורם לצה"ל נזק כבד במישור התדמיתי וההסברתי, ואשר רגיל בדיעות חשוכות ומוטעות, ימשיך לשרת בצבא בתפקיד פיקודי". ח"כ איציק מוחה מפני התעלמות של המערכת הצבאית מדברי אל"מ הכהן, וקובעת כי במקרה שאכן אמר את הדברים, יש להעמידו לדין, ולמצות את ההליכים המשפטיים נגדו.

שר החינוך והתרבות אמנון רובינשטיין, כינה את דברי אל"מ הכהן: "עלבון לשכל ולרגש ופגיעה מקוממת בציבור שלם, תוך הפגנת דעות קדומות שהדעת אינה סובלת". רובינשטיין אמר את הדברים במהלך סיור שערך במוסדות חינוך בקריית מלאכי.

ח"כ נעמי חזן דרשה מהרמטכ"ל להדיח את מפקד חטיבה 7. ח"כ חזן אמרה במהלך הפגנה שקיים פורום הנשים של מרצ בתל-אביב, כי הדברים שאמר הקצין הבכיר הם מעשה שלא ייסלח. היא הודיעה כי דרשה מהרמטכ"ל לקבוע דף הוראות לכל בעלי הדרגות - מהרמטכ"ל ועד הטוראי - כדי שכל אחד ידע מה מותר ומה אסור לומר.

חברות פורום הנשים למען מרצ הפגינו מול בניין משרד הביטחון בקריה בתל-אביב. אליהן הצטרפו מספר תיכוניסטיות וחברות נוער מרצ, ובכלל זה בנות האמורות להתגייס לצה"ל בשנה הבאה.

המפגינות נשאו שלטים וכרזות בהם הופיעו ביטויים חריפים בעקבות ההתבטאויות של מפקד החטיבה בצה"ל. בין השאר, נאמר בכרזות: "אם כל אשה זונה, כל מח"ט קליינט", "הצבא צריך להטיל על הקוד האתי גם התייחסות לנשים", "אם כל אשה זונה - כל מח"ט צריך לזכור שיש לו גם אמא, אחות ובת". "לא רק הנשים זונות, יש גם זונים גברים וזה אוניברסלי". בין המפגינים היו גם כמה גברים. אחד מהם, לסיף דורי, אמר: "אנחנו הגברים באנו לשמור על כבודנו ולא על כבוד הנשים, שמונח במקומו. שיתבייש לו הקצין". תיכוניסטית העומדת בפני גיוס לצה"ל אמרה בהפגנה, כי דבריו של הקצין הבכיר מעבירים בגופה רטט של חלחלה והוסיפה: "זוהי התייחסות וולגרית וכוחנית כלפי נשים שמהוות 52 אחוז מאוכלוסיית העולם, וחמור מאוד לשמוע מפי קצין בכיר בצה"ל שהנשים משמשות אך ורק כלי מיני".

בהודעה שמסר מזכ"ל הסתדרות המורים נאמר כי דברי המח"ט הם "התבטאות מזעזעת ופוגעת".

המזכ"ל בדשבת קרא לציבור המורים לגלות עירנות ותקיפות אל מול התבטאויות כאלה ולהגיב עליהן מייד.

שר החינוך מסר כי ינחה את המנהלים, המורים והמחנכים להקדיש מאמצים נוספים לחינוך לשוויון המינים. השר הזכיר שב-7.2.95 יוצגו בישיבת ועדת הכנסת למעמד האשה תוכניות חדשות של מערכת החינוך בנושא זה. השר יבקש גם להקפיד להבא ששום מרצה מוזמן לבית ספר לא יוכל לפגוע ברגשות ציבור מאזיניו.

ח"כ לימור ליבנת תעלה את דבריו של מח"ט 7 בוועדה לביקורת המדינה של הכנסת, שתתכנס השבוע לדיון עם ראש הממשלה יצחק רבין ועם מבקרת המדינה מרים בן-פורת, ותתבע להדיחו מצה"ל.

ליבנת אמרה כי דבריו של מח"ט 7 מעידים על חשיבה גזענית ושוביניסטית, ואין לו מקום בצה"ל.

ועדת האתיקה של הכנסת תדון בתלונה משותפת של חברת הכנסת לימור ליבנת, נעמי חזן ויעל דיין נגד סגן שר הביטחון מרדכי גור, שהגדיר את סגנית יו"ר הכנסת אסתר סלמוביץ כבעלת התנהגות זנותית. ליבנת תובעת שוועדת האתיקה תסיק מסקנות כלפי מרדכי גור.

עו"ד, סא"ל (מיל.) דליה ישראלי, פנתה הבוקר בשם ויצ"ו ישראל, המחלקה למעמד האשה והלשכות המשפטיות, לפרקליט הצבאי הראשי בדרישה לחקור מיד את העובדות ואם ימצאו נכונות - למצות את הדין עם אל"מ הכהן, שהתבטאותו הינה עבירה, לכאורה, על חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה 1965.

"אפילו אם רק חלק מהעובדות נכון", טוענת עו"ד ישראלי, "כי אז עבר הקצין לפחות עבירות משמעת של התנהגות בלתי הולמת את מעמדו כקצין בצה"ל וכנציג של צה"ל, בפגעו ללא כל הצדקה ושלא כדין בציבור החיילות בפרט, ובציבור הנשים בכלל".

אין מקום במסגרת צה"ל ובוודאי שלא בקרב הקצונה הבכירה לאדם המתבטא כך וסילוקו משירות הצבא הינו בראש ובראשונה אינטרס של הצבא. גם ההתנצלות שפורסמה אינה מספיקה ואינה הולמת את חומרת המעשה המיוחס לאותו קצין, ועל הצבא להעמיד גבול ברור בין המותר לבין האסור והמאוס.

בשנים האחרונות עשה הצבא בנושא מעמד האשה כברת דרך ארוכה, אולם עדיין ארוכה הדרך להחדיר את ערך השוויון בין המינים בצה"ל ועל רקע זה עמדה תקיפה וחד משמעית ונחרצת של הצבא בענין הנדון היא מחוייבת המציאות, מתבקשת והכרחית.

הלנה גלזר, יו"ר ויצ"ו ישראל, פנתה בדרישה לח"כ נעמי בלומנטל, יו"ר הוועדה למעמד האשה בכנסת, לכנס בדחיפות את הוועדה על מנת לדון במקרה ולדרוש ממשרד החינוך פיקוח על הופעתם של קציני צה"ל בפני ציבור תלמידים, ערב גיוסם.

אלף בני נוער מדרום-אמריקה השוהים בימים אלה בארץ במסגרת תוכנית "תפוז" של המחלקה לנוער ולחלוץ בהסתדרות הציונית, השתתפו אתמול בנטיעת 1,000 עצים לזכרם של קרבנות הפיגוע בארגנטינה, במרכז הנטיעות של הקרן הקיימת במודיעין (צילום: "פלאש 90")

מזכיר הקיבוץ הארצי: "גורל הקיבוצים בידי האוצר"

חילוקי דעות בפגישה בין שוחט, צור וראשי התנועות הקיבוציות על הסדר הקיבוצים

מאת דן הלוי

בלשכת שר האוצר בירושלים התקיימה אמש פגישה בין שר האוצר בייגה שוחט, שר החקלאות יעקב צור, וראשי התק"ם והקיבוץ הארצי. הפגישה הוגדרה בתחילתה כ"מכרעת לגורל הקיבוצים", אולם בסופה לא התקבל סיכום.

מזכירי התנועות, אריק רייכמן מהתק"ם וגיורא פורמן מהקיבוץ הארצי, וראשי המחלקות הכלכליות, הציגו נקודות מחלוקת, שלא ניתן לסכם את ההסדר בלעדיהם.

שר האוצר שוחט חזר על מחויבותו לקיים את הסדר החובות של הקיבוצים, והביע עניין לסכם את המשא ומתן תוך שבוע. הוא ביקש מספר ימים כדי ללמוד את הבעיות, והבטיח תשובה עד כ' בשבוע הבא.

שר החקלאות, יעקב צור, אמר בפגישה כי אם לא יגובש הסדר שיש בו כדי לפתור את עיקר הבעיות בקיבוצים, הוא ימליץ לתנועות שלא ללכת להסדר כלל.

לאחר הפגישה אמר צור, כי הוא מודאג לגורל ההסדר. עוזר השר, איתן ברושי, אמר כי לא יושבו חילוקי הדעות, וכחלקן אף התחדדו. הוא העריך, כי על התנועות יהיה לצאת בתקופה הקרובה למאבק ציבורי בנושא. לדבריו, הסדר התנועות מכריע לקיום הקיבוצים, ובלי הסדר הם יתפרקו.

צביקי ברמשה, מנהל החטיבה הכלכלית בתק"ם, אמר כי בכל מקרה לא יתחדש המיקוח עם פקידי האוצר. "על שר האוצר", אמר, "יהיה לקבל הכרעות בימים הקרובים". הוא הביע תקווה שהשר יקבל את ההחלטות הנכונות.

עד לפני כשבועיים נראה ההסכם על עקרונות ההסדר בהישג יד. אך כאן חלה נסיגה בעמדות האוצר, והוא חזר בו מהסכמות, או מה שנראה כהבנות עקרוניות, במספר נושאים חשובים, כמו היקף התמריצים שיעמיד האוצר לקיבוצים ונושא המיסוי.

בפגישות פנימיות של צוות המשא ומתן בתנועות ובמשרד החקלאות, שררה לקראת הפגישה אמש תחושה קשה, כשהפעילים שניהלו את המגעים עם האוצר מביעים תחושה שרומו בידי האוצר.

עיקרי המחלוקת נוגעים לטיפול האוצר בהתחייבות הממשלה לרכוש את קרקעות הקיבוצים, לפטור ממס על חברות כתוצאה מן ההסדר, ולגובה התמריצים שיתן האוצר.

גיורא פורמן, מזכיר הקיבוץ הארצי, אמר בתום הפגישה אמש, כי תשובת שוחט בשבוע הבא תכריע את גורל ההסדר. "לא נתרום כמעט תרומה של הממשלה להסדר הקיבוצים. הם רוצים לקבל יותר מאשר לתת", אמר.

בפגישה שקיים שלשום יצחק רבין עם חברים בתק"ם, רמז ראש הממשלה כי אם לא תושג הסכמה בין הקיבוצים לאוצר, הוא יתערב ויכריע בנקודות המחלוקת.

השר השוודי לפיתוח נפגש באוריינט האוס עם פלסטינים

(עע). – משלחת משוודיה, ובראשה השר השוודי לענייני פיתוח ושיתוף פעולה בינלאומי, פייר סורי, ביקרה אתמול בבוקר באוריינט האוס שבמזרח ירושלים.

חברי המשלחת השוודית, ובהם בכירים ממשרד החוץ השוודי והקונסול הכללי של שוודיה בירושלים, נועדו עם משלחת פלסטינית בראשות ד"ר נאביל קאסיס, ראש המכון הפלסטיני לחקר מדיניות כלכלית.

בפגישה השתתפו גם זיאד אבו זיאד, ראש המשלחת הפלסטינית בוועדת הפיקוח על הנשק בשיחות הרב-צדדיות, וראסן אל האטיב, שהיה חבר במשלחת הפלסטינית לשיחות השלום.

הפלסטינים העלו את בעיית הגברת קצב ההתנחלויות בגדה המערבית ובמזרח ירושלים, וסקרו את הצעדים שנוקטת ממשלת ישראל נגד הפעילות הפלסטינית בירושלים.

בפגישה, שנערכה באווירה שהוגדרה כ"ידידותית", הביעו השוודים התנגדות להתנחלויות. השוודים אמרו, כי ההתנחלות מהווה מכשול לשלום, וכי ישראל צריכה להימנע משינויים במעמד ירושלים לפני תום המשא ומתן על גורל העיר.

שבח וייס הזמין את ר"מ פולין לבקר בארץ

וארשה (עיי.פ.אי.) - יו"ר הכנסת שבח וייס הזמין שלשום את ראש ממשלת פולין, וולדמר פאוולק לערוך ביקור רשמי בישראל. וייס בא לפולין בראש משלחת ישראלית לטקסים לציון 50 שנה לשיחרור מחנה ההשמדה הנאצי אושוויץ-בירקנאו.

במהלך פגישתו עם פוולאק, ציין וייס כי השואה היתה מעשה ידי הנאצים. הוא אמר שלמרות שפולנים רבים שיתפו פעולה עם הנאצים, רבים יותר הצילו יהודים.

וייס הדגיש כי הוא עצמו ניצל הודות לסיוען של שתי משפחות פולניות. וייס, שנולד בגבולי אוקראינה שהיו בשליטת פולין לפני המלחמה, מדבר פולנית רהוטה.

מנחת טלוויזיה יהודייה בצרפת מסרבת לארח את המועמד לה פן

פאריס (רויטר) – מנחת טלוויזיה בכירה בצרפת, אנה סינקלר, מסרבת לארח בתוכנית הראיונות שלה את ז'ן-מארי לה פן, מכיוון שהוא העליב אותה בעבר בהערות על מוצאה היהודי. כך מסר ערוץ הטלוויזיה טי.אף. 1.

סינקלר, המנחה את התוכנית הפופולרית ביותר "לאקסואלה" בטלוויזיה הצרפתית, ביקשה להיות מוחלפת כאשר התוכנית תארח את לה פן, הרץ לנשיאות, ב-26 בפברואר.

על פי תקנון התחנה, כל מועמד לנשיאות זכאי להופיע בתוכנית זו.

מנהיגי הטרויקה – לישראל בפברואר; צרפת מודאגת מעתיד תהליך השלום

מאת גדעון קוץ, פריס

השלישיה המובילה של שרי החוץ של האיחוד האירופי (הטרויקה) – היו"ר שר החוץ הצרפתי אלן ז'ופה, ושרי החוץ של גרמניה וספרד – תבוא לישראל ב-8 בפברואר. השרים האירופיים יבקרו תחילה בדמשק ואחר כך ייצאו ללבנון.

במהלך הביקור בישראל הם ייפגשו גם עם יאסר ערפאת בעזה. שרי החוץ האירופים יביאו הצעות לקידום המו"מ עם סוריה ועם הפלסטינים. ב"דו-שיח המדיני" שנערך ביומיים האחרונים בפריס בין משלחות שרי החוץ של ישראל וצרפת, הביע הצד הצרפתי דאגה לעתיד תהליך השלום ובנושא ההתנחלויות. צרפת ביקשה מישראל "מחווה" בצורת הצהרה כלשהי על כוונה לחתום בעתיד על האמנה למניעת הפצת נשק גרעיני.

בין שתי המדינות יש אי הסכמה לגבי אופי היחסים שיש לקיים עם איראן ועיראק. צרפת הבטיחה לפעול כדי להביא לחתימת ההסכם הכלכלי החדש בין ישראל לאיחוד האירופי עד תחילת מרץ, אך לפי מקורות ישראלים, הסיכויים לכך קלושים, בין השאר בגלל חילוקי דעות בתוך ממשלת ישראל. סמנכ"ל משרד החוץ, יהודה מילוא שעמד בראש המשלחת הישראלית, הכחיש בתוקף את הידיעות שמקורן בפריס ושהתפרסמו בעיתון "לה מונד", לפיהן ישראל אינה מאפשרת להעביר ציוד אירופי לרשות הפלסטינית. לדבריו, הסבר זה התקבל על דעת האירופים.

שש המשאיות שלטענת עיריית פריס תקועות באשדוד, קיבלו היתרי ייבוא עוד בחודש שעבר, ועיריית פריס שיגרה מכתב התנצלות לשגרירות ישראל. הציוד ללא בנזין, שנמכר במכירה פומבית, נקנה לפי הבדיקה שערך משרד החוץ בשווי של כ-1,600 שקל בלבד, זאת לאחר שלא נדרש במשך שלושה חודשים.

הפלסטינים מינו רק ב-7 בינואר נציג מטעמם, ג'מיל טריפי, כדי לתאם את קליטת הציוד וגם עובדה זו עיכבה את העברתו, אומרים במשרד החוץ הישראלי.

לפני הדו-שיח המדיני נערך בפריס במשך יומיים גם דו-שיח אסטרטגי ראשון מסוגו בין ישראל וצרפת. בראש המשלחת הישראלית עמדו מנכ"ל משרד הביטחון דוד עברי וראש אגף תכנון במטכ"ל אלוף עוזי דיין, שנפגשו בין השאר עם הרמטכ"ל הצרפתי האדמירל לנקסאד. גם פגישות אלה התנהלו באווירה חיובית ביותר ועסקו בחילופי מידע והערכות בנושא בטחון אזורי, וכן בשיתוף פעולה בתחום הבטחוני.

מנכ"ל משרד החוץ אורי סביר:

"על הפלסטינים לפעול בנחישות נגד המנסים להפוך השטחים למיני-איראן"

מאת סופי בסוק

"לאחר ההתקפה הברוטאלית בבית ליד, יש צורך בשינוי עמוק בצד הפלסטיני. שינוי שיבוא לידי ביטוי בצעדים נחושים ומשמעותיים של הרשות הפלסטינית נגד אלו המנסים להפוך את השטחים למיני-איראן". דברים אלו אמר אתמול מנכ"ל משרד החוץ, אורי סביר, בראיון לרדיו מונטה קרלו.

סביר הדגיש, כי האופוזיציה הפלסטינית האלימה, השואבת את ההשראה מאיראן, היא עבור ישראל בבחינת סכנה בטחונית, אך עבור הרשות הפלסטינית היא בבחינת סכנה קיומית.

לדבריו, ישראל לא תיתן לטרור לנצח את תהליך השלום. בעיית הטרור אינה רק בעיה ישראלית, היא בעיה בינלאומית, כפי שאמרו לאחרונה הנשיאים קלינטון ומובארק ומספר מנהיגים פלסטינים.

הוא אמר, כי הצהרת העקרונות גמישה מספיק כדי לאפשר ספקטרום נרחב של פתרונות. הדרך שתיבחר ישראל תהיה מבוססת על לקחים מיישום הסכם עזה ויריחו תחילה והאינטרס הישראלי העליון, שהוא ביטחון.

לדברי סביר, ישראל מעוניינת להתנתק מניהול חיי היום יום של הפלסטינים. היא רואה בחיוב את ההתקרבות האחרונה בין הפלסטינים לירדן, המחזקת את הצלע הירדנית פלסטינית במשולש הישראלי-ירדני-פלסטיני. במשולש הזה טמון פוטנציאל כלכלי רב, בתחומי הסחר, ההשקעות והפרויקטים.

נעצרו שני חברי תנועת "חי וקיים" כשניסו לקיים תפילת מחאה בהר הבית

מאת כתבת "דבר"

שני יהודים תושבי היישוב בת-עין שבגוש עציון נעצרו אתמול כאשר ניסו לקיים תפילת מחאה בהר הבית. השניים, עודד ליפשיץ, בן 34, ומוטי קרפל, בן 41, משתייכים לתנועת "חי וקיים" המונהגת על ידי יהודה עציון שהיה מבכירי המחתרת היהודית בשנות ה-70.

אתמול, סמוך לשעה 09.00 בבוקר נכנסו ליפשיץ וקרפל דרך שער המוגרבים להר הבית, וכשהגיעו לרחבת מסגד עומאר הוציאו טליתות והתחילו להתפלל. הם נתפשו מיד על ידי שוטר שליווה אותם והועברו לחקירה בתחנת העיר העתיקה.

בעבר היו מעורבים חברי תנועת "חי וקיים" בניסיונות לקיים תפילה בהר הבית. ולפני כחודש, בעת שניסו להתפלל במקום, התפתחה מהומה שבמהלכה נפצע שוטר.

יהודה עציון אמר אתמול: "ביום הזה כבר חוסיין וערפאת נפגשים כדי לחלק ביניהם את הגזילה, כלומר את ירושלים, נותרנו אנחנו קבוצה קטנה לייצג את דבקותו של עם ישראל בהר הבית". הוא הוסיף כי "ממשלת ישראל כבר בגדה בנו מזמן". עציון העריך כי המשטרה תשחרר את העצורים אך תדרוש מהם להתחייב לא לנסות ולעלות יותר להר הבית.

המוסד לביטוח לאומי

הודעה לעובדים השכירים בדבר הרפורמה בגביית דמי ביטוח לאומי

בעקבות החוק לצמצום ממדי העוני והפערים בהכנסות וחוק ביטוח בריאות ממלכתי

בעקבות החוק לצמצום ממדי העוני והפערים בהכנסות וחוק ביטוח בריאות ממלכתי, הרינו להביא לידיעתכם את עיקרי השינויים בגביית דמי הביטוח הלאומי מ-1 בינואר 1995.

א. הונהגו שני שיעורים ("מדרגות") לניכוי דמי הביטוח הלאומי ודמי ביטוח הבריאות על-פי רמת ההכנסה:

על חלק השכר שעד 2,042 ש"ח (מחצית השכר הממוצע) ינוכו מעתה **מחצית דמי** ביטוח לאומי לעומת השיעור הקודם (2.66% במקום 5.35% עד כה), ודמי ביטוח בריאות בשיעור 3.1%. בסך הכל ינוכו דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשיעור **5.76%**.

על חלק השכר שמעל סכום זה ועד המקסימום לתשלום דמי ביטוח ינוכו דמי ביטוח לאומי בשיעור 4.9% (במקום 5.35% עד כה) ודמי ביטוח בריאות בשיעור 4.8%. בסך הכל ינוכו דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשיעור **9.7%**.

ב. הוגדלה ההכנסה המקסימלית לתשלום דמי ביטוח, והיא מעתה 4 פעמים השכר הממוצע (16,332 ש"ח, במקום 3 פעמים השכר הממוצע עד כה).

ג. כל הכנסות העבודה החייבות במס הכנסה יחויבו מעתה גם בדמי ביטוח לאומי:
החזר הוצאות רכב; החזר הוצאות נסיעה למקום העבודה וחזרה; קצובת הבראה; תשלום בעבור החזקה בטלפון ושימוש בו; שווי ארוחות מסובסדות; שווי שימוש רכב שהעמיד המעסיק לרשות העובד; שווי ריבית לפי סעיף 3 (ט) לפקודת מס הכנסה; סכומים ששילם מעסיק לקרן השתלמות או לקופת גמל, העולים על הגבולות שנקבעו בפקודת מס הכנסה.

לפיכך **יורחב בסיס השכר, לתשלום גמלאות מחליפות שכר** וכל ההכנסות החייבות במס יכללו בבסיס חישובן: דמי אבטלה, דמי לידה, דמי פגיעה בעבודה, קצבאות נכות מעבודה ותגמולי מילואים.

הסברה ויחסי ציבור

לא הושלמו ההכנות לוועידה ביום א'

סיעת רם חזרה בה מכוונתה לבטל מוסד ועידת ההסתדרות מחשש להפסד בהצבעה

מאת אפרים דוידי

ראשי סיעת רם, השלטת בהסתדרות, חזרו בהם אתמול מכוונתם להציע לבטל את מוסד ועידת ההסתדרות. הצעה ברוח זו אמורה היתה להופיע על סדר יומם של צירי ועידת ההסתדרות שתתכנס ביום א' הקרוב בכפר המכביה שברמת גן. בקרב ראשי הסיעה נוצר חשש שהצבעה בסעיף לא תזכה לרוב, נוכח התנגדות סיעות בתוך הקואליציה ובאופוזיציה.

ההכנות לוועידה לא הושלמו והוועדות העוסקות בעניינים שעל סדר היום ימשיכו את עבודתן היום, במוצאי שבת ואף ביום ראשון בבוקר. זאת במגמה לגשר על חילוקי הדעות בין הסיעות עד למועד כינוס הוועידה. אחד ממשתתפי ה"ועדה המכינה" של הוועידה הגדיר אמש את מצב בהסתדרות לקראת הוועידה כ"בלגן שלם".

חילוקי הדעות בין סיעות הקואליציה באו לידי ביטוי אמש עם כינוסה של "הנהלת הקואליציה", המוסד שאמור לנהל את ענייני הקואליציה בהסתדרות ומתכנס לעיתים נדירות בלבד. בישיבה השתתפו נציגי רם: ח"כים רן כהן ושמואל אביטל, אהרון נחמיאס (יו"ר הסיעה), יהודה אבידן (נציג ש"ס) ובנימין יסעור. נציגי העבודה בוועדה היו יו"ר הסיעה חיים הברפלד וגדעון בן־ישראל. כן השתתף בישיבה אחד מראשי ה"רשימה המשותפת היהודית־ערבית" בקואליציה, ג'יאהד עקל.

בישיבה העלו כל המשתתפים את הסוגיות שבמחלוקת, כאשר הברפלד, בניגוד למנהגו בחודשים האחרונים, הרבה להתערב ולחוות דעה. הברפלד סקר את חילוקי הדעות עם רם, בייחוד בסוגיית הקמת מועצות פועלים מרחביות, שינוי שם ההסתדרות, וביטול מוסד הוועידה. מזכ"ל ההסתדרות לשעבר אמר, כי סיעתו מעוניינת ש"הוועידה תעבור בשלום, אך יש להוץ קשה מהשטח, בייחוד ממועצות הפועלים". הוא ביקש מאנשי רם להתערב אצל יו"ר ההסתדרות חיים רמון, כדי שבנאום הפתיחה "ידבר על ההווה ועל העתיד" כדי למנוע פיצוץ בוועידה.

גם נציג הרשימה המשותפת, עקל, העלה שורה ארוכה של חילוקי דעות, כולל הדרישה המפורשת להשמיט את המלה "ארץ ישראל" משמה של ההסתדרות, הצעה לרחות את המעבר לירושלים, התנגדות להקמת מועצות פועלים מרחביות, התנגדות לביטול הוועידה. על כך השיב ח"כ רן כהן, כי ברם הוחלט שלא לבטל את הוועידה, אך לצמצמה ל־351 צירים במקום 1,501 צירים היום. עקל הגיב, כי סיעתו דורשת שמספר הצירים לא יהיה קטן מ־501 ושיש נכונות לבטל את מוסד המועצה. הברפלד התייחס גם להצעה לרחות את המעבר לירושלים, ואמר ש"הצעה זו תתקל בהרבה על ידי נציגי הוועדים והאיגודים המקצועיים. לא ידוע מה יהיה עם זה, נצביע ונראה". אבידן מש"ס אמר, כי סיעתו מתנגדת להורדת המלה "ארץ ישראל" משמה של ההסתדרות, אך תקבל את הכרעת הרוב ברם. במלים אחרות, ש"ס תתמוך בהוצאת השם "ארץ ישראל" משמה הרשמי של ההסתדרות.

עוד הבהיר ח"כ רן כהן, כי בנוגע להקמת מועצות פועלים מרחביות, הצעת ראשי הסיעה היא להקים "שתי תוכניות פיילוט" באיזור המרכז. מדובר על הקמת מועצות פועלים מרחביות – אחת על בסיס המועצות הקיימות בחולון, בת־ים ואזור, ושנייה על בסיס המועצות של ראשון לציון, נס ציונה ורחובות. הברפלד הגיב לדברי ח"כ כהן והגדיר את הצעה כ"מוקש רציני".

חבר סיעתו, בן־ישראל, אמר כי העבודה תתנגד לכל החלטה לביצוע בתוך הקדנציה הנוכחית. מדבריו ניתן היה להבין, שהעבודה תתמוך בהצעתו של כהן, אך בתנאי שהיא תמומש בעוד 4 שנים, לאחר הבחירות הקרובות לוועידת ההסתדרות.

פלוגת טירוני הצנחנים ששיכלה 4 מחבריה בבית ליד הושבעה בכותל

(ט). – בטקס רב רושם, במעמד ראש הממשלה ושר הביטחון, הרמטכ"ל ואלוף פיקוד המרכז, הושבע אמש ברחבת הכותל מחזור טירוני הצנחנים החדש. בין המושבעים גם פלוגתם של ארבעת הטירונים שנספו בפיגוע בצומת בית ליד.

הטקס קיבל בשל כך משמעות מיוחדת, השונה מזו של טקס השבעה רגיל.

מעט אחרי השעה 8 בערב צעדו מאות טירונים אל רחבת הכותל, כאשר הכומתות הירוקות עדיין על ראשיהם. ברחבה שהה אותה עת קהל בן מאות אנשים, של בני משפחות, ידידים, מכרים וגם עוברי אורח.

הטירונים הושבעו על פי כל כללי הטקס, ולאחר מכן נשא ראש הממשלה את דברו, בהתרגשות: "הצנחנים וכל ישראל מלווים אתכם באהבה, ויודעים כי בטחונה של מדינת ישראל נשען על כתפיכם. אתם יוצאים לדרך ארוכה. יהיה לכם קשה. זכרון חבריכם, שנפלו השבוע, יישאר אתכם עד יום אחרון. דמעות יעלו בעיניכם ואתם תמשיכו לשרת, להלחם, כי מדינת ישראל כולה תולה בכם את תקוותיה".

ראש הממשלה גם פנה אל הורי החיילים: "אנו יודעים היטב, כי כל רצונכם שהבן יחזור הביתה בשלום. אנחנו במלחמה נגד טרור נורא, על זכות הקיום. אין צבא בעולם שכה מקפיד על חיי חייליו, ואנו עושים הכל כדי לשמור עליהם".

בזמן שראש הממשלה נשא את נאומו, נשמעו קריאות גבאי ובת משורות הקהל.

אלוף פיקוד המרכז, אילן בירן, אמר כי צה"ל יילחם בנחישות במתאבדים ובשולחיהם.

הטקס הסתיים בשירת "התקווה" המונית ומרגשת.

אלפים ישתתפו בעצרת זכרון בבית־ליד

מחר בשעה שש בערב ייסגרו בכישי הגישה לצומת בית ליד, כאשר במקום תערך עצרת זכרון לנפגעי הפיגוע, שבו קיפחו את חייהם 19 בני אדם. המשטרה נערכת לקהל של למעלה מ־10 אלפים איש, שיגיעו למקום.

סגן מפקד משטרת התנועה הארצית, נצ"מ צביקה רוזנרום, מסר כי 4 מגרשי חניה מיוחדים הוקצו באזור כדי לקלוט מכל הארץ את באי העצרת. ארבעת המגרשים הם: באזור התעשייה בשכון ותיקים בנתניה, באזור המזרחי בכפר יונה, באזור הצפוני במודשת חפין ובאזור הדרומי בפרדסיה.

מסגרשי החניה יגיעו המשתתפים באוטובוסים, שגויסו על ידי המארגנים. כלי רכב שיגיעו מדרום יופנו בצומת בני דרור דרך מחלף פולג לכביש החוף, הנוסעים מצפון לדרום יופנו מהדרה דרך מחלף אולגה לכביש החוף.

המשטרה נערכת בכוחות מתוגברים לאבטחת העצרת, שאורגנה על ידי ראשי רשויות מקומיות ברחבי הארץ והמועצה המקומית כפר יונה, שהצומת בתחום שיפוטה.

לך ולנסה ניהל

(המשך מעמוד 1)

היהודים, ואשר תרמו להזיקתו לשוליים של עם זה". בהמשך דבריו אמר כי "עלינו לפעול בכבוד הראוי על יום זה".

"הנוצרים אינם חייבים רק לגנות את השואה, עליהם להתחייב להתגבר בעתיד לכל צורה של אנטישמיות ולכל דבר היכול לפגוע בעם היהודי", הוסיף.

הקרדינל גינה את הגזרות והדעות הקדומות, שעד היום קיימות בכל הקשור להתייחסות ליהודים, וכן את "התקריות האלימות והמבישות של אנטישמיות, המתרחשות מפעם לפעם".

מריבאים מגרמניה ומנהיגי הקהילות היהודיות בעולם, כיבדו אתמול את זכרם של קרבנות הרצח ההמוני של הנאצים באושוויץ, ואמרו כי לגרמניה אסור להביא פעם נוספת זוועה מעין זו על חפים מפשע.

הנאצים רצחו בשיטתיות יותר מ־1.5 מיליון גברים, נשים וילדים באושוויץ, מתוכם יותר ממיליון יהודים, לפני שהצבא הסובייטי שיחרר את המחנה.

"עבור הגרמנים, אושוויץ הוא הסמל לבושה העמוקה מכולן", אמר שר החוץ הגרמני קלאוס קינקל.

נשיאת הבית התחתון של הפרלמנט הגרמני, ריטה סוסמוט, אמרה כי "הפשע של אושוויץ אינו יכול להשתוות לכל דבר אחר. איננו מסוגלים להבין אותו, איננו מסוגלים לקלוס את עצמנו. זו הסיבה שאושוויץ היתה תחילת השיחרור מהברבריות הנאצית לכולנו, לגרמנים ולאנושות. שם נולדה התקווה החדשה לאנושות, למרות הברבריות".

מועצת יהדות גרמניה נמסר כי "אושוויץ היא תזכורת למה שיכולה לגרום אי־הסובלנות".

הכנסייה הפרוטסטנטית הבירה פעם נוספת בעובדה כי היא "הכינה את השטח לשואה. אנו מודעים לכך כי התיאולוגיה הנוצרית והכנסייה תרמו לשנאת היהודים", אמר נשיא הכנסייה האוונגליסטית בגרמניה, הארכיבישוף קלאוס אנגלהרט. "אנו רוצים לתרום, כדי שאירועים דומים לא יתרחשו עוד לעולם בגרמניה או בכל מקום אחר בעולם".

נשיא המועצה הקתולית, קארל ליימן, ביקש את סליחתם של הפולנים על "בזיון זה, שהטיל את צלו גם על פולין".

ביום שלישי פורסמה הצהרת הכנסייה הקתולית הגרמנית בה הכיר ראשיה "בחסרונות ובשגיאות שעשו הנוצרים, אשר בתקופת הרייך השלישי לא הראו התנגדות לאנטישמיות".

אל"מ הכהן

(המשך מעמוד 1)

שהדברים יצרו לגבי סוגיית מעמדן של נשים כחברה בכלל ובצה"ל בפרט. בעומק ליבי, לרגע איני מטיל ספק לגבי חיוניות תרומתן של הבנות בצה"ל. כפי ששירות הבנות בכל התחומים, הן בתחום המקצועי והן בכל יתר התחומים ראוי להערכה ותרומתו בעיני ברורה, כך גם מוערכת בעיני תרומת הבנות המשרתות תחת פיקודי.

אני מוצא לנכון להתנצל באופן אישי ובכנות בפני כל אדם ובמיוחד בפני כל המשרתות בצה"ל ששמעו את הדברים, בין בהקשרם ובין שלא בהקשרם. אני חוזר ומבקש כי יתאפשר לי לתת פומבי להתנצלות זו. על ההודעה חתום אלוף משנה גרשון הכהן".

בראיון עם רזי ברקאי בגל"צ ענה אל"מ הכהן לשאלות:

יממה קשה עוברת עליך?

"בהחלט, מאתמול".

הציטוט בעיתון נכון?

"הפה שלי הוציא מלים שיכולים לגרום להבנה כזו. גם מה שאמרתי לא ראוי לביטוי, אני אחראי שאמרתי את זה, וזה מה שהבינו".

מה עבר לך בראש כשאמרת את זה?

"זה היה ניסיון להמחיש נושא מסויים שהומחש בצורה קלוקלת, ולא לזה התכוונתי. בסופו של דבר, כשהנושא שעומד כרגע לדיון הוא שרות הבנות בצה"ל הוא חשוב מאד. לא התכוונתי לפגוע בנשים ובתרומתן לצה"ל ואני רוצה להתנצל בפני כל מי ששמע ונסער מהדברים".

איך הפה שלך מפיק שטות כזו?

"זו היתה שטות קשה. אני מתנצל בפני כל מי שהיה שם ובפני כל מי שנפגע".

אתה נשאר בצבא?

"כן. בוודאי, בתפקיד מח"ט ל'".

אתה יודע שיש לחצים לפטר אותך.

"אני מנוע מלענות. אני יכול לומר, שכמפקד אני עובד לפי ערכים שהם הוו שמחים לראות אותם מתממשים".

אתה ממשיך בתפקיד?

"לשמחתי, כן".

קיבלת נזיפה?

"אני העברתי למפקד הפיקוד מכתב חרטה. זה לא דקלום, החרטה היא אמיתית".

אני חייב לשאול אותך שאלה אישית, האם כעסו עליך בבית בגלל מה שאמרת?

"בוודאי שכעסו עלי בבית, והספגתי מהאשה בבית".

משרד המשטרה

(המשך מעמוד 1)

לכאורה צריכה להיות אחידות בעקבות ההסכמים הקיבוציים. בשורה ארוכה של משרדים, העובדים, גברים ונשים, מקופחים ביותר בשכרם לעומת משרדים אחרים".

לדברי ד"ר עפרוני, רשימת העובדים המקופחים כוללת את המועסקים במשרד ראש הממשלה, משרד הקליטה, משרד הפנים, הנהלת בתי המשפט ומס הכנסה.

עוד אמרה, כי "המפגע הקטלני לעובדים בשירות הציבורי הוא השילוב בין הזית העובראשה, השייכת אל דירוג המינהלי בדרגות הנמוכות".

הניתוח של ד"ר עפרוני מתבסס על נתוני שכר מיוני 1994. נתונים אלה הופקו על ידי היחידה למיכון ומערכות מידע בנציבות שירות המדינה.

קנדה פתחה מחדש שגרירותה בביירות

ביירות (עי"ר). – שר החוץ הקנדי, אנדרי אולה, חנך אתמול את השגרירות הקנדית החדשה בביירות, עשר שנים לאחר שהשגרירות הקודמת נסגרה בעיצומה של מלחמת האזרחים בלבנון.

אולה אמר, כי פתיחת השגרירות החדשה מהווה נקודת מפנה ביחסים בין קנדה ללבנון.

"נוכל כעת לסייע בבנייתה מחדש של לבנון, ולפתח עימה קשרים חברתיים, מדיניים וכלכליים הדוקים יותר", אמר.

דניאל מארשן, השגריר החדש, יחל בתפקידו באביב. שגריר קנדה בסוריה, ג'ין מאטכי, ימשיך לשמש כשגריר בלבנון עד אז.

אולה אמר, כי לבנון מתקדמת לקראת מימוש יעדה להפוך שוב למרכז פיננסי ועיסקי חשוב. "כאשר השלום ישרור במזרח התיכון, לבנון תהווה נקודת השקעה חשובה לאנשי עסקים קנדים ומערביים", אמר.

ח"כ יהלום: הנהגת ההסתדרות הפקירה העובדים

המפד"ל במגעים להקמת הסתדרות אלטרנטיבית

מאת אפרים דוידי

ח"כ שאול יהלום מהמפד"ל מנהל בימים האחרונים מגעים להקמת מה שהוא כינה, "ההסתדרות האלטרנטיבית המאוחדת של העובדים בארץ ישראל".

לדבריו, תהיה זו "הסתדרות כחול־לבן, הפתוחה לכל אזרחי ישראל".

על פי הצעתו של ח"כ יהלום, המסגרת החדשה תכלול את הסתדרות העובדים הלאומית, הסתדרות הפועל המזרחי, פועלי אגודת ישראל, אגודת ישראל והארגון שהקימה קופת חולים "מכבי" לפני מספר חודשים כדי להנות מכספי דמי הארגון.

באחרונה נוהלו מגעים להקמת "הסתדרות עובדים דתית" על בסיס הפועל המזרחי, אגו"י ופא"י, אך דבר לא סוכם.

לדברי ח"כ יהלום, "התמהמהות בהקמת ההסתדרות האלטרנטיבית עלולה לפגוע קשות ברבבות עובדים בישראל, שיופקרו לשיקוליה ולפעולותיה הפוליטיות חסרות האחריות של הנהגת ההסתדרות הכללית".

יהלום מאשים את ההסתדרות הכללית ב"השתלטות על כספי העובדים שלא בדין ולא בצדק".

על פי הנחיות שהתקבלו בהנהגת ההסתדרות עם חתימת הסכמי המסגרת סוכם, כי עם הפועל המזרחי, אגו"י ופא"י תנהל ההסתדרות מו"מ נפרד בסוגיית דמי הארגון.

אין בכוונת ההסתדרות לפגוע במקורות המימון של הארגונים הדתיים או החרדיים. זאת, למרות שההסכמים בין ההסתדרות לבין ארגונים אלה, שנחתמו עוד בשנות ה 50 וחודשו לקראת הבחירות האחרונות להסתדרות, בוטלו על ידי ההנהגה החדשה.

באחרונה אף התנהלו מגעים בין נציגי הארגונים הדתיים לבין ראשי ההסתדרות, כדי להסדיר את סוגיית דמי החבר של חבריהם במקומות העבודה.

ההסתדרות לא רואה ב"מכבי" ובהסתדרות העובדים הלאומית, איגודים יציגים. לכן לא יקבלו את דמי החבר של העובדים במגזר הציבורי הפרטי.

חבר הנהגת ההסתדרות בנימין גונן:

"אפליה על רקע דתי במכרזים פנימיים של הוועד הפועל"

מאת אפרים דוידי

"צר לי להיווכח שבהסתדרות קיים ניסיון לאפליה על רקע דתי במכרזים הפנימיים", אמר אמש חבר הנהגת ההסתדרות, בנימין גונן, בשיחה עם כתב "דבר". גונן, העומד בראש הרשימה המשותפת היהודית־ערבית, מסר כי קיבל תלונות על כך מעובדים בוועד הפועל בנוגע למכרז למילוי מקומו של מנהל המחלקה לוועדי עובדים ומקומות העבודה באגף לאיגוד מקצועי. מנהלה הוותיק של המחלקה, מוניה אדמתי, עומד לפרוש מתפקידו.

על פי התלונות שקיבל גונן, בין הדרישות לתפקיד במסגרת המכרז מופיעה: "ניסיון פיקודי בצה"ל". על כך אמר גונן: "למה איש העוסק בטיפול יום־יומי בוועדי עובדים צריך ניסיון פיקודי בצה"ל? יותר דרישות התפקיד הן הגיוניות, כגון השכלה תיכונית או כושר ארגוני. אבל ניסיון פיקודי בצה"ל נראה יותר כמחסום בפני עובדי ההסתדרות שלא שירתו בצבא, בגלל מגבלות חוקיות או מגבלות אחרות. וגם כלפי אלה ששירתו ולאו דווקא בתפקיד פיקודי".

גונן פנה אל החתומה על המכרז, עובדת המחלקה לכוח אדם, רבקה ליבוביץ, בדרישה לשנות את תנאי המכרז. ליבוביץ השיבה שאינה אחראית לתיאור תנאי המכרז. לכן פנה גונן ישירות ליו"ר האגף לאיגוד מקצועי, ח"כ עמיר פרץ, בדרישה דומה: "לבטל כל סעיף במכרזים הפנימיים והחיצוניים מהם עולה ניסיון לאפליה על רקע מין, דת, עדה או לאום". ח"כ פרץ השיב כי יבדוק את תנאי המכרז.

שטרית הבטיח לסייע לבעלי הקיוסק בבית ליד

מאת סופי בסוק

שר הכלכלה והתכנון, שמעון שטרית, ביקר אתמול אצל פצועי הפיגוע בבית ליד המאושפזים בבית החולים בילינסון.

בלה ציוני, בעלת הקיוסק שנפגע בפיגוע בצורה קשה, התלוננה על שלא מאפשרים למשפחתה ולה לבנות מחדש את הקיוסק. שטרית אמר בתגובה כי אין לנצל את הפיגוע לרעה, לפגיעה בפרנסת משפחת ציוני. הוא הבטיח לסייע למשפחה.

שר הכלכלה הביא לחיל הפצוע מיכאל ברגר עוגה בדמות מחשב אישי. העוגה נתרמה בכינוס החצי סנתי של המפעל לפיתוח הברתי שהתקיים שלשום במלון הילטון בתל־אביב.

ברכות חמות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
המשך עבודה פוריה
ולטר רוזנטל – הובלות

למר דוד שביט
סל מלא ברכות
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
עלה והצלח!
פריד אברהם
יו"ר ארגון המוניות הארצי

ברכה והצלחה
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
המשך עבודה פוריה
ארגון נהגי תל-מונד בע"מ
כל סוגי ההובלה טלפקס: 09-961040

שפע ברכות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
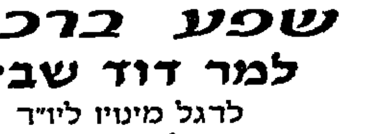

הובלות חבילות ומטענים לכל חלקי הארץ

למר דוד שביט
מיטב הברכות
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
ברכה והצלחה
ע.ס.ק. הסעות בע"מ
07-910808

ברכות לביביות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל

ביבי יואל הובלות בע"מ
רח' האירוסים 7, יקנעם עלית
טל. 04-989 35 35

לתושבי זכרון יעקב ולראש המועצה מר ישי שבובסקי
לך ברכות והמשך שגשוג ופיתוח
HARTAN HOTELS AND RECREATION LTD.
הרטן מלונאות ונופש בע"מ
עדן אין – רשת מלונות בארץ המובטחת
עדן אין – זכרון יעקב
HAVAT HABARON חוות הברון
ספורטן זכרון 06-397787/8
ספרים ונופש במעלה זכרון

שפע ברכות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
מסיעי אריה שאשא

מלוא הטנא ברכות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
המשך שגשוג והרבה הצלחה
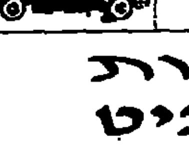
ש. המוביל החדש (1996) בע"מ
שרותי הובלה לכל חלקי הארץ
טל. 411089 , 04-414466

ברכות חמות
למועצה המקומית זכרון יעקב
ולראש המועצה מר ישי שבובסקי
לרגל חגיגות מאה שנים להיווסדה
שאו ברכת תנופה ופיתוח
חרושת חומרי נפץ בע"מ
טל. 06-390555

מיטב הברכות והאיחולים
למועצה המקומית זכרון יעקב
ולראש המועצה מר ישי שבובסקי
לרגל חגיגות מאה שנים להיווסדה
בנדק ש. ובניו בע"מ
טל. 06-399198

שפע ברכות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר מועצת
המובילים והמסיעים בישראל
י. אורן בע"מ
רח' החרושת 16 אור-יהודה
טל. 03-5336148

ברכות חמות
למר דוד שביט
לרגל מינויו ליו"ר
מועצת המובילים והמסיעים בישראל
"SHELEV" – של"ב

פיא – מעו"ף קרן נאמנות

הודעה

כיון שהחל מ-29.1.95 יכללו מניות בנק לאומי לישראל בע"מ בין המניות שעל פיהן יקבע מדד מעו"ף 25, הרינו להודיע כי בהתאם לחוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א-1981 מנועה הקרן מלהחזיק במניות הבנק הנ"ל.

קרנות נאמנות לאומי פיא

מנהל הקרן: לאומי פיא חברה לניהול קרנות נאמנות בע"מ

חברת החשמל לישראל בע"מ

חי"ג חשמל – שירות טלפוני להודעות על תקלות 24 שעות ביממה

ירושלים	02-580666	נהריה	04-933555
תל-אביב	03-5633777	נתניה	09-602988
חיפה	04-647777	עפולה	06-423535
אילת	07-372191	פתח-תקוה	03-9394488
אשדוד	08-511688	צפת	06-970211
אשקלון	07-770088	ראשון-לציון	03-9632488
באר-שבע	057-462666	רחובות	08-371388
טבריה	06-792275	רמלה	08-221313
חדרה	06-223133	רעננה	09-906188
כרמיאל	04-881731	אריאל	03-9366345-6-7
בית שמש	02-911669		

הוועדה המקומית לתכנון ולבניה אשקלון

בהתאם לסעיף 149 (1) לחוק התכנון והבניה – 1965 ניתנת בזה הודעה כי הוגשה בקשה על ידי י.ת. דיזרי בניה ופיתוח בע"מ לתוספת יחידות דיור למגורים בסטיה לא ניכרת בעבר למותר במגרש בס' 7 ח"ח 44, 42, 40. מבוקש 72 יחידות דיור בשני מבנים, במקום 69 יחידות דיור המותרות עפ"י ה"מ מס' 4/במ/102 דהיינו, סטיה לא ניכרת של 5%.

בכתובת: ברחוב תב. ספירא, גוש: 1727 ח"ח: 44, 42, 40 מגרש: 7 שכ' לוטן אשקלון.

המעוניין יוכל לעיין בבקשה האמורה במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה אשקלון, בשעות קבלת קהל.

כל הרואה עצמו נפגע או עלול להיפגע כתוצאה מאישור ההקלה רשאי להגיש התנגדות מנומקת בכתב לתקים במשרדי הועדה המקומית הנ"ל, תוך 14 יום מפירסום זה.

בני וקנין, ראש העיר ויו"ר ועדה מקומית לתכנון ולבניה אשקלון

תאריך בקשה: 26.1.95

לידידי
יוסף הולנברג ומשפחתו
מיטב הברכות להולדת הנכד
יואב
מלי ראובן

צבא רוסיה ממשיך להפגיז את אחרוני מאחזי המורדים בגרוזני

גרוזני (עי"ר) – הכוחות הרוסיים המשיכו אתמול להפגיז מאחזים של מורדים בגרוזני בעוד המוני אזרחים ממשיכים להמלט מבירת צ'צ'ניה.

תושבים מקומיים מסרו כי מטוסים רוסיים הפציצו מאגר דלק בקירבת לב העיר.

תושבים שנותרו ללא גאז, חשמל והסקה עוזבים את העיר ההרוסה בזרם ארוך של מכוניות לאורך הכביש הדרומי, אותו השאירו הרוסים פתוח.

הנשיא ילצין, ששיגר את הכוחות לצ'צ'ניה לפני יותר משישה שבועות, אמר לפועלים באיזור ליפצטק שבדרום רוסיה, כי הוא מקווה לסיים את הסיכסוך במהירות.

"השלב הצבאי נגמר ועתה זהו תפקידו של משרד הפנים", אמר, בהתייחסו לתוכניות שלפיהן יחידות של משרד הפנים יקבלו לידיהן את ניהול המערכה.

אך לפי שעה אין סימנים שאנשי הצבא ממלאים תפקיד משני, וגם אין סימנים לכניעת הלוחמים הצ'צ'ניים בגרוזני.

● כ־80 בני אדם שוחררו אתמול במסגרת חילופי השבויים הראשונים בין רוסיה לצ'צ'ניה לאחר יותר משישה שבועות של קרבות, מסרו עדי ראייה במקום.

השבויים, שנראו מאושרים אך עייפים, התקבלו בברכה על ידי חבריהם בשני צידי הגשר ליד העיר חאסאוויורט.

אף אחד מהצדדים לא דיווח כמה שבויים נלקחו במהלך הסכסוך, אולם נראה כי רבים עדיין במעצר.

● מדינות האיחוד האירופי החליטו להקציב סכום בן 6 מיליון דולר (5 מיליון אקו) כסיוע לאוכלוסיה הצ'צ'נית שברחה עקב הקרבות, הודיע אתמול דובר האיחוד.

לפי מידע שהתקבל ממרכז הצלב האדום, הפועל בצ'צ'ניה מאז סוף נובמבר 1994, יותר מ־400,000 בני אדם נפגעו ישירות מהסכסוך בין הצ'צ'נים לרוסים.

נפילת הרובל

שער החליפין של הרובל הרוסי ירד לשפל ללא תקדים, כשעבר את סף 4,000 רובל לדולר, והמסבע נסחר בסגירה בשער 4,004, כלומר ירידה של 16 רובל לדולר לעומת יום קודם לכן.

ילצין היה מוכן למתקפת נגד בפרשת הטיל הנורווגי

מוסקבה (עי"ר רא.פ.פ.) – נשיא רוסיה בוריס ילצין אמר כי שלשום החזיק לראשונה במפתח להפעלת הכוננות הגרעינית הרוסית מול התקפה אפשרית, בעקבות שיגור טיל משטח נורבגיה.

"השתמשתי לראשונה במזוודה השחורה שאני נושא עמי תמיד, יצרתי קשר עם שר ההגנה ועקבנו אחר מסלול הטיל, מתחילת דרכו ועד סופה", סיפר ילצין.

נורבגיה מסרה שלשום כי הטיל נורה מהאי אנדויה, מול הכף הצפוני, במסגרת תכנית מחקר, וכי נחת כמתוכנן באיזור שפיצברגן, כ־1,050 ק"מ מגבולות רוסיה.

שלטונות אוסלו הביעו תדהמה על הבהלה שהתקיימה גרמה במוסקבה.

בהתייחסו לנורבגים, אמר ילצין: "הם לא ציינו בוודאי שבאותו אותו, משום שמדובר בטיל קטן, אולם אנו זיהינו אותו מייד וגם את המקום בו נפל, במרחק גדול מתופינו".

מפקד חדש לכוחות האו"ם בבוסניה; התחדשו הקרבות במובלעת ביאהץ'

סרייבו (א.פ.) – מפקד כוחות האו"ם החדש בבוסניה הגיע אתמול כדי להתחיל במשימה הקשה על שכנוע הצדדים הלוחמים לקראת שיחות שלום.

גנרל רופרט סמית הכריז בהגיעו לשדה התעופה בסרייבו על מחויבותו לעזור לסיום הסכסוך בן 33 החודשים.

לחימה מחודשת דווחה אתמול בצפון מזרח בוסניה.

סמית מחליף את גנרל מייקל רוז שמילא את התפקיד במשך שנה. הגעתו של סמית באה באותו הזמן בו נעשה ניסיון לשמר את אש־ההפסקה ... בת 26 ... שמטרתה להביא את המוסלמים והסרבים בבוסניה ... לשולחן הדיונים ...

הדיווחים אתמול על משבר בדיונים הוכחשו על ידי משרד החוץ האמריקאי. דוברת משרד החוץ, כריסטיאן שלי, אמרה כי השליח צ'ארלס תומאס יצא למעוזם של הסרבים בפאלה בסוף השבוע האחרון כדי לנסות ולהסכים על "השפה" בה יהיו מוכנים הסרבים לקבל את תוכנית השלום אותה הם דוחים.

● האו"ם פינה אתמול מספר פצועים חולים מסרייבו, והודיע כי הוא חושש שזה יהיה הפינוי הרפואי האחרון, משום שהמדינות התורמות הפסיקו להקציב כספים לתוכנית. 15 פצועים עלו על נגמ"שים של האו"ם בבית החולים הראשי של העיר כדי לנסוע לנמל התעופה, ומשם הוטסו לטיפול ברנמרק, המדינה היחידה המעמידה כעת מיטות בבתי חולים לרשות הפצועים.

מקורות באו"ם מסרו כי ההתעניינות הבין־לאומית בטיפול בפצועים פחתה מאוד, למרות שבסך הכל דרושים כ־200,000 דולר לששת החודשים הקרובים.

לאו"ם חש עדיין רשימה של יותר מ־100 בני אדם הזקוקים לטיפול בחו"ל. אחדים מאלה שהוטסו אתמול לדנמרק, המתינו שישה חודשים. בקבוצה של היום היו תשעה ילדים, שאחדים מהם זקוקים לניתוחי לב פתוח.

כריסטופר: הפסקת התמיכה האמריקאית באו"ם תביא להתמוטטותו

וושינגטון (א.פ.) – הפסקת התמיכה האמריקאית בכוח השלום הבין־לאומי של האו"ם תביא להתמוטטותו, אמר אתמול וורן כריסטופר בפני הקונגרס.

הרפובליקנים, להם רוב בקונגרס, הגישו הצעת חוק שתביא לקיצוץ התמיכה האמריקאית והגבלת ההשתתפות הצבאית בפעולות שיטור בין־לאומיות.

אם החוק יבוצע, הוא יגרום לפינוי משקיפים בין־לאומיים מרמת הגולן, מגבול עיראק־כווית, קפריסין, גרוזיה ולבנון, אמר.

ארה"ב אמורה לתרום כביליון דולר השנה לתקציב הכוח הבין־לאומי של האו"ם.

התובע במשפט או.ג'יי. סימפסון: עדי ההגנה שקרנים ונרקומנים

לוס אנג'לס (א.פ.) – עדי ההגנה הטוענים כי בידיהם עדויות שיזכו את או.ג'יי. סימפסון הם נרקומנים, גנבים, רמאים ו"שקרנים פאתלוגיים", טוען התובע במשפטו של סימפסון.

התובע, כריסטופר דארדן, ביקש את רשות המשפט כדי לאפשר לו לבדוק את העדים.

דארדן לא מסר את זהותו של העד אותו כינה "שקרן מוסמך". השופט לאנס איטו נתן לתביעה ארכה של כמה שעות בכדי להביא בפניו הוכחות לטענות נגד העדים.

חבר המושבעים לא שמע את הערותיו של דארדן.

סנגורו של סימפסון, ג'וני קוקראן, היה אמור לסיים את נאום הפתיחה שלו אתמול, אך חש ברע בחוזר במהלך המשפט והוחש לבית החולים. נמסר כי הוא מרגיש טוב יותר ונח בביתו.

שלשום, התובע הביע זעם על כך שקוקראן טען כי התביעה התעלמה מחומר חשוב בגלל המהירות בה ניסו להפליל את סימפסון, ויחד עם זאת העיר את תשומת לב חבר המושבעים לעדים ולחומר חשוב מבלי להתריע על כך בפני התביעה, כפי שדורשים נוהלי המשפט.

פעילות מוחית גורמת ליתר אלימות אצל גברים

וושינגטון (א.פ.) – השוני ביכולת הגברית והנשית להכיל רגשות מבוסס על הבדלים פיזיים בפעילות מוחית, טוען ראובן גור מאוניברסיטת פאנסילבניה במחקר חדש.

גברים הראו פעילות מוגברת בחלק של המנגנון הרגשי של המוח שנשאר כמות שהוא מאז תקופת הזוחלים. נשים הראו פעילות מוגברת יותר בחלקים מעודנים יותר של המנגנון הרגשי במוח שהתפתחו מאוחר יותר.

"המסקנה היא שגברים נוטים להביע תוקפנות באופן פיסי בגלל פעילותו המוגברת של חלק זה של המוח. אצל הנשים, חלק המוח המיועד לביטוי אותם רגשות הוא מעודן יותר".

קצרצר

● נאנט (א.פ.) – ששה תלמידים בני 16־18 נהרגו ושניים נפצעו קשה כאשר מנוף התמוטט אתמול לתוך חצר בית ספר בעיר טול, 280 קילומטר מזרחית לפאריס. התאונה נגרמה על ידי רוחות עזות.

שטפונות כבדים פוקדים את צפון ומרכז אירופה. החזאים הודיעו כי בימים הקרובים יימשכו הגשמים והשלגים. כמות הגשם שירדה במערב צרפת היא הגדולה ביותר ב־150 השנים האחרונות. עד לתאונה שהתרחשה אתמול, נימנו 10 קורבנות ברחבי אירופה כתוצאה מתאונות שנגרמו עקב מזג האויר.

● ניו דלהי (א.פ.) – חגיגות "יום הרפובליקה" ההודי שובשו אתמול כאשר שמונה בני אדם נהרגו ומאות נפצעו בשלושה פיגועים בקאשמיר. בעוד מאות אלפי בני אדם צפו במצעד צבאי מרשים בניו דלהי, שלושה פיצוצים הרעידו את האצטדיון בג'אמו במהלך עצרת בה השתתפו 15,000 בני אדם, והעידו על המחלוקות העמוקות בין הרוב ההינדי למיעוט המוסלמי. ארגון חבלה פרו־פאקיסטני הנלחם למען הצטרפות קאשמיר לפאקיסטן נטל על עצמו את האחריות לפיגוע.

● פאריס (עי"ר) – החשמל בביתו של ראש ממשלת צרפת אדואר בלאדור, המועמד העיקרי לבחירות לנשיאות צרפת, נותק משום שלא שילם את החשבון במועד, דיווחה שלשום חברת החשמל של צרפת. מועד התשלום של החשבון, כ־350 דולר, פג בסוף דצמבר.

● פריטאון (עי"ר) – שבע הנזירות הזרות, שש איטלקיות וברזילאית אחת, שנחטפו שלשום בידי מורדים בסיירה ליאון, שוחררו אתמול בריאות ושלמות, נמסר בפריטאון.

הסיכסוך בין השלטונות והמורדים בסיירה ליאון, שהתחיל לפני כארבע שנים, כבר גרם למותם של יותר מ־5,000 איש. הנזירות עבדו בבית חולים בקאמביה.

שפע ברכות
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
שא ברכה והרבה הצלחה
רפאל
אזור התעשיה הצפוני אור־עקיבא ת.ד. 555 מיקוד 30600
תעשיות מגופים (1975) בע"מ טל. 06-263555 פקס. 06-263556

סל מלא ברכות
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
חב' טכנו בע"מ
חברה ליבוא ושיווק אטמים
רח' הנמל 30 חיפה טלפון: 04-675083

ברכה והצלחה
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
מימי הדרום
08-220348

למר עמוס אפשטיין
טנא ברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
מנועי חשמל 88 בע"מ
רחוב העמל 58 קרית אריה פ"ת
פקס. 03-9243033 טלפון: 03-9243032

למר עמוס אפשטיין
מיטב הברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל
חברת "מקורות"
עלה והצלח!
גולן מוצרי פלסטיק
קבוץ שער הגולן

למר עמוס אפשטיין
סל מלא ברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
שא ברכה והרבה הצלחה
תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ

למר עמוס אפשטיין
ברכות חמות
לרגל מינויו
למנכ"ל
חברת "מקורות"
הכובב
ייצור מגופים
5567907

למר עמוס אפשטיין
סל מלא ברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
המחדש משאבות
04-722234

זרור ברכות ואיחולים לבבים
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו למנכ"ל חברת "מקורות"
ARAD LTD. DALIA ארד בע"מ. דליה
דואר דליה 19239 טל': 04-897911

מלא הטנא ברכות
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה
ELCO
אלקו תעשיות בע"מ

למר עמוס אפשטיין
שפע ברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
עבודה פוריה
מחבריך בברמד

ברכות לבביות
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
קראוס
תעשיות מתכת בע"מ
רח' הפסיס 6, תל־אביב. 03-6610141

למר עמוס אפשטיין
שפע ברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
שא ברכה והרבה הצלחה
ש.א.ל ציוד טבני בע"מ
טל. 03-5566363 פקס. 03-5566474

למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
ולמקורות חב' מים בע"מ
איחולי שגשוג והצלחה
והמשך שיתוף פעולה פורה
יונה אושפיז מנועי חשמל בע"מ
ההנהלה וצוות העובדים

למר עמוס אפשטיין
מלוא הטנא ברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
המשך עבודה פוריה ומשגשגת
ישראל מנדלסון
רח' הגבורה 11, קרית אתא
טל. 04-464999

שפע ברכה והצלחה
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
"מי־גת"
אגודה חקלאית שיתופית למים בגליל התחתון בע"מ
מרכז אזורי ד.נ. גליל תחתון 14101 טל. 06-766850 / 767213

צנורות המזרח התיכון בע"מ
טל. 08-274332 ת.ד. 62 רמלה
למר עמוס אפשטיין
לרגל מינויך
למנכ"ל חברת "מקורות"
שפע ברכות חמות

למר עמוס אפשטיין
ברכה והצלחה
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
שבח הנדסה בע"מ
רח' השקמה 3, אזור ת.ד. 11488
מיקוד: 58001 טל: 03-5563716

למר עמוס אפשטיין
שפע ברכות לבביות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
המשך שגשוג ושתוף פעולה פורה
אלקא – מהנדסים מדידות • חישוב כמויות • תכנון ופיקוח
מרכז הנגב, דיזה מס' 6 ת.ד. 3381 באר־שבע, טל. 07-496151, פקס: 07-497714

למר עמוס אפשטיין
ברכות חמות
לרגל מינויך
למנכ"ל חברת "מקורות"
מימי הנגב בע"מ
אגודת מים של מושבי הנגב הלכיש
טל. 07-2-841171 פקסימליה: 07-941211
מימי הנגב בע"מ

למר עמוס אפשטיין
מיטב הברכות
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
שא ברכה והצלחה
סינכרו תעשיה וגנרטורים
09-626286

למר עמוס אפשטיין
זרור ברכות ואיחולים
לרגל מינויו
למנכ"ל חברת "מקורות"
שא ברכה והרבה הצלחה
אוברות
תעשיות בע"מ

קבלת מודעות אבל דבר
177-022-9977
מכבדים כרטיסי אשראי
לוח ומסחריות 24 שעות ביממה בחיוג חינם!

קבלת מודעות אבל
177-022-88 55

מודעות עד חצות
אבל, לוח ומסחריות
177-022-3000

מרווחי הבנקים גדלו בדצמבר לשמונה אחוזים

מאת אמנון אמר

הריבית הממוצעת שגובים שבעת הבנקים הגדולים מלקוחותיהם עלתה בחודש שעבר בכשתי נקודות אחוז והסתכמה ב־22.48 אחוז. עלייה זאת בריבית נובעת מייקור הריבית ב־1.5 נקודות אחוז שביצע בנק ישראל בתחילת חודש דצמבר, ומההודעות הבנקים לבצע התייקרות נוספת של כחצי אחוז.

בצד הפקדונות בבנקים, לעומת זאת, עלתה הריבית הממוצעת בשיעור מתון יותר של 1.14 נקודות אחוז והסתכמה ב־14.46 אחוז.

כתוצאה מכך גדלו בחודש שעבר מרווחי הבנקים (הפערים בין ריבית החובה שהם גובים מלקוחותיהם ובין ריבית הזכות שהם משלמים על פקדונות) והסתכמו בממוצע ב־8.02 אחוזים, לעומת 7.18 אחוזים בנובמבר.

מהנתונים שפירסמה אתמול מחלקת הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מתברר עוד, כי היתרה הממוצעת של האשראי השקלי הלא צמוד ירדה בדצמבר והסתכמה בכ־54.1 מיליארד ש"ח, לעומת כ־55.2 מיליארד ש"ח בחודש נובמבר.

זנבר: נחוץ סיוע חיצוני לקידום שת"פ כלכלי באיזור

מאת דן הלוי

"סיוע חיצוני הוא חיוני ביותר לשם קידום תהליך השלום במהירות הדרושה" – אמר השבוע משה זנבר, יו"ר בל"ל, בהרצאה בפני חברי איגוד ישראל־בריטניה במועדון ויצ"ו בת"א.

לדעת זנבר, סועים יזמים ואישים פלסטינים המעוניינים בהשקעות לפיתוח תשתית עצמאית של אזורי האוטונומיה, שאינה תלויה במשק הישראלי. היעדר שיתוף פעולה כלכלי באיזור עלול, לדעתו, לגרום למתיחויות שיחבלו בהתקדמות תהליך השלום.

מה שנחוץ הוא דווקא שיתוף פעולה כזה, שיגביר את הרווחה וישמור על התפתחות השלום. למען האצת התהליך, הוסיף זנבר, יש ליצור באיזור מספר גדול ככל האפשר של מקומות עבודה בזמן קצר ככל האפשר, תוך חיזוק עסקים קטנים ובינוניים והקמת עסקים חדשים כאלה.

הוא אף הזהיר מבעיות פוליטיות העלולות להיווצר בין מדינות המתחרות על מימון הפעילות הכלכלית שמכוונת לקדם את תהליך השלום.

מנהל כמה חברות בענף החשמל והבנייה נעצר ע"י חוקרי מע"מ

מאת אלי ברנר

מנהל של מספר חברות בענף החשמל והבנייה נעצר על ידי חוקרי מע"מ במחוז תל־אביב והמרכז בחשד להעלמת עסקאות ממע"מ. חולף ניכונין ביצע באמצעות החברות עסקאות במאות אלפי שקלים, מבלי שדיווח עליהן למע"מ.

ניכונין נעצר במסגרת פעילות מחלקת החקירות של המכס והמע"מ בנגד עוסקים הפותחים חברות באמצעות "אנשי קש", ושאינם מדווחים על עסקאותיהם לשלטונות מע"מ.

חוקרי מע"מ מציינים בבקשתם להארכת מעצרו של ניכונין, כי הוא נחקר כבר במחלקת החקירות של מע"מ בחשד לעבירות דומות ונמצא בהליך משפטי בתיק חקירה קודם. עוד נטען, כי להסור אין כתובת קבועה והוא דרוש לחקירה לכספר תחנות מע"מ. במהלך הימים האחרונים הושקעו מאמצים רבים, ורק באמצעות פעילות מודיעינית מורכבת הוא אותר ונעצר.

בחקירתו הוא הודה בהקמת "רשת" של חברות באמצעות אנשי קש מארצות חבר העמים, כל זאת תוך זיופי תעודותיהם והפצת סיקים בשמות אנשי הקש. הוא גם הודה, כי ביצע עבודות חשמל ללקוחות רבים מבלי שהוציא חשבוניות מס ולא דיווח למע"מ.

נציג מע"מ, רונן בדמשה, ציין, כי יש לבצע פעולות חקירה נוספות וקיים חשש להשמדת ראיות, תאום גירסאות ושיבוש הליכי החקירה וביקש הארכת מעצר. השופט, משה סבאי, האריך את מעצר החשוד בחמישה ימים.

בורסה / איתן יעקבסון

ירידות במשתנים, עליות בכר"מ

המסחר בשוק המניות נפתח אתמול במגמה של ביקושים ועליות מתונות במניות המשתנים והכר"מ. הביקושים המתונים באו בעקבות התיקון הטכני שהתרחש שלשום במניות המשתנים, עליות במניות הישראליות בניו־יורק והיווצרות רמת מחירים נוחה להשקעה במניות הכר"מ לאחר שמדד הכר"מ ירד לרמת שפל של 130.

במהלך המסחר במשתנים התמתנו העליות ובשעת המסחר האחרונה התפתחה מגמה ברורה של ירידות, עקב לחץ מכירות מצד מנהלי תיקים ומשקיעים פרטיים שהתאכזבו מחולשתו הבולטת של השוק גם ביום של פקיעת האופציות על מדד המעו"ף.

מדד המשתנים נקבע בסיום המסחר על 154.83 בירידה של 0.73%. מדד המעו"ף נקבע בסיום המסחר על 154.19 בירידה של 1.45%. מדד הכר"מ נקבע על 130.31 בעלייה של 0.08%. מחזור המסחר במניות הסתכם בכ־82 מיליון ש"ח.

ירידה חדה בשיעור של 3% בלטה במניות כי"ל. ירידות חדות נרשמו גם במניות ים המלח ובזק. בזק נסגרה בירידה של 1%. טבע נסגרה בעלייה של 2.5% בעקבות עלייתה בניו־יורק לרמה של 23.5 דולר ביום רביעי בלילה.

בכר"מ נרשמה מגמה מעורבת עם נטייה קלה לעליות. בשוק אגרות החוב הצמודות למדד נרשמו עליות מתונות שהוסברו בעלייה במחירי הירקות והפירות לאור הסער בשטחים ובהיווצרות רמה אטרקטיבית של תשואות לפדיון.

המק"מים נסחרו בעליות מתונות. התשואה בסדרות הארוכות 16%. במהלך השבוע שחלף נרשמו ירידות שערים בשוק המניות עקב פדיונות בקרנות הנאמנות ואכזבה של המשקיעים מכך שבנק ישראל לא הפחית את הריבית.

הסכם בין קופ"ג של עובדי חברת החשמל ל"מזרחי"

מאת דן הלוי

קופת הגמל של עובדי חברת החשמל הגיעה לידי הסדר עם בנק המזרחי המאוחד לניהול מסלולי החיסכון העצמאי בקופה, החל מינואר 1995. בקופת הגמל של עובדי חברת החשמל חוסכים כ־10,000 עמיתים.

הסדר זה מצטרף להסכם הקיים כבר שנים רבות בין הקופה ובין בנק לאומי, לפיו חוסכים על עמיתיה גם בקופת הגמל "עוצמה". לעובדי חברת החשמל יש גם קרן השתלמות עצמאית, המנוהלת בנפרד על־ידי הבנק הבינלאומי הראשון.

התפלגות מכירות תעשיית הפלסטיקה והגומי לשוק המקומי בשנת 1994 *

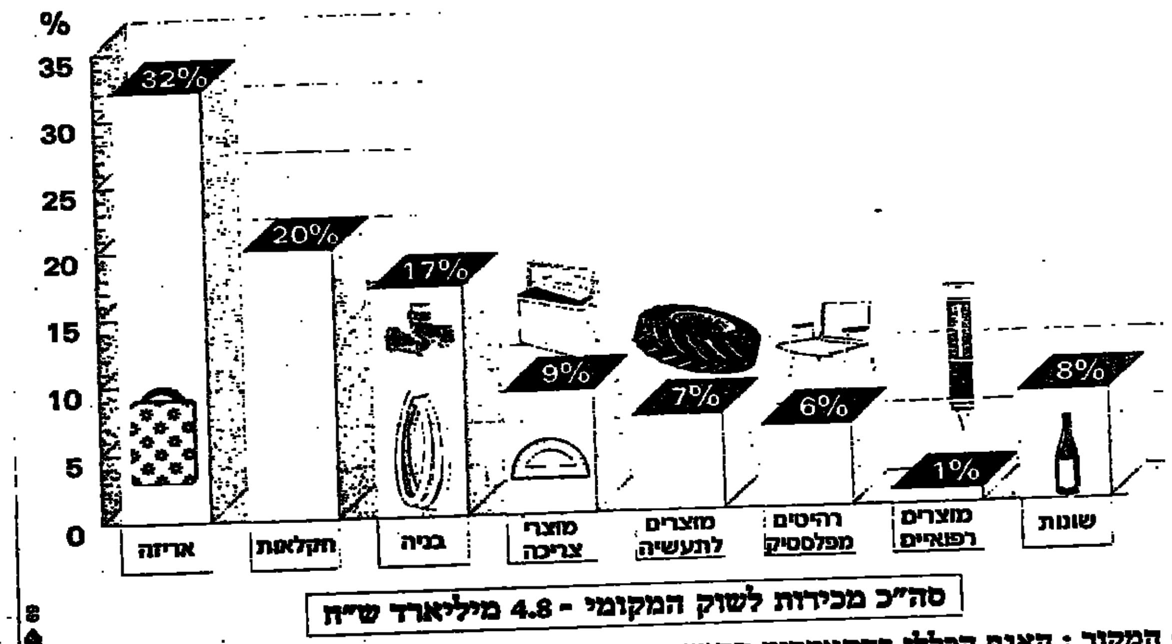

סה"כ מכירות לשוק המקומי - 4.8 מיליארד ש"ח

* המקור : האגף הכללי בהתאחדות התעשיינים

שרי האוצר והחקלאות נפגשו לדיון על הסדר הקיבוצים

בשבוע הבא יתקיים מרתון של דיונים בניסיון לסכם את ההסדר

(עתים). שר האוצר, אברהם שוחט, ושר החקלאות, יעקב צור, נפגשו אתמול עם חברי הכנסת של התנועות הקיבוציות ומזכירי התנועות לדיון על הסדר הקיבוצים. בפגישה סוכם, שבשבוע הבא תתקיים סידרה של דיונים מרוכזים עד לסיכום של ההסדר. במידה שייוותרו נקודות במחלוקת, הן יובאו להכרעה אצל ראש הממשלה.

בפגישה השתתפו חברי הכנסת אלי גולדשמיט, חגי מרום וחיים אורון.

מזכיר הקיבוץ הארצי, גיורא פורמן, הציג בפתיחת הישיבה רשימה של שמונה נקודות שנותרו במחלוקת בין משרד האוצר והתנועות הקיבוציות. בין הנושאים: מיסוי החוב הקרקעות, הבעלות על תנובה, שיעור הקרקע שתופקע מכל קיבוץ למימון החוב ועוד. הקיבוצים ויתרו על תביעתם להפחתת שיעור הפנסיה והישוב כושר החזר של הקיבוצים.

שר החקלאות אמר בפגישה, שעל פי הצעת ההסדר תשתתף הממשלה בפרעון החוב רק בקיבוצים באזור הספר, שלמרביתם קיים אינטרס בקיומם. תשלום החוב של הקיבוצים באזור המרכז ייעשה באמצעות הפשרת קרקעות לבנייה.

צור אמר, שהמשימה העיקרית העומדת בפני הממשלה היא להבטיח, שאחרי ההסדר יישארו לקיבוצים כוח ומשאבים להמשיך ולהתפתח, כך שלא יזדקקו לעוד הסדרים בעוד כמה שנים.

בפגישה התגלעו מחלוקות על היקף האדמות שימכרו ויופנו לבנייה ועל שוויין הכספי. מייד לאחר אישור ההסדר יערכו משרדי האוצר והחקלאות סקר מקיף של הקרקעות שברשות הקיבוצים ושוויין. ההערכה היא, שניתן יהיה להחזיר שני מיליארד ש"ח מתוך שישה מיליארד ש"ח, שהם היקף ההסדר, באמצעות הקרקעות. מיליארד וחצי ש"ח ישלמו על ידי הממשלה ו־2.5 מיליארד על ידי הבנקים.

כל הצדדים שהשתתפו בפגישה הסכימו על הדחיפות הרבה שבאישור ההסדר, ולכן הוחלט לקיים מרתון של דיונים בשבוע הבא בניסיון לסכם את ההסדר.

עליית מחירי חומרי ח"ג של פלסטיק תייקר מוצרים מוגמרים

מאת הדס נייפמן

לנוכח המשך העליות התלולות במחירי חומרי הגלם בתעשיית הפלסטיקה והגומי, נאלצים יצרני הענף להתאים את המחירים, ובימים הקרובים צפויות התייקרויות במחירי המוצרים המוגמרים. כך מסר יחיאל סייכלבאום, יו"ר האגף הכללי בהתאחדות התעשיינים.

לדבריו, עם המוצרים המוגמרים העומדים להתייקר נמנים אריזות פלסטיק, יריעות פלסטיק לאיטום קופסאות, יריעות פלסטיק לחממות, צנרת פלסטיק לבנייה, מוצרי צריכה כמו כלי מטבח מפלסטיק, צידניות, צעצועים מפלסטיק, מוצרים לתעשייה כמו חלקים טכניים מפלסטיק, רהיטים מפלסטיק ומוצרים רפואיים העשויים פלסטיק.

עוד אמר, כי קרוב לוודאי שדבר זה יגרור התייקרויות במוצרי מזון ומוצרי צריכה אחרים אשר אריזותיהם מפלסטיק, ועלול להשפיע בעקיפין על מדד המחירים לצרכן.

הוא ציין, כי מתחילת חודש אוקטובר '94 ועד היום, התייקרו מחירי חומרי הגלם בתעשיית הפלסטיקה, כמו הפי.וי.סי, הפוליאתילן, הפוליפרופילן וכו', בשיעור של יותר מ־25%. זאת, לאחר שקודם לכן, בחודשים אוגוסט '94 עד אוקטובר '94, הם התייקרו בכ־50%. מחירי חומרי הגלם לתעשיית הפלסטיק התייקרו בחצי השנה האחרונה בכ־90%.

"עליית המחירים החריגה של חומרי הגלם בתקופה כה קצרה, הנובעת מצמצום היצע חומרי הגלם מחד, ומגידול בביקושים בעיקר ממזרח אירופה והמזרח הרחוק מאידך, גורמות לדאגה רבה ולקשיים בקרב יצרני הפלסטיקה", אמר.

"למפעלי פלסטיקה המייצאים שיעור ניכר מתוצרתם התומכים על חוזים ארוכי טווח, יוצר הדבר קושי נוסף, שכן מחיר היצוא קבוע בעוד מחירי חומרי הגלם עולים בצורה חדה". גם בארץ, אמר, יעלו מפעלי חומרי הגלם לתעשיית הפלסטיקה את מחירי מוצריהם במקביל למגמה העולמית.

הדבר עלול לפגוע ביתרון של שנים שהיה לתעשיית הפלסטיקה בארץ, שהתבססה בעיקר על חומר גלם מקומי באיכות טובה ובמחיר תחרותי בשווקי היצוא.

הגירעון המסחרי עם הקהיליות האירופיות גדל ב־94' ב־32%

מאת אמנון אמר

גידול ניכר של למעלה מ־32 אחוז נרשם בשנה שעברה בגירעון המסחרי של ישראל, ללא יהלומים, עם ארצות הקהיליות האירופיות. זאת לעומת גידול של כ־24 אחוז שנרשם אשתקד בכלל הגירעון המסחרי של ישראל.

בסך הכול גדל הגירעון המסחרי עם ארצות הקהיליות האירופיות בכ־1.3 מיליארד דולר והסתכם בכ־5.3 מיליארד דולר.

הגירעון בסחר עם ארצות הברית גדל בשנת 1994 בכ־340 מיליון דולר ולעומת זאת הצטמצם הגירעון בסחר עם ארצות אסיה בכ־73 מיליון דולר.

מנתונים שפירסמה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה, כי גידול מיוחד בגירעון המסחרי נרשם אשתקד בסחר עם איטליה (290 מיליון דולר), גרמניה (280 מיליון דולר), צרפת (215 מיליון דולר) ואנגליה (190 מיליון דולר).

הסטת חלק מיבוא המכוניות מיפן לדרום קוריאה בא לידי ביטוי גם בנתוני סחר החוץ: סך יבוא הסחורות מקוריאה בשנה שעברה בכ־140 מיליון דולר, לעומת גידול מתון של כ־15 עד 40 מיליון דולר מארצות אחרות באסיה.

היצוא הישראלי לדרום קוריאה, לעומת זאת, שמר ב־1994 על יציבות, לעומת גידול של 50 עד 80 מיליון דולר שנרשם ביצוא ליפן, תאילנד והודו.

ועדת הכספים של הכנסת הוסיפה מסגרת לביטוח השקעות בחו"ל

(עתים). ועדת הכספים של הכנסת אישרה אתמול את בקשתו של שר האוצר, אברהם שוחט, והוסיפה מסגרת של עוד כ־200 מיליון דולר למסגרת הקיימת של כמיליארד ו־600 מיליון דולר העומדת לרשותה של החברה לסיכוני סחר חוץ.

החשב הכללי באוצר, ראובן קוקולביץ', אמר בהופיעו בפני הוועדה, כי המסגרת הכספית החדשה שתעמוד לרשות החברה, תאפשר לה להציע ביטוח גם להשקעות של חברות ישראליות בחו"ל. עד עתה ביטחה החברה לסיכוני סחר חוץ אך ורק משלוחי יצוא של חברות ישראליות בחו"ל.

במשרד האוצר הוסיפו, כי המגמות בסחר הבינלאומי והגברת ההתחרות בו, יצרו צורך בגידול בהשקעות של יצואנים [illegible]

הסכום הנוסף העומד לרשות החברה לפיתוח סחר חוץ יסייע ליצואנים הישראלים בין אם היצוא ייעשה בדרך של מכירת סחורות ושירותים, ובין אם המדובר בהשקעות ישירות במדינות השונות בעולם.

ההשקעות של חברות ישראליות בחו"ל מבוצעות, בדרך כלל, על ידי העברת כספים, ציוד או ידע בתמורה לקבלת מניות בחברה בה מבוצעת ההשקעה. השקעות אלה חושפות את המשקיע הישראלי הן בפני סיכונים מסחריים והן בפני סיכונים פוליטיים. סיכונים אלה בולטים במיוחד במדינות חבר העמים, מזרח אירופה ומדינות אתן אין לישראל ניסיון בקשרים מסחריים ממושכים.

הסיכונים המבוטחים במסגרת הפוליסה החדשה יהיו פוליטיים בלבד ויכללו הלאמה, החרמה, הפקעה או פעולה דומה הנעשית תוך התערבות בלתי הוגנת של השלטונות בארץ ההשקעה, התערבות שאינה מאפשרת את הפעלת המפעל בו בוצעה ההשקעה.

עוד תכלול הפוליסה סיכונים הנובעים ממלחמה, מלחמת אזרחים, פעולות איבה או מהפיכה שגרמו נזק למפעל וכל נזק בגין אירוע מדיני, קושי כלכלי, או הפעלת חקיקה שהינם מחוץ לשליטתו של המבוטח.

הביטוח יכסה עד 90 אחוז מערך ההשקעה. תקופת הביטוח תהיה עד שש שנים עם אפשרות להארכה, והפרמיה בגינה תגיע עד לשני אחוזים לשנה מסכום ההשקעה המבוטחת.

המדד המשולב לבחינת מצב המשק עלה בדצמבר ב־0.5%

מאת אמנון אמר

המדד המשולב שמחשבת מחלקת המחקר בבנק ישראל לבחינת מצב המשק, עלה בחודש דצמבר ב־0.5 אחוזים, לאחר ירידה בשיעור דומה שנרשמה בחודש הקודם.

בבנק ישראל ציינו אתמול, כי בשליש האחרון של השנה שעברה נרשמו במדד תנודות חריפות לשני הכיוונים, שהושפעו בעיקר מהתנודות במסחר הקימעוני המאורגן ובהיקף היבוא.

לדברי אנשי המחקר בבנק, משקפת הירידה בשיעור עליית המדד המשולב ברבע האחרון של שנת 1994 את המשך הירידה שנרשמה בשיעור התרחבות המשק בשני רבעי השנה הקודמים.

עליית המדד המשולב בחודש הקודם השפעה כולה מעלייה של כ־0.4 אחוזים במדד המסחר הקימעוני.

בכל יתר מרכיבי המדד נרשמו ירידות או יציבות: מדד היבוא ירד בדצמבר בכ־1.6 אחוזים, מספר משרות השכירים בסקטור העסקי קטן בחודש נובמבר בכ־0.5 אחוזים, ואילו מדד הייצור התעשייתי נותר בנובמבר ללא שינוי.

נגיד בנק ישראל יצא לשוויץ

מאת אמנון אמר

נגיד בנק ישראל, פרופ' יעקב פרנקל, יצא אתמול לשוויץ, להשתתף בכנס הבינלאומי לענייני כלכלה המתקיים מדי שנה באתר הסקי דאבוס. היום אמור פרופ' פרנקל לקחת חלק בכינוס פורום מיוחד בנושא כלכלת המזרח התיכון, שבו ישתתפו גם נביל שעת כנציג הרשות הפלסטינית ושרים מממשלת ירדן.

נגיד בנק ישראל משתתף באופן קבוע בכינוס דאבוס ובשנה האחרונה הוא משלב את נוכחותו בכינוס עם מעורבותו הרשמית בשיחות הרב צדדיות לשיתוף פעולה אזורי בתחומי הכלכלה.

בשנה שעברה הגיע פרופ' פרנקל לדאבוס ישירות מביקור ממלכתי בשיא המדינה בתורכיה. הנגיד אמור לשוב לארץ ביום ראשון הקרוב.

שוקי ההון בעולם / ביל כספי

נמשכת העלייה בקצב הפעילות הכלכלית של ארצות־הברית

אתמול פורסמו נתונים כלכליים מאוד טובים על המשק האמריקאי, אולם המומחים כבר מוצאים סיבות לקטר. אתמול עלה המדד המשולב לחודש דצמבר ב־1.40 אחוזים, עלייה גבוהה מאוד במדד חשוב ביותר.

מלבד העלייה במדד המשולב, שממחישה את השיפור הכללי שחל במשק האמריקאי, נרשמו נתונים טובים על היקף האבטלה. בשבוע השלישי של ינואר ירד מספר מקבלי דמי האבטלה לראשונה ב־13 אלף ל־325 אלף איש ואשה.

אולם המומחים חייבים למצוא דברים שליליים, ויש הטוענים שהנתונים הללו ממחישים את הצמיחה הכלכלית המהירה מדי של המשק האמריקאי.

אותם גורמים כבר מדברים על עלייה אפשרית בשערי הריבית, אולם להערכות אלו לא היתה השפעה לא על שוקי המטבע בעולם וגם לא על שוקי ניירות הערך. הפחד מפני עליית שערי הריבית. לא פגע בביקוש למניות או לאגרות חוב בניו יורק, ואילו הצפייה מעליית שערי הריבית הדולריים לא הביאה לביקושים דולריים אלא להיפך: אתמול נחלש הדולר לעומת רוב המטבעות החשובים, להוציא את המטבע הבריטי שהיה חלש מהדולר.

ההיצעים הדולריים התחילו במזרח הרחוק ונמשכו גם באירופה ובארה"ב, אם כי ההיצעים הללו נבלמו בארה"ב אחרי פירסום נתוני התעסוקה, ובעיקר אחרי פירסום המדד המשולב.

בעקבות ההיצעים הדולריים ירד אתמול ערכו של המטבע האמריקאי לשפל יומי של 1.5137 מארק, 1.2734 פר"ש, 99.25 ינים ו־5.2360 פר"צ. הלירה שטרלינג אשר היתה חלשה אף יותר מהדולר, ירדה ל־1.5872 דולר.

בשוקי ניירות הערך היו אתמול ביקושים טובים בניו יורק, משום שהנתונים הכלכליים השפיעו לטובה על הביקוש הכללי למניות. בשעות הצהריים עלה מדד הדאו ג'ונס ל־3,876.16 נקודות, עלייה יומית של 4.71 נקודות. היו ביקושים טובים גם לאגרות חוב דולריות ומחיר אגרת חוב ארוכת טווח של ממשלת ארה"ב עלה ל־99–3/4 נקודות, עלייה וחצי יומית של 1/16 נקודות.

העלייה בביקוש לניירות ערך אמריקאיים לא סייע רבות לישראליות בניו יורק, ובעקבות היצעים קלים ירד המדד שלהן ל־119.12 נקודות, ירידה חצי יומית של 0.57 נקודות.

בשוקי ניירות הערך של מערב אירופה היו אתמול ביקושים טובים ברוב הבורסות החשובות. מדד המניות הכללי בלונדון שב פרץ את מחסום השלושת אלפים, וגמר את היום ב־3,002.40 נקודות. בגרמניה עלה מדד הדקס וגמר את היום ב־2,026.84 נקודות.

במזרח הרחוק היו ביקושים טובים ברוב הבורסות, אך לא בטוקיו, שם הופיעו היצעים אחרי שלושה ימי ביקושים והניקיי ירד ל־18,070.80 נקודות.

בשוקי הקומודיטיס היה אתמול היצע רב למתכות בסיסיות, משום שהתפתחה מגמה של היצע של חוזים עתידיים אחרי עליות המחירים התלולות של הימים האחרונים. הירידה התלולה ביותר של הניקל 275 דולרים ל־10,015.00 דולר הטונה. יש לשים לב שהמומחים עדיין חוששים ממחסור במתכות בסיסיות, משום הבעיות הלוגיסטיות ברוסיה שמקשות על משלוחים סדירים של סחורה לשוקי המערב.

אך למרות זאת היו אתמול היצעים, שכן רוב המומחים אומרים שהמחירים הגבוהים למתכות בסיסיות אינם מוצדקים.

הבנקים העלו את הריבית על משכנתאות לטווח קצר ובינוני

מאת דן הלוי

בעקבות העלייה החדה שנרשמה לאחרונה בתשואות אג"ח לטווח קצר, העלו השבוע כל הבנקים למשכנתאות את הריבית על משכנתאות לטווח קצר ובינוני לשיעורים של 5.2% עד 5.3%, שהיא דומה לריבית הנהוגה על משכנתאות לטווח ארוך (עד 20 שנה).

בל"ל למשכנתאות הודיע על ריבית אחידה בגובה 5.3% שתיגבה על כל המשכנתאות עד לתקופה של 22 שנה. זהו שער הריבית גם בדיסקונט למשכנתאות (עד 20 שנה) ובבנק טפחות.

ההחלטה על העלאת שערי הריבית בכחצי אחוז התקבלה בבנקים למשכנתאות בעקבות החלטת בנק ישראל השבוע שלא להוריד את ריבית הפריים, שבה הוא מעמיד הון לטווח קצר לרשות הבנקים המסחריים, דבר שהוריד את שערי האג"ח והעלה את תשואותיהן.

עובדה זו מייקרת את גיוס ההון לבנקים למשכנתאות. צפוי כי אם לא ירד שער הריבית במשק בשבועות הקרובים, תהיה עלייה נוספת בריבית למשכנתאות לטווחים הקצר והבינוני (חמש עד 15 שנה).

שערי מטבעות חוץ ביחס לשקל

26.1.95		בנק ישראל: ש. יציג	בנק ישראל: שינוי	בנק הפועלים: [illegible]	בנק הפועלים: [illegible]	בנק הפועלים: [illegible]	בנק לאומי: [illegible]	בנק לאומי: [illegible]	בנק לאומי: [illegible]	בנק דיסקונט: [illegible]	בנק דיסקונט: [illegible]	בנק דיסקונט: [illegible]
ארה"ב	1 דולר	3.0050	-0.0090	2.9841	3.0262	3.07	2.9791	3.0211	3.07	2.9783	3.0197	3.06
בריטניה	1 לי"ש	4.7540	-0.0074	4.7552	4.8223	4.91	4.7418	4.8087	4.87	[illegible]	[illegible]	4.94
גרמניה	1 מרק	1.9802	[illegible]	1.9664	1.9962	2.03	1.9610	1.9886	2.02	[illegible]	1.9856	2.02
צרפת	1 פרנק	0.5724	-0.0018	0.5663	0.5764	0.59	0.5667	0.5747	0.58	0.5662	0.5742	0.58
הולנד	1 גילדן	1.7663	-0.0003	1.7564	1.7812	1.81	1.7513	1.7760	1.80	[illegible]	1.7718	1.80
שוויץ	1 פרנק	2.3534	-0.0153	2.3388	2.3718	2.41	2.3329	2.3658	2.40	[illegible]	[illegible]	2.40
שבדיה	1 כתר	0.4008	-0.0024	0.3980	0.4035	0.41	0.3982	0.4038	0.41	[illegible]	0.4023	0.41
נורבגיה	1 כתר	0.4522	-0.0018	0.4490	0.4554	0.47	0.4483	0.4546	0.46	[illegible]	0.4536	0.46
דנמרק	1 כתר	0.5020	-0.0019	0.4990	0.5061	0.52	0.4981	0.5051	0.51	[illegible]	[illegible]	0.51
פינלנד	1 מרק	0.6330	-0.0074	0.6294	0.6373	0.65	0.6272	0.6360	0.65	[illegible]	0.6367	0.65
קנדה	1 דולר	2.1241	-0.0124	2.1074	2.1377	2.17	2.1049	2.1346	2.17	[illegible]	2.1312	2.16
אוסטרליה	1 דולר	2.2987	-0.0027	2.2859	2.3185	2.37	2.2703	2.3114	2.34	[illegible]	[illegible]	2.34
דרום אפריקה	1 ראנד	0.8494	+0.0007	0.8431	0.8551	0.87	0.8418	0.8537	0.86	[illegible]	0.8548	0.88
בלגיה	10 פרנק	0.9602	-0.0027	0.9557	0.9672	0.99	0.9527	0.9661	0.98	[illegible]	0.9655	0.98
אוסטריה	10 שילינג	2.8167	-0.0112	2.7943	2.8338	2.88	[illegible]	2.8293	2.88	[illegible]	2.8310	2.88
איטליה	1,000 לירטות	1.8743	-0.0216	1.8650	1.8914	1.94	1.8619	1.8882	1.93	1.8618	1.8877	1.92
יפן	100 ין	3.0233	-0.0074	2.9946	3.0369	3.08	2.9941	3.0363	3.09	2.9968	3.0285	3.09
ספרד	100 פזטה	[illegible]	-0.0046	2.2647	2.2937	2.39	2.2579	2.2898	2.35	2.2596	2.2915	2.33
ירדן	1 דינר	4.2070	-0.0126	-	-	4.42	-	-	4.42	-	-	-
מצרים	1 לירה	0.9466	-0.0029	-	-	0.91	-	-	0.90	-	-	-
אקיו/ECU	-	3.7447	-0.0139	3.7151	3.7676	-	3.7120	3.7643	-	3.7166	3.7683	-

ועדים ועובדים / אפרים דוידי

יעשו יד אחת

ברמת גן החליטו לעשות האחד לטובת השני בעת ראשי ועדים" שהוקם בעידודה של מועצת ים להתכנס פעם בחודש העבודה במקומות העבודה

בת ראשי הפורום, ועדי ום בו מייצגים כ־30 אלף שנערך במועצת הפועלים ועדים ממפעלי היהלומים, אלקו, בית החולים תל בה, הביטוח הלאומי, שירות ת הדואר, אורחי עובדי ו, הסאפארי, גפים, רשתות ל השקם, מגן דוד אדום ם רבים בענפי המתכת, ל הבניין.

ערכים לבחירות

עובדי קופת חולים הכללית חירות לארגון "לא יאוחר" רוב. כך הם מסרו ליו"ר מקצועי, ח"כ עמיר פרץ. ים בחירות, מאחר שראשי פני זמן רב. לדבריו מ"מ שוא ולינגר, "נקיים את ועד שנקבע".

עתה את ענייני הארגון, כ־20 אלף עובדי הקופה, הפאומית של היו"ר, חיים חודשים. ולינגר מסר, כי ת סיכמו שהארגון חייב אישורים מרכזיים: ייצוג על זכויותיהם, ומתן סיוע יה בהפעלת השירותים שמירה על מקומה של קופת כגורם מרכזי בהפעלת חוק

כמתואר בממצאי הביקורת, מוציאים עצמם מכלל נבחרי הציבור וממלאי התפקידים האחראים". ועוד תופעה שלא ידענו בעבר: כדי לנהל מאבק נגד הנהלת הרכבת, קיבלו העובדים "תרומה" של חברת תובלה המתחרה ברכבת. המבקר רואה ב"תרומה" דבר פסול. "במאבק נגד מעסיק אסור להיעזר בחברה המתחרה במעסיק", קבע בדו"ח.

איומי שביתה בענף המתכת בגרמניה

איגוד עובדי המתכת הגדול בגרמניה, "י.ג.מטאל", מאיים לפתוח בשביתות בשלושה מחוזות כבר בתחילת השבוע הבא, במידה שהמו"מ עם המעסיקים בענף לא יתקדם. העובדים דורשים תוספת של כ־6 אחוזים לשנה זו, והמעסיקים אינו מוכנים לשלם יותר מ־3 אחוזים.

בין היעדים לשביתה: מפעלי הרכב ומפעלי הפלדה. היום עומד להתחיל המו"מ בין המעסיקים, הממשלה והאיגודים בסוגיית המלחמה באבטלה. לכל מגזר יש תוכנית שונה בתכלית: הממשלה מוכנה לסבסד קורסים להסבה חינוך מקצועי, המעסיקים רוצים להוריד את השכר של העובדים החדשים, והאיגודים דורשים קיצור שבוע העבודה עד ארבעה ימים בענפים מסוימים.

האיגודים אף מוכנים לקיצוץ מסוים בשכר, כדי להבטיח שלא יהיה פיטורים ועל בסיס שבוע עבודה של ארבעה ימים. בגרמניה כ־3.5 מיליון מובטלים, בייחוד בחלקה המזרחית.

בב את הכספים

ת עיקר ממצאיו (החמורים, ל מבקר ההסתדרות על עובדי רכבת תנועה דרום. ליף שם זה בשמות ועדים שראל באזור הדרום, כי יש מגזרים שונים. הועד הזה עובדים ופעילים במסגרתו

"דו"ח הביקורת של ועד ועה דרום רצוף ממצאים אף חמורים – יו"ר הועד, מילאו את תפקידים בצורה נו מן הנוהל התקין, כל נה. כן השתמשו בכספי שנגבו מהעובדים ומנוהם ניהם, בלא נקיפות מצפון.

ת הנזבר במשיכת כספים ובסיפורים שונים, והצגת הדוח חתימות על אחרות, נזבר הועד גנב רין, שלא נדבר על סכום יציא מהקופה כ־34 אלף לי הגניבה, הוא התחייב ף. הנושא הגיע לטיפול דין כעת בבית המשפט.

ם בתמורה לתמעה וכתב שמרשים לעצמם לתפקד

התפתחות ההשקעה בנכסים קבועים, 1994-1992
(שיעורי שינוי שנתיים במחירים קבועים)

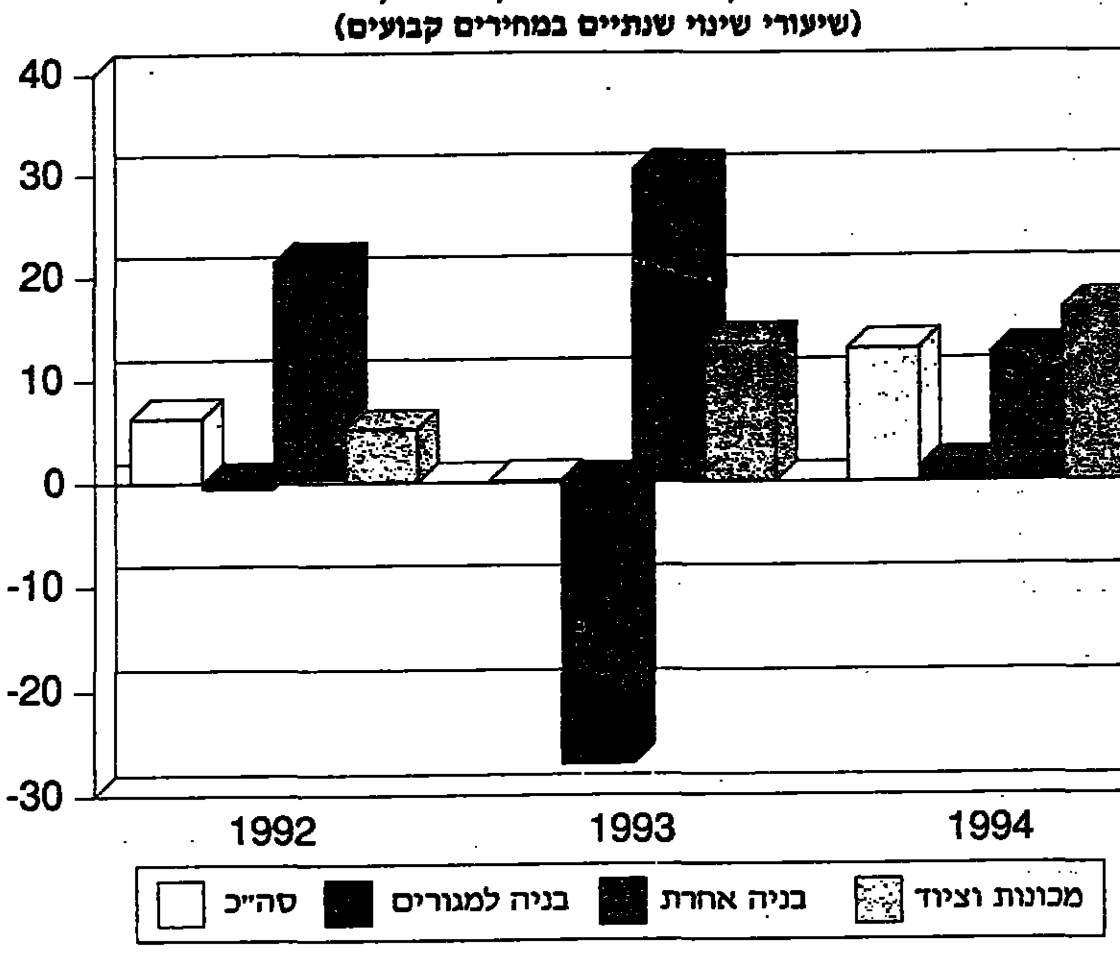

יעקב צור: הפשרת הקרקעות היא "פיספוס לאומי"

(עתיים). "הממשלה נוקטת במדיניות שגויה בכל הקשור להפשרת הקרקעות באזור המרכז" – אמר ביום רביעי שר החקלאות, יעקב צור, ביום עיון שהתקיים בקיבוץ יפעת לזכרו של שר החקלאות לשעבר, חיים גבתי ז"ל.

צור טען, כי ההפשרה המואצת של הקרקעות באזורי הביקוש הינה "פיספוס לאומי ממדרגה ראשונה" שיגרום בכייה לדורות, וכי ישראל מוכרת את הטווח הארוך לטובת הטווח הקצר. במקום להיכנע לדרישות השוק ולהפשיר עוד ועוד קרקעות במרכז, יש לעודד מעבר של תושבים לפריפריה. מדיניות פיזור האוכלוסין צריכה להיעשות לא רק על ידי יצירת מקורות תעסוקה ותשתית, אלא גם על ידי יצירת מוקד תרבותי אלטרנטיבי בתל־אביב.

לדבריו, על הממשלה לנקוט במספר צעדים לתיקון העיוותים, בהם הקפאת הפיתוח של האוניברסיטאות, הפניית כל התקציבים לאוניברסיטת באר־שבע, והקמת מרכזי תרבות לאומיים בפריפריה במקום בתל־אביב. רק כך ניתן יהיה למשוך את העליתות החברתיות אל מחוץ לתל־אביב.

צור מסר, שעל פי התחזיות, אם תימשכנה המגמות הקיימות, יוכפל בתוך 25 שנים מספר התושבים במדינת ישראל וישולש השטח הבנוי, הכולל כבישים, מחלפים ומבנים. השר ציין, שכבר היום ישראל היא אחת המדינות המובילות בעולם בצפיפות האוכלוסין. הצפיפות בשטח ישראל ללא הנגב היא 500 נפש לקמ"ר.

שר החקלאות הזהיר, שהמשך הפשרת הקרקעות תיצור גם "מפלצת אקולוגית" ותהפוך את החיים בארץ לבלתי־נסבלים. ההשפעות השליליות ניכרות כבר כיום והבנייה המואצת מונעת שיקום אקוויפר החוף, כאשר שטח נרחב מכוסה בבנייה והמים אינם יכולים לחלחל.

שריד הורה להפסיק העבודות במצוק יפו

(עתיים). השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, הורה אתמול בצהריים להפסיק את העבודות במצוק ביפו, בטענה כי העבודות המתקיימות במקום גורמות נזק בלתי הפיך למצוק.

שריד סייר במצוק ובאתר העבודות המבוצעות על ידי חברת אתרים, וקבע כי העבודות ייפסקו עד ביום ה' ויחודשו רק לאחר שצוות משותף לעיריית תל אביב, מתכנן המחוז במשרד הפנים, חברת אתרים ונציגי הקהילה המוסלמית יגיעו להחלטה המקובלת על כולם.

השר ציין, כי העבודות המתקיימות באתר מזה כחודש גרמו נזק בלתי הפיך למצוק ולבתי הקברות במקום.

קרנות נאמנות

נכון ליום 26.1.95

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי באחוזים
אב	10845.73	10770.36	-46.38	-0.43%
אבוקה	1371.02	1344.78	-3.57	-0.26%
אביר	142.13	141.31	0.06	0.04%
אגמי	792.57	777.44	0.57	0.07%
אגס	309.38	303.44	0.22	0.07%
אדום	709.97	697.03	-4.63	-0.66%
אוורגרין	82.56	80.88	0.17	0.21%
אוורגרין שקולה	101.32	100.91	0.02	0.02%
אופיר	410.39	407.78	0.26	0.06%
אוצר אג מדינה	107.86	105.67	0.03	0.03%
אוצר גמישה	63.45	62.36	-0.01	-0.02%
אוצר מניות	68.30	67.09	-0.12	-0.18%
אור	724.62	719.92	1.48	0.21%
אורלי	940.07	933.23	0.49	0.05%
אוריון	155.23	152.28	0.11	0.07%
אורן	2820.28	2765.51	-0.70	-0.03%
אחריות אגח מד	301.59	297.69	0.01	0.00%
אחריות גמישה	364.45	357.17	-1.06	-0.30%
אחריות מניות	236.54	231.63	-1.06	-0.45%
אחריות נדל"ן	171.91	167.95	-0.41	-0.24%
אחריות נפט וספנ	136.14	133.19	-0.46	-0.34%
אחריות	128.44	125.93	0.11	0.09%
אחריות מטח אגח	92.33	91.24	-0.01	-0.01%
אחריות תשוא יתר	52.72	51.44	0.29	0.57%
אטלס פקדון	85.22	83.24	0.41	0.49%
איל 5	155.10	150.97	0.45	0.30%
אילות 90	157.77	154.70	-0.24	-0.15%
אילות בטוחה	107.57	106.91	0.07	0.07%
אילות גלובוס	75.47	73.86	0.21	0.28%
אילות כרמן	121.48	120.64	-0.42	-0.35%
אילות מעוף	111.27	110.73	-1.28	-1.14%
אילות פיננסים	56.08	55.00	-0.23	-0.42%
אילות שוקים	43.14	42.58	-0.06	-0.14%
אילות תקשורת	51.61	50.60	-0.29	-0.57%
איפקס גמישה	91.58	89.76	-0.05	-0.06%
איתן	225.08	220.81	-0.69	-0.31%
אלון	1504.02	1475.17	1.13	0.08%
אלונית ביטוח	54.12	53.07	-0.43	-0.80%
אלמוג	310.40	304.59	0.04	0.01%
אמינא נדלן מניב	79.50	78.01	-0.07	-0.09%
אמירים קרן סאטמנת	86.34	85.61	0.07	0.08%
אליסטו אג חברו	193.76	189.93	0.16	0.08%
אליסטו אג מדיע	288.81	284.74	0.28	0.10%
אליסטו אגרסיבית	90.88	89.47	0.15	0.17%
אליסטו אירופה	110.76	108.06	-0.10	-0.09%
אליסטו גמישה	463.48	451.76	0.36	0.08%
אליסטו כספים	100.92	100.73	0.12	0.12%
אליסטו מניות	718.97	700.49	-0.54	-0.08%
אליסטו תעשיות	223.43	217.62	-0.10	-0.05%
אסף	160.22	156.32	-0.25	-0.16%
אפיקים אגח	161.16	157.45	-0.23	-0.13%
אפיקים גמישה	115.58	113.02	-0.21	-0.19%
אפיקים חו"ל	118.48	116.43	0.43	0.37%
אפיקים מניות	173.93	170.39	-0.24	-0.14%
אפסילון 36	57.93	57.70	-0.18	-0.31%
אפסילון אג חברות	85.52	85.20	0.18	0.21%
אפסילון אג מד	133.34	132.62	0.17	0.13%
אפסילון מניות	117.54	117.02	-0.27	-0.23%
ארז	206.92	204.48	-0.90	-0.44%
אש	514.79	504.37	-1.02	-0.20%
אשל	520.10	509.99	0.14	0.03%
אתגר	96.08	94.90	-0.60	-0.63%
אתריג	703.25	696.19	0.93	0.13%
בדולח	553.97	530.67	-5.16	-0.93%
בונד	126.27	124.47	-0.02	-0.02%
בורסון גמישה	62.17	61.69	-0.01	-0.02%
בטוחה 30 פלוס	114.95	113.21	0.05	0.04%
בטוחה אגח מדינה	1672.64	1649.35	1.76	0.11%
בטוחה אגח	2107.91	2079.01	3.17	0.15%
בטוחה גמישה	1919.29	1892.41	-0.69	-0.04%
בטוחה חו"ל	117.42	114.61	1.41	1.35%
בטוחה מניות	3122.79	3050.96	-10.43	-0.34%
בלוך רוטשילד גמישה	103.81	101.35	0.11	0.11%
בסט	116.79	115.30	-0.55	-0.46%
ברון	135.43	132.33	-0.22	-0.17%
ברוש	2126.91	2057.23	-1.78	-0.09%

שלמה אליהו: 95' תהיה השנה הקשה ביותר בתולדות הביטוח

מאת דן הלוי

במפגש המועדון הפיננסי של ל.ה.ב. שלשום באוניברסיטת ת"א, שהוקדש לנושא "פני שוק הביטוח בשנת 1995", צפה שלמה אליהו, יו"ר חברת הביטוח אליהו, חזות קשה מאוד לשוק זה, ומתח ביקורת קשה על רמת הפיקוח והניהול בענף.

"1995 תהיה השנה קשה ביותר בביטוח, שקשה לזכור כמוה מזה שנים רבות", אמר אליהו. לדבריו, צפוי ששנת 94' תסתכם בביטוח האלמנטרי בדוחק באיזון או בהפסדים קלים, הודות לתעריפי ביטוח רכב (רכוש) גבוהים מדי שנגבו ב־93' – בכ־30% יותר מאלה הנגבים כיום.

אשתקד נפתחה השנה בתחולת תעריפים, ובסיכומה נרשמה שחיקה של כ־20% בעתודות ההון של החברות המושקע בשוק ההון. לפי המצב כיום, השנה הנוכחית תהיה גרועה ביותר".

אליהו מתח ביקורת קשה על מבנה הענף, שמחזור הפרמיות השנתי שלו בביטוח האלמנטרי וביטוח חיים יחדיו מגיע לכ־115 מיליארד ש"ח, רובם ככולם כספי הציבור, אך כ־90% מתפוקתו מרוכזות בארבע חברות. בתנאים אלה חולש מנהל אחד על כשליש מהענף, שמהותו הוא קניית סיכונים עתידיים.

כן ביקר קשות את רמת הפיקוח בענף, בהשוואה לפיקוח בבנקאות, שגם בו הוא מצוי. "הענף לא התבגר מאז תקופת ספיר או משנות ה־50. המפקח על הביטוח מתפקד כמשקיף מתוך המטבח. כיום יכול דירקטור של חברת אבנר לסגור עסקות עם החברה בתור מנכ"ל של אחת מחברות הביטוח, ואיש אינו מתריע על ניגוד זה".

הוא ביקר בחריפות גם את הפערים בתעריפי הביטוח לרכב שמפרסמות חברות ביטוח באופן רשמי, ובו בזמן מוכרות ביטוח לאותם מבוטחים באותו הזמן בהנחות של עד 40%.

"אם התעריף הרשמי יקר מדי", אמר אליהו, "יש להוזילו. אם מחירו למעשה זול בשליש מן התעריף הרשמי, הרי שחברות הביטוח מרמות את בעלי המניות".

בנושא השיווק הישיר לביטוח רכב בידי חברת "ביטוח ישיר", כלל המפגש קטעים של עימות עוקצני בסגנון "פופוליסטיקה" בין מאיר שני, יו"ר החברה, לבין שאול פסטרנק, מאיגוד סוכני הביטוח. עם זאת, הודה שני בדבריו, שחברת ביטוח ישיר לא תתקרב השנה למכירת 100 אלף פוליסות רכב מתוך שוק של מיליון ורבע פוליסות בארץ.

שני אמר, כי מנסיון השיווק הישיר בעולם יש לצפות לפריצה גדולה בתחום זה רק בשנה השלישית או הרביעית לפעילות חברתו (כלומר, לא השנה).

"אני מודע לכך שאנו ניבחן ברמת השירות שניתן ללקוחות, ואנו ערוכים לעמוד בכך", אמר. על כך הגיב אליהו: "מבחן השיווק הישיר איננו ברמת השירות, אלא ביכולתו לעמוד בהתחייבויות שהוא מוכר".

ד"ר משה פרג, מנכ"ל חברת לה נסיונל, מתח בדבריו ביקורת על מדיניות הממשלה מסוף העשור הקודם, שהיתה נחושה בדעתה להפסיק את מעורבותה בהעמדת אג"ח ייעודיות בתשואה מובטחת לתוכניות הפנסיה, אך לא טרחה להגדיר פרמטרים סגורים למחויבות חברות הביטוח.

לדבריו, כבר במהלך המו"מ שקדם לרפורמה זו ב־1991, התריע על מה שקרה אשתקד עם התמוטטות שערי הבורסה, כשלחברות הביטוח ולמבוטחים בפוליסות משתתפות־ברווחים נגרמו הפסדים כבדים. "זוהי דוגמא לפיקוח ממשלתי המתערב במקום שלא צריך", אמר פרג.

הוא קרא לשקול סיבסוד לפוליסות למגזר של גילאי 65 ומעלה באמצעות אג"ח ממשלתיות מיועדות בתשואה מובטחת, כפי שנעשה באנגליה.

לעומתו ביקר פסטרנק את הרפורמה הממשלתית בביטוח הבריאות שהונהגה השנה, וזו המתוכננת כיום בביטוח הפנסיוני, שתוצאתן, לדבריו, תשלום גבוה יותר של המבוטח תמורת שירות נחות יותר.

הוא צפה, שהנהגת חוק פנסיה ממלכתי פירושה יהיה מות ענף ביטוח המנהלים ונזקים קשים לתעשיית הביטוח כולה, שמחירו ייגבה מן המבוטחים, וקרא ליציאת הממשלה לחלוטין ממעורבות וסיבסוד בביטוח.

ל איטליה" ברשת קו פ צפון

יהי" נפתחה ברשת קו אופ שת ייבאה לשם כך ארצה של מיליון חצי דולר. הארץ יוצעו למכירה ב־55 וצרי מזון וכלי בית על איטלקית.

יהי" ברשת "קו אופ צפון" ואר, והוא יהיה המוביל שנתי של הרשת, שכינוי ל חודש יוקדש למוצרים

, להוסיפים, לגלידות, מוצרים הנוספים, מופצת חברות מתכונים מיוחדות. היו זולים מהמקובל בכל איטלקי. שפת הדיבור –

חידושים בחקלאות בחוות הבשור

(עתיים). חידושים מתחכמים בתחומים שונים של החקלאות הוצגו אתמול ב"יום פתוח" לחקלאים, אנשי עסקים ומדענים, שנערך בחוות הבשור של הסוכנות היהודית. יותר מאלף איש ביקרו בתצוגה, שהובאה לראשונה בפני הציבור הרחב חלק מתוצאות עבודת המחקר והפיתוח החקלאי שנעשית ביחידה למחקר ופיתוח של הסוכנות בדרום הארץ.

חלק ניכר מהפרויקטים שהוצגו כבר מיושמים באופן מסחרי הגידולים נמכרים, בעיקר ליצוא. המחלקה לפיתוח התיישבות של הסוכנות היהודית, בשיתוף עם החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית, מקצה משאבים רבים לפיתוח פרויקטים חקלאיים חדשניים כדי לאפשר לחקלאים בישראל לעמוד בהצלחה בתחרות בשווקים בחו"ל.

מו"פ (מחקר ופיתוח) דרום של המחלקה לפיתוח והתיישבות עוסק בעיקר בפיתוח גידולים אינטנסיביים, עם דגש על פיתוח זנים משובחים ומיוחדים של פרחים וירקות. מו"פ דרום מנצל את היתרונות היחסיים של האיזור לפיתוח מוצרים באיכות גבוהה, לפיתוח טכנולוגיות ומוצרים חדשים, לשיפור טכנולוגיות קיימות ולהגדלת סל המוצרים הקיים.

יחידת מו"פ דרום פועלת באזור הנגב המערבי, בתחומי המועצות האזוריות אשכול וחוף עזה. עיקר הפעילות מרוכזת בחוות הבשור, השייכת למינהל המחקר החקלאי. תחנת מו"פ נוספת בדרום פועלת במושב עצמונה ושם מפתחים זנים מיוחדים של צמחי בית.

אתמול ערכה המחלקה לפיתוח התיישבות יום פתוח בחוות הבשור והציגה חלק גדול מתוצאות המחקר והפיתוח החקלאי שנעשו בדרום. בין זני הירקות החדשים הוצג זן של פלפל באיכות גבוהה במיוחד, שפותח לאחר שלוש שנות ניסויים. זן זה כבר נמכר בשווקי חו"ל, זוכה שם להצלחה והחקלאים מקבלים עבורו מחירים גבוהים. בשלב זה כבר מגדלים חקלאים בארץ פלפלים מהזן החדש על 150 דונם.

תחנת מו"פ עצמונה הציגה מגוון של פרחים וצמחי חדשים. זנים אלה יובאו מארצות שונות, כמו הולנד, ארצות הברית, דרום אפריקה ואוסטרליה. בעצמונה אוקלמו הזנים לתנאי הארץ, חלקם זכו לשיפורים באיכות, ועתה הם מוצעים למגדלים בישראל.

בין החידושים הטכנולוגיים שהוצגו היו גם בתי צמיחה חדשים. גידול צמחים בבתי צמיחה מאפשר ניצול מירבי של תנאי האקלים. המחקר בתחום זה התמקד בניסיון לשלוט ולבקר את תנאי האקלים בתוך בתי הצמיחה. אלה הן חממות, המצוידות במיטב האמצעים הטכנולוגיים לבקרת אקלים, מה שמאפשר התאמת אקלים אופטימלי לכל גידול.

בין היתר, נחקרות במו"פ דרום דרכים לאוורור חממות, לשם סילוק עודפי חום מתוכן. מו"פ דרום בוחן סוגי מבנים שונים של חממות, עם אפשרויות של פתיחת גג החממה לסילוק חום מירבי מתוך בית הצמיחה. כן נבחנות ההשפעות על התפתחות הצמחים והתנהגות מזיקים כשמשתמשים בסוגים שונים של יריעות פלסטיק לכיסוי בתי הצמיחה.

על פי צרכי שוק היעד

משמעות השיווק מקבלת עומק שונה. התפיסה החדשה גורסת שיווק על ידי אנשים המכירים את תרבות השוק המנטליות שלו, שיווק אקטיבי במהלך כל ימות השנה, זמינות הסחורה ללקוח בכמויות קטנות ובתדירויות גבוהות, ושימת דגש מיוחד על קשר אישי ארוך טווח עם הלקוח (בעיקר האירופאי).

על מנת ליישם כל זאת, חייבת הפעילות להתבצע על ידי אנשים מקומיים. לצורך כך יש לפתוח משרד בארץ היעד, להפעיל אנשים מקצועיים בתחום השיווק ולספק תמיכה אדמיניסטרטיבית.

הפתרון שמציע מרכז הסחר ברוטרדם ליצואן, הינו יחידה אקטיבית באירופה המבצעת עבור את הפעילות הנדרשת כאשר יחסי העלות הם 5:1 (20% מהעלות המקורית) במידה שהיה מבצע זאת באופן עצמאי.

המטרה: בה פועל המרכז – פורדה מאור ופועלים בה מרכזי סחר המדינות השוכנות מחוץ לתחומי אירופה. דבר זה פותח דרך ליצואן לשווקים אחרים כמו מאלזיה וטייוואן.

שה תפיסת שיווק חדשה, יה גלובלית של מערך עיקרון של פעילות על פי

ת, כי שיווק הנגזר מצרכי יאה נבנה של דרישות המוצר וייצורו לצרכים י הצרכן, פיזור סיכונים, ושירות מקסימלי ללקוח, ת מתאפיינת כתוצאה המכתיבה את דרישותיה ד את אופן השיווק. הישראלי ברוטרדם, הוא הוקם ורכש נסיון ניהולי בפיתוח קשרים מקומיים ומגוונים הפעילות בקרב יאלים באירופה. היום מגדיל תנופה לחברות הפעילות של המרכז ההיקף הפעילות במהלך הפעילות הקיימת כיום.

הטבות בנקאיות לנשים בהפועלים ב"שבוע האשה"

מאת כתבנו הפיננסי

אוכלוסיית הנשים בבנק הפועלים זוכה להתייחסות מיוחדת במסגרת "שבוע האשה", שיערך בבנק החל מ־29.1.95 ועד 3.2.95. בשבוע זה יהנו לקוחות הבנק משורה של הטבות בנקאיות כגון:

● ביטוח חיים חינם לחצי שנה בסכום של 100 אלף ש"ח, עם פתיחת קופת גמל חודשית בסכום חד פעמי של 1,000 ש"ח; ● הטבה למפקידה בקופת גמל, במסלול הוראת קבע – 50% החזר מסכום ההוראה הראשונה ועד לסכום של 100 ש"ח;

● תוספת ריבית בתוכנית החיסכון "מסמן צמרת"; ● כרטיס אשראי מתשלובת "ישראכרט" חינם לשנת הנפקה ראשונה; ● הלוואה של עד 15 אלף ש"ח ל־24 חודש בריבית פריים + 0.75% שנתי. הלוואה זו תוצע בעיקר למגזר העסקי, לנשים בעלות מקצוע חופשי ואוכלוסיית "פועלים זהב".

בנוסף, תקבל כל לקוחה פנקס שי המכיל תלושי הנחה לכופפי תרבות ובידור, ספרים, ביגוד, יופי ובריאות. במהלך "שבוע האשה" יערוך הבנק חמישה כנסים ברחבי הארץ.

הכנסים מיועדים לנשות עסקים, נשים מנהלות, נשים במקצועות חופשיים ונשים

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

בורסה

מניה	שער	מחזור	שינוי	שינוי ב%	היצע/ביקוש

חברות השקעה

מזון וטבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

מכונות, חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

מוצרי בניה

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר והדפוס

השקעה בתעשיה ושונות

חברות השקעה

מסחר

שירותים

מלונאות ושירותי תיירות

מחשבים ושירותי מחשב

נדל"ן בינוי ופיתוח

בנקים מסחריים וחברות אחזקה בנקאיות (שאינם בנקים)

בנקים למשכנתאות ומוסדות מימון אחרים

חברות הסליקה וביטוח

הוועד

...הפועלים, ... ולדון על ... השונים. על פי ... העובדים ... עובדים, ... לקבוע חלק ... העירייה, על ... השומר, ... התעסוקה, ... צה"ל, בתי ... הישראל, ... ומפעלים ... הדפוס, הטכ...

בקופ"ח

ראשי ארגו... החליטו לקיים ... מה־30 ביוני ... האגף לארגון ... האגף דורש ... הארגון נבחר ... יו"ר הארגון ... הבחירות עד ... ולינגר מנו... המייצג יותר ... לאחר פטירתו ... ברגע, לפני ... "חברי המוכר ... לפעול בשני ... העובדים ... להנהלת ... למבוטחים ... התולים הכללי ... ביטוח בריאות

הגזבר

נפרסם היום ... יש להרגיען ... פעילות ועד ... יצרן, שאין ... אחרים ברכבת ... חמישה כאלה ... מייצג כ־145 ... שבעה חברי ...

בלשון הדו"... עובדי רכבת ... קשים מאוד, ... הגזבר המוכיח ... לקיה מאוד ... אחר במידה ... הוועד ובכספי ... חיצוני כראות...

"הגדיל לעש... על שמו ... קבלות ... המחאות". בכל ... מכספי הברית. ... פעם. הגזבר ... ש"ח. לאחר ... להחזיר את ה... משטרתי והוא...

המבקר ... ברה"ת "עובדי...

"פסטיבל נפתח א...

מאת אורי ...

"פסטיבל איל... צפון. הנהלת ה... מוצרים בהסקע ... לראשונה בצפון ... תצורות הרשת ... סוחרת התוצרת

"פסטיבל איל... יימשך בכל ... במסגרת ... "דואים עולם". ... של מדינה אחר...

נוסף לפסטי... לגרפה ולמאות ... בחנויות הרשת ... מוזרי המוצרים ... ימי הפסטיבל ... עברית.

שיווק

מאת הדס ...

לאחרונה התג... שצמחה בתוך ... השיווק, הוזלת ... צרכי שוק היעד. ... תפיסה זו גורס... השוק, מצריך ... השוק, ותאמת ... הכותבים על ... קבלת היזון חוזר ... המצרה המערכ... צרכנית שבעה, ... לשוק ובהתאם ל... מרכז השוק ... הראשון מסוגו ... ושיווק, ... עם המתכנית ה... הלקוחות המרכז... מרכז זה ... אחרות. תוכניו... צומת הרחבת ... השנה, בכ־60% ...

6

ב...

מאת אמנ...

הריבית ... הבנקים ... בחודש ... הסתכמה ... בריבית ... נקודות אח... חודש רצמ... התייקרות ... בצד הפ... עלתה הרי... יותר של 4...

לקי...

מאת דן ...

"סיוע ... קידום תהל... אמר השבו... בפני חברי ... ריצ'ן בת"א ... לדעת ... פלסטינים ... תשתית ... שאינה ... שיתוף פעו...

מנה והב...

מאת אלי ...

מנהל ... הבנייה ... תל־אביב ... ממע"מ. ... החברות ... מבלי שיר... ניכנון ... החקירות ... הפותחים ... ושאינם ... לשלטונות ... חוקרי מ... מעצרו של ... במחלקת ... לעבירות ... בתיק חקיר...

ירידה

המסחר ... במגמה ... במניות ... המתנים ... שהתרחש ... במניות ... רמת מחירי ... לאחר שמד... .130 במהלך ... העליות וב... מגמה ברור... מצד מנהג... שהתאכזבו ... ביום של ... המעו"ף. מדד המ... 154.83 בין ... נקבע בסיו... 1.45%. מ... בעלייה של ... הסתכם בכ... ירידה חד... כייל. ירידו... הסתיה הבור... מבע נסגר ... עלייתה בנ... ביום רביעי ... בבר"מ בו... קלה לעליה ... למדד ברי... בעלייה בנ... הסגר ב... אטרקטיבית

הסנ... של החש...

מאת דן ...

קופת הו... הגיעה ל... המאוחר ל... בקופה, הח... של עובדי ... עמיתים. הסדר ... שנים רבות ... לשיר ... "עוצמה". ל... השתלמות ... ידי הבנק ...

בולים / א. לינדנבאום

50 לשחרור המחנות וסיום המלחמה

טקס הזיכרון לציון מלאות 50 שנה לשחרור מחנה ההשמדה אושוויץ עמד השבוע בצל הרצח הנתעב בבית ליד. יש אפילו, שראו בו חוליה המשך למאורעות מלפני 50 שנה. מאורעות אלה אנו מנציחים עתה בדרכים שונות, אך ורק כדי שלא יתקיימו דברי ג'ורג' סנטיאנה, המופיעים כמוטו בספרו של שיירר "הרייך השלישי" – "דור שלא יזכור את שואת עמו, צפוי לה שנית"...

אכן, דואר ישראל אינו היחיד שעושה בעניין זה, אך אין ספק שהוא עושה יותר מאחרים. השנה, למשל, תופיע אצלנו גיליונית זיכרון מיוחדת לציון מלאות 50 שנה לשיחרור מן המחנות וסיום מלחמת העולם השנייה. את הגיליונית מעצב עתה האמן הכשרוני, איש קצרין שבגולן, אור ואן איין. בעבר כבר עיצב מספר פריטים בולאיים מרשימים ואנו תקווה שאכן ישכיל גם הפעם להנציח את המאורעות הנוראים של מלחמת העולם השנייה בפיסת נייר לא גדולה ואין זה דבר פשוט כלל וכלל. הגיליונית נועדה להנפקה אפריל השנה.

השבוע, בטקס המיוחד לציון השחרור ממחנה אושוויץ שהיה ב"יד ושם" בירושלים, הופיע דף מזכרת בולאי מיוחד, מטעם רשות הדואר בהזמנת בית לוחמי הגיטאות. זהו דף צבעוני, בולאי ותיעודי כאחד, שנועד בצורה תמציתית ביותר להזכיר לכל את הנוראה בתופעות מלחמת העולם השנייה ואת מחנה ההשמדה הנורא ביותר מכל מחנות המוות שהוקמו על-ידי הנאצים.

דואר ישראל הקדיש לזיכרון זה חותמת אירוע מיוחדת שהוטבעה על גבי דפי המזכרת כפי שהופיעו מטעם בית לוחמי הגיטאות.

בכתיבת שורות אלה לא ידועים לנו פריטים בולאיים חדשים בעולם, פרט לחותמת האמריקאים לציון הצלת יהודי דנמרק וגיליונית זיכרון פולנית לציון מרד הפולנים בוארשה (ללא התייחסות למרד בגיטו וארשה, שצויין שם בשנת 1993).

מלאות 50 לסיום המלחמה צויינה באחרונה בהרבה מדינות ולאו דווקא מדינות אירופאיות, אבל אנו היהודים מצפים, כמובן, להנצחת האירועים בהיבט היהודי.

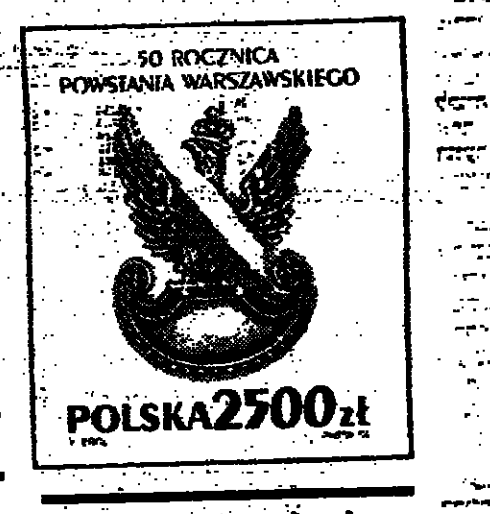

פסל פלומבו ב"יד ושם"

בסדרת הבולים הקרובה, שתופיע כבר בחודש פברואר, 3 פסלי חוצות, ביניהם אחד שנועד גם הוא להנצחת השואה. הכוונה ליצירה של דוד פלומבו, (1920-1966) בשער אוהל יזכור ב"יד ושם" בירושלים. אוהל יזכור משמש מקום התייחדות עם זכר קורבנות השואה. המבנה מורכב מקירות הבנויים מסלעי בזלת כהים ועליהם גג כבד מבטון. השער השחור שקוע בתוך קיר סלעי הבזלת הגדולים. על השער מורכב תבליט בצורות מתעגלות ומחודדות. התבליט עשוי מוטות ברזל מרותכים ומצופים באלקטרודות פלדה היוצרים תחושת חיספוס. כל זה להעתיק לבול דואר איננו דבר פשוט (!).

הבול, המנציח את שער אוהל יזכור, גם הוא בעיצובו של האמן אור ואן איין, שעשה מאמץ גדול להעתיק לבול מודרני את שער אוהל יזכור של דוד פלומבו.

הבול בערך נקוב של 1.7 ש"ח, יופיע בסדרה יחד עם פסל "עקלתון" של יצחק דנציגר (0.9 ש"ח) ופסל ה"סטבייל" בהר הרצל בירושלים (1.4 ש"ח).

מעטפות הדפס

בהופעה זו תונפקנה 2 מעטפות הדפס בסדרת עונות השנה. מעטפת הדפס סתיו ומעטפת הדפס חורף, שמשלימות את מעטפות-אביב וקיץ שהונפקו בעבר.

המעטפות תוספקנה למנויים ואספנים כשהן חתומות ב"חותמת מקשטת" ירושלים (שפועלת בירושלים באופן קבוע).

מחיר כל מעטפה 1.00 ש"ח.

בהופעה זו תונפק גם גלוית נוף מבוילת של המצפה התת-ימי באילת. מחיר הגלויה כולל דמי דואר אוויר לחו"ל – 2.00 ש"ח.

הגלויה תסופק למנויים ואספנים כשהיא חתומה ב"חותמת מקשטת" אילת (שפועלת באילת באופן קבוע).

פולגאר בהונגריה

השחמטאית ההונגריה, יהודית פולגאר, שוב זכתה בחותמת דואר הונגרית ולאספני יודאיקה זו, כמובן, תוספת לאוסף. החותמת הוקדשה הפעם, לשלוש אחיות פולגאר – יהודית, סופיה וסוזי, הפעם במשחקי האוסקר העולמיית לשחמט שהתקיימו בבודפסט ב-4 בינואר 1995. החותמת, אף-על-פי שהוטבעה בהונגריה, מופיעה בשפה האנגלית בלבד.

המשלחת לאיי שלמה

חמישה בולים מעניינים של איי שלמה הופיעו זה עתה, לציון משלחת חקר האוקיינוס השקט, שנשלחה ב-1785 ע"י המלך לואי ה-16, מלך צרפת. יצאו שתי אניות צרפתיות – "בוסול" ו"אסטרולאב", שבתלאות המסע איבדו עשרות מאנשי הצוותים, עד שהגיעו לאוסטרליה כשעל סיפונם עדיין 230

איש. כעבור מספר שבועות יצאו את חופי אוסטרליה ומהר מאוד נעלמו.

כל הנסיונות לגלות הספינות והאבודות עלו בתוהו ורק ב-1828 נודע לרב החובל דורביל הצרפתי, בהגיעו לאיזור, שמאותן הספינות אכן ניצלו מספר ספנים ונמצאו מעט שרידים מן האניות הטרופות. התעלומה נחשבת לחלקית בלבד.

דואר איי שלמה הקדיש לשתי משלחות סדרת 5 בולים, בהם מפת האיזור, הספינות, המלך והחוקרים.

עשור למבצע משה

דף מזכרת בולאי חדש הופיע לציון העשור למבצע משה. הופיע דף צבעוני נאה, המציין בקיצור נמרץ את סיפור המבצע, שכידוע עורר בשעתו התרגשות גדולה בעולם ובישראל, שנערכה לקראת קליטתם של העולים. הגיבורים העיקריים במבצע זה הוא יהודי אתיופיה עצמם, שעברו דרך יסורים ארוכה ורבת תלאות.

מבצע הצלתם של יהודי אתיופיה נחשב לאחד הסודות השמורים במדינה, לו שותפים כוחות הביטחון בזרועות השונים, משרד הקליטה והסוכנות היהודית.

דף המזכרת הוטבע בחותמת אירוע מיוחדת, בעברית, אנגלית ואמהרית.

דונלד דאק כמונה ליזה...

סידרת בולים מעניינת ומשעשעת הופיעה זה עתה בסיירה ליאונה שבאפריקה. זו סידרה שהוקדשה ליובל דיסני ובה דמויות מסרטי וואלט דיסני בדמות גיבורים מתוך האמנות הקלאסית כשמקום הפנים... תופס כמובן דונלד דאק המוכר.

הבולטת ביצירות היא תמונתו של דונלד דק בדמותה של המונה ליזה של לאונרדו דה-וינצ'י, אבל לא פחות משעשעת הן יצירות טינטורטו, אל גרקו, ויסטלר, פרנס האלס, ו[illegible] בהם מככב דונלד דאק כאובייקט ראשי.

שחמט / רונן הר-צבי

הפתעה גדולה בבאר-שבע

לפני שנעבור לסקירת משחקי הליגה (שנערכו ב-21.1.95) ברצוני לתקן שתי טעויות מהמדור שעבר:

א. אלכסנדר מורוזביץ צבר 9.5 נקודות מ-10 משחקים ולא 2.5!

ב. קבוצה המנצחת במפגש קבוצתי מקבלת תוספת של נקודה, ולכן אם המפגש הסתיים בתוצאה 3-2 לקבוצה א' אז קבוצה א' תקבל 4 נקודות שהם 3+1=4 וקבוצה ב' תקבל 2 כרגיל וכעת לסיבוב הליגה:

במוקד הסיבוב עמד המשחק בבאר-שבע בין שתי פיבוריטיות גדולות באר שבע א' אלופת 93' ואליצור פתח-תקוה אשר בשורותיה משחקים כ-5 רבי-אמנים: המפגש הסתיים בתוצאה חד-צדדית של 4-1 לאליצור פתח-תקוה למרות שמהלך הדברים במפגש לא ניבא על כך. (סמדיין באליצור מנצח את אלוף ישראל לאוניד יודסין מבאר-שבע). שאר התוצאות:

ראשון לציון א' – אס"א תל-אביב 3-2 לראשון

ביכורי העתים – אליצור נתניה 4-1 לביכורי העתים

הפועל הרצליה – מכבי רעננה 3-2 להרצליה

באר שבע ב' – ראשון לציון ב' 3½-1½ לבאר שבע ב'

אס"א טכניון – הפועל גבעתיים 2½-2½

שחמט בעולם

בשבוע שעבר נפתחה התחרות בויק אן זי (הולנד) התחרות אשר נערכת במתכונת מיוחדת 32 בשיטת "נוק-אאוט" בדו-קרב של שני משחקים (במידת הצורך נערך שובר שוויון) כאשר 16 המפסידים יורדים לשחק בתחרות משלהם אליהם מצטרפים 8 המפסידים אח"כ ואליהם 4 המפסידים וכך הלאה. (המפסידים יורדים כמובן בהתאם לשלב שבו ירדו עם מספר נקודות בהתאם לשלב שבו ירדו) בין השמות הבולטים בתחרות זו נייג'ל שורט, יאן טימן, ג'ירון פיקט, יבגני ברייב ועוד.

בתחרות הסגורה שנערכה בהייסטינגס (אנגליה) בקטגוריה 9 השתתפו 5 גברים ו-5 נשים. מבין כל המפגשים בין הנשים לגברים ניצחו הנשים פעמיים בלבד: להלן ניצחון של שחקנית נבחרת יוגוסלביה על אמן בין-לאומי אנגלי:

לבן: מאריץ שחור: הוואל ג'ון

1. פו3 פו6. 2. ג4 ג6. 3. ז3 רז7. 4. רז2!? 0-0. 5. ד4 ד5. 6. גג5 פד5. 7. 0-0 פגב6. 8. פג3 פג6. 9. הג3 ה5 (המשך עיקרי אחר אשר נוסה מספר פעמים ע"י קספרוב 9... צה8 וכאן אפשרי 10. צה1, 10...ד5 ...ועוד). 10. ד5 פא5. 11. הא4. 12. רז5 (ההמשך העיקרי, אך ניתן גם 12. פה1 או 12. צה1) 12... 6ו. 13. רה3 גג5. 14. רפ (ההמשך היותר סולידי ואכן רוב המשחקים אחרי מסע זה מסתיימים בתיקו. מעניין מאוד 14. הד5 עם משחק מאוד דינמי לשני הצדדים למשל 14... רו4 15. רג5 צ7:ז 16. ב3 ב5. 17. רב4 פאג4! 18. בפ ה4 עם בלאגן גדול מאוד ואגניאן – קספרוב ברצלונה 1989) 14... מהד (14... אגר 15. מהד5 ללבן יתרון מסויים) 15. פד5 מהד8 (15... מהבב2?? 16. בג7 ולאר 16... צב. 17. מהד5). 16. צג1 פג6. 17. ב4 ב5 (מסע מסובך כמעט, אחרי 17... רו4 ללבן יתרון מזערי בלבד גם 17... א6 דורש תשומת לב) 18. הז5 (מעניין מאוד שמאריץ כבר שיחקה עמדה זאת בשנת 94' אחרי 18. ב5 הה4 19. בפ הוסכם תיקו. 18... ה4 (בהתייחס לתגובה החזקה של הלבן מוטב היה 18... ז:5! 19. 6ו! רח6 (ולא טוב 19... רה6 20. פ:ר מה:ר 21. פר2 ולבן זוכה בחייל). 20. צ:פ! הפ? (ולאחר מספר אידיוקים שחור משחק שגיאה אחת וזה מספיק הכרחי היה 20... ב:צ 21. פה7 מח8 22. מהמה צ:מה 23. פה5 ללבן יוזמה. 21. צ הר (21... מה:צ 22. פה7 והלבן זוכה). 22. צה1!!

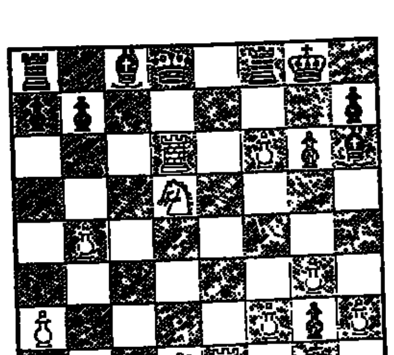

(עמדה יפה מאוד המלכה השחורה נתפסה בצורה מוזרה אך יעילה מאוד!) 22... מה:צ. 23. פה7 מה.פ. 24. המה צה8. 25. ז4! (מסע מצויין, כעת שחור משחק בלי הרץ הלבן שלו והצריח ב-א8 וזה מספיק). 25... רז7. 26. מהס5 מח8. 27. ח3 א6 (שחור פשוט בחוסר תנועה מוחלט). 28. ב5! צב8 (28... א:ב5 29. מה:ב5 והצריח לא ניתן להגנה). 29. מהד6 צא8. 30. ב:א6 ב6 (30... צ:א6 31. מהד8 והמשחק נגמר; 30... ב:א6. 31. מהג6 והמשחק נגמר) 31. מהג6 ר:א6. 32. מה:א8 (לאחר 32... צ:מה 33. ה8=מה לא דרוש).

חירום

● "אגד" – טל': 03-5375555

● זמני נחיתות מטוסים. תקליט: 03-9731111

● מודיעין נמל התעופה: 03-9712484

● רכבת זמני נסיעה ותעריפים באמצעות "טלמסר" טלפונים: 04-303133, 03-5652200.

עזרה רפואית ונפשית

● ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 03-5461111, לילדים ולנוער 03-6961113, י-ם 02-610303. קו ברוסית 02-661122. חיפה 04-672222/3. קו ברוסית 04-672223. כרמיאל 04-9888770. קו ברוסית 04-9889499. נתניה 09-625110. קו ברוסית 09-828755. ב"ש 07-281128. קו ברוסית 07-275871. סניף הגליל 04-9988410. כ"ס, 09-974555. חדרה 06-346789. קו ברוסית 06-343269.

● המרכז להתנדבות בישראל, 03-5614144 לזקוקים למתנדבים ולמבקשים להתנדב.

● מגנ, ייעוץ למשפחות נפגעות סמים. א'-ה' 09.00-14.00, 03-829970.

● אנוש – ייעוץ למשפחות נפגעי נפש, 03-5400474, 03-5400672.

● יד ביד, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש'. 03-226027, 04-229488, 04-922222, 02-243358, אילת 09-76366. לחו"ל 222732, מ-17 עד 24.

● "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עיזרי ר"ג, 6726697, 6734752, ג' 08.00-13.00, ד' ה' 16.30-19.00.

● "אל-סם" – רח' פקיעין 7, ימים א'-ה'. 16.00-20.00. טל'. 5463587, 54620276, 02-663902, 02-663828.

● הוועד למלחמה באיידס. מידע וסיוע לחולים 03-614576, 03-566380. ת.ד. 33602 ת"א.

● אלי, אלימות כלפי ילדים. 03-430879, 03-261070. מ-08.00 עד 22.00.

● "הקו הלבן", אוזן קשבת להומוסקסואלים ולסביות. 03-292797. ימי א', ג', ה' מ-19.30 עד 23.30.

● קופת-חולים – מוקד מידע רפואי. א'-ה': 08.00-20.00, ו': 08.00-15.00. טל' 03-433300.

● מד"א – שירות רופאים לביקורי-בית, ובתחנות מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. טלפון חירום 101.

● חדר מיון פרטי תורן, טר"ם. קהילת סלוניקי 9 (ליד ביתן) ת"א, 499978.

● אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03-319281, 03-202951, 03-319845.

● אלכוהוליום (24 שעות) 03-721161.

● אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02-830092, 02-630524

● "קשב לקסים", א.ב.ל. 03-299089. א'-ה' 09.00-14.00.

● אוזן קשבת לגיל המבוגר רמת השרון ימים א'-ה' 16.00–20.00, טל' 5493244.

● נשים במצוקה. קו אדום 09-505720.

● ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03-621515.

● "יד שרה" – שיקום החולה. י-ם 02-244242; ת"א 03-812304; חיפה 04-381704.

● "תהל"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל'. 09-587779.

● תמיכה נפשית לחולי סרטן. 02-435516

● שירותי חירום פסיכיאטריים כולל ביקורי בית. טל' 09-344615, 03-6750750, בינרי 35888

● נתניה 09-623333

● עכו 04-912333

● עפולה 06-593334

● פתח-תקוה 03-9311111

● קראון 03-344442

● קרית-ביאליק 04-761062

● קרית-שמונה 06-944333

● ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5793333

● רחובות 08-451333

● שדרות 051-897074

● תל-אביב 03-5460111

מרפאות שיניים

תל-אביב

● דיזנגוף סנטר שער 3 או 5 טל' 294869, 03-285822

● טיפולי חירום בבי"ח אסותא – טל' 03-5201515, 5201432/1. 24 שע'. גם בשבת וחג.

● טיפולי חירום, בי"ח איכילוב, תל-אביב. עד חצות (כולל שישי-שבת). 03-5436696.

● תורנות 24 שעות – ה' באייר 20 (כיכר המדינה) טל' 254397, 03-452173: יהודה המכבי, איתורית 03-5449911, מנוי 4318.

יפו: יפת 99, 09.00-13.00, 16.00-02.00, טל' 864256.

גבעתיים: וייצמן 12, טל' 324547 איתורית 5193193 מנוי 3743.

ירושלים: צפת 23, טל' 251794, 02-253767.

בי"ח משגב לדך – טל' 02-633708, 08.00-16.00, ד' 08.00-19.00.

בת-ים: מרפאת שיניים לטיפולי חירום – קניון בת-ים רח' יוספטל טל' 5531505 – 24 שעות ביממה.

נפגעי אלימות

● סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 03-234819. י-ם 02-514455. חיפה 04-382611. אילת 059-31977

● ויצ"ו – לנשים מוכות – טל' 5461133; טל' 08-550506 – 24 שעות – 02-514111 – 07-376310.

● מסל"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 08.30-12.00, 16.00-19.00, טל' 057-74907.

● אור אדום – למען נפגעי אלימות שוטרים והתעמרות, מתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל' 03-663162/3.

● נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א'-ה', 9-16, 03-231675, 03-235922.

● מכורים אנונימיים (אנ.איי.), מידע תמיכה וסיוע 03-5131046 24 ש'.

● זכויות הגבר במשפחה. 24 ש'. 04-322003, 04-256417, 03-378572.

● האגודה להגנת הילד: 03-6961070, 03-6956763

● האגודה לנפגעי תקיפה מינית. טל' – קו חירום 6850041, קו גברים 6850036

תחבורה

● קווי אוטובוס "דן" טל': 5614444.

ב"ה

זמני הדלקת נרות

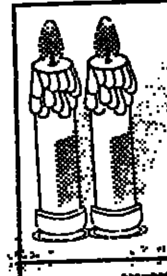

כ"ז בשבט תשנ"ה

פרשת משפטים

כניסה		מוצ"ש	
ירושלים	4.31	ירושלים	5.48
תל-אביב	4.49	תל-אביב	5.43
חיפה	4.39	חיפה	5.47

ליום שישי 27.1.95

תורנות בתי מרקחת

תל-אביב

פרמקסי – ידידיה 41 – 5442050

בבלי – עוזיאל 1 (פינת סולדנה), בבלי – 6040552

ירושלים

חיפה

קופ"ח מכבי – אגריפס 15 – 243469

פתח-תקוה

כופר פארם – הנביא ציון 23 – 9303191

רמת-גן

רמת-יצחק – שד' ירושלים 96 רמת-גן – 6777506

בת-ים – חולון

גני בת-ים – הנביאים 3 בת-ים – 5515671

חורי – סוקולוב 70 חולון – 5042433

רחובות

הדר – טשרניחובסקי 67 – 451449

ליום שבת 28.1.95

תורנות בתי מרקחת

תל-אביב

בן-יהודה – בן יהודה 142 – 5223535

הבימה – דיזנגוף 17 – 5288465

הבימה – דיזנגוף 17 – 5288465 – מוצ"ש

סופר-פארם – איינשטיין 40 רמת-אביב – 6413730 (עד 24.00)

בן יהודה – בן יהודה 142 – 5223535 מוצ"ש

ירושלים

ארנונה – ליב יפה 9 – 731901

כפר פארם – יד חרוצים 20 – 731475 מוצ"ש

חיפה

קרית אליעזר – כפר מאירהוף 6 – 511707

פתח-תקוה

אכותא – ברון הירש 21 – 9311710

רמת-גן

אכותא – ז'בוטינסקי 41 רמת-גן – 7511874

בת-ים – חולון

גני בת-ים – הנביאים 3 בת-ים – 5515671

רחובות

כללית – רמז 6 – 445111

טיפול נמרץ לב

● לב 1 – שירות 24 שעות – 03-5618791

● כה"ל – 03-5625555

● נטל"י – 177-022-4224, 03-5757768

ניידת טיפול נמרץ

● אשדוד 08-551333

● בית-שאן 06-587223

● בת-ים 03-5511111

● הרצליה 09-541333

● חדרה 06-322333

● חיפה 04-512233/4

● טבריה 06-790111

● ירושלים 02-523133

● כפר-סבא 09-33222

● כרמיאל 04-988555

● מגדל העמק 06-540062

● עפולה 04-979333

● נהריה 04-823333

● נצרת 06-573335

ערבית מדוברת למתחילים ולמתקדמים

* קורסים בני 5–17 ימים בתנאי נפש * תכנית לימודים אינטנסיבית חיים בצוותא ועזרה הדדית בין לומדים יהודים, ערבים ודרוזים

* כיתות למתחילים ולמתקדמים בערבית נפתחות מידי חודש * לסטודנטים ליחידים, משפחות והציבור הרחב * תושבי נתניה מתקבלים כאקסטרנים

למורים בשנת שבתון ולעובדי מדינה: הקורסים מוכרים על ידי קרנות ההשתלמות ללימודי חובה והשלמה וזוכים בגמול השתלמות

פרטים והרשמה: באולפן עקיבא נתניה, ת"ד 6086 נתניה 42160

טל' 09-352312/3 בימים א-ה בשעות 9–14 פקס' 09-652919

מדליות / א. לינדנבאום

אסימוני ברכה – לא כמדליות ממלכתיות

למנויים הקבועים של החברה הממשלתית למטבעות ומדליות אין צורך להבהיר ההבדל בין מדליה ממלכתית ובין אסימון ברכה ממלכתי, אבל כאמור, מי שאינו בין אלה שזוכה מדי פעם באסימון ברכה, הניתן לו כשי, מתקשה, ללא ספק להבחין בין הפריטים השונים. לאלה נעשה כאן שירות ונזכיר כמה פריטים כאלה.

אכן, החל משנת 1964 (תשכ"ד) הנפיקה החברה הממשלתית למטבעות ומדליות אסימון ברכה מיוחד שנשלח כשי לקראת ראש השנה, לכל מנויי החברה. הפריט התקבל יפה והיה אף מקום מכירות, במידה מסוימת, כך שמשלוח אסימון ברכה למנויים היה למנהג שנתי כמעט קבוע.

האסימון הראשון היה מעניין במיוחד, שכן הוטבעו אסימונים מתוך מטבעות אגורה שבמחזור, כשהן בתוך מסגרת פליז. המטבע שבמרכזו הוא אגורה משנת תשכ"ג, בשולי מסגרת הפליז הוטבעה כתובת כמו "החברה הממשלתית למדליות ומטבעות" וסמל החברה.

בגב האסימון הכתובת "שנה טובה – תשכ"ד". כמות ההנפקה היתה אז כ-5,300 יחידות וכאמור היתה לו הצלחה, לאסימון הראשון והוא אף נסחר בעשרות שקלים.

אסימוני ברכה קיבלו משנת 1964 מקום קבע בנומיסמטיקה הישראלית ובחברה למדליות, ראו באסימון הראשון כעין "סמי מדליה" והחלו בייצור דגמים דומים מדי שנה ערב ראש השנה. העיצוב על פני האסימונים היה שונה מדי שנה בעיקר בשל מתן משמעות אקטואלית לנוסח הברכה ומאורעות השנה.

האסימונים של שנת 1965 קיבלו עיצוב נוסף, שכן הם שובצו בתוך סימניה פלסטית, בשבקצה כיס המכיל את האסימון, שהיה דגם מוקטן של מדליית השחרור תשכ"ב, שהונפק במיוחד (סימניות כאלה הודפסו מאוחר יותר עם ברכה בשפה היפנית לרגל תערוכה עולמית שהיתה בטוקיו ב-1970). אסימון ברכה משנת 1966 הוקדש לבנק ישראל ועוצב על-פי מטבע העשור לבנק ישראל. אחר כך הוקדש האסימון לסיסמה, העובר המצטיין, צה"ל, סמל 20 למדינה וכו'.

עם הזמן קיבל צד אחד של האסימון צורה קבועה, פחות או יותר, ואילו רק צד "הפנים" קיבל עיצוב אקטואלי ובעל מסר (פה ושם יש שנים שלא נופק בהן אסימון ברכה).

בסה"כ אוסף אסימוני ברכה הוא ענף בפני עצמו, והעובדה שהאסימונים לא נמכרים ניתנו כשי למנויים בלבד, הנמצאים בתנועה מתמדת, מבחינת המספר הקבוע של המתמידים. ברור שבשוק החופשי אין אסימונים, כפי שיש מטבעות או מדליות. גם למחירים אין בסיס, במיוחד שלא כל אספני מטבעות, או מדליות, אוספים גם אסימונים, ולעומתם יש אספני אסימונים בלבד (מעטים).

תשובות

אסימוני "אינ"א" נועדו לאספני מטבעות ישראל באה"ב. אגודת האינ"א באה"ב קיבלה מספר פעמים אסימוני ברכה מיוחדים מטעם החברה הממשלתית למטבעות ומדליות, כמובן במהדורות מוגבלות ולעתים אפילו כדי 100 יחידות, בהתאם לגודל הקבוצה שבאה לסיור בארץ הקודש.

מהדורות אסימוני ברכה של ישראל שונות משנה לשנה. היו שנים שהמהדורות היו גדולות, כדי 90 אלף יחידות (!).

גרנט מחכה לאלון מזרחי
עופר מזרחי מחכה לחיפה

משחק הליגה הראשון של מזרחי במדי עירוני אשדוד יהיה בדיוק מול הקבוצה שהקיאה אותו משורותיה, מכבי ת"א ● עוד נקודה פיקנטית במשחק זה: במחזור הפתיחה של העונה הדהימו האשדודים בניצחון 0:1 על מכבי, שלמרות חוסר יציבותה זכתה בתואר אלופת הסיבוב הראשון ● עוד סיפור מזרחי: האלופה מכבי חיפה תתארח אצל הרצליה המתאוששת, הרבה בזכות החלוץ החיפני לשעבר, עופר מזרחי ● השאלה, איך יתפקדו השחקנים אחרי הפגרה הממושכת

ספירת מלאי

מאת משה קשמן

שני סיפורים מזרחים פיקנטים יפתחו את משחקי הסיבוב השני של הליגה הלאומית בכדורגל:

אלון מזרחי יתייצב, במשחק הבכורה שלו במדי מכבי עירוני אשדוד, בדיוק נגד הקבוצה אותה עזב לפני שבועות אחרים, מכבי ת"א. ולא סתם עזב, אלא בטריקת דלת שלוותה בחילופי דברים קשים באמצעי התקשורת.

עופר מזרחי, החלוץ המצליח של מכבי הרצליה, יפגוש את קבוצת האם שלו מכבי חיפה, שנפרדה ממנו אחרי פציעתו הקשה. עתה הוא בתקופת קאמבק נפלאה.

המשחק בין מכבי ת"א למכבי עירוני אשדוד ייערך גם בצל הניצחון האשדודי המדהים בסיבוב הראשון, 0:1.

מכבי ת"א, למרות חוסר היציבות שגילתה עד כה, הוכתרה לאלופת הסיבוב הראשון, הרבה בגלל חוסר היציבות שהפגינו גם יריבותיה למאבק וריבוי הקבוצות שרצו בצמרת, דבר שגרם לחלוקת נקודות.

השאלה הגדולה עם פתיחת הסיבוב השני – איך ייראו השחקנים אחרי פגרת החורף הממושכת. רוב הקבוצות עסקו באימוני הכנה לסיבוב השני, כמו בפגרת הקיץ, וניהלו מירוץ מהיר ולעיתים הפוך, בעקבות שחקנים זרים, כדי לחזק את נקודות התורפה שנתגלו בסיבוב הראשון.

אברהם גרנט הכין את חניכיו במרץ רב בשבועיים האחרונים ולדעתו, הם מצויים בכושר טוב. אך, המבחן האמיתי יהיה מחר על כר הדשא, כשמולם קבוצת התחתית המובהקת, עירוני אשדוד, הנאבקת על חייה בליגה הלאומית.

פגרת החורף עצרה את תנופת צבירת הנקודות של מכבי ת"א, שזכתה ברצף של שלושה ניצחונות דחוקים, למרות שהציגה יכולת פושרת. אולי זה היה לטובת הקבוצה, שקיבלה פסק־זמן, שכן, קשה להאמין שהמזל היה ממשיך להאיר לה פנים עוד זמן רב.

מכבי סבלה ממכת פציעות וחולשה של כמה שחקני מפתח, אך דווקא מהספסל באה הישועה, בדמות שחקנים אלמונים, כמו בן לוז שטרם מלאו 17 וכבר בשתי הופעותיו הראשונות הבקיע שני שערי ניצחון יקרים, פעמיים 0:1.

הפגרה עצרה גם את מסע ההתאוששות של האלופה מכבי חיפה, שפתחה את העונה בצליעה ואט־אט החלה מתגבשת וחוזרת לעצמה, אם כי במחזור ה־15 סיימה רק בתיקו 2:2 בבית־שאן, אחרי שכבר הובילה 0:2.

הבחורים של גיורא שפיגל יתארחו אצל סוגרת הטבלה, מכבי הרצליה, אשר הפגינה התקדמות והתאוששות במחזורים האחרונים, הרבה בזכות עופר מזרחי.

הקבוצה החליפה מאמנים ושחקנים והחלה להתייצב ולעמוד על רגליים איתנות. במהלך המחזורים האחרונים של הסיבוב הראשון סגרה פער גדול לעומת שאר קבוצות התחתית, ועתה היא מסוגלת להיחלץ מהמקום האחרון.

השלישית בדירוג, הפועל פ"ת, יוצאת למבצר של הפועל בית־שאן. במגרש הזה ניצחו הבית־שאנים את מכבי ת"א וחילצו נקודה ממכבי חיפה.

במחזור הראשון ניצחו הפתח־תקוואים בביתם, 0:1 קטן במאמצים רבים. בסיכומו של סיבוב, הרשימו הבחורים של גיא לוי והפכו להפתעה הנעימה של העונה עד כה.

לעומת זאת, גם העולים החדשים מבית־שאן, הסתדרו יפה בסיבוב הראשון ומדורגים במרכז הטבלה. בניגוד לחששות, בעיקר בגלל קשיי תקציב והרכב אלמוני יחסית, זכו הבית־שאנים ב־21 נקודות ליגה.

המשחק המרתק של המחזור הראשון היה בנתניה. הפעם תארח מכבי פ"ת את מכבי נתניה (3:5 בסיבוב הראשון). בעקבות הניצחון ההוא בנתניה אותתה פ"ת על כוונותיה הרציניות, אך בהורדו של שייע פייגנבוים דעכו במהירות והידרדרו ממרומי פיסגת הטבלה אל איזור התחתית.

גם הנתנייתים הפגינו חולשה בסיבוב הראשון, גייסו את עודד מכנס, ערכו שידוד מערכות רציניות, אך טרם נחלצו מהתחתית. כך שהמשחק הזה היה קרב תחתית מובהק.

ואם בתחתית עסקינן, הרי שבמשחק לא פחות חשוב תארח הפועל חיפה את הפועל צפרירים חולון.

כשניצחו "המיליונרים" של רובי שפירא במחזור הראשון את חולון בבלומפילד, 1:3, אחרי פיגור 1:0 עד הדקה ה־60, זה נראה טבעי ומובן – כבר הגיע להכתיר כתרים לראשם של ראובן עטר וטל בניו. אבל המציאות טפחה על פניהם וחיפה נפלה לתחתית, ורק בזכות הניצחון המפתיע על הפועל פ"ת 0:2 במחזור ה־15, לא דורגה אחרונה בתום הסיבוב.

משחק מעניין צפוי בטדי: בית"ר ירושלים הבלתי יציבה תארח את אחת ההפתעות הנעימות עד כה, הפועל ת"א.

בית"ר התרוקנה מאוד מהפיסגה בעקבות סידרת כשלונות. הקבוצה, אמנם, סבלה ממכת פציעות אומללה, אך גם מחוסר מול וחולשה של חוליית הקישור, שלא הצליחה להפעיל את צמד החלוצים הנפלא – אלי אוחנה ורונן הרזי.

הבחורים של משה סיני לעגו לתחזיות והצטרפו לחבורת הצמרת מתחילת העונה, בזכות משחק הצוות, רוח הלחימה של הצעירים ויכולת טובה של הזרים.

בני יהודה עדיין לא הבהירה לאן מועדות פניה. לצד משחקים משובחים, הציגו והבי השכונה משחקים ירודים, כמו ההפסד הביתי לבית"ר ת"א, 3:2.

הפעם תתייצב בני יהודה במגרש החדש בראשון לציון, למשחק חשוב עבור שתי הקבוצות.

בית"ר ת"א תארח את הפועל באר שבע, במשחק השמיני של המחזור. הבית"רים מעודדים מניצחונם בשכונה, אם עדיין זוכרים אותו, מסוגלים לנצח את הבאר־שבעים, הטרודים במלחמות פנימיות.

חוזרים לליגה: איל ברקוביץ' (מימין) ורונן הרזי

צביק'ה שרף התפטר!

מאת משה כהן

מחריף המשבר הכלכלי והמקצועי בהפועל ת"א. אתמול הודיע המאמן, צביקה שרף על התפטרותו, בעקבות חובותיה הכספיים הכבדים של הקבוצה.

צביק'ה שרף שלא קיבל שכר מזה חמישה חודשים, החליט אתמול שבמצב הנוכחי הוא אינו מסוגל להמשיך: "הגיעו מים עד נפש. המשבר הזה נמשך יותר מידי זה. הראש של השחקנים נמצא אצל עורכי הדין והחובות הכספיים. ביום שלישי, כאשר ואגנר וטריי סירבו לשחק, פשוט הבנתי שכך לא ניתן להמשיך", הוא הסביר אמש את המניעים להחלטתו.

הוא הדגיש שרק אם ימצא הסדר לכלל החובות לשחקנים, הוא ישקול את שובו לפעילות.

אמש הוא לא ניהל את משחק חניכיו מול בית"ר ר"ג, שהסתיים בנצחון הצפוי 79:127 (42:67). את משחקה של הפועל ת"א ניהל עוזרו, יאיר שרון ובמהלכו שולבו כל שחקני הקבוצה.

אולם, ראשי הקבוצה הביעו אופטימיות לגבי האפשרות לשכנע אותו לבטל את התפטרותו ונודע, כי במהלך היום יתקיימו שיחות שכנוע במטרה להשיבו לקבוצה עוד לפני משחק הליגה החשוב ביום ראשון מול הפועל חולון בהיכל הספורט ביד־אליהו.

פוארו שמרה על הראש

סקאווליני פוארו חזרה מלובליאנה עם נצחון 84:87 על אולימפיה המקומית בבית א' של גביע האלופות והיא מוליכה את הטבלה עם 18 נקודות.

באתונה לא התקשתה פאנתינייקוס לנצח את צסק"א מוסקווה 77:101. פאספאלי 26 איקונומו 17 ואלוורטי 15 הירבו לקלוע ליוונים כמנגד קולעים קאראסב 18, פאנוב 15, ואדי 14 לרוסים.

מתיאוס כבר סיים את העונה

גרמניה

לותאר מתיאוס בן ה־33 נפצע במשחק אימון במדי קבוצתו באיירן מינכן והוא יעדר בעקבות כך לפחות עד תום העונה.

מתיאוס ייצג את הנבחרת 122 פעמים וחסרה לו הופעה אחת נוספת כדי להשוות את השיא של השוער האנגלי, פיטר שילטון.

מה קרה להם במחצית השניה?

חולשה מדהימה של כל כדורסלני מכבי ת"א במחצית השניה עלתה להם בהפסד חוץ מרגיז במאדריד, לאחר שבמחצית הראשונה הם הציגו את משחקם הטוב ביותר העונה. בשבוע הבא חייבים לנצח את פוארו בבית

יכולת עלובה במחצית השניה מחקה אמש מחצית ראשונה מצויינת ועלתה למכבי ת"א בהפסד חוץ כרגיז מול ריאל מאדריד – 76:64 (32:42).

קשה להבין מה קרה לחניכיו של מולי קצורין במחצית השניה, במהלכה הם קלעו בקושי 22 נקודות, מתוכן ארבע נקודות בשניות הסיום. שכבר לא היו משמעותיות. פשוט מאוד, מכבי, שיחקה מתחת לכל ביקורת. כושר גופני לקוי? או שפשוט המשך ישיר ליכולת הנפל של המכבים במשחקי החוץ, בעיקר בדקות הסיום.

ריאל מאדריד ניצלה עד תום את ההולשה הישראלית, כדי למחוק פיגור של עשר נקודות ולזכות בסיום בנצחון בהפרש דומה.

המחצית הראשונה לא רמזה על העתיד לקרות, שכן המכבים במשחקם הטוב ביותר העונה, הדהימו כבר בפתיחה – 5:4. באותן דקות היו אחוזי הקליעה של צ'ורצ'יק, ג'מצ'י, הנפלד וגודס פשוט מדהימים ואפילו יכולתו החלשה של קולמן, שקלע סל ראשון רק בדקה ה־18 לא פגעה בתנופה המכבית. המכבים הייסיבו לשחק גם בהגנה הם לא התקשו לסגור את סאבוניס ה"איום".

אולם, ההגינה נגמרה כבר בפתיחת המחצית השניה, כאשר הספרדים, ניצלו את שליטתו של סאבוניס בריבאונד ההתקפה, כדי לצאת להתקפות מהירות שהסתיימו בסלים קלים.

מכבי התמוטטה ודקות הסיום הפכו עבורה לסיוט אחד גדול.

5,000 צופים חזו במשחק שנערך במאדריד.

נקודות לריאל: סאבוניס 23, ארלאוקה 16, מרטין 13, פרגול 9, אנטונ 8, לאסה 7.

נקודות למכבי: צ'ורצ'יק וג'מצ'י 17 כ"א, גודס 11, הנפלד 8, קולמן 6, רניאל 5.

מכבי ת"א תארח ביום חמישי את מוליכת הבית, פוארו.

הקליפרס הדהימו בגארדן אפילו את עצמם

אנ.בי.איי

זה יכול לקרות רק באנ.בי.איי. הקבוצה החלשה בליגה, לוס אנג'לס קליפרס, עם מאזן שלילי של 7–34 באה לגארדן של בוסטון וניצחה את הסלטיקס המארחים בתוצאה 98:107. נצחון חוץ ראשון אחרי שבעה הפסדים רצופים.

לוי ווגט עם 22 נקודות ו־12 דורים חוזרים ולמונד מוריי עם 21 נקודות הוליכו את הקליפרס לנצחון חוץ שלישי בלבד העונה.

אצל המארחים הירבה לקלוע דינו ראדז'ה 22 נקודות שגם קטף 18 ריבאונדים אך לא מנע הפסד שישי ברציפות של קבוצתו. שחקני הספל של הסלטיקס היו עדיפים על שחקני החמישיה הפותחת וקלעו מרגיאל 17, ריק פוקס 16 שרמן דאגלס 15 וגרג מינור 11. לעומת זאת סיים דומיניק וילקינס עם שתי נקודות בלבד.

● **בפילדלפיה** העניק סל שלוש של טוד דיי 2.6 שניות מהסיום נצחון 97:98 למילווקי באס על הסיקסרס המארחים. וילי בורטון שרשם שיא ב"ספקטרום" שמונה סלי שלוש החטיא שתי קליעות מהקו בשניות הסיום ומנע הפסד מקבוצתו. בורטון סיים עם 33 נקודות שיחק לראשונה מאז 4 בחודש בגלל פציעה.

● **ביוטה** נצחון עשירי ברציפות לג'ז עד איזה נצחון 88:130 על סקרמנטו קינגס. קרל מלון הוביל שבעה שחקנים ב"דאבל פיגרס" עם 25 נקודות אישיות. מיץ' ריצ'מונד קלע 18 לסקרמנטו.

ג'ון סטוקטון שחילק שמונה אסיסטים (קלע 16 נקודות) העלה את מאזנו ל־9,868 והוא זקוק ל־20 נוספים כדי לחלוף על פני אוסקר רוברטסון למקום השני בכל הזמנים. ראשון מג'יק ג'ונסון עם 9,921 אסיסטים.

● **בלוס־אנג'לס** אדי ג'ונס קלע ארבע מ־19 נקודותיו בהארכה וסייע ללייקרס לנצח את הנטס מניו־ג'רזי 116:120.

סדריק קאבלוס הוליך את הלייקרס עם 33 נקודות ולארה דיבאץ' הוסיף 18. קני אנדרסון 25 ודריק קולמן 24 הירבו לקלוע לנטס.

● **בשרלוט** קן נורמן קלע 22 נקודות והוביל שבעה משחקני ההוקס ל"דאבל פיגרס" בנצחון אטלנטה על ההורנטס המקומיים 96:103.

מוקי בליילוק 16 וסטיב סמית, אנדרו לאנג וגרנט לונג הוסיפו 14 כ"א. אלונזו מורנינג 36 ולארי ג'ונסון 26 לא מנעו הפסד רביעי בשישה משחקיהם האחרונים של קבוצתם.

תיאטרון הכורסא / אהרן להב

סמפראס מחכה לאגאסי

סאנצ'אז ומרי פירס בגמר הנשים

אנחנו לקראת נעילה של אליפות אוסטרליה הפתוחה בטניס. יום אתמול סיים שלושה רבעים של משחקי חצאי הגמר. חצי גמר ראשון של הגברים ושני חצאי הגמר של הנשים. פיט סמפראס או כפי שהוא מכונה בפי התיקשורת "פיסטול פיט" המשיך את הדהירה שלו אל משחק הגמר. כפי שנראה אתמול נגד מייקל צ'אנג, ספק רב אם אנדרי אגאסי ו/או אהרן קריקסטיין יוכלו לגזול ממנו את תואר הגראנד סלאם הראשון בעונת 1995.

פיט סמפראס יכול בהחלט לאמץ לעצמו שם ספרותי של שבעה בעיקבות אחד. שפר מזלם של האמריקאים כשהעלו לשלבים הסופיים שמונה מצמרת הטניס שלהם, מהם נותרו לחצי גמר ארבעה ועכשיו יושב סמפראס במלונו ומצפה ל"רנינג־אפ" במשחק של היום בין אגאסי לקריקסטיין.

"פיסטול פיט" אחרי שבשמינית הגמר וברבע הגמר הניח תשתית קשה של חמש מערכות לפני שזכה בנצחון, כאשר שתי המערכות הראשונות גם נגד לארסון וגם נגד קוריר נרשמו לזכותם, פתח גם נגד צ'אנג בצליעה. את המערכה הראשונה הפסיד בשובר שויון. הוא נכנס לטמפו לאט מאד, בשעה שהסיני הקטן, ניצב דרוך כקפיץ אטומי מהרגע הראשון. אבל עם כל הזריזות וכל התעלבלות ומיגוון התכסות שלו – לא הצליח צ'אנג לתעתע בסמפראס שמפתיחת המערכה השניה שלט בהתמודדות ביד רמה. ידיבו לא הצליח בשום קטע משלוש המערכות הבאות לסכן אפילו בגיים אחד את העליונות של מר עולם בטניס. התוצאה הסופית היתה בלתי נמנעת: 7:6 , 4:6 , 3:6 , 4:6 .

אתמול ניתנה לנו הזדמנות ממעמקי הכורסא מול הטלוויזיה לחזות במין היפה של הטניס. הנשים. בהחלט הפעם מין חלש תרתי משמע. בלי סטפי גראף ובלי נוברטילובה ובלי סלס ועם ותיקות שירדו מגדולתן ובראשן גבריאלה סבטיני ויאנה נובוטנה, לא נצץ הטניס הנשי. מרי פירס וקונצ'יטה מרטינז ובטח לא דוונפורט ומריאן וריסמאייר האמריקאיות – אינן מייצגות טניס נשי אגרסיבי ומרתק כמו בעבר הלא רחוק. היחידה שהכניסה קצת פילפל היא המדורגת ראשונה בטורניר הזה – ארנצ'ה סנצ'אז ויקאריו.

מרי פירס הצרפתיה גברה במשחק חיוור מאוד, איטי ומשעמם וחד צדדי על הספרדיה קונצ'יטה מרטינז 3:6 , 1:6 . ארנצ'ה סאנצ'אז נאלצה לעמול במעט במערכה הראשונה אך עם פתיחת השניה היא הכתיבה את הקצב ופשוט התיזה את וריסמאייר החוצה מהסיבוב להופיע בגמר 4:6 , 1:6 . תהיה זו ההופעה השניה של ארנצ'ה סאנצ'אז בגמר האליפות הפתוחה של אוסטרליה ואם מותר להתנבא היא תזכה בתואר מול מרי פירס.

גביע המדינה

נס ציונה מול כפ"ס בפעם השלישית בשבועיים

ארבעה משחקים יתקיימו בין קבוצות הליגה הארצית, במסגרת משחקי גביע המדינה בכדורגל, שיהיו בסוף השבוע: נס ציונה – הפועל כפר־סבא (בפעם השלישית ברציפות אחרי משחק הליגה וגביע הטוטו), הפועל לוד – אשקלון, הפועל חדרה – הפועל ר"ג, מכבי יבנה – שמשון ת"א.

יתר המשחקים: מכבי עכו – הפועל ירושלים, רמת עמידר – הפועל בת־ים, קרית אונו – ביר מכסור, כרמיאל – מכבי אום אל פאחם, ירוחם – קרית שמונה, מכבי יפו – שיכון המזרח, אזור – מכבי אחי נצרת, שפרעם – הכח ר"ג, מרמורק – טייבה, הפועל כפר קנא – אגודת ספורט רמת אליהו, כפר שלם – הפועל אשדוד, מכבי עפולה – מכבי קרית גת.

מנצ'סטר יונייטד ללא קאטונה

התאחדות הכדורגל הצרפתית עשויה להרחיק אותו מהנבחרת

אנגליה

מחזיקת הגביע, מנצ'סטר יונייטד תופיע ללא אריק קאנטונה במשחקה נגד רקסהאם בסיבוב הרביעי של הגביע. כוכבה הצרפתי של הקבוצה היה במרכזה של תקרית ויוענש ע"י ההתאחדות האנגלית.

התאחדות הכדורגל הצרפתית הזדעזעה מהתנהגותו של כדורגלנה הבינלאומי וראשיה עשויים להרחיק לכת ולהשעות אותו מכל פעילות במדי הנבחרת הלאומית, כך שטרם ידוע אם הוא יופיע למשחק מול נבחרת ישראל, בסוף מרץ. כתוצאה מכך ייגרמו כאבי ראש למאמן הצרפתי ז'אקה שכבר השלים עם פציעתו של ז'אן פייר פאפן שעבר ניתוח ביום רביעי במארסיי ואין ספק שהוא לא יופיע נגד ישראל ב־29 במארס ברמת־גן.

המנהל הכללי של ההתאחדות האנגלית, קלי אמר בעקבות הפרשה, "שזו בושה לכדורגל ודבר כזה לא אירע מעולם באנגליה".

ארבעה משחקים יערכו על טהרת הליגה הבכירה. מנצ'סטר סיטי תארח את אסטון וילה, נוטינגהאם את קריסטאל פאלאס, ק.פ.ר. את ווסטהאם וקובנטרי תפגוש את נוריץ'.

טוטנהאם תשחק ביום ראשון נגד סנדרלנד מהליגה הראשונה. סווינדון השלישית תצא מחר למשחק חוץ נגד ניוקאסל.

ספרד: המוליכה ריאל מדריד תבחן את כוחה ביום ראשון במשחק קשה נגד ריאל בטיס בסיביליה, השניה. דפורטיבו לה קורוניה תארח את אלבסטה, בעוד שברצלונה תארח מחר את אתלטיקו בילבאו. סארגוסה השלישית בדירוג תתארח אצל ולנסיה.

צרפת: מוליכת הטבלה נאנט שהודחה במפתיע מהגביע תפגוש את מונפלייה, בעוד שפאריס סן ז'רמן תשחק ביום ראשון נגד מונאקו.

איטליה: לאחר שני הפסדי ליגה רצופים בארבעה ימים זקוקה המוליכה יובנטוס לנצחון מוראלי, כדי למנוע התמוטטות כללית. ההזדמנות תינתן לה ביום ראשון מול קבוצת התחתית מבראשיה. פארמה, המפגרת בנקודה אחרי המוליכה, תארח את קרמונזה, בעוד שהאלופה מילאן העושה סימנים של התאוששות מועמדת לנצחון בגנואה. ללאציו ורומא מצפים משחקים קשים נגד באר' ופוג'ה.

הטניסאית הצרפתיה המצטיינת, מארי פירס

הליגה הלאומית — עונת 94/95

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. מכבי תל־אביב	15	9	2	4	16—29	13	29
2. מכבי חיפה	15	7	6	2	20—31	11	27
3. הפועל פתח־תקוה	15	8	3	4	17—21	4	27
4. הפועל תל־אביב	15	7	5	3	19—25	6	26
5. בני־יהודה ת"א	15	6	5	4	22—28	6	23
6. הפועל באר־שבע	15	6	5	4	18—24	6	23
7. בית"ר ירושלים	15	6	3	6	16—21	5	21
8. הפועל בית־שאן	15	5	6	4	21—16	−5	21
9. ראשון לציון	15	4	6	5	15—16	1	18
10. מכבי פתח־תקוה	15	3	8	4	19—20	1	17
11. בית"ר תל־אביב	15	5	2	8	29—19	−10	17
12. צפרירים חולון	15	4	4	7	24—19	−5	16
13. מכבי נתניה	15	4	4	7	26—20	−6	16
14. הפועל חיפה	15	4	3	8	28—22	−6	15
15. מכבי עירוני אשדוד	15	3	5	7	25—17	−8	14
16. מכבי הרצליה	15	3	5	7	30—17	−13	14

בסוף השבוע

הליגה הלאומית – מחזור 16

(במסוגריים תוצאות הסיבוב הא')

- עירוני ראשל"צ – בני יהודה (3:1)
- מכבי ת"א – עירוני אשדוד (1:0)
- מכבי הרצליה – מכבי חיפה (4:2)
- הפועל בית־שאן – הפועל פ"ת (1:0)
- בית"ר ירושלים – הפועל ת"א (2:2)
- בית"ר ת"א – הפועל באר שבע (2:1)
- הפועל חיפה – צפרירים חולון (1:3)
- מכבי פ"ת – מכבי נתניה (3:5)

פליקס הלפון

שפר מזלו העונה

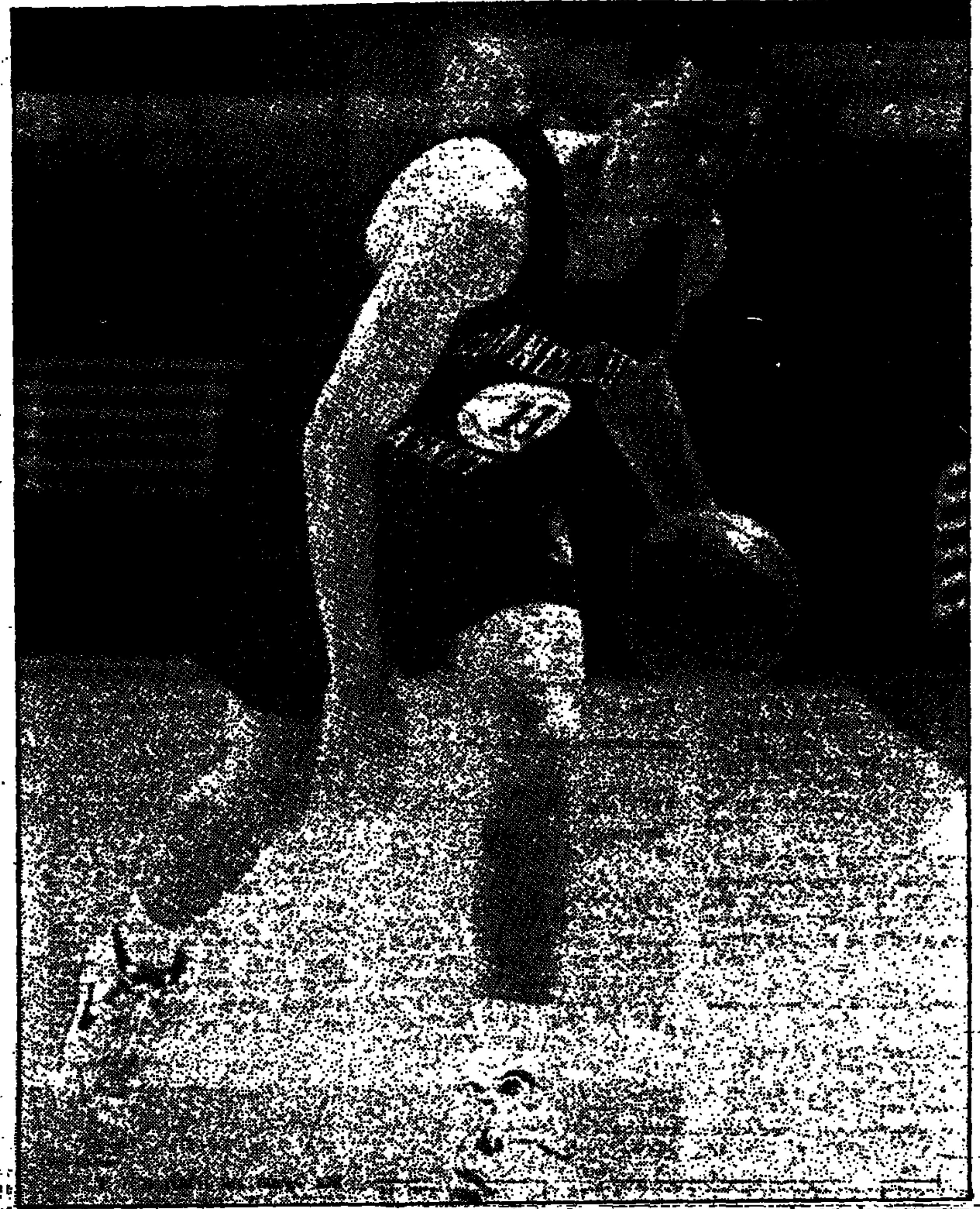

כוכב הכדורסל הישראלי, דורון שפר, שותף העונה להישג המפתיע של מכללת קונטיקט המובילה: בה משחק שפר בהצלחה רבה ברצף, מוליכה את טבלת הביג־איסט עם מאזן 0:8, ויתרה מזאת, המאזן הכללי של קונטיקט עומד על 0:15. במקום השני מדורגת סירקוז עם 1:7 בביג־איסט ו־2:14 כללי, לפני ג'ורג'טאון 2:5 בביג־איסט ו־3:12 כללי. אכן, עונה נפלאה לשגריר הישראלי בכדורסל האמריקאי. ב־15 משחקי העונה קלע שפר 9.2 נקודות בממוצע למשחק, קלט 4.9 ריבאונדים, מסר 6.2 אסיסטים, ביצע 1.7 חטיפות ואיבד 2.7 כדורים. מאזן מצוין. יוצא לנו לראות את שפר והבריו למכללה בפעולה באמצעות ערוץ הספורט בכבלים, והוא גורם לנו הרבה נחת

כידרורים ברוטב עם אהרל'ה להב וחברים

השרים שוחט ורובינשטיין יתבקשו להכריע בדרישת ההתאחדות והקבוצות לתמלוגי טוטו

תקציב ההתאחדות לספורט רק 28 מיליון ש"ח ל־19 ענפים ● מעשה גובל בפשע מבנה חיים בממון את המיליונים שהוזרמו בגירעון להפועל ת"א ● הפועל חיפה (כדורסל) תוצע למכירה במרס ● אליפות אירופה בהאבקות לצעירים בישראל עלולה להתבטל ● שבע קבוצות כדורגל בארציות צפויות להפסקת פעילות ● דקת דומיה תוכרז בסוף השבוע בכל מגרשי הכדורגל לזכר חללי הפיגוע בבית־ליד

השבוע הבא יהווה צומת דרכים נוסף במאבק ההתאחדות לכדורגל והקבוצות הלאומיות על פרוסת עוגה יותר גדולה בתקציב השנתי של מועצת ההימורים.

שני השרים הנוגעים לעניין: שר האוצר בייגה שוחט ושר החינוך התרבות והספורט פרופ' אמנון רובינשטיין, יפגשו באחד הימים של השבוע הבא עם נציגי הקבוצות וההתאחדות ויו"ר מועצת ההימורים אריה זייף, כדי לבחון את התביעות להגדלת ההקצבות של הטוטו לקבוצות הבכירות.

מדובר בלפחות מיליון וחצי ש"ח לכל קבוצה בעונה הנוכחית. בינתיים הודיע גברי לוי, מ"מ יו"ר ההתאחדות לכדורגל, על התפטרותו מראשות הפורום לתגמולים מהטוטו. הוא נימק צעדו באומרו: כולם שפנים, צבי ורשביאק שולט במכבי ועושה שם מה שהוא רוצה. מעתה אשב בצד. מה שהקבוצות יחליטו יהיה מקובל עלי.

■■■

בינתיים אישרה השבוע הנהלת ההתאחדות לספורט, המולשת על 19 ענפים, רובם אולימפיים, את תקציב המוסד לשנת 1995.

התקציב אחרי הטיפול בו על־ידי ועדת בדרדור ותיקונים קלים במסגרת דיונים עם סגן השר מיכה גולדמן – עומד על 28 מיליון ש"ח בחלוקה כדלהלן: 17.1 מיליון ש"ח יחולקו כהקצבות לפעולה ישירה של כל ענף; 1.1 מיליון ש"ח למפעלים בין לאומיים; 5.6 מיליון ש"ח לפעילות היחידה לספורט הישגי; 4.2 מיליון ש"ח למימון כל ההוצאות האדמיניסטרטיביות, תיפעול האיגודים ומשכורות לצוות העובדים.

יו"ר ועדת הכספים של ההתאחדות המועמד לתפקיד היו"ר הבא של המוסד יחזקאל הרמלך אמר בהנהלה כי זה יום עצוב לספורט הישראלי: רשות הספורט פוגעת ביכולת של ענפי הספורט להתכונן היטב לאולימפיאדת אטלנטה 96'.

התקציב יורכב לקופת ההתאחדות: 17 מיליון מההימורים, 5 מיליון מרשות הספורט, 2 מיליון ממסי חבר, רישומי שחקנים, ספסי שיפוט. ועוד 5 מיליון ש"ח מרשות הספורט והוועד האולימפי עבור היחידה לספורט הישגי.

■■■

"מעשה שגובל בפשע", כך הגדיר במפגש בחיפה יו"ר הנהגת ההסתדרות חיים רמון את הסיוע בסך 8 מיליון ש"ח שקיבלה בעבר קבוצת הכדורסל של הפועל ת"א והוסיף כי שום אגודה לא תועבר לקבוצה מקצוענית כלשהי מתקציבה של ההסתדרות.

בהיותו אורח מועצת פועלי חיפה אמר רמון: על פי חוות דעת משפטית להסתדרות אין כל מחוייבות לחובות העבר ולכן מאז שנכנס לתפקידו לא הועברו כספים לקבוצת הכדורסל האדומה.

■■■

המדיניות החדשה של ההסתדרות מאלצת את מועצת פועלי חיפה למצוא בדחיפות קונה/קונים לקבוצת הכדורסל של הפועל חיפה. הקבוצה תוצע למכרז מכרז בנושא עומד להתפרסם בחודש מרס הקרוב.

מזכיר מועצת הפועלים ברוך וליץ אמר, הגיע למסקנה שהדבר היחיד שיאפשר שרידות הקבוצה יהיה להעבירה לידים פרטיות: אנשי עסקים או חברות בארץ או בחו"ל. הקבוצה תימכר כמובן בלי ללא חובות העבר.

■■■

אליפות אירופה לצעירים בהאבקות, ספק אם תוכל להתקיים בישראל ב־1996 כפי שנקבע עם ההתאחדות הבין לאומית משום שועדת בדרדור החליטה שלא לתקצב את ההתאחדות לספורט בשנה הבאה – הודיע להמנכ"ל ללקין לאיגוד ההאבקות. האליפות אמורה להערך בישראל באוגוסט 1996.

ישראל צריכה לממן את החלק הארי של האליפות הזאת. הבר הנשיאות סלומון סטולר, שהוא גם מנהל אגף הספורט של מרכז הפועל, אמר כי הביטול עלול לגרום סנקציות נגד ישראל שהתחייבה לארח את האליפות הזאת וכן את אליפות הבוגרים שנתיים אחר כך. עכשיו מנסים ראשי איגוד ההאבקות למצוא מקורות מימון אחרים לאירגון שתי האליפויות.

■■■

שבע קבוצות כדורגל מהליגה הארצית בכדורגל צפויות להפסקת פעילות בגלל סך חובות צבורים מאי ביצוע פסקי בוררויות בסך של 1.6 מיליון ש"ח.

52 תיקי בוררויות המצפות לביצוע מונחים על שולחנה של ההתאחדות לכדורגל כאבן שאין לה הפכין.

קבוצת הפועל חייבות לשחקנים ולמאמנים 830 אלף ש"ח: מכבי 471 אלף ש"ח, בית"ר 295 אלף ש"ח לא כולל הצמרות והביניים בגובה של 4 אחוז.

הנהלת ההתאחדות החליטה באמצע השבוע כי קבוצות שלא יפרעו את חובם לא יוכל לפתוח את משחקי הסיבוב השני שיתחיל ב־4 בפברואר. הקבוצות הן: הפועל טייבה, הפועל לוד, הפועל חדרה, הפועל אשדוד, מכבי יפו, מכבי קרית־גת, בית"ר רמלה.

■■■

דקת דומיה. יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל עוריאל מילצין הורה לכבד בסוף השבוע את זכר חללי הפיגוע בצומת בית־ליד בדקת דומיה לפני פתיחת כל משחק ליגה.

הד"ר מילצ'ן אומר:

קבוצות הכדורגל והאוהדים שמתקולו ביציעים מבקשים להביע בדרך זאת השתתפותם בצער משפחות החללים.

ברכות ואיחולים
לחב' סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
לרגל פתיחת
פארק תעשיות בראש העין
ערן לבני קבלן פיתוח ובניין

ברכות לבביות
לחב' סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
לרגל פתיחת
פארק תעשיות בראש העין
עם ברכה והרבה הצלחה
מיקשר MIKSHAR
טל. 02-761228 טלפקס 04-760272

ברכות חמות
לחב' סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
לרגל פתיחת פארק תעשיות בראש העין
מאחלים:
שבתנאל מהנדסים יועצים בע"מ
מקבוצת עידן בטיחות מהנדסים בע"מ
אינג' אלכס טל-מקסים כהן
הברוש 16 סביון
טלפון 03-6350904
רוזנבאום אמיד
מהנדסים יועצים
דורית ודורון הוק
אדריכלים
אינג' ש.לוסטיג
מהנדסים יועצים
עו.בן אברהם
שמעיה בן אברהם, מוסי כהן
6959734

איחולי הצלחה ושגשוג
לרגל לפתיחת פארק סיבל בראש העין
קבלן עבודות האלומיניום
אינדסטרייד בע"מ הירמוך 1 יבנה טל. 08-421801 פקס. 08-421831

אחים שורק בע"מ חברה לעבודות בנין ופיתוח
רח' הסדנא 8, ת.ד. 1128 אזור התעשיה קרית ביאליק 2000 טלפקס: 04-761142

זר ברכות
ואיחולים לבביים
לחברת
סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
לרגל פתיחת
פארק תעשיות בראש העין
עם ברכה והרבה הצלחה
בברכה:
הקבלן הראשי - אחים שורק בע"מ
וצוות העובדים

מלוא הטנא ברכות
לחב' סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
לרגל פתיחת
פארק תעשיות בראש העין
שיש דן בע"מ
יבוא ושווק כל סוגי השיש והגרניט

לחב' סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
ולכל הצוות השותף לביצוע הפרויקט
ממבצעי מערכות מיזוג האויר בפארק
קלורית ירושלים הנדסה וסחר בע"מ
מרכז ספיר בנין 7 גבעת שאול, ירושלים 91350 טל. 524142 פקס 02-513643

שפע ברכות
לחב' סיבל ישראל
ולנשיא ד"ר יוסי שחר
לרגל פתיחת פארק תעשיות בראש העין
מטרה
מערכות גבס אקוסטיקה ופתוח בע"מ
מושב רשפון ליד משק פלש) 46915
טל. 09-562628, פקס. 09-562630

תוחלת
בשר למהדרין - פיקוח ומרפוי
תעשיית בשר (1993) בע"מ
סחרוב 9 ראשל"צ טל. 9619901/2
Made in Israel
לרשת שפע מהדרין
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
דעו רק טוב באשר תפנו
"ברכת ה' היא תעשיר"
ממשפחת תוחלת

ברכות ואיחולים
לרשת
"שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
המיסך פריווה וסאסטאג
מיסבלי בע"מ
09-984520

סל מלא ברכות
לרשת
"שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
עם ברכה והרבה הצלחה
מעדני מיקי
תעשיות מזון, דגים וסלטים בע"מ

לרשת "שפע מהדרין"
ברכות חמות
לרגל פתיחת הסניף
בבני-ברק
קרור בני
מערכות קרור, מקררים ומקפיאים
באר שבע טל. 07-280581

לרשת
"שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
זר ברכות ואחולים
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
יעקבי

זר ברכות
ואיחולים
לרשת
"שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
הברכת האשק פעילות ברוכה
ושיתוף פעולה פורה
בגט הזהב
יצרני מאפה קפוא
בהכשר מהודר

מיטב הברכות
לרשת "שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
א. מייסטר סחר 1991 בע"מ
MAISTER

מלוא הטנא ברכות
למר יעקב גלברד
מנכ"ל "שפע מהדרין" (קואופ)
מאחלים הצלחה
ושיתוף פעולה פורה
עינת
עין בר
מפעלי אפיה בעינת בע"מ
קבוץ עינת 49910 טל. 9385188 / 03-9385131

ברכות מאליפות
לרשת "שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
נר ציון

מיטב הברכות
לרשת "שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
קוסקוס מזון
09-652862

זר ברכות ואחולים
לרשת "שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
Kellogg's

ברכות חמות
לרשת
"שפע מהדרין" (קואופ)
ולמנכ"ל מר יעקב גלברד
לרגל פתיחת סניף
בבני-ברק
טליתות זהר בע"מ
רחוב עמק יזרעאל 55 תל-אביב 66069 טל. 03-6827763 פקס. 03-6815785

בעל סוכנות ביטוח מחיפה תובע פיצויים מקונסול יוון בעבור נזקי משחק כדורסל

מאת אורי שרון

בנימין רקרון, בעל סוכנות ביטוח מחיפה, תובע פיצויים מקונסול יוון בחיפה, קוסטה דינוביום, וממשטרת מרחב חיפה, בעקבות נזקים שנגרמו, לטענתו, למכוניתו, כאשר אוהדי קבוצות הכדורסל "אלימפיאקוס" ו"פאנתנאייקוס" התפרעו ברחובות חיפה באפריל אשתקד.

בא כוחו של התובע, עו"ד איאד דוחלה, טוען בכתב התביעה שהגיש אתמול לבית משפט השלום בחיפה כי בואם של האוהדים היוונים לישראל, דרך נמל חיפה, היה לרגל משחק גמר אליפות אירופה בכדורסל. שעות ספורות לפני המשחק, שהתקיים בתל אביב, פרצה תגרה המונית בין האוהדים היריבים בכיכר פריס וברחוב שער פלמר בחיפה. הם פגעו במכוניות ישראליות רבות שחנו באזור, בהן מכונית ה"פונטיאק גרנד פריקס" של רקרון.

התובע התלונן, לדבריו, בו ביום במשטרה נגד אוהדי שתי הקבוצות הזרות, ואף זיהה את אחד מגורמי הנזקים למכוניתו. המשטרה עצרה את האיש, וכן כמה מהאוהדים היוונים.

עו"ד דוחלה טוען שעוד באותו לילה הורה מפקד משטרת המרחב, תנ"ץ יעקב בורובסקי, לשחרר את כל העצורים. זאת לאחר שקונסול יוון בחיפה, דינוביום, התחייב לפצות את כל בעלי המכוניות שניזוקו.

רקרון טוען בתביעתו שלא פוצה עד היום, למרות התחייבותו של הקונסול. נגד מטה המרחב הוא טוען שהוא לא היה צריך לשחרר את האוהד שגרם נזקים למכוניתו, וכי עצם שחרורו מנע ממנו לממש את זכותו לקבל פיצוי. לפיכך, על המשטרה ועל הקונסול לפצותו ב־20,150 ש"ח. טרם הוגש כתב הגנה.

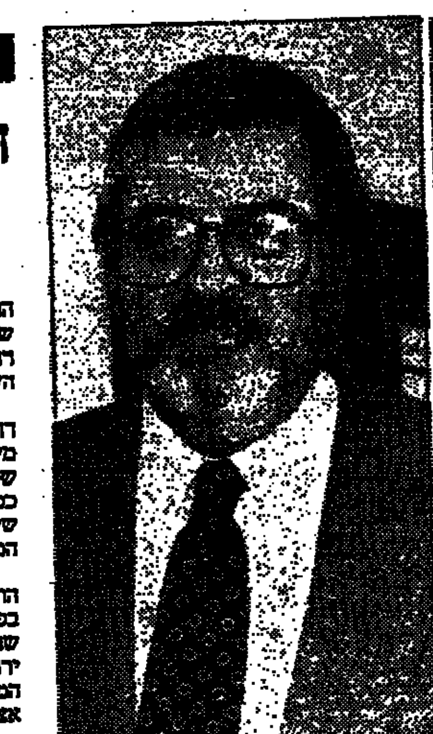

נריה בר ואמנון דנקנר, אתמול בבית המשפט (צילום: אופירה יוחנן)

החל הדיון בתביעת לשון הרע של נריה בר־יכין נגד דנקנר וספרו על בן־אמוץ

(עי). – בבית המשפט המחוזי בתל אביב החלה אתמול להתברר תביעת לשון הרע שהגישה נריה בר־יכין נגד העיתונאי אמנון דנקנר, מחבר הספר על דן בן אמוץ, נגד העיתון "חדשות" וההוצאה לאור של הספר.

התובעת, עורכת ירחון "הורים וילדים", דורשת מהנאשמים לפצותה בסכום של מליון ש"ח בגין דברים שפורסמו בספרו של דנקנר על דן בן אמוץ תוך איזכור שמה כמפתה קטינות, ועל כך שפרסם כי נריה שימשה כסריסת הרמון הנערים של האמן המנוח".

נטען, כי לאחר שפגשה נריה את בן אמוץ הוא הביאה לביתו, "שם היתה מתמחה בפיתויין של מי שהיו תמימות כפי שנראתה נריה, ויחד עם שרי, צעירה ירושלמית, היו משמשות גם בתפקיד המרכבות. נערות טרבניות היו מקבלות אצלן טיפול מיוחד של שכנוע, ליטופים ופיתוי שהסביר להן כמה זה כדאי להן וכמה זה יהיה נפלא וכי דן הוא מורה גדול לאהבה".

סניגורו של דנקנר, עו"ד מיבי מוזר, טען כי הנתבע שוחח עם התובעת ועם אלכסנדר אבסקי בשלב איסוף החומר הביוגרפי לקראת כתיבת ספרו, וכי הנתבע האמין ומאמין כי השניים אמרו לו דברי אמת באותן שיחות והדברים האלה מובאו את ביטויים בספר.

נריה בר־יכין העידה בבית המשפט כי הפרסום גרם לה ולמשפחתה נזק רב. "בכבסת כתיתי הכיבוב של החברה", אמרה. לטענתה, כאשר פנתה לדנקנר, אחרי שנודע לה על תוכן הספר לפני פרסומו וביקשה שיוציא את שמה, טען דנקנר: "אני מרגיש לא טוב, מה אתם רוצים ממני, אני אתאבד", והבטיח למחוק את שמה אך לא עשה כן.

נעצרה צעירה בחשד למעורבות במעשי שוד מזוין בגוש דן

מאת אלי ברנר

אתמול הובאה בפני שופט המעצרים בתל־אביב צעירה החשודה כי השתתפה בכמה מעשי שוד מזוין בגוש דן בשנה האחרונה. באחד ממעשי השוד אף נורתה ידיית אקדח.

למשטרה הגיע מידע על כנופייה שעסקה במעשי שוד מזוין באזור בת־ים ותל־אביב. במרחב איילון החלה חקירה סמויה, במהלכה הופעלו צוותי בילוש מתחנת משטרת בת־ים בפיקוד רפ"ק יוסי ג'ומעי.

בתחילת השבוע נהפכה החקירה לגלויה ונעצרו שישה מחברי הכנופיה, בהם אשה אחת, כולם מוכרים למשטרה. במעצר נתפס אקדח יריחו בקוטר של תשעה מ"מ, שנגנב בנתניה.

שרשרת מעשי השוד נעשו מאז אוגוסט האחרון ועד לפני כמה ימים. למשטרה הגיע מידע כי חבר של החשודה שנעצרה מעורב ברוב מעשי השוד המזוינים שבוצעו. על ביתה של הצעירה הוצבה תצפית וביום ראשון היא נעצרה עם חבריה.

לטענת נציג המשטרה, אברהם בך שמעון, החשודה הורתה בצורה עקיפה בשני מקרים שבאחד מהם נורתה ידייה. היא חשודה כי נהגה ברכב השוד, השייך לה, וגם מסרה את גרסתה באשר לאקדח שנתפס בדירתה. היא חשודה כי העלימה ראיות ושרפה מסמכים שהוצאו מאחד המקומות שבהם נערך שוד.

לבקשת המשטרה, הוציא השופט משה שמאי איסור פרסום על פרטיה האישיים ותצלומה, זאת משום שהמשטרה מבקשת לקיים מסדר זיהוי למבצעי השוד. השופט האריך מעצרה ב־11 ימים נוספים.

הוארך מעצרם של 4 חשודים בניהול קזינו בת"א; 5 אזרחי חו"ל שוחררו

מאת אלי ברנר

שופט המעצרים בתל־אביב האריך אתמול בחמישה ימים את מעצרם של ארבעה חשודים בניהול הקזינו ב־יצחק שדה בתל־אביב, שנעצרו ביום שלישי בלילה. השופט משה שמאי שיחרר בערבות את חמשת החשודים, אזרחי החוץ, בתנאי שיסוסו עוד אתמול בערב מהארץ.

למרבה הפלא, מי שנחשד בעיני המשטרה כיום הבעלים של הקזינו שפעל באולם השמחות לשעבר ברחוב יצחק שדה 38, גד "שף" פלום, מסר גרסתו, ושוחרר כבר אתמול לפנות ערב במשרדי הימ"ר בתנאים מחמירים, ערבות כספית ומעצר בית. ואילו המועסקים שלו נותרו במעצר. עורך הדין של אחד העצורים הישראלים הביע פליאה מדוע פלום מופלה לטובה.

פלום שב לפני כשנה לארץ, לאחר שריצה עשר שנות מאסר בכלא הגרמני לאחר שהורשע ברצח. במהלך מאסרו נכוה קשות בפניו וריאותיו נפגעו בשריפה שהיתה בתאו בכלא.

ארבעה מבין תשעת העצורים שהובאו אתמול לאולם המעצרים הם ישראלים. סארג' נאגי, בן 57, מתל־אביב, מסר במשטרה כי הוא בעליו של מועדון ההימורים, אך נציג המשטרה אמר כי החוקרים אינם מאמינים לגרסה זו. העצורים הם ראובן עבדו מכפר־סבא, בן 29, גבריאל הרשקו, בן 28, מבת־ים, ולאדילאב מלגונב, בן 28, מרמלה. חמשת האחרים, בהם אשה, שימשו דילרים על יד שולחנות הרולטה והבלק ג'ק הובאו במיוחד מחו"ל. גנט שרמק, קלווין היילי, טריינגה דרנט, רוברט דין, ואריק טיילור התגוררו במלון עמי בתל־אביב.

נציג מחלק המוסר ביחידה המרכזית במשטרת תל־אביב, רנ"ג יעקב סל, מסר בבית המשפט כי תשעת החשודים מעורבים בארגון ובניהול משחקי מזל אסורים, רולטה ובלק ג'ק, על סכומי כסף גדולים מאוד במטבע ישראלי וזר. הוא מסר לשופט דוח מודיעיני של המשטרה, המציין כי במועדון ההימורים הזה מעורבים מבהלים נוספים, בהם מלוויתני הפשע בישראל אשר מצוידים באמצעי לחימה. על פי רשימה שהוגשה לשופט יש עוד שישה חשודים המעורבים בפרשה ולא נעצרו עדיין. השופט קבע כי יש חשש לשיבוש הליכי החקירה אם ישוחררו ארבעת החשודים הישראלים והאריך את מעצרם עד יום ראשון.

הוגש כתב אישום נגד מישל ועקנין בחשד שרצח את ישעיהו דמנר

מאת אורי שרון

פרשת ישעיהו דמנר, ההומוסקסואל חולה האיידס מחיפה שנרצח בביתו, הובאה להכרעה בבית המשפט המחוזי בעיר, כאשר הפרקליטות הגישה אתמול כתב אישום נגד מישל ועקנין, בן 33, מאשדוד.

התובעת, עו"ד רונית ויגריב, טוענת בכתב האישום כי ועקנין הכיר את הנרצח בהקשר ההומוסקסואלי. ב־29 באוקטובר אשתקד, בשעת ערב, טלפן הנאשם מטלפון ציבורי לביתו של דמנר יותר מפעם אחת, והפציר בו כי ייאות להזמינו לדירתו שברחוב עמל הסמוכה לאיצטדיון בקריית אליעזר.

דמנר הסכים, ובשעה שאינה ידועה לתביעה הגיע ועקנין לדירתו של דמנר. לטענת התובעת, כאשר האחרון שכב עירום על בטנו בספה שבסלון ביתו, החליט הנאשם להמיתו. הוא חסם בידו בחוזקה את פיו של דמנר ולחץ בחוזקה על צווארו. אחר כך הוא דקרו בסכין 12 פעמים, וגרם למותו.

בהליכי הארכת מעצרו של ועקנין הוא טען שוב ושוב שהוא אינו הומוסקסואל, וכי מותו של דמנר נגרם "על רקע נוכלות" שאותה יחשוף במשפט. מאוחר יותר חזר בו מדבריו, לפיהם מדובר ב"הריגה בשגגה", כלשונו.

אשה הותקפה בביתה בגז מדמיע ונשדדה

(עי). – פורץ שודד אתמול דירה בצפון תל־אביב הופתע למצוא את בעלת הדירה במקום. הוא תקף אותה וריסס בפניה גז מדמיע, נטל מהדירה תיק שהכיל כ־500 דולר ונמלט מהדירה. האשה נפגעה בעיניה מצריבה של תרסיס הגז. היא מסרה לחוקרי המשטרה פרטים על זהותו של הפורץ ונפתחה חקירה במרחב דן.

דרגת ניצב־משנה לאורי בר־לב, מפקד היחידה המרכזית בי"ם

מאת כתבת "דבר"

מפכ"ל המשטרה, רב־ניצב אסף חפץ, העניק ביום שלישי בלשכתו דרגת ניצב־משנה לאורי בר־לב, המשמש כמפקד היחידה המרכזית במחוז ירושלים.

ניצב־משנה בר־לב, בן 36, נשוי עם ארבעה ילדים, בוגר קורס פיקוד ומטה ובעל תואר ראשון במדעי המדינה, הושאל מצה"ל למשטרת ישראל ב־1990, לאחר שבתפקידו האחרון בצבא שימש כמפקד יחידת עילית. במסגרת פעולה צבאית נפצע ואיבד את רגלו. למרות פגיעה זו המשיך בר־לב בפעילות מבצעית בצבא, וכשגויס למשטרת ישראל מונה למפקד יחידת שיטור מסווגת במחוז ירושלים.

בדצמבר האחרון מונה בר־לב למפקד היחידה המרכזית במרחב ירושלים, ובעקבות מינוי זה זכה השבוע לדרגת ניצב־משנה.

במהלך המסיבה המסורתית שערכו לבר־לב חבריו במטה, הוא התקבל בטקס הידוע של התזת מים קרים עם העלאתו בדרגה. במסיבה אמר מפקד מחוז ירושלים, ניצב אריה עמית, כי הוא כבר הרבה זמן רוקם את דרגות ניצב־משנה של אורי בר־לב, שאותו הגדיר "מלח הארץ".

3 קצינים מואשמים בגרימת מוות ברשלנות של סמל חודדה וסמל הופמן שהתחשמלו בלבנון

(עי). – בבית הדין הצבאי המיוחד בקריה בתל אביב הוגש אתמול כתב אישום נגד שלושה קציני צה"ל, אל"מ ג', סא"ל ת' וסרן א', המואשמים בגרימת מותם ברשלנות של סמל ערן חודדה וסמל אביקם הופמן אשר התחשמלו למוות.

האסון אירע ב־3.7.94, כאשר החיילים נסעו בנגמ"ש מצפון למוצב סייבה שבאזור הביטחון בלבנון. קו מתח גבוה, שהיה רפוי, נגע בגופם, והם התחשמלו למוות. הנאשמים – אל"מ ג' מפקד החטיבה, סא"ל ת' מפקד הגדוד, וסרן א' מפקד הפלוגה – כפרו בסעיפי האישום.

בא כוחו של אל"מ ג', עו"ד דובי וייסגלס, טען בבית הדין כי חקירת האירוע עדיין בעיצומה ואין להתחיל במשפט כאשר חסר חומר ראיות וחקירות. עו"ד משה ישראל, בא כוחו של סא"ל ת', ביקש מהתביעה הצבאית להמציא בעבור ההגנה את חומר החקירה בדבר מותו של סמל חן כנרתי, אשר התחשמל למוות כתוצאה ממגע אנטנה בקו מתח גבוה ארבעה חודשים קודם לכן במרחק של כ־400 מטר מהמקום בו התחשמלו שני החיילים.

עו"ד יעקב רובין, סניגורו של סרן א', ביקש להמציא לסניגוריה את מלוא חומר הראיות שיש בידי התובע הצבאי. נמסר כי התובע הצבאי, סגן נדב וייסמן, טען כי אין בידי התביעה כל חומר חקירה או ראיות שלא הובאו בפני ההגנה.

בדיון ביקש עו"ד יעקב רובין, סניגורו של סרן א', להפריד בין משפטם ואישומם של שני הקצינים הבכירים לזה של מרשו. הוא טען כי בציבור רווחת "תסמונת הש"ג" וכי הדבר יכול להיות בעוכריה של ההגנה.

שופטי בית הדין המיוחד, בראשותו של נשיא בית הדין, אל"מ מרדכי פלד, דחו את הבקשה. המשך הדיון נדחה לצורך הוכחות.

שלושת קציני צה"ל המואשמים בגרימת מותם ברשלנות של סמל ערן חודדה וסמל אביקם הופמן, אתמול בבית־הדין הצבאי (צילום: י.פ.פ.א.)

הוארך מעצרו של החשוד באיומי רצח

מאת אורי שרון

תושב קרית חיים, בן 45, חשוד שאיים לרצוח את החבר של בתו ואת מנהלת לשכת הרווחה בקריה, אם אלה לא יאמרו לו היכן נמצאת בתו הבוגרת.

אתמול הובא האב בפני שופטת השלום בחיפה, ניצה שרון, ובתשובה לשאלתה, אמר: "לא ראיתי את בתי הקטנה זה שנה וחצי. היא בקשר עם בחור שבעבר נהג להשתמש בסמים. בעבר קיבלתי ידיעה שהיא מסוממת ועובדת כיצאנית בעיר התחתית של חיפה. בדקתי והתברר שישנה יצאנית בעיר, שדומה מאוד לבתי. איימתי, כי הרשויות לא עשו דבר כדי להחזיר אותה אליי. השתגעתי מגעגועים ומדאגה. בעת, כשאני רואה אותה ורואה שהכל בסדר – אני רגוע".

אמרה הבת לשופטת: "באתי במטרה לעשות 'סולחה'. אני והחבר שלי רוצים להתחתן".

מעצרו של האב הוארך בשבעה ימים, שבמהלכם יעבור בדיקה נפשית.

הפסולת הרפואית של קופ"ח תפונה לרמת חובב

מאת אורי שרון

קופת חולים הכללית במחוז חיפה והגליל המערבי, הנהיגה לראשונה בארץ פינוי מוסדר של פסולת רפואית ממרפאותיה וממעבדותיה.

חברה המתמחה בכך מפנה מזרקים, מחטים ופסולת מחדרי הניתוח במיכלים מיוחדים ואטומים.

המיכלים פוזרו ב־220 המרפאות והמעבדות של קופת חולים הכללית במחוז. הפסולת הנאגרת בהם מועברת לאתר רמת חובב.

עד כה פינתה הקופה לאתר חומר רדיו אקטיבי בלבד, אולם במסגרת המאמצים לשמירה על איכות הסביבה, הוחלט לפנות לרמת חובב גם את שאר הפסולת הרפואית.

הוארך מעצרם של זוג רופאים החשוד בגניבת בחינות הסמכה

(עי). – שופטת השלום בפתח־תקוה, נגה אוהד, האריכה בשישה ימים את מעצרם של הרופאים אלה ומיכאל רום, בני 39, מהרצליה, החשודים בגניבת בחינות הסמכה לרישוי רופאים עולים מרוסיה מהמחשב של פרופ' יוסף שנקר, ובסחירתם בסכומים של עשרות אלפי דולרים. שני הרופאים מוחזקים במעצר חמישה ימים, והחשדות המיוחסים להם הם גניבה בידי מורשה ומרמה בנסיבות מחמירות.

נציג היחידה לחקירות פשעים במשטרה טען בבית המשפט כי חלה התפתחות בחקירה, ושני רופאים העידו כי קנו את ספרי הבחינה מהחשודים. נציג המשטרה הציג בפני השופטת סרט וידאו, שהוקרן בלשכתה ונמסר כחומר חסוי לבית המשפט. עוד ציין נציג המשטרה כי בחיפוש שנערך בבית החשודים בהרצליה מצאה המשטרה שלושה דיסקטים שהכילו שתי בחינות להסמכה ברפואה. בשתיהן סימנו כוכביות את התשובות הנכונות.

לטענתו, שני החשודים היו ממונים על תרגום הבחינה להסמכה מאנגלית לרוסית, ולא היה להם שום אישור להוציא חומר כלשהו מחוץ לחדרו של פרופ' יוסף שנקר, המשמש יו"ר הוועדה להסמכת רופאים מטעם משרד הבריאות.

אחת הבחינות נתפסה אצל חשוד שנבחן ביולי 1994, ולאחר מכן התברר שהבחינה שנתפסה אצל החשוד במהלך הבחינה, וזו שאצלם – זהה לחלוטין. בינואר 1994 התקיימה בחינה להסמכת רופאים, וזו נמצאה אצל שני החשודים בתוך דיסקט, טען נציג המשטרה. הוא הוסיף כי אי אפשר לשלול רשיון מ־1400 רופאים שעברו בחינה.

הסניגור, עו"ד גריגורי קוזינר, טען כי אין שום ראיה שהחשודים מכרו את הבחינה תמורת כסף. לדבריו, הבחינה שנתפסה על ידי המשטרה היא בכתב יד, והדיסקטים, שהיו ברשות החשודים, היו הודש בבית החולים. הסניגור הוסיף כי זו פרשה שנחקרת תקופה ארוכה, ויש לשחררם או לחלופין להטיל עליהם מעצר בית, כשהם מנותקים מטלפונים. "יש להתחשב בחוק כבוד האדם וחירותו ולשחררם", אמר.

השופטת קבעה, כי שוכנעה שהחקירה התקדמה ושיש לחקור אנשים נוספים. "אין לי ספק כי מעורבותם של רבים אחרים, שקיבלו ככל הנראה טפסי בחינה מהחשודים על פי חומר הראיות שיש, ידועה לחשודים, ושוכנעתי שקיים סיכון ממשי ומשמעותי שהחשודים ישבשו את מהלך החקירה אם ישוחררו". מעצרם הוארך עד 2 בפברואר.

אנו מודיעים בצער על פטירתה של חברתנו
חוה גור ז"ל
ומשתתפים בצער המשפחה
הובאה למנוחת עולמים ביום רביעי כ"ד בשבט תשנ"ה 25.1.95 בבית העלמין בכפר ויתקין
בית כפר ויתקין

יקירנו
יעקב זכאי
איננו
ההלוויה תתקיים ביום ראשון, כ"ח בשבט תשנ"ה, 29.1.95, בשעה 14.00 בבית העלמין רמת־השרון (צומת מורשה).
אבלים:
אשתו: אירמה
בנו: אורי ונעמה זכאי
בנותיו: דינה מרכס
יהודית דגן
נכדיו: זהר וארנון, יעל, אסף, נעה, רחל, הילה וירון
אחותו: חנה צור וב"ב
גיסו: פליקס ואסתר לדרור וב"ב

ברכות ואיחולים לבביים
לגב' סגי איתן
למינויך
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
המשך עבודה פוריה
דוקר זכריה
חברה קבלנית לעבודות אזרחיות בנין ופיתוח בע"מ

שפע ברכות
לגב' סגי איתן
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
עלי והצליחי!
כנען שנהב אדריכלים
רח' שלמה המלך 93 ת"א
טל: 03-5246768
פקס: 03-5247404

ברכות לבביות
לגב' שגי איתן
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
בברכת שגשוג, הצלחה
והמשך עבודה פוריה
משה קסן שבעם

שפע ברכות
לגב' סגי איתן
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
ברכה והצלחה
טופז
תעשיות מטבחים

ברכות חמות
לגב' סגי איתן
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
אולם תצוגה ומכירה:

לגב' סגי איתן
סל מלא ברכות
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
רשת שטיחי ראובן
03-9618763

ברכה והצלחה
לגב' סגי איתן
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
שמר
03-5704415

לגב' סגי איתן
שפע ברכות
לרגל מינויה
למשנה למנכ"ל
חברת "אזורים"
אינג' ש. לוסטיג
מהנדסים יועצים בע"מ

מערכת: איילת דרימלר, אילנה ארבל

אשליה אלקטרונית

שלמה גינוסר

לפני כמה שנים הצליח צעיר מופרע לעבור את הגדר המתוחכמת המקיפה את ארמון באקינגהאם בלונדון ולהגיע עד חדר המיטות של המלכה. השמועה אומרת שהגדר כולה, או לפחות כמה ממרכיביה העיקריים – תוצרת ישראל. לתשומת־ליבכם של אלה המהרהרים ברצינות תמוהה במתיחת גדר־הפרדה בין הישראלים לפלסטינים. הגדר – אותה גדר. ההרמטיות – אותה הרמטיות. רק המטורפים מתחלפים. והמטורפים "שלנו" הרבה יותר מטורפים מאותו מופרע אנגלי. גם יותר מתוחכמים. רעיון הגדר האלקטרונית המפרידה הוא, כמדומה, הישמול של מישאלת־לב יותר ממחשבה שקולה.

עקרון ההפרדה, לעומת זאת, ראוי להתייחסות רצינית יותר. מעניין אם הוועדה שתוקם בראשית השבוע הבא לדון בהפרדה תהיה ועדת פקידים ומומחים או ועדה מעורבת של שרים ומומחים. מיומנותם של מומחים מכשירה אותם להציע פתרונות טכניים. אבל ההפרדה בין ישראל לשטחים היא לא עניין טכני, אלא נושא אידיאולוגי בעליל. הגרעין האידיאולוגי טמון בהסכם אוסלו שהוא הסכם גירושין בעיקרו.

ככזה, זהו הסכם גירושין מוזר לכאורה. הוא נועד להפריד בין שני עמים תוך חלוקת טריטוריה ונכסים, וזאת – דווקא כדי להבטיח חיים ביחד. מבולבל? היחסים בינינו לבין הפלסטינים אינם מבולבלים פחות.

הסכם אוסלו מזכיר דרישת בין שני הקומיקאים האנגלים המצויינים אריק מורקאם וארני וייז שהיו בשיאם בשנות ה־70. אריק: אבא שלי היה מאוד מאוכזב כשנולדתי. ארני: למה? הוא רצה בת? אריק: לא, הוא רצה להתגרש. הסכם אוסלו, לעומת זאת, נולד מתוך רצון משותף להתגרש. לא עצם הולדתו מאכזב: הוא מאכזב בגלל מומים מולדים. הוא איטי, קצת מקרטע ולא לגמרי מאופס.

מחלות ילדות? ההורים מקווים שכן. הרופאים חלוקים בדעתם. בני המשפחה משני הצדדים חלוקים עוד יותר. רובם מוכנים עדיין לתת לו צ'אנס. עדיין. השאר לא רצו אותו מלכתחילה והם מסתכלים עליו בעין עקומה ומקווים שיגווע בעודו באיבו. לא רק מקווים, גם פועלים לקצר את ימיו. אבל, בפעילותם הנפרדת של אלה משני הצדדים אין כל סימטריה פשטנית.

פעילותו של הימין הישראלי בשטחים מכוונת לטרפד את רעיון ההפרדה, הלא מגובש ממילא, ולהעמיק עוד יותר את סבך החיים ביחד בכיבוש. האופוזיציה לאש"ף, לעומת זאת, פועלת באמצעות הטרור דווקא להאצת ההפרדה כאשר, מבחינתה – קו ההפרדה הוא קו הזינוק למלחמת קודש במדינה הציונית, בוודאי לא גבול השלום בין הישראלים לפלסטינים.

אם גדר ביטחונית, שעליה מופקדים משמרות וסיורים של גיבורי־תיל, איננה פתרון ריאלי למצוקת הביטחון האישי של הישראלים, ההפרדה תתבטא בוודאי ביצירת שלבי ביניים: דילול מירבי של תושבי השטחים הנכנסים לישראל והדוק מתחכם יותר של בקרה מודיעינית וביורוקרטית על קווי ההפרדה. בכך יש פשרה מובנית, הן אידיאולוגית הן מעשית.

אידיאולוגית, כי הממשלה הזאת איננה יכולה עדיין לשרטט את מפת הקבע של הסדר הסופי. מעשית, כי שום קו הפרדה לא ימנע לחלוטין פעולות טרור נוספות. הגדר האלקטרונית הדמיונית היא קו ההפרדה בין משאלת הלב לבין מציאות סבוכה ובעייתית שהיא, כנראה, משחק ילדים לעומת הסבך הרגשי והאופרטיבי המצפה לכולנו אם וכאשר תגיע השעה ליישום הסדר הקבע.

רואי החשבון של אלוהים

אילוצים קואליציוניים הם עניין רציני המיצר לא מעט בריחות תפלות. אחת הבריחות המהלכות האלה היתה מינויו, בשעתו, של הרב משה זאב פלדמן האגודאי ליו"ר ועדת הכספים של הכנסת. כאשר נשאל אז מה הוא מבין בכלכלה ענה פלדמן שהסבתא שלו לימדה אותו כמה זה שתיים ועוד שתיים.

הגבר משה זאב נטש זה מכבר את עסקי הפוליטיקה והיה ליו"ר מרכז אגודת ישראל. בישיבה של הנהלת אגו"י שהתכנסה השבוע בישוב האגודאי ביתר ניסה הצדיק הזה להוכיח שהוא יודע לא רק את נפש בהמתו אלא גם את חשבון העו"ש של אלוהים.

"אי אפשר לנתק את הארוע המחריד (קרי: הפיגוע הרצחני בצומת בית ליד שבו נהרגו 18 חיילים ואזרח אחד) ממה שקרה יום לפני כן, כשראש הממשלה רמס ברגל גאווה את קדושת השבת (קרי: כשזימן לארוחת בוקר בביתו הפרטי כמה אנשי עסקים)" פסק הרב פלדמן. התורה החזיק אחריו גם האדמו"ר מערלוי, הרב יוחנן סופר.

מורי הלכה האלה של אלפי אברכים טפילים, שהשתמטותם אומנותם, שבים וחוזרים על דברי ההבל של שר הפנים הש"סי דאז יצחק פרץ, שהכריז בשעתו כי תאונת הדרכים המחרידה בצומת "הבונים" שבה נספו עשרות ילדים תלמידי בית הספר "ברנר" בפתח־תקוה היא עונש משמיים על חילול שבת באותה עיר, ושל הח"כ הש"סי בן שלמה שקישר את נפילתם של חיילים רבים כל־כך בלבנון עם "פריצות שיש בצבא".

"לשון חכמים תשיב דעת ופי כסילים יביע איוולת", נאמר במשלי. לנו יש כאן עניין לא עם לשון חכמים אלא עם פיות של כסילים מתנשאים ונעדרי חכמת־לב. בשבוע נורא כזה, גם עדר של פילים היה מגלה רגישות גדולה יותר מזאת של הפלדמנים והסופרים. שלא לדבר על כך, שאם אלוהים היה זקוק לרואי חשבון הוא לא היה שוכר קמצנאים עלובים כאלה.

אין לנו דיבור עם גבוהי הלב האלה. אבל, כל יהודי דתי שאלוהים בליבו היה צריך להתחלחל לשמע רעיון העיוועים של רבני אגו"י, שאלוהים בחר, כביכול, במחבלי החמאס והג'יהאד האיסלאמי כדי לבצע עונש מוות משמיים ב־18 חיילים וחיילות. כי זה בדיוק ההיגיון העקום מאחורי הסמסום הפלדמני.

מותר היה לצפות שהרבנים הראשיים, המתפרנסים מקופת המדינה ומכספי משלמי המסים השולחים את בניהם ובנותיהם לצבא, יגיבו על דברי ההבל ורעות הרוח של עמיתיהם לתואר ולסמיכות. עד להקלדת שורות אלה ממשיך היכל שלמה להתעטף בשתיקה מביכה ומבישה. כנ"ל גם הרב הראשי לצה"ל, אלוף גד נבון, שמפקדיו אנשי הרבנות הצבאית ניהלו השבוע את טכסי ההלוויות של שמונה עשר חיילים וחיילות. מה כבר נדרש מהנגדל הקשיש ביותר בצה"ל? טיפת אומץ להגן על חיילים מתים. לא יותר.

הלוואי

ב־1973 הבריח דדו "נשבור להם את העצמות". חטפנו. שנים קודם לכן אמר יגאל אלון שאף מטוס אויב לא מסוגל לחדור לתחום האווירי של ישראל. ולא עברה יממה, כמדומה, עד שמטוס סורי חלף בבום על־קולי סמוך לחיפה. אלמלא נוכחתי באלה לא הייתי מתכווץ ככה לשמע הכרזתו של מפכ"ל המשטרה אסף חפץ בתום סיור במערת המכפלה שאי־אפשר היום לבצע פיגוע במקום, שכן הכוחות המאבטחים מתורגלים לכל מקרה ומצויידים בכל האמצעים הדרושים. ■

על ערפאת – ערפוד

אמיר אורן

ראש ממשלת ישראל וראש הרשות הפלסטינית מחוברים בגופם כתאומי סיאם, בועטים והובטים זה בזה בסיגנון האיגרוף התאי, מתעשתים יחדיו או – אם לא יסיק רבין במהרה כי חסל סדר תאומו, ישלים עם הפיכה בעזה ויחזור ל"סוריה תחילה" – נופלים יחדיו

באביב שעבר, בסמוך לחתימת הסכם קאהיר, קיבל מי שהיה אז אלוף פיקוד הדרום, מאחד מקציניו הבכירים, דיווח על "שיחה עם האלוף יוסף נצר". כל־כך הרבה אלופים, היתמם מתן וילנאי, אולי אינני מכיר את כולם, אבל משהו שלא שמעתי עליו. הכוונה היתה לגנרל נאצר יוסף, מפקד המשטרה של הרשות הפלסטינית בעזה, היום תומך בולט בהתקדמות להסדר עם ישראל ובקו תקיף נגד אירגוני־טירור, מחר – בקצב הנוכחי של אכזבת ממשלת רבין ובעידודה, הסביל או הפעיל – אולי רב־אלוף ומנהיג הפיכה צבאית נגד יאסר ערפאת.

מרגע שחתמו בוושינגטון ושבו והתחמו בקאהיר ושוב חתמו (הפעם על שוברי המחאות) באוסלו, נכבלו רבין וערפאת הדדית באזיקים עד שהיו לבשר אחד. יחדיו יקומו או ייפלו באשר יילך האחד, ייאלץ גם השני לבוא, אפילו יעקם את אפו ויעצום את עיניו. ידועים אמנם מקרים של תאומי־סיאם שמצאו לעצמם, כביכול בנפרד, בנייאוג, אבל צינעת הפרט לא נשמרה שם היטב. אצל רבין־ערפאת היתה סיאם במהרה לתאילנד והדבוקים חזרו להתגושש באותו תמהיל כאב של מהלומות ובעיטות הידוע כ"איגרוף תאי". בהתקפפות כזאת, התקפה־עצמית כהיפוכה של התגוננות, סופו של הסיאמי לצאת יזל ברינר מכאן ומכאן, גם אם אשף הקיקבוקסינג יסתפק בשמן־קיק, לטובת בני־המעיים המשותפים.

ההימור על ערפאת בקיץ 1993, הימור שעליו שוב אין המהמר רשאי להתחרט ולקבל את אסימוניו מהמחלק כאילו לא היה המהלך מעולם, נבע בין השאר ממשגה מקובל אצל צרכנים בכירים של חומרים מודיעיניים, המצויירים במוחם דיוקנאות מופרזים של קברניטי היריב. ג'ורג' שולץ גיחך בזכרונותיו על הפער שבין המנהיגים הסובייטיים בביתוזי הסי.איי.אי לבין תצפיות־האמת שלו בהתנהגותם. רבין, המלומד במחקר המודיעיני, לא היה שונה מהישראלים ברובם, בשכנעו עצמו כי ערפאת הוא "רב־המחבלים", משמע שגם אם יחדל לחבל יישאר רבם של הפלסטינים, רב־החובל הקשוח של ספינתם הרעועה. הצלחתו בבלימת הרביע הפלסטיני של שיחות וושינגטון תרמה לאגדת־עוצמה זו, שהתנפוררה ברגע שהוטסה בערפאת הציפיה שיפעל כזהינו נגד החמאס. כאשר גילה רבין סוף־סוף שיש בצד הפלסטיני עם מי לדבר, התברר לו לתדהמתו שיותר מכך לא יתרום ערפאת לעיסקה. הוא ידבר, לא ידביר.

כבבואת ערפאת, גם רבין חזל אישים תרתי משמע, כמנהיג וכצוות. בהפריזו את רעיון הגדר עדיין לא יצא מגידרו בהשוואה לפתרון חומה (בשם נבחרת אלופי־הדימוס של מפלגת העבודה והבטחה לפעלולים אלקטרוניים) שהוצג ונלעג כבר בבחירות 1988, אף שאין בו יותר משני חסרונות זעירים: הוא גם יקר וגם עקר. לא משם תבוא לו ישועת הביטחון, שאת חלקו בה מסרב ערפאת לספק. אם יש לרעיון הגדר חשיבות, היא נובעת מהכרתו ההדרגתית של רבין, המנוגדת כל־כך לטיבעו, כי עליו לסמן לעצמו יעד סופי ולגזור ממנו את צעדי־הביניים, במקום להיפך. אם יקצוב לתהליך עבודת־המטה זמן מועט, חודש או לא הרבה יותר, יאותת בכך רבין כוונה להפוך את תוצרי החשיבה הפקודתית למצודה שייסחר בשוק הפוליטי בעוד מועד קודם לבחירות 1996. יש הרואים ב"ועדת ההפרדה" שתוקם משמעות לא מצד התוכן, אלא מצד הרצון שיופגן בה להשגת תמיכה פוליטית, בדומה ל"ועדת האסירים" שתשחרר פלסטינים בהסכמת קבוצת שרים, להבדיל מהחלטה אישית של רבין.

רעיונות יצירתיים יותר אינם חסרים, גם בתוכבי המערכת הממלכתית. אחד מהם עוסק בחילופי שטחים, בגירסה אחת אזורים מנוחלים בגדה (גוש עציון, מעלה אדומים, אלקנה־אריאל) תמורת חלק מהמשולש הערבי בשרון – העוקץ הוא שאין כל ראיות שמטייבה עד טירה ישושו לוותר על האזרחות הישראלית ולהיספח ליישות הפלסטינית – ובגירסה מחוכמת יותר תמורת מלבן מידבר בנגב, בסמוך לגבול המצרי ובשימוש אימוני צה"ל, בצמידות דרומית לרצועה הרווחה והכפלת שיטחה. להערכת מומחים, ניתן להידבר עם הפלסטינים על רעיונות כאלה – ובלבד שההסדרים המוצעים, מהם שיסתמכו עקרונית אך לא כמותית על השלום עם ירדן מבחינת תקדימי החלפת־הסכמים השימוש הישראלי הנמשך באיזור ריבוני זר, ישמרו על כבודם של שני הצדדים.

הקושי הגדול הוא בסיזות: פוליטיקאים – וכמותם גם מפקדים צבאיים בכירים – חוששים כי הציבור מודד אותם לפי פעולתם בטווח הקצר, מפיגוע לפיגוע, מסיכול לסיכול, מחיסול לחיסול, גם אם פעילות זו תתרמת אפסית או אף שלילית למטרות ארוכות־הטווח. נסיון רב שנים בשטחים מלמד, למשל, כי הצפתם בגדודים למחסום־ויקבע או לתי־גבור ארעי אינה מועילה, אלא אני היעד הוא חיזוק של נחת על פני מנהל החזה בכסותה אדומה עם מכשיר־קשר. המחסומים מגבירים רק את השפלת המעוכבים בהם; תכופות מדי הסר, משום כך, הכוח הנחוץ באמת, לאבטחת אנשי השב"כ הפוקדים את מקורותיהם. מלאכת המודיעין לוקה ורק בדיעבד מתברר כי מתכנני פיגועים או מבצעיהם, כולל "המהנדס" האימתני (שהאיזהוא, לפי מידע המופץ בשב"כ, זמם גם את מחלף הסירה בכביש החוף), סרו לבתיהם כמעט ערב־ערב והיו נופלים למארב הנכון, אילו רק הונח שם.

שר־הביטחון לא סרוז מעולם, גם בעיצומה של סכנת המלחמה בחזית המזרחית, לבנות לפיקוד המרכז אלופים שתודעת סביבתם העיקרית היתה מינהלה נבונה של הגדה המערבית, כמטענת צבאית לשב"כ ולמינהל האזרחי אך לא כגייסות־כיבוש גולמניים (וילנאי, בדרום הסבוך פחות, למד תורה זאת ופעל ליישומה).

מרגע תחילתה של האינתיפאדה, לפני קום הרשות הפלסטינית כבו לאחריו, היו לאירגונים הפלסטיניים – פת"ח, החזיתות, חמאס, ג'יהאד – מבוקשים בכירים שקבילתם לא קטעה את השלשלת. פעם היה עימאד עאקל, עכשיו יהיה עייאש, אחריו יצוץ מישהו אחר (ואת פתחי שקאקי, שהתגורר בירושלים ואולי אף היה זכאי לאזרחות ישראלית, הדי גירש רבין לפני שבע שנים ללבנון). המאמץ העיקרי להריגת המבוקשים הקטלניים יימשך, בצורך אך עם סובל בעייתי – ישראל אינה תובענית כל־כך בדרישתה להסגרת רוצחים פלסטינים שברחו לעזה ולירייחו, גם מפני שהפלסטינים עלולים לדרוש הסגרת חשודים בפיצוץ האגי

עבר – והישג מהותי בלחימה בטרור, להבדיל מתרדמת־תורש בין פיגועים גדולים, יבוא רק כאשר האוכלוסיה תקיא את המבוקשים ותוקיעם.

לשם כך על הפלסטינים להאמין כי חמאס ושות' – שעימם אין לישראל סיכוי להידברות אמיתית, משום שבלי מאבק נחוש תתבטל עילת קיומם – מפריעים לקהילה כולה לממש את תקוות הפיתוח הכלכלי. מיליארד שקלים, אולי חציים – פחות כמה שגובה ישראל כשנה מהפלסטינים (כמו מאוזרהיהא) במיסוי על הדלק למכוניותיהם והסיגריות לריאותיהם – יתניעו פיתוח כזה. במערכת הביטחון כבר היה מי שחישב ומצא כי פיגועים בסדר־גודל של קו 5 ובית־ליד עולים למדינה ולצבאה יותר, בשיקום רב־שנתי של פצועים תכים ובהסטת יחידות מתעסוקתן המיבצעית ההדרכתית לשבוע־שבועיים של מגר תפל. איש, כמובן, פחות מכל באוצר, אינו מוכן לתרגם תחשיבים כאלה לסעיף תקציבי לטובת השטחים, אף שתהיה בכך תוספת לביטחון. האמריקאים הבינו היגיון זה; תיקון נאן־לוגאר משלם מאות מיליוני דולרים לפירוק נשק גרעיני סובייטי־לשעבר. ישראל חלשה מדי, פנימית, מאימוץ רעיון זה, בוודאי כל עוד אין ערפאת, משיקוליו הידועים אך לאכזבתו המרה של רבין, אוסר על החמאס־והג'יהאד מלחמה דבתי.

טבעי, לפיכך, שבקרוב ידחוק רבין למסקנה כי חסל סדר ערפאת. העיתוי חשוב; משום שהתמשכות המצב הנוכחי עד הבחירות עלולה להפיל את רבין רגע קל לפני ערפאת, בעוד ששינוי מיידי באיזשו עשוי להחות את הייאוש. שינוי כזה יהיה נוח לרבין רק אם במקום ערפאת יעלה מנהיג מתון (כלפי ישראל) ולוחמני (כלפי החמאס/ג'יהאד). צירוף כזה אינו קיים, למשל, בנביל שעת, ודקטור לק של ערפאת – הפלסטינים זקוקים לקברניט נוקשה, לא לאוהמר טי.די. בין מפקדי־השרה של אש"ף/פת"ח כשסה טרם התגלש מנהיג כזה המקובל על חבריו: סביר יותר שתחילה יצוץ נגיב ורק לאחריו יבצבץ מתוך כת הקצינים החופשיים איזה נאצר, גם אם למרבה הבילבול הפעם יהיה הנגיב המקומי נאצר (יוסוף).

לולא שעון־העצר הפוליטי, היה רבין יכול להמתין להתפתחות כזו, שתוליך את ערפאת לגלות (בעקבות פארוק ושליטי סוריה בשנות ה־50) או תאסוף אותו אל אבותיו בנוסח המלך עבדאללה, נורי סעיד, אנואר סאדאת ובשיר ג'ומאייל.

אם רבין לא יזכה לנאצר פלסטיני, יעמדו בפניו שתי חלופות קרובות: להימנע מהתרעה בפני ערפאת על מזימה נגדו (כמחדלו המכוון של קנדי בהיוודע הקשר נגד דיאם בוייטנאם בסתיו 1963, אך שלא כמעשה בגין בסאדאת בקיץ 1977) או אף להמריץ מזימה כזו ובכך לסכן, פשוטו כמשמעו, את היורש המיועד, שיוקע כסוכן ישראלי.

בגילגולו הקודם כבר הועלה ערפאת כמה וכמה פעמים על צלב הכוונת הישראלית ("הדרך לשלום", באמירה המיוחסת לאחד מאלופי המטכ"ל וסיידיו, "רצופה כוונות אופטיות"). בשנות ה־50 שקלה ישראל לזרז את פטירתם הבלתי־נמנעת של מנהיגים ערבים, מדיניים או צבאיים, מנשיא סוריה אדיב שישאקלי ועד לרמטכ"ל המצרי עבד אל חכים עאמר (שנפקד ממטוס המטכ"ל שהופל ערב "קדש" בידי טייס חיל־האוויר יאאש צידון). מותר להניח שהרהורים כאלה חלפו בין תל־אביב לירושלים גם בעשורים מאוחרים יותר.

תחת יצחק ה־1 וה־2, שר־הביטחון רבין וראש־הממשלה שמיר, נקטל ראש אג"ם של ערפאת, אבו־ג'יהאד, מה שכוכור שם קץ לאינתיפאדה. במידה מסויימת, היה זה המשך ללחימה בעלי חסן סלאמה ו"ספטמבר השחור" בשנות ה־70, בשיטה שאינה מועילה במיוחד נגד האירגונים המוסלמים הקיצוניים, פלסטינים כלבנונים. חטיפת עבדל כרים עוביד ומוסטפה דיראני, מעצר אחמד יאסין והריגת עבאס מוסאוי (שמיר ראש־ממשלה, ארנס שר־ביטחון) לא ריככו את חיזבאללה, חמאס ושותפיהם ל"חומייניזם" שמיסודו של חומייני.

גישת שמיר לסוגיית ההתנקשויות באישים זרים היתה תמיד תכליתית למדי: השאלה אם "גם הוא כאבילים" (לורד מוין, הרוזן ברנדוט) מחייבת תשובה מתחום תרומתה לקידום העניין הישראלי. כמי שהאמין כי עיראק היא המעצמה הערבית החשובה ביותר, היה שמיר מסוגל להשתכנע, לאחר ספיגת ה"סקאדים" וההבלגה למען הברית עם האמריקאים, כי ראוי לפגוע בסדאם חוסיין, לאו דווקא מנימוקי הנקם וההרתעה ששילהבו את חולתו אלא משום התועלת הגלומה בשינוי במדיניות בגדאד כלפי ישראל. שאלה אחרת – וספק אם יימצא לה מענה – היא האמנם היה ראש־ממשלה מאשר לצה"ל, ל"מוסד" או לשב"כ, אילו התייצבו בפניו ראשיהם לדווח כי הכוכה יכולת חוסר רק הינהון, לבצע.

אם תוצב במשוואה "איראן" במקום "עיראק", יתכן שהדרך היחידה לבודד את חמאס וחיזבאללה מתמיכה חיצונית ולאפשר פעולה יעילה נגדם, ישראלית־אש"ף בשטחים וישראלית־סורית בלבנון, היא בעידוד פעילות חתרנית, מקומית, נגד המישטר המרקיב בטהראן – ובשיבה לחלופה הנוחה של "סוריה תחילה", העיסקה הנרחבת של ביטחון ושלום בגבולות הגולן והגליל.

רבין אינו יכול לנצח בציבור הישראלי, שמבלעדיו לא תיכרת עיסקה כזו, עם ערפאת. הוא גם אינו יכול לנצח בלי ערפאת, אלא אם העידן הפוסט־ערפאתי יושק כה מהר, שיחד עם העתיד תומתק גם עריפת הראש שהגנה את אוסלו. ■

מקו מז'ינו לרפסודת האבן

מישהו צריך לומר בגלוי, ללא מורא וללא משוא פנים, שאף אם נחזק שב"כ, נפעיל אנטי־טרור ונושיב את שמיר, נתניהו או מצא בכס ראש הממשלה, הטרור לא ייכלה מן הארץ

טדי פרויס

שלא כגדרות ביטחון, קווי ביצורים מאסיביים ממלאים רק לעתים רחוקות את יעודם. זכור היטב מה אירע לקו מאז'ינו שהצרפתים האמינו כי יבלום את הצבא הגרמני (הם טרם עמדו על יכולתו של שריון) במלחמת העולם השנייה. היטלר ועמו פלדמרשאלים רונדשטט ורומל הישלו עצמם, כי החומה האטלנטית שלאורך חופי צפון אירופה תמנע נחיתה. הם לא העריכו נכון את המאסות שבידי בעלות הברית שהבקיעו, באבדות כבדות, את החומה. הסורים זילזלו בתיכנון ובהעזה של דויד אלעזר וכוחותיו (המוטסים) ונשברו עד מהרה תחת מהלומותיהם. אנחנו שמנו מבטחנו ב"תעלה הנטי הטובה בעולם" (משה דיין על קו־בר־לב שנשען על הסואץ) ולכן הופתענו בצהרי ה־6 באוקטובר 1973.

לא כן גדרות נגד רגלים שבאחת כזו היתור יצחק רבין. לא אחת סייעו גדרות בבלימת חיילים ופרשים. למשל חומת (העפר/אבנים) אדריאנוס בגבול סקוטלנד אנגליה. הגדר לאורך גבולה המערבי של גרמניה המזרחית לא נועדה, כידוע, למנוע כניסה אלא להכשיל נסיונות יציאה (בריחה) ובכך היא התגלתה כאפקטיבית מאוד. רק יחידי סגולה ומזל עלה בידם לפרוץ מבעדה או מעליה אל החופש. ארוכה היה באותו סדר אורך שתהיה הגדר המתפתלת כנחש שראש הממשלה הגה בה כדי להפריד בינינו לבין הפלסטינים. אלמלא היקף העבודה, הרעיון לא היה דמיוני כל־כך. הגדרות לאורך הירדן והגבול הלבנוני מילאו במידה רבה את יעודן. אמנם פה ושם פרצו מחבלים בודדים לתוככי ישראל (בעמק הירדן והערבה) אבל בתוספת איזור הביטחון לא היו חדירות מבעד לגדר בצפון. גדר שתתחיל בסביבות בית־שאן, תסתלסל צפונה ואח"כך דרומה ומזרחה עד לירושלים ומשם עד ים המלח תהיה מכשול של ממש, אם כי לא בלתי עביר. האם רבין יבטל ישיבות בשבת וכל המזוזות בבית הספר "רנה קסאן" יהיו תקינות, שום מחבל או מתאבד לא יימצא בחולתנו.

בכל זאת, יש מקום להירהורים. למשל, אם כל המזוזות יהיו כהלכה, תפילין יונחו כדת וכדין, תלמידים לא יסעו בשבת, למה לנו בעצם גדר־ביטחון? (כי לא ה' שישראל יבנה בה?) באותו סדר גודל של חשיבות היא בעיית המעברים. מתאבד עם כמה קילוגרמים של טי־אן־טי על גופו, יוכל לעבור את המשמרות הפלסטיניים, להתייצב בתור לכניסה לישראל ולהגיע לבדיקת הביטחון, להפעיל את המרעום. בדיוק שישרוד במעברים אמנם ייספו אי אלה פלסטינים (הוא יאמר בליבו, למה לא גם להם מגיע קצת גן־עדן) אבל יקח עמו כמה מהניצבים הישראלים. משהו כזה כבר אירע בשער־פאטמה ליד מטולה, כשמתאבד הגיע במכונית, התפוצץ וגרם הרג רב של חיילים, השומרים שניצבו במחסום. זה יוכל לקרות כלאחר יד גם במעברים של הגדר העתידית, מה עוד שחיילי צה"ל ומשמר הגבול לא התגלו במלוא עירנותם.

יתר על כן, כפי שכמה נועזים במזרח גרמניה הצליחו לעתים להתגבר על קרהמות שכלל זקיפים חמושים ניצבים בצפיפות, מגדלי שמירה, מוקשים, מכונות ירייה אוטומטיות, כלבים צמאי דם וגדר בת מאות קילומטרים, כך יעלה בידי מסתנן זה או אחר להתחכם לגדרת־רבין שתהיה פחות מתוחכמת (או שלא) ומחומשת מהגדר שבנה וולטר אולבריכט ב־1961. ואז אוי לרבין. עוד התוף שלו יפקע מרוב קריאות "רבין הביתה" ו"רבים ראש את רבין נגרש". הגדר תחסום לרוב, אבל לא באופן הרמטי את נתיבם של מתאבדים למיניהם.

מאחר שאפילו גדר "פשוטה" עם קצת אלקטרוניקה, כדוגמת הגדרות לאורך הירדן וגבול הצפון, תעלה בסכומים ענקיים, מן הראוי לערוך תמחיר־כדאיות: האם בהשקעה קטנה יותר לא נוכל לקבל אותה מידה של ביטחון, או אפילו יותר ביטחון בפחות ממון. המזוזות וביטול חילול שבת (לא נורא ביוקר) כבר הוזכרו, אבל יש לבדוק את היחס של מחיר־תועלת גם מהצד התקציבי. מישהו כבר הציע חומת עפר במקום גדר ובוודאי יצוצו ג'ול וחז"ים נוספים שיציעו לגייס את רואה קארה, מספרת הנהדר של ז'וזה סאראמגו "רפסודת האבן" שהרסה במקל קו באדמה, שממנו נוצר בקיע שהפריד את חצי האי האיברי מיבשת אירופה. והרי לנו הפרדה גמורה. ואם לא רואה קארה, לפחות תעלת־המים, (יצחק מודעי ויובל נאמן עדיין מהרהרים בתעלת־הימים ומשה ארנס ב"לביא". אולי הם יותר זולים מהגדר?), עדרי צבועים וראה יזהום כהן ב"ילקוט הכוכבים", קססות במגבירי־קול שימיעו בקולו של השירה פארללה "היהודים הם בני אברהם אבינו, הניחו להם", או בחצי תריסר אוגדות שריון, כפי שאריאל שרון ורפאל איתן הגיבו בלבנון, כזכור, בהצלחה מזהירה. ואם אפשר, להחזיר את האלוף (מיל.) יהושע שגיא למודיעין ואת יצחק שמיר במקום יצחק רבין כראש־ממשלה – בזמנו הרי לא היו מעשי טרור והאינתיפאדה, כפי שניתחה ההיגיון ברזל, לא היתה אלא מעשי ידי השמאל שנופחו בידי העיתונות. לכן לא אלמן ישראל.

בכל זאת, יש לשקול אמצעים אחרים, שאם לא ייפגעו יותר יעילים, יהיו לפחות יותר זולים. למשל, להניח לערפאת להתבשל קצת במיץ של עצמו (בעברית מדוברת, להשעות את השיחות עמו לזמן־מה) כדי שינקוט צעדים יותר נמרצים נגד המתאבדים. עשה כ"פרס" נפסיק את הניתוק, לבד מבתוכבי ירושלים, נערוך הפרדה בינינו לפלסטינים ונוציא את צה"ל מהגדה. נותיר בידנו רק מקומות בעלי חיוניות אסטרטגית, רעיון שכבר הועלה ב־1967 על־ידי פנחס לבון, יצחק בן־אהרון ומאוחר יותר משה דיין. הראשונים כינו זאת נסיגה חד־צדדית ודיין – אוטונומיה חד־צדדית.

במקביל נזרז את המו"מ עם סוריה, נפעל לקיום בחירות בשטחי האוטונומיה ולהקדמת השלב השני־סופי של השיחות עם אש"ף. עשירית מהסכום שהגדר היתה עולה, נוכל להעביר לקופת השב"כ ולחזק את זרועות המודיעין למיניהן, באין ברירה, בלי יהושע שגיא. צריך יהיה להתקשר עם הגורמים שחיסלו כמה מאנשי החמאס בעזה ובלבנון. גם אותם ניתן לממן במשהו משארית הסכום שלא הוצא להתקנת הגדר, ולבקש מהם שיפעלו גם בגרזה, בירדן, איראן ועוד מקומות בהם המתאבדים ממיתים עצמם, לאו דווקא באוהלו של קוראן.

ומעל לכל: לומר את האמת. מאחר שיש מתאבדים, יהיו עוד קורבנות בשורותינו. מאז שיבת ציון שילמנו בדמם של מאירקה וזגביץ' יחזקאל נסינוב, אלכסנדר זייד ועוד אנשי "השומר". של משה ברסקי (על שמו נקרא משה דיין) הקורבן הראשון של דגניה, של השמונה מתל־חי, החמישה ממעלה החמישה, השבעה ממשמר־השבעה, הל"ה מהדרך לגוש עציון, והכ"ח שנפלו ליד מצודת־יש"ע בגליל.

יגידו, בצדק, "כן אבל אז לא היו לנו מדינה וצה"ל", אלא שגם בימי המדינה וצה"ל היו המסתננים מירדן, הפדאיון מרצועת עזה והפת"ח ליד מוביל המים הארצי. ולאחר מלחמת ששת הימים והצפנו בהמוני מחבלים שהטמינו פצצות תופת, רצחו ילדים בקריית־שמונה, מעלות, בית־שאן, אביבים משגב־עם. הם חוללו את אוטובוס הדמים, אוטובוס קו 300 אוטובוס 480 האוטובוס ביריחו, שש שנות אינתיפאדה וכיו"ב מעשי רצח והרג. חלקם, אולי אפילו הרוב, בימי מלכותם של בגין ושמיר כשהקומה היתה זקופה, האצבע על ההדק. רבין הרוצה ישב בבית, מקסימום במשרד הביטחון, כשהוא נתון לפיקודו של יצחק שמיר. ואז לא היו הסכמי אוסלו־וושינגטון־קאהיר, לא עזה ויריחו תחילה שרק הן איפשרו לרוצחים לפעול.

מישהו צריך לומר בגלוי, ללא מורא וללא משוא פנים, שאף אם נחזק שב"כ, נפעיל אנטי־טרור ונושיב את שמיר, נתניהו או מצא בכס ראש הממשלה, הטרור לא ייכלה מן הארץ כפי שלא כלו באדר־מיינהוף, איי.אר.איי אקסיון־דירקט והבאסקים לגילגוליהם במצרים, אלג'יריה ואלוהים יודע איפה עוד. ואם קבוצה זו אחרת מהאינטרנציונל הנ"ל ירדה מהבמה, היא לא ירדה הודות לשמיר־נתניהו, גורו־רבין, שמירת־שבת או "השכבת 50 ערבושים" אלא הודות לאוטונומיה, הסכמי־הפרדה, מו"מ וכיו"ב תרופות ברוחו של רבין הרוצה. ■

תרגיל עוקף־כנסת

דניאל בן־סימון

הכל מלים

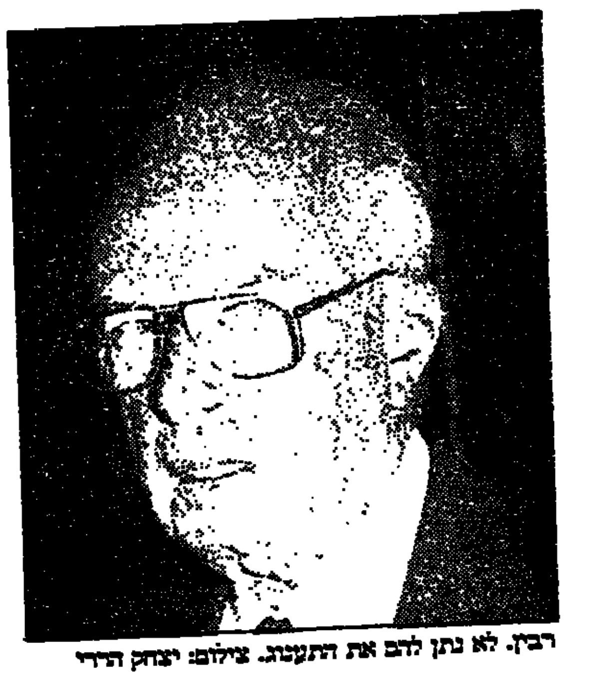
רבין. לא נתן להם את התענוג. צילום: יצחק הררי

כהן. "היו לו דמעות בעיניים". צילום: יצחק הררי

גולדשמידט. זכה לטפיחות על השכם

סלמוביץ'. גם החברים בליכוד הודו. צילום: יצחק הררי

בתוגה הכללית ששרתה על הבית החליטו החברים לדחות את הצעות האי־אמון ליום למחרת. היושב ראש שבח וייס פנה לראשי סיעות האופוזיציה והציע להם להתאפק יממה נוספת לפני שהם כותשים את הממשלה. הוא לא נתקל בהתנגדות. "או קיי", השיבו לו, "נעשה את זה מחר".

ראש הממשלה נשם לרווחה. מה הוא צריך לבוא לכנסת כדי להסביר את אירועי בית־ליד. כמו קודמו יצחק שמיר, גם רבין החל מפתח תיעוב כלפי הבית ושוכניו. תחת זאת, הוא החליט להת הופעה בטלוויזיה. שם לא קוטעים אותך, הסבירו לו אנשיו, ושם לא תוחכים אותך. אתה נותן נאום לעם כי אתה חייב לו דין וחשבון, ולא לכמה מופרעים בכנסת.

רבין אהב את הרעיון. ראשי האופוזיציה השתוללו מכעס. הם הציאו הודעות לעיתונות שלפיהן רבין מת מפחד מפני הכנסת לכן הוא מעדיף לברוח לאולפני הטלוויזיה. הם התהלכו במסדרונות כאילו לקחו להם את שק החבטות שלהם. אוח, כמה שהם אוהבים להתעלל ברבין ובפרס כשהם עולים לדוכן. עכשיו עשה להם רבין תרגיל עוקף־כנסת והשאיר אותם חסרי נשימה.

רבין יסביר השבוע בשיחה פרטית שהוא לא ייתן את התענוג הזה ל"מוישה נסים ולמצא ההוא". לא, הוא לא יבוא יותר כדי לתת להם דין וחשבון כי הם אנשים חסרי תרבות ונימוס. כל אחד כזה קם לו באמצע דבריו וקוטע אותו כאילו היה בלום. הוא לא ישחק לידיהם יותר. שילמדו כיצד מתייחסים בארצות־הברית לנשיא. הנה, מסביר ראש הממשלה, הרפובליקאים הם הרוב ולמרות זאת כאשר הנשיא נואם הם קמים ומריעים לו. לעולם הם לא קוטעים את דבריו. ואצלנו ברדק. מי זה בכלל מוישה נסים. מי זה בכלל מצא. ואני צריך את בארגר שירקוד לי כמו פרופלור?

במקום בית־ליד, דיברו החברים על אושוויץ. הכנסת כמו העולם ציינה 50 שנה לשחרור מחנה המוות. נאומי שואה הם הזדמנות הולמת להבין את נפש העם הזה ואת נבחריו. דוברים רבים עשו את החיבור בין קטל בית־ליד ובין השמדת היהודים על־ידי הנאצים. כך. בלי כחל וסרק. כאילו קו ישר עובר בין אושוויץ ובין בית־ליד. כאילו דבר לא קרה באמצע. אבל הכנסת היא בית הרושת למלים. לא תמיד הסחורה שלה היא בעלת תו איכות. לעיתים קרובות היא מצדיקה את המוניטין הציבוריים של בעליה.

היו כאלה שגם מצאו חיבור בין אושוויץ ובין הצורך להכליל את מעלה אדומים בתוך ירושלים רבתי. כל אחד והשואה שלו.

עלה כיתה

ביום שלישי בא ראש הממשלה למשכן הכנסת. בשעה שתיים הוא עלה במעלית המובילה לחדרי הסיעה. בחדר המתינו עיתונאים וחברי העבודה. אלי דיין ישב בראש השולחן בתוקף היותו יו"ר הסיעה והקואליציה. אולי בפעם האחרונה. בדרך־כלל נשלחים העיתונאים החוצה מיד עם כניסתו של בעל הבית. אך הפעם חרג רבין ממנהגו ואיפשר לדיין לקרוא את הודעת ההתפטרות שלו למול המצלמות. אחרי שקיבל את מנת החשיפה הראויה סימן רבין לעיתונאים את כיוון הדלת.

רענן כהן גילה תיאבון בלתי־נדלה בעת שדיין פרפר בין התפטרות ובין שמירה על התפקיד. הוא התרוצץ מפינה לפינה בתוך המשכן כדי לחבר את השברים בסיעה. מיד עם התפטרות דיין הוא הודיע על מועמדותו. החברים קיבלו אותה כמובנת מאליה. כהן הוא החבר היחיד בסיעה שלא עלה כיתה. כל חבריו לקדנציה הקודמת קודמו לתפקידי שרים, סגני שרים וראשי ועדות. הוא נשאר תקוע. כהן נפגע ונקם ברבין כאשר הביא לחקיקת חוק החייל המשוחרר. ראש הממשלה נשך שפתיים והבליג. הוא ידע שהוא משלם את מחיר אי־קידומו של כהן.

כהן חשב שהתפקיד מונח בכיסו עד שלפתע צץ אלי גולדשמידט משומקום. גם הוא מועמד לתפקיד, הודיע לחברים. כהן נלחץ. למי יש כוח לעוד מאבק. השניים התחילו את מלאכת גיוס הקולות. כהן, חרוץ מאין כמוהו, התהלך כאחוז דיבוק.

ביום שלישי בחצות טלפן גולדשמידט לכהן. "אני מבקש לאכול איתך ארוחת בוקר", אמר לו, "חוץ מזה אני מציע שתישן טוב בלילה". אחרי שעשה את חישוביו הפוליטיים ואחרי שהגיע למסקנה שכהן הוא ידיד המשפחה ("אמא שלי נורא מעריכה אותו"), החליט גולדשמידט לוותר על מועמדותו. הוא בישר זאת לכהן בארוחת הבוקר. "הוא היה מאושר, היו לו דמעות בעיניים", סיפר. וכך במשך כל יום רביעי זכה גולדשמידט לטפיחות על השכם. גם בכנסת יודעים להעריך אקט של חברות.

יומה של הסלמוביץ'

ואז נחת על המשכן יומה של הסלמוביץ'. עד היום לא הצליחו חברי הבית לבטא את שמה כראוי. יש שקוראים לה בשמה הנכון ויש שקוראים לה סלמנוביץ'. יש גם שקוראים לה סלומונוביץ'. שמעון פרס הציע לה לפני זמן מה לעברת את שמה. "אני שומרת את שמי לזכר הקרובים של בעלי שנספו בשואה", הטיחה לעברו. "גבירתי, כולנו מהשואה ובכל זאת עברתנו את שמותינו. אז אם את רוצה שיקראו את שמך נכון, קחי לך שם עברי", הטיח פרס בחזרה.

ביום רביעי נתנה האשה מנהריה את הצגת חייה. אפילו את מוטה גור הצליחה להוציא משיווי משקל. זה לא דבר של מה בכך. סלמוביץ', לאומנית אף יותר מרוב חברי הימין בכנסת, נקלעה לסיטואציה גדולה עליה בכמה מידות. מאלמוניות טוטלית, היא התיישבה על כיסא של סגן יושב־ראש הכנסת. בתוקף תפקידה היא זוכה לנהל את ישיבות הבית. צומת, שממנה פרשה ביחד עם גונן שגב ואלכס גולדפרב, ניסתה לקחת ממנה את התפקיד הרם, אך ללא הצלחה. ביום רביעי לא היה מי שיצדיק את המחטף שהיא ביצעה לאור היום. הכל הצטערו על ההשתוללות של הנבחרים, אך גם חברים בליכוד הודו שהיא פעלה בשרירות לב וחסרת תקדים כאשר ניסתה לגנוב הצבעה.

"לא גט כריתות"

ש"ס חזרה שוב לכותרות. אחרי שנה של פלירט גלוי עם הממשלה מחוץ לברית הקואליציה, החליטו חבריה להראות שהם מסוגלים לשים רגליים לממשלה. ביום שלישי הם הצטרפו לאי־אמון נגד הממשלה ולמחרת הם הצביעו עם האופוזיציה על הדרישה לחזק את היישובים סביב ירושלים. אחרי שהכל שוכנעו שש"ס עומדת להצטרף סופית לאופוזיציה, בא שלמה בניזרי והרגיע את הרוחות. "אני מציע לאנשים לא להתרגש", סיפר לעיתונאים, "זה בשום פנים לא גט כריתות". לדבריו, נמשך הדיאלוג בין ראשי העבודה ובין הרב עובדיה יוסף לקראת הצטרפות לקואליציה. "ברגע שבג"ץ יפסוק את פסיקתו, אנו נחליט בדבר", הסביר.

ומלה אחרונה על ביבי נתניהו. השבוע הוא הסתובב במשכן כאילו היה ראש ממשלה. אנשים לחצו את ידו ואיחלו לו הצלחה לקראת התפקיד החדש. בתוך התוגה הכללית ששרתה מתחת לשמי ישראל השבוע היה אדם אחד שלא נראה עצוב במיוחד: בנימין נתניהו. ■

הפסידו את הרצון הטוב

אחרי הפיגוע בבית־ליד רבין כבר לא ידבר עם קלינטון על סיוע כלכלי לשטחים וספק אם פרס יתחנן בפני המדינות התורמות שיעבירו כספים לערפאת. ברור כי אובדן האמון יתבטא בנושאים כואבים מאוד לפלסטינים

מוטי בסוק

שני מהלכים יכולים להציל את תהליך השלום הפלסטיני־ישראלי מנפילה לקיפאון עמוק: שקט ואפס פיגועים במשך כמה חודשים, והתקדמות אמיתית בתהליך השלום הסורי־ישראלי. התחזיות, כרגע, בשתי החזיתות אינן ורודות. אחרי הפיגוע בבית־ליד התדרדר הציר ירושלים־עזה לשפל העמוק ביותר ביחסי ישראל־אש"ף מאז הסכם אוסלו. ואילו סוריה, שאינה רוצה לעמוד בפני לחצים אמריקאיים, החזירה לפני כחודש, בלי כל הסבר, את שגרירה בוושינגטון ואליד מועלם לדמשק, ומאז גם שיחות השגרירים, איתמר רבינוביץ' ואליד מועלם, הן רק בגדר זיכרון.

יאסר ערפאת לא גינה עד עתה את הרצח בבית־ליד ואת מבצעיו, למרות לחצים כבדים שהופעלו עליו, גם מצד ראש הממשלה יצחק רבין. בעצרת פומבית שנערכה בעזה לאחר הפיגוע האשים ערפאת את אנשי החמאס והג'יהאד האיסלאמי בפגיעה באינטרסים חיוניים של הפלסטינים. בגלל הפיגועים שלהם מתעכבת יציאת צה"ל ממרכזי הערים בגדה, הפלסטינים אינם מקבלים עוד סמכויות שלטון בגדה, הפעלת המעבר הבטוח בין עזה ויריחו שוב נדחתה, ישראל אינה משחררת 1,700 אסירים פלסטינים ועוד. אך ערפאת לא גינה את עצם המעשה. ואולי הימין צודק באומרו שערפאת אינו מעוניין כלל בשלום עם ישראל. לאחר שנכזבה תוחלתו להשמיד את ישראל בכוח הנשק והטרור, הוא מנסה עכשיו לקבל ממנה את המירב בכוח הדיפלומטיה, לפני שהוא חוזר לשלב המאבק המזוין מעמדות טובות בהרבה. לכן הוא לא מפרק את החמאס והג'יהאד מנשקם, למרות הסכם קהיר, ולכן הוא אינו מגנה את הרצחים.

ממשלת ישראל הלכה בעיניים פקוחות לתהליך המדיני עם הפלסטינים. גם הציבור בארץ קיבל, ברובו המכריע, את הסכמי השלום, למרות הסיכונים. אולי ערפאת אינו קורא את המפה, אבל ברור שחלק מיועציו היותר אינטליגנטים, בעיקר אלה המתמצאים בחברה הישראלית, מבינים כי מה שהיה כבר לא יהיה. הפלסטינים הפסידו הרבה מהרצון הטוב, מהקרדיט, שהיה להם אצל חלק גדול מהישראלים. רבין כבר לא ידבר עם ביל קלינטון על סיוע כלכלי אמריקאי לשטחים וספק אם שמעון פרס ואורי סביר יתחננו בפני המדינות התורמות שיעבירו כספים לערפאת. ברור כי אובדן האמון יתבטא בנושאים כואבים מאוד לפלסטינים.

הפיגוע בבית־ליד גרם לשבר עמוק בין ישראל והפלסטינים, הרבה יותר מכל פיגוע המוני קודם. משהו יסודי מאוד נסדק הפעם בכל רובדי החברה הישראלית, גם אצל לוחמי שלום מובהקים. בינתיים השהתה ישראל את התהליך המדיני. לא היתה הכרזה רשמית, אבל הפלסטינים מבינים את החלטות ישראל והתנהגותה. אולי יתקיימו שיחות בשבוע הבא או בעוד שבועיים, אבל לא בנושאים עקרוניים. וכשיתקיימו שיחות בנושאים העקרוניים יבואו הנציגים הישראלים עם הנחיה חד־משמעית מירושלים: לשחרר קצת גז אבל להיות כל הזמן בניוטרל, כל הזמן במהלך סרק. אם בשיחות במחסום ארז בין רבין וערפאת, שלושה ימים לפני הפיגוע בבית־ליד, דובר על תחילתו של מו"מ ישראלי־פלסטיני רציני על הפריסה החדשה בשטחים, הרי עתה ברור גם לאחרון האופטימיסטים בישראל שהמו"מ נגוז עוד לפני שהתחיל. צה"ל לא ייצא מאף עיר או כפר בגדה בתקופה הקרובה.

גם אם ישראל תחדש את השיחות עם הפלסטינים בעוד חודש־חודשיים, לנציגיה לא יהיה כל מנדט לסגור פרטים עם ד"ר נביל שעת או ד"ר סאיב עריקאת. הדיבורים על הפריסה החדשה של צה"ל בשטחים בשלושה שלבים, נסיגה מוחלטת מערים לא פרובלמטיות, יציאה הדרגתית ממרכזי ערים אחרות, והשארת צה"ל במספר קטן מאוד של ערים פרובלמטיות, הוכנסו למגירות הכי תחתונות במשרד ראש הממשלה. ישראל אולי תהיה מוכנה לבצע, וגם זאת רק בעוד כמה חודשים, קטע אחד מהסכם העקרונות והסכם קהיר, את הבחירות בשטחים, וגם זאת בתנאים הרבה יותר נוקשים. עם הנושאים האחרים ישראל תמתין. והפעם יתברר לערפאת כי לרבין יש עצבי ברזל. ישראל תמתין לראות מה עושים הפלסטינים עם רוצחי יהודים. היא תמתין לראות כיצד מטפל ערפאת בחמאס ובג'יהאד. היא תמתין לראות אם שלום עם הפלסטינים יכול להיות גם ביטחון.

בישראל היו הרבה מאוד התלבטויות בשני נושאים, "המעבר הבטוח" ושחרור האסירים הפלסטינים. "המעבר הבטוח" בין עזה ליריחו אמור לאפשר תנועה חופשית לפלסטינים בכבישים ישראליים. המעבר היה אמור לפעול עם תחילת השלב הראשון בהסכם "עזה ויריחו תחילה". בשל מורכבותו ובעיקר בשל הבעיות הרבות שהוא מעורר, ביקשה ישראל לדחות את הפעלתו של המעבר למועד מאוחר יותר. עתה ברור כי ישראל לא תסכים לאפשר תנועה כמעט חופשית לרכב פלסטיני בכבישיה. איך יעברו הפלסטינים מצד אחד של האוטונומיה לצד האחר? הבעיה הזו תישאר בלתי־פתורה עוד זמן רב.

נושא האסירים הפלסטינים הוא הרבה יותר פשוט. ישראל טוענת כי מילאה את חלקה בהסכמים וכי שיחררה 5,000 פלסטינים מבתי הכלא שלה. ישראל סבורה גם כי הגיעה לתחתית האפשרויות שלה בכל מה שקשור לשיחרור האסירים. בכל מקרה, היא תמשיך לשמור על שני עקרונות היסוד שלה: לא ישוחררו מי שדם יהודי על ידיהם, ולא ישוחררו מי שנעצרו אחרי החתימה על הסכם העקרונות.

היום יושבים בבתי הכלא לפחות 7,000 פלסטינים. הפלסטינים, בעיקר בשל לחצים מבית, דרשו בכל פגישה שיחרור של עוד אלפי אסירים. שעת, מהמתונים במחנה הפלסטיני, איים כמה פעמים בפיצוץ השיחות אם ישראל לא תשחרר עוד אסירים. ישראל היתה מוכנה ללכת לקראת הפלסטינים ואף דובר באפשרות על שיחרור עשר אסירות, כמחווה לפני חודש הרמדאן. היום ברור כי הנושא יירד מעל הפרק למשך חודשים ארוכים. ישראל לא תחזיר לעזה ולגדה מאות אסירים המתנגדים לתהליך השלום, אנשי החמאס, הג'יהאד האיסלאמי וארגוני סירוב אחרים.

התגובה הישראלית לרצח בבית־ליד לא היתה רק במישור השיחות עם הפלסטינים. השבוע החליט ראש הממשלה, באישור הממשלה, לאשר בנייה מאסיבית בכמה אזורים בשטחים. מה שנאסר על־ידי הממשלה בנובמבר 1992 הותר על־ידי רבין השבוע. מה שנעשה "בגניבה" בשנה וחצי האחרונה הותר השבוע רשמית על־ידי ממשלת העבודה־מרצ וועדת השרים המיוחדת שהוקמה בממשלה.

האיתות מירושלים ברור. ישראל מצמצמת את האופציות הפלסטיניות עוד לפני שהחל הדיון על הפריסה החדשה של צה"ל בשטחים, בוודאי לפני שהשיחות על הסדר הקבע נפתחו. ישראל של רבין, בניגוד לישראל של הליכוד, לא בונה בכל השטחים. ממשלת ישראל של 1994/5 בונה במקומות מוגדרים מאוד. ירושלים מוקפת בטבעת של יישובים יהודיים מכל עבריה. בונים מזרחה לכביש לטרון, מזרחה לאיזור מודיעין ובית חורון, אל תוך הגדה. באלפי מנשה ובאורנית ניתנו היתרים להכנת תוכניות בנייה. בקרוב מאוד יתחילו לבנות בכיוון מזרח, בציר קלקיליה־טול כרם. הטרור והאלימות הפלסטינית יאפשרו לממשלה להעביר את הבנייה הזו בשטחים בשקט יחסי בדעת הקהל העולמית, בוודאי בדעת הקהל האמריקאית. ערפאת והרשות הפלסטינית ילמדו בקרוב לדעת, כי אירועים שבעבר עוררו תגובות זעם בוושינגטון, פאריס, מוסקווה ולונדון, עוברים הפעם בשקט אפילו בקהיר וברבת־עמון.

ההפרדה שעליה דיבר ראש הממשלה ביום ראשון, באמצעות גדרות ובכ"שים, לא התבצע, בגלל קשיים שונים. דומה כי לקראת אמצע השבוע גם רבין הבין כי הדבר אינו אפשרי ואינו כדאי, ולכן שוב לא מדובר בוועדת שרים להפרדה אלא בוועדת פקידים. אבל ההפרדה הזוחלת ומתבצעת לנוכח עינינו ולנוכח עיני ערפאת. הבנייה הישראלית בשטחים יוצרת את קווי הגבול. כל סגר נוסף מוריד עוד ועוד ענפים במשק הישראלי מהתלות בידיים פלסטיניות. התעשייה והתיירות אינן זקוקות עוד, כמעט לחלוטין, לעובדי שטחים. לא ירחק היום וגם הבנייה והחקלאות יהיו על טהרת הישראלים (במבולים) והזרים. ומה שעוד יותר גרוע, מבחינת תהליך השלום, העוינות והטינה בלבבות בין שני העמים מתגברות יותר ויותר. ■

הריבית הגבוהה היורדת לחיינו

לוי מורב

כלכלנים ופוליטיקאים מתקשים להסביר את האובססיביות של נגיד בנק ישראל ביחס לריבית. ואולם, לא ברור מה מונע מראש הממשלה ומשר האוצר להפעיל את ההסתדרות, התעשיינים והסוחרים למאבק להורדת הריבית השקלית וכך לאלץ את הנגיד לפעול על־פי המדיניות הכלכלית של הממשלה ועל־פי האינטרס הכללי של המשק

ה"חדשה" הכלכלית החשובה ביותר של השבוע החולף היתה בבחינת מחדל – אי־עשייה. הכוונה להחלטתו של פרופ' יעקב פרנקל, נגיד בנק ישראל, לא להוריד את הריבית על האשראי השקלי החופשי במשק.

ריבית ה"פריים", שהיא הריבית הבסיסית שאליה מתוספים "שאר ירקות" בנוסח "עמלת הקצאה", "תוספת סיכון", "חריגה", ומה שמכונה "פלוס", נותרה ברמה של 17 אחוז. בתחילת 1994 היתה ריבית ה"פריים" רק 10.5 אחוזים. הריבית הנומינלית השנתית הנגבית היום על־ידי הבנקים המסחריים על יתרות חובה מאושרות בחשבונות עו"ש היא 22.5 אחוז.

הריבית האפקטיבית מגיעה באפיקים מסוימים, כמו כרטיסי אשראי ומסלולים ארוכי־טווח ("קרדיט" ו"עדיף") ל־25 אחוז. על־פי חישובים שנעשו על־ידי שני גופים שונים לחלוטין ומנוגדים בהשקפת עולם – המחלקה הכלכלית של איגוד לשכות המסחר, המייצגת את היבואנים והסוחרים, והמכון למחקר כלכלי וחברתי של ההסתדרות – תגיע הריבית הריאלית ברבעון הראשון של 1995 לשיעורים יוצאי דופן, אם לא לומר דרקוניים. לפי מדדים מצטברים חודשיים של 1.5 אחוזים בינואר (0.2), פברואר (0.5) ומארס (0.7) תגיע הריבית הריאלית (נומינלית בניכוי האינפלציה השנתית – 1.5 אחוזים) ל־15 אחוז על־פי חישובי ההסתדרות ול־16 אחוז על־פי חישובי הסוחרים.

התעשיינים, הנהנים מקווי אשראי מועדפים ליצוא, מחשבים קצת אחרת את הריבית הריאלית. על־פי המתמטיקה שלהם, הריבית הריאלית נעה בין 10 ל־20 אחוזים. בממוצע ניתן לראות ששלושת הגופים העיקריים במשק מתיישרים על ריבית ריאלית של 15 אחוז.

וזהי ריבית קטלנית לגורמים העסקיים במשק. הנפגעים העיקריים הם דווקא "משקי הבית", או במלים פשוטות יותר: השכירים והעובדים, ה"נהנים" ממה שמכונה בבנקים חח"ד (חשבון חוזר דביטורי) או "חשבון עו"ש משכורת" ובשפה יותר פשוטה – משיכת־יתר או אוברדראפט. אם לעסקים או לחברות גדולות יש העדפה ואלה משלמים את ה"פריים" (הריבית הבסיסית) "פלוס" משהו קטן או סמלי, הרי השכירים משלמים את מלוא ה"פלוס", עמלת הקצאה ותוספת סיכון ומגיעים לכ־23 אחוז.

היחידים הנהנים, בינתיים, מהריבית הדרקונית הזו הם הבנקים, כמובן.

פרשנים, כלכלנים ופוליטיקאים מתקשים להסביר את האובססיביות של נגיד בנק ישראל ביחס לריבית. ההסבר המשכנע ביותר הוא שפרופ' יעקב פרנקל, שגרם במחצית השנייה של 1993 ובתחילת 1994 (עד לנפילת הבורסה בפברואר) ל"הצפה מוניטרית" בגלל הריבית הנמוכה ששררה אז במשק, החליט לא לחזור על הטעות מאז, בבחינת "מי שנכווה ברותחין נזהר בצוננין".

אחרים טוענים שפרנקל, שבא אלינו אחרי שהות של יותר מ־20 שנה בארה"ב במוסדות הבנק העולמי וקרן המטבע הבינלאומית, נתון לביקורת חריפה מצדם של הפרופסורים האמריקאים־יהודים סטנלי פישר והרברט סטיין, הרואים בעליית האינפלציה לרמה של 14.5 אחוז ב־1944, לעומת תכנון מקורי של 8 אחוזים, כישלון חמור של המדיניות הכלכלית ושל בנק ישראל.

פרנקל. חושש מ"הצפה מוניטרית". צילום: יצחק הררי

זה מסביר את העובדה שפרנקל לא מתרשם כלל מן הביקורת והלחצים, הן בביתו פנימה (בנק ישראל) והן מצדם של שר האוצר וצמרת משרדו (אהרן פוגל ודויד ברודט), התעשיינים, הסוחרים, ההסתדרות והתקשורת.

הסבר נוסף, מקורי במיוחד, הוא שפרנקל, אבי "הבועה הפיננסית" מפברואר 1993, אינו אוהב בורסה רותחת וגואה. הוא רואה בכך מקור לצרות צרורות ולכן עשה הכל כדי לנפץ את הבועה הזאת. מכיוון שלא הצליח בכך בתחילת 1993 היות שהאשראי הזול שהועמד לרשות הבנקים המסחריים במחצית השנייה של 1993 ותחילת 1994 הועבר ללקוחות לרכישת מניות וקרנות נאמנות, החליט נגיד הבנק להכות את הבורסה ואת האינפלציה דרך הריבית.

פרשני שוק ניירות הערך, הנמצא בימים אלה בדעיכה מתמדת, מעריכים שכל עוד יכולים המשקיעים להשיג אפיקים שקליים בריביות גבוהות יחסית, אין שום סיכוי להתאוששותה של הבורסה.

קיימת סיבה נוספת להתנהגותו של הנגיד: הרצון להוכיח לכל, ובמיוחד למערכת הפוליטית, את עצמאותו הארגונית והמקצועית. כך למשל סירב פרנקל להיעתר לבקשותיהם, ואפשר לומר גם לתחנוניהם, של שר האוצר ומנכ"ל משרדו החודש להוריד את הריבית, ולו בחלקי האחוז, ודחה את ההחלטה לחודש הבא, אחרי שיתברר בכמה עלה מדד ינואר 1995.

כלכלני בנק הפועלים פירסמו תחזית שלפיה לא תהיה עלייה במדד ינואר. גורמים מקצועיים אחרים במשק מעריכים שמדד ינואר ינוע סביב 0.2־0.3 אחוזים. שר האוצר, אברהם שוחט, שסייר השבוע בעיירה נתיבות שבנגב, לא הסתיר את אכזבתו מהחלטת בנק ישראל ואמר לעיתונאים שנלוו לסיור: "הנגיד שגה אז (בינואר 1994 – ל.מ.) כאשר הריבית היתה נמוכה מדי, והוא שוגה היום, כשהריבית גבוהה מדי".

שר האוצר, ניתן לשער, היה מסתפק גם בהורדה של 0.5 אחוז בריבית, מכיוון שמה שחשוב לאוצר זה האיתות למשק – הנה האינפלציה יורדת ויחד איתה גם הריבית. בכלכלה, צריך להבין, יש למגמה חשיבות עליונה. ואם הריבית והאינפלציה במגמת ירידה, זה איתות חיובי חזק למניעת מיתון ודפיון ולהמשך תהליך הצמיחה המואצת המאפיינת את המשק הישראלי זה שלוש שנים.

מה שמפתיע, או אולי בעצם לא, היא העובדה שראש הממשלה ושר האוצר מעדיפים להתכנס בשבת יחד עם מי שמכונים "ראשי המשק" (בלי השתתפותו של יו"ר ההסתדרות חיים רמון) ולדבר שם על דא ועל הא. מה הפלא שההודעה (הלא רשמית כמובן) העיקרית מכנס כזה היא שאסור, ממש אסור, להעלות את השכר ושחובה להוריד את נטל המס.

יומיים לפני אותו כנס בביתו של רבין בנווה־אביבים פגש שר האוצר את העורכים הכלכליים של העיתונות הכתובה וסיפר להם, בין היתר, שהפריון בתעשייה עלה ב־1994 ב־4 אחוזים ואילו השכר לא עלה כלל.

לידיעה חשובה זו לא היו סימנים בעיתונים, מסיבות מובנות. המעסיקים לא רוצים לשלם תוספות שכר, גם לא תמורת עליית הפריון. במקום זה הם דורשים הורדת נטל המס. מה שתמוה בכל זה הוא מדוע לא מצליחים הגורמים העסקיים במשק – ההסתדרות, התעשיינים והסוחרים – ליצור חזית לוחמת ויעילה במאבק להורדת הריבית השקלית. וכן, מה מונע מראש הממשלה ומשר האוצר להפעיל, בהסכמה, את הגורמים רבי העוצמה האלה ולאלץ את הנגיד ואת הבנק המרכזי לפעול על־פי המדיניות הכלכלית של הממשלה הנבחרת ועל־פי האינטרס הכללי של המדינה והמשק.

במקום כנס ברבורים היה חשוב יותר להביא את הנגיד לשיחה נוקבת בשש עיניים אצל ראש הממשלה. או אולי יש לפרנקל אותה תסמונת של ח"כ אריה דרעי מש"ס – ברגע שהוא מריח חולשה, הוא נושך את היד שמאכילה אותו ומחפש יד חדשה. ■

בינתיים מעדיף מניפולציות פוליטיות

ערפאת ינסה, קרוב לוודאי, להמשיך בקו של התחמקות מעימות עם האופוזיציה האיסלאמית. אבל, אם יתרחשו פעולות טרור נוספות, וישראל תתנה את המשך המו"מ בנקיטת פעולות דרסטיות מצד הרשות הפלסטינית לדיכוי האירגונים האיסלאמיים – יעדיף ערפאת להתעמת אם האופוזיציה האיסלאמית מאשר לוותר על התהליך המדיני

דן אבידן

פיגוע ההתאבדות שחוללו השבוע שני מחבלים מאירגון "הג'יהאד האיסלאמי" בצומת בית־ליד, גרר בעקבותיו אזהרות מצד ראש האירגון פתחי שקאקי, היושב בדמשק, להמשיך בפיגועים מסוג זה. בשורה של ראיונות שהעניק שקאקי לאמצעי התקשורת הערביים, הוא טען כי שום נציג של המימשל הסורי לא תבע ממנו לפנות את לשכתו מדמשק, בעקבות פנייתו של מזכיר המדינה האמריקאי וורן כריסטופר לעמיתו הסורי פארוק א־שרע בנושא, לאחר הפיגוע בבית־ליד. שקאקי אמר כי הפעולות שמבצע אירגונו מכוונות נגד מטרות צה"ליות וכי הן לא נחשבות לפעולות טרור אלא למאבק לגיטימי נגד ישראל, ששמה לעצמה למטרה מאז 1947 "לחסל את העם הפלסטיני". הוא שב והביע התנגדות מוחלטת להסכמי אוסלו וקאהיר.

שקאקי גורש מעזה ב־1988 ללבנון על־ידי השלטונות הישראליים. מאוחר יותר הקים לעצמו לשכה בדמשק שממנה הוא מנהל את הפעילות של אירגונו. הוא מקורב לשלטונות האיראניים ומקבל מהם, קרוב לוודאי, סיוע כספי. פיגועי ההתאבדות קרובים לליבו בתור אדם שנתפס לרעיונות החומייניזם בפרוץ המהפכה האיראנית בשלהי שנות ה־70. שכן, אצל הסונים דרך ההתאבדות לא נפוצה כמו אצל השיעים, השולטים באיראן, ושחיזבאללה הביא אותה לשיאים בראשית שנות ה־80 בלבנון. חרף זאת, שקאקי לא יזם ומתכנן את פיגועי ההתאבדות שמבצע אירגונו "הג'יהאד האיסלאמי" נגד יעדים ישראליים. היוזמה לפיגועים כאלה באה מצד פעילי האירגון ופעילי תנועת החמאס בשטחים. המנהיגים בחו"ל של תנועות אלה רק קידשו לאחר מעשה דרך זו של פיגועים, בראותם שהיא גורמת זעזועים קשים בדעת הקהל בישראל.

שקאקי לא רק שנהנה מאהדתה של סוריה, אלא ממשלת סוריה הבהירה גם כי אין בכוונתה, כרגע לפחות, להרוס את התשתית של "הג'יהאד האיסלאמי" הממוקמת בדמשק. בתום ישיבתה ביום שלישי השבוע, הצהיר שר החוץ הסורי פארוק א־שרע, כי ישראל היא האחראית העיקרית להסלמת גל הטרור האחרון, מכיוון שהכיבוש והשלום לא יכולים להתקיים יחדיו. הוא ציין שכל עוד ממשלת ישראל תמשיך להתחמק מהסדר המבוסס על עקרון של שטחים תמורת שלום, ימשיך לשרור באיזור "אקלים טבעי להמשך פעולות ההתנגדות (קרי, הטרור) והסלמת מעגל האלימות". זאת ועוד, ממשלת סוריה לא מנעה מקבוצות הסירוב הפלסטיניות, הדתיות והחילוניות, להשמיע מדמשק דברי תמיכה בפיגוע בבית־ליד ואזהרה לערפאת ואנשיו שלא יעזו להצר את צעדיה של האופוזיציה המזויינת להסכמי אוסלו וקאהיר.

ערפאת עצמו התבטא השבוע בראשונה בתקיפות יחסית נגד מחוללי הטרור מקרב "הג'יהאד האיסלאמי" והחמאס. בשני נאומים שהוא נשא בעזה, בעקבות הפיגוע בבית־ליד, אמר ערפאת כי לא יתיר למתכנני הטרור לצאת משטחי האוטונומיה הפלסטינית. "אלה הרוצים להפר את הפסקת האש (הישראלית־פלסטינית) מה הם רוצים? האם הם רוצים להרוג את החלום הפלסטיני? את התינוק הפלסטיני? כל פעם שאנו קרובים לשלוט בגדה המערבית יש לנו בעיה, וזה לא מקרי", אמר ערפאת. הוא כינה את הפיגוע בבית־ליד פעולה בלתי אחראית ואמר כי בגללו הושבתו אלפי פועלים פלסטינים מעבודה בישראל, ועוכב שיחרורם של יותר מאלף אסירים פלסטינים. "לאיש אין זכות להשתמש בשטח משוחרר זה (קרי, עזה ויריחו) כדי לבצע פעולות הגורמות נזק לרשות הפלסטינית. לא אסבול זאת יותר" – אמר ערפאת. הוא גם שיבח את החלטתו של הנשיא קלינטון להקפיא את הפקדונות של החמאס ו"הג'יהאד האיסלאמי" בארה"ב, ושל אירגוני טרור קיצוניים אחרים.

ערפאת. יכול לדכא את האופוזיציה. צילום: יפאפ

יחד עם זאת, דומה שעד לכתיבת שורות אלה לא נקט ערפאת שום צעדים דרסטיים נגד פעילי "הג'יהאד האיסלאמי" והחמאס בעזה. על־פי הוראתו, נעצרו כמה ממנהיגי "הג'יהאד" בעזה, נחקרו, אבל אחר־כך שוחררו כנראה; בדומה למה שעשה ערפאת בעבר במקרים של פיגועי טרור חמורים. משקיפים מנוסים מעריכים כי ערפאת לא ישנה מדרכו זו ולא יפתח בגל מעצרים מקיף נגד פעילי הטרור של "הג'יהאד האיסלאמי" ושל החמאס, כל עוד לא תישקף סכנה ממשית של הפסקת שיחות השלום וכל עוד לא תאיים עליו הסכנה של הפסקת הסיוע הכספי מהמערב. כמו כן ידוע כי ערפאת מעדיף להימנע מעימות עם האופוזיציה האיסלאמית, מפני שהוא חושש שעימות כזה יביא למלחמת אחים בעזה ואולי למצב של תוהו־ובוהו בשטח שלטונו; ובכך הוא אינו רוצה. יחד עם זאת, ברור שיש לו את היכולת הפיזית והמיבצעית לדכא ביד קשה את האופוזיציה. שכן, לרשותו מנגנון של 9,000 שוטרים חמושים, אנשי מודיעין, ולוחמי פת"ח מזויינים הסרים למרותו. חלק מהמפקדים הצבאיים אף מדרבנים אותו לנקוט צעדי ענישה נגד מבצעי הטרור. אך בינתיים הוא מתחמק מלעשות זאת.

ערפאת, שיש לו ניסיון רב במניפולציות פוליטיות, מאמין בוודאי שיהיה לו קל יותר להילחם באופוזיציה האיסלאמית על־ידי מניפולציות מאשר בעימות חזיתי. בתקופה האחרונה שילב ערפאת פעילים של החמאס ברשות הפלסטינית. הוא מינה את שיח' חאמיד ביתאווי משכם לתפקיד יושב־ראש בית הדין השרעי לערעורים בגדה המערבית. תפקידי דת אחרים נמסרו לידי פעילים נוספים של החמאס, כדי לקרבם למימסד הפלסטיני. כך מקרין ערפאת את אשר הוא חש בליבה: שהוא מנהיגם של כל הפלסטינים על כל זרמיהם ומחולל קוממיותם. בעת ביצוע פיגועים הוא אפילו משמיע שמחה לאיד על הפיגועים באוזני מקורביו. בסופו של דבר, ערפאת מאמין שעל־ידי המניפולציות הפוליטיות שלו ועל־ידי שיכנוע האופוזיציה שהוא המנהיג מורם מעם של כל הפלסטינים, יעלה בידו לשכנע את האופוזיציה בצדקת דרכו ושכדאי לחמאס ול"ג'יהאד האיסלאמי" להימנע מטרור ולהשתלב בתהליך המדיני להקמת מוסדות המדינה הפלסטינית בשטחים, אפילו אם אירגונים אלה אינם מסתפקים במטרה זו, ורוצים "לשחרר" את פלסטין כולה.

הזרם האיסלאמי בשטחים מודע, כנראה, לחולשותיו. אחד ממנהיגיו הצעירים, איש החמאס ח'אלד אל־הינדי, פירסם באחרונה שני מאמרים בעיתון החמאס "אל־וטן" היוצא לאור בעזה, תחת הכותרת "ביקורת עצמית". במאמריו הוא קובע, כי האופוזיציה האיסלאמית לא הצליחה ללכד סביבה את המוני הציבור בעזה וביריחו ולהציג אלטרנטיבה פופולרית לרשות הפלסטינית. הוא גם קובע כי אין זה מהאינטרס של הזרם האיסלאמי להביא להפלת הרשות הפלסטינית וכי על נציגי זרם זה להשתלב בבניין המולדת הפלסטינית, "כדי שהאופוזיציה לא תצמח עקום". אל־הינדי מביע במאמריו, במשתמע, חשש מהאפשרות שהזרם החילוני התומך בערפאת ישתמש שוב בכוח כדי לדכא את הזרם הדתי בעזה, כפי שקרה ב־18 בנובמבר אשתקד בתקרית במסגד "פלסטין" בעזה. תקרית זו מהווה לגביו טראומה, ויש סברה שטראומה זו היא נחלת רבים מפעילי החמאס. דוברים אחרים של חמאס מדגישים את העדיפות שיש להקנות לשאלת האחדות הלאומית בין הפלסטינים, ועובדה זו משחקת לידי ערפאת המעוניין, כאמור, להימנע מעימות חזיתי עם האופוזיציה.

ערפאת ינסה, קרוב לוודאי, להמשיך בקו של התחמקות מעימות עם האופוזיציה האיסלאמית ככל שיעלה הדבר בידו. אבל, אם יתרחשו פעולות טרור נוספות, לממשלת ישראל לא תהיה ברירה אלא להתנות את המשך המשא־ומתן המדיני עם הפלסטינים, בנקיטת פעולות דרסטיות מצד הרשות הפלסטינית לדיכוי האירגונים האיסלאמיים. במצב כזה, דומה שערפאת יעדיף להתעמת אם האופוזיציה האיסלאמית מאשר לוותר על התהליך המדיני, שבו הוא רואה את הדרך היחידה כדי להשיג את מטרתו שהיא הקמת מדינה פלסטינית בשטחים.

יש להניח, כי אם יחליט ערפאת, בשלב זה או אחר, לנקוט פעולות דרסטיות נגד מחוללי הטרור וגם לשתף־פעולה עם שירותי המודיעין של ישראל כדי לאתר ולחסל את תאי המחתרת הטרוריסטית וראשיה, יגרום אכן הדבר להתפוררות מנגנוני הטרור האיסלאמיים, ורבים מההמונים הפלסטינים התומכים בזרם האיסלאמי יעברו למחנהו של ערפאת, בתקווה שהצלחת דרכו המדינית תביא בסופו־של־דבר גם להגשמת החזון בדבר הקמת מדינה פלסטינית על כל שטחה של ארץ־ישראל. חזון זה, אגב, איננו זר גם לתומכיו המובהקים של ערפאת. ■

באביב הם ישובו חזרה

הדיון בגורלה של התוכנית לחלוקת בוסניה בעיצומו, וחכמים יאמרו, שהבעיה בכל הנראה כלל אינה מסוג שאלת "הביצה והתרנגולת", אלא דווקא מן הסוג ההילכתי המוגדר כ"ביצה שלא נולדה"

פזית רבינא

"מזל טוב", אלה היו מילות הפרידה הלקוניות של מפקד כוחות האו"ם בבוסניה, הגנרל סר מייקל רוז, למחליפו הגנרל־רופרט סמית, שהגיע אמש לסאראייבו. היתה זו ברכה קולעת לכל הדעות, כי בהיעדר כל היגיון נראה לעין במלחמה המתנהלת בבוסניה, מזל הוא בהחלט אחד המצרכים היותר נחוצים באיזור.

הגנרל סמית, וטראן של מלחמת המפרץ הידוע בקשריו הטובים עם האמריקאים, מגיע לסאראייבו בתקופת רגיעה יחסית. לרשותו תקופה של שלושה חודשים בטרם ירעמו הפגזים מחדש. ומכיוון שפתרון פוליטי מקובל על כל הצדדים אין, יש סבירות למעלה מגבוהה כי באביב תפוג הפסקת האש הזמנית, שהושגה בתיווכו של ג'ימי קארטר והקרבות בין המוסלמים לסרבים יתחדשו.

ראשי האיחוד האירופי והמתווכים בסכסוך בבוסניה מג־יעים את מוחם כבר חודש ימים, מאז עבר קארטר בבלקן ככוכב שביט, בניסיון להמציא משהו חדש ומבריק, שימנע את התחדשותה של שפיכות הדמים. אבל "המשהו" הזה נותר עדיין ערטילאי לחלוטין מכיוון שהפתרון לחידה הבוסנית העכשווית הוא נגזרת מורכבת ביותר של בעית הביצה והתרנגולת. ובמלים אחרות: ההבדל העקרוני בין המוסלמים לסרבים הוא שהצד המוסלמי עומד על דעתו שהתוכנית לחלוקת בוסניה היא מוצר מוגמר ואילו הצד הסרבי מתעקש לראות בה רק עובר.

להוותם של המתווכים, ברור להם שכדי לשמור על שקט, נחוץ אחד משני דברים: או שהממשלה המוסלמית־בוסנית תתפשר על דרישתה כי תחילה יקבלו הסרבים התוכנית לחלוקת בוסניה ורק אחר־כך ידונו בשינויים טריטוריאליים. או לחילופין, שהסרבים יתפשרו על דרישתם לעשות קודם כל שינויים בתוכנית ורק אחר־כך לקבל את עקרון החלוקה. הדילמה אם כן בעיצומה, וחכמים יאמרו על־כן, שהבעיה ככל הנראה כלל אינה מסוג שאלת "הביצה והתרנגולת", אלא דווקא מן הסוג ההלכתי המוגדר בדרך כלל כ"ביצה שלא נולדה".

ידידותי לסביבה

אחד החששות העכשוויים היותר גדולים במלחמה בבלקאן, הוא כי באביב עלולה לשוב ולפרוץ מלחמה לא רק בתוך בוסניה אלא להתפשט למלחמה כוללת בין סרביה לקרואטיה. נשיא קרואטיה, פרניו טודג'מן, הודיע בשבוע שעבר כי הפעם לא יחדש את מנדט האו"ם בקרואטיה. כשליש משטח קרואטיה המאוכלס ברובו על־ידי אוכלוסיה ממוצא סרבי נמצא תחת פיקוח האו"ם, מאז נכנסה לתוקף שביתת הנשק בין שתי המדינות לפני כשלוש שנים. מאז היו הרבה שיחות בין השתיים אבל שום התקדמות ממשית. אם יסוג משם האו"ם בטרם יוחלט דבר מדיני המקובל על סרביה וקרואטיה כאחת, עלולה המלחמה לגלוש מגבולות בוסניה ולהבעיר את חלקה הארי של יוגוסלאוויה לשעבר. אפשרות זו מדאיגה עד־מה את האיחוד האירופי ובמיוחד את גרמניה, שלה יש קשרים קרובים במיוחד עם קרואטיה. למלחמה מחודשת עלולות להיות השפעות שליליות על מדינות שכנות כמו אוסטריה, הונגריה וצ'כיה.

אבל השבוע חלה התפתחות אזורית מעניינת, שאולי תגרום לממשלת קרואטיה לחשוב פעמיים בטרם תיגרר בהתלהבות למלחמה הבאה.

צינור הנפט, אדריה, המחבר בין החוף האדריאטי של קרואטיה לבין מדינות מרכז אירופה נפתח השבוע מחדש לאחר ארבע שנות יובש. עד פרוץ המלחמה עבר נפט בצינור מקרואטיה למדינות הונגריה, סלובקיה, צ'כיה וסלובניה. עכשיו תתחדש האספקה בצינור והיא תגיע עד 400 אלף חביות נפט ביום. אם תמשך בקרואטיה היציבות הפוליטית והמדינית הדרושה לפעילות כלכלית בעלת אופי בינלאומי מסוג זה, הרי שמזומנת לה הכנסה נאה ממעבר הנפט בשטחה.

זאת ועוד, הקירבה למקור אנרגיה זמין וזול יחסית, רק תשפיע לטובה על הכלכלה הקרואטית ועל מאזן האנרגיה שלה. אבל היתרונות אינם מתמצים בכך. פתיחתו מחדש של עורק הנפט האדריאטי מקטינה את תלותן של מדינות מרכז אירופיות ובמיוחד של הונגריה וצ'כיה באספקת נפט ודרך "צינור הידידות" ברוסיה. היתרונות הגלומים בכך אינם רק באבטחת אספקה שוטפת ובהקטנת התלות ברוסיה, אלא גם בעובדה שאחוזי הגופרית בנפט, שיגיע ממדינות כגון לוב, אלג'יריה וניגריה, נמוכים יותר מהנפט הכבד מהרי אוראל ואי־לכך מזהמים פחות.

פתיחת הצינור אמורה, אם כן, לבשר בעיקר טובות. אבל בו־זמנית, קשה להימנע מן ההשלכות הפוטנציאליות של הפעלתו על המלחמה הנמשכת בבוסניה. ככלות הכל, הצינור בחלקו הראשון יוצא מן החוף האדריאטי אל מרכז בוסניה. ואם תתחדש המלחמה בין סרביה לבוסניה, ישוב הצינור להיות מטרה אסטרטגית מהמעלה הראשונה לצבא הסרבי. לכן שתי האופציות העתידיות במקרה זה, הן הפסקת הזרימה או חבלה בצינור על־ידי הסרבים. יתרה מזאת, אם בכל זאת יגיע נפט לבוסניה, במכליות ולא בהכרח דרך הצינור, ישתפר מאגר האנרגיה הדל בבוסניה והמלחמה רק תגבר אז ולא להיפך. סביר להניח גם שבמקרה זה אמברגו הנשק הפרוץ גם כך בבוסניה יהפוך לפארסה בינלאומית מכיוון שלא תהיה שום דרך מעשית לפקח על מיכליות הדלק, הנושאות נפט ממדינות איסלאמיות כמו לוב, אלג'יר וניגריה שיפרקו את מטענן בחוף הים האדריאטי. תעשיית הנשק וההברחות תשגשג אז לשיא חדש ולא תהיה שום דרך לפקח על הכנסת משלוחי נשק לבוסניה. בנתונים אלה, לאיום המתמשך של הקונגרס האמריקאי להסיר את אמברגו הנשק מעל יוגוסלאוויה לא תהיה משמעות רבה. למעשה, לא תהיה משמעות בכלל. ארה"ב והאיחוד האירופי צפויים לאבד אז את שארית ההשפעה שיש להן על יוגוסלאוויה לשעבר, מכיוון שלתוך המשחק הגיאופוליטי הסבוך הזה יכנסו בקרוב שחקנים חדשים, חלקם רבי עוצמה.

רוז. איחולי מזל טוב. צילום: אי.פי

התחזיות האלה אומרות שהסרבים בבוסניה שעד כה מתחו בהצלחה ניכרת את החבל במשחק המלחמה שלהם מגיעים לנקודה קריטית שבה מיצו את מירב היתרונות הגלומים במצבם. גם היותר קיצונים מביניהם יודעים שאם וכאשר תתחדש מלחמה באביב הם יוכלו בעיקר להפסיד שטחים, מכיוון שייאלצו אז להקדיש את מירב זמנם להגן על שטחים שכבר כבשו ממילא. המוסלמים יגיעו לאביב לאחר מנוחה ויכולת הצטיידות מחודשת. ואם תצטרף קרואטיה למלחמה מצבם של הסרבים בכלל יורע. לכן, הסרבים המתקרבים לנקודת האמת שלהם עשויים לגלות בקרוב גמישות פוליטית מפתיעה למדי. המוסלמים לעומת זאת, צפויים להפגין נוקשות מאחר שבאביב, הם מקווים, יתהפך הגלגל. אלא שהם עלולים לגלות לפני כן, שהפקידים האמריקאים, המריחים גמישות זמנית מסויימת בקרב הסרבים עשויים דווקא עתה לשנות עמדות. ■

יותר חדרה מגדרה

הקמת גדר הפרדה בין הקו הירוק לגדה, הגם שאינה רעיון חדש היא רעיון דמיוני, אמרו השבוע קצינים בכירים. גדר זה לא חומה וגם חומה אינה בבחינת תעודת ביטוח. הדיבורים על הקמת גדר ההפרדה הם מן הבטן ולא מן הראש, אלה הצעות ריקות מתוכן

און לוי

סערת הרגשות שאחזה בציבור הישראלי מאז הפיגוע בצומת בית־ליד השבוע תפסה גם את ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין. המראות הקשים שחווה בביקור שערך בצומת השרון, חלקי הגופות והדם הרב השפיעו, כנראה, גם עליו. רבין שנראה אובד עצות לגבי השאלה כיצד מתגברים על הטרור ואיך ממשיכים למכור את תהליך השלום עם הפלסטינים, שמאז החל גבה מחיר דמים יקר יותר מכל הימים שקדמו לו, החליט שהפתרון הוא הפרדה.

הקמת גדר הפרדה בין הקו הירוק לגדה, הגם שאינה רעיון חדש היא רעיון דימיוני, אמרו השבוע קצינים בכירים. גדר זה לא חומה וגם חומה אינה בבחינת תעודת ביטוח. הגדר לא תיתן ביטחון רב יותר לתושבי ישראל. הדיבורים על הקמת גדר ההפרדה הם מן הבטן ולא מן הראש, אומרים גורמי צבא בכירים, אלה הצעות ריקות מתוכן.

"מי שרואה בעיני רוחו הקמת גדר דוגמת זו שהוקמה לאורך רצועת עזה שוגה, הדבר בלתי אפשרי בשלב הזה", אמר השבוע גורם צבאי בכיר. הדיבורים על הפרדה והקמת גדר הם למעשה דרך אחרת לומר שיש לדלג על שלבי הביניים ולגשת ישר לדיבורים על פתרונות הקבע, אמר אותו גורם. שהרי מיד עם קבלת ההחלטה על הקמת הגדר יצטרכו לקבוע היכן היא תעבור. לפני הקמת הגדר ברצועת עזה נכתב בהסכם, שהעובדה שהגדר תוקם היכן שתוקם אין בה כדי לקבוע לגבי מיקום הגבול בהסדר הקבע. ההחלטה על מיקום הגדר תתקבל, אם תתקבל, באורח חד־צדדי.

כשהוקמה הגדר ברצועה הלכו עקרונית על קווי 67', אבל לא כך פני הדברים כאשר מדובר על הגדה המערבית, שהרי כאן יהיו לישראל תביעות לתיקונים טריטוריאליים. בהסדר קבע ישראל לא תסתפק בקווי 67'. הקמת גדר מאסיבית שתתחום את איזור הגדה מרמזת היכן אנחנו רואים את הקו. במקרה כזה, אין ספק שהפלסטינים יתנגדו אם ישראל לא תקבע את מיקום הגדר בדיוק בקווי 67' ואם יבנו את הגדר בקווים אלה – הישראלים הם אלה שיצעקו.

כאשר למתנחלים, יש בעיה נוספת. הקמת גדר תיחום שטחי הגדה המערבית תותיר את ההתנחלויות בתוך הטריטוריה הפלסטינית ואין ספק שהם לא יסכימו לחיות בטריטוריה מגודרת ומתוך תחושה של גטו ישראלי.

תיחום הגדה המערבית בגדר מהווה גם בעיה קשה מבחינת עלות הפרוייקט וספק רב אם בהשוואה של עלות מול תועלת הדבר יהיה כדאי. אם הכוונה למתוח גדר לאורך כל קו התפר הרי שאורכה יהיה לפחות 350 ק"מ, ובהנחה שמחיר הקמתה יהיה זהה למחיר הגדר שנבנתה לאורך הרצועה, הרי שמדובר בסכום של יותר מ־700 מיליון ש"ח, במקרה הטוב.

אך בזה לא נגמרת ההשקעה: גדר גבול בלי כוחות המגנים אותה, אין בה כדי לפתור את הבעיה, או במלים אחרות, גדר בלי כוחות היא בבחינת גדר מתה – יותר חדרה מגדרה.

כל גדר שלא תוקם היא חדירה. כך גדר הגבול לאורך הירדן, גבול לבנון, מצרים ואפילו רצועת עזה. במקרה הטוב, מהווה הגדר גורם מעכב אבל אין בה כדי למנוע מעבר או הסתננות של גורמים עויינים. כדי שהגדר תהיה אפקטיבית, צריכים למקם לאורכה, ובטווחים יעילים, כוחות גדולים של צבא שיוכלו להבחין בכל ניסיון להפרתה.

פריסת כוחות לאורך 350 קילומטר מחייבת היקף כוח אדם רב, שעלותו גבוהה מאוד. ייתכן אולי שניתן יהיה להקטין את מספר החיילים באמצעות פיזור כלבים, כפי שהציע השר שחל, אבל אחרי הכלבים צריכים לבוא גם אנשים וזה סיפור יקר מאוד.

מחסום ארז. גדר בלי כוחות היא בבחינת גדר מתה. צילום: אי.פי

ואולם, אפילו בכך אין די: הקמת גדר ההחלטה על הפרדה מוחלטת בין הגדה לתחומי הקו הירוק תחייב מתן פתרון כלכלי לתושבי הגדה. כלכלית, הם אינם יכולים לעמוד בניתוק כזה, לא בטווח הזמן הקצר וגם לא בטווח הזמן הבינוני. החלטה על הפרדה מוחלטת מחייבת בניית תשתית כלכלית, דבר המחייב הזרמה של מליארדי ש"ח. אם משווים את הגדה לגרמניה שלאחר מלחמת העולם השניה, זו אמנם השתקמה, אך הדבר היה בזכות תוכנית מארשל ובזכות המליארדים שהוזרמו אליה. בגדה אפשר לקבוע בוודאות שלא תהיה היעילות הגרמנית ולגמרי לא ברור מהיכן יבואו המליארדים להקמת התשתית הנדרשת.

בהיעדר יכולת לפתור את בעיית התשתית הכלכלית, סביר להניח שישראל תאפשר גם במצב של הפרדה מעבר של סחורות ופועלים אל תוך הקו הירוק. אם יוחלט על הקמת גדר, יהיה צורך בהקמת מעברים, קביעת תוכנית מיסוי והצבתם של מוכסים במעברים אלה.

בשל הסיבות האלה סבורים במערכת הביטחון שראש הממשלה לא התכוון להפרדה כזו ומעריכים כי מדובר בהתבטאות אומללה בלבד שנאמרה בשל סערת הרגשות שלאחר הפיגוע בצומת בית־ליד.

גדר ההפרדה לא תפתור את בעיית הטרור, אומרים בצה"ל. הדרך היחידה להתמודד עם הטרור הפלסטיני הנואה היא להילחם בו. אין פתרון קסם לבעיה והדבר מחייב המשך מאמץ מודיעיני, מיבצעים יעילים, הרבה נחישות והסברה שתעודד את הציבור. זאת לא עושים באמצעות גדר אלא באמצעות טיפוח מנהיגות. ■

עיתונות במאבקי הישרדות

גדעון קוץ, פריס

הרדיו הוא אמצעי תקשורת ההמונים הנחשב לאמין ביותר בצרפת, לפני הטלוויזיה והעיתונות הכתובה. כך עולה מסקר דעת קהל שפורסם בימים אלה. העיתונות היומית וגם השבועית, המבוססת יותר בהרגלי הקריאה בצרפת, נאבקת על קיומה. לנוכח עובדה זו כדאי לבחון את השינויים המשמעותיים שחלו באחרונה בעיתונים המובילים בצרפת, הן מבחינה צורנית ותוכנית והן במבנה ובארגון.

"לה מונד", החשוב בעיתוני צרפת ומן המכובדים במפת העיתונות העולמית, יוצא מתחילת השנה במתכונת חדשה. מדובר בשינוי מיקרוסקופי, אך עלייה מסוימת בתפוצה, בעיקר בקרב המעמדות ה"בכירים" של הקוראים, מאפשרת להגדיר את השינוי בשלב זה כהצלחה.

התפוצה של "לה מונד" וההכנסות שלו מפרסומת הידרדרו מאוד בשנים האחרונות והעיתון נקלע למשבר עמוק. עורכו הראשי החדש של העיתון, ז'אן מארי קולומבאני, נאלץ לפגוע בראש ובראשונה בצורת הבעלות המיוחדת שהבטיחה את העצמאות המערכתית. זו התחלקה בין שלוש חברות: חברת העיתונאים, חברת העובדים (המינהליים והטכניים) וחברת הקוראים, שבאמצעותה נכנס לעיתון גם הון פרטי. על המבנה המיוחד הזה, שהתקיים מאז הקמת העיתון למחרת מלחמת העולם השנייה, הקיץ הקץ בפרוס 1995. אחרי משברים ומאבקי שליטה נשלט היום "לה מונד" בידי "חברה אנונימית" שבראשה עומדת מועצת מנהלים. העיתונאים נהנים אמנם ממעמד של "מיעוט חוסם", אך גורמים כלכליים רבי עוצמה קיבלו את השליטה בעיתון. מועצת המנהלים השתדלה, לדבריה, להקפיד על כך שהקבוצות שנכנסו לא יהיו בעלות אינטרסים מגוונים מדי, אלא כאלה שעוסקות בתחום מוגדר, כדי לצמצם את הלחצים האפשריים להכתיב תכנים.

רשמית, המערכת עצמאית בקביעת מדיניות הפרסום. אך מרכז המערכת, ממעצבי העיתון החדש, הספיק כבר לפרוש מתפקידו מפני שלדבריו הכתיב יו"ר מועצת המנהלים, הכלכלן אלן מינק, הנמנה עם תומכיו של ראש הממשלה אדוארד בלדור, קו של תמיכה במועמדותו של זה לנשיאות.

אשר לצד המערכתי, השינוי הסמלי ביותר היה ביטולו של המוסד הקרוי "בולטין החוץ", מאמר מערכת לא חתום שהוקדש מאז הקמת העיתון לענייני חוץ ושהופיע בצדו השמאלי של העמוד הראשון. ל"לה מונד" החדש יש עמוד מערכת קלאסי בגוף העיתון עם מאמר אחד בענייני חוץ ואחר בענייני פנים. כללית נוסה העיתון להקפיד יותר על הפרדה בין מידע ופרשנות, שלא היתה מעולם הצד החזק שלו. אך ההיררכיה המסורתית במידור נשמרת: מדור החוץ הוא הראשון בסדר המדורים וקודם למדורי הפנים (תופעה

העיתונים המובילים בצרפת שנקלעו למשבר עמוק מאבדים את העצמאות המערכתית שלהם לאחר שגורמים כלכליים רבי־עוצמה קיבלו לידיהם את השליטה עליהם; כדי להתגבר על המשבר הוכנסו גם שינויים צורניים ותוכניים אך התוצאות אינן מעודדות

נדירה בעיתונות היום). הכלכלה אינה נחשבת עוד לנושא נפרד והחומר הכלכלי מתחלק בין המדורים השונים: חוץ, פנים ואחרים. המסר הוא שהכלכלה היא חלק בלתי־נפרד מהאקטואליה ואין לנתקה מן הפוליטיקה ה"טהורה" (כפי שהעיתון בוודאי חווה על בשרו). עם זאת הושאר מדור המוקדש לעסקים. מדור ספורט יומי מוריד קצת את "לה מונד" מהאולימפוס. רוב המוספים היומיים שנוספו במהלך השנים האחרונות בוטלו. מוסף סוף שבוע יצורף בהמשך. העמוד הראשון הוא מעין סיכום הכתבות המופיעות בגוף העיתון ולמרות ביטול הבולטין "לה מונד" לא ויתר על רשימה בנושאי חוץ בעמוד השער.

אותיות "טיימס" הוחלפו באותיות מיוחדות שנוצרו בשביל "לה מונד" והן קצת יותר נוחות לקריאה. העריכה הגראפית מקפידה על "אוורור". "לה מונד" ממשיך להתעלם מתצלומים ומקדיש מקום רב לאיורים וקריקטורות. המגמה הכללית היא להפחית את כמות החומר. העיתון כולל 32־34 עמודים וגם אלה לא מלאים במיוחד. "לה מונד", שהוא עיתון ערב מובהק, יוצא עכשיו מוקדם יותר לדוכני העיתונים, בשעה 13:00 במקום 15:00.

"ליברסיון", המתחרה העיקרי של "לה מונד" על הקהל המשכיל הנוטה לשמאל, ביצע מהפך בכיוון ההפוך: הרחבה במקום צמצום. זוהי הגירסה השלישית של העיתון שצמח בסערת אירועי מאי 1968 ונוהל כ"קומונה" על־פי מיטב סיסמאות התקופה. כבר בגירסתו השנייה הוא הפך לעיתון מסחרי לכל דבר. נקבע סולם משכורות במקום השכר האחיד והעורך המהפכן סרג' ז'ולי הפך למנהל של עסק קפיטליסטי מובהק. הפעם עבר "ליברסיון" בעיקר מהפיכה תוכנית וז'ולי הגדיר אותו כעיתון "טוטאלי", העוסק בכל נושא מכל הזוויות. מספר העמודים בפורמט טבלואיד הוגדל ל־54־56.

זו היתה הדרך של "ליברסיון" להתגבר על המשבר והתוצאות בינתיים אינן מעודדות במיוחד. מצבו הכלכלי של העיתון נשאר קשה. המתכונת החדשה הצליחה בעיקר בפרובינציה. שם נרשמה עלייה בתפוצה, בעוד שבמטרופולין מצאו הקוראים את העיתון כבד ומסורבל מדי. ממצאים אלה מצביעים על ההבדל המהותי בין הקורא העירוני הפרובינציאלי. הקורא העירוני עסוק יותר וחשוף לגירויים מחוץ לביתו, והוא מעדיף אינפורמציה תמציתית. לקורא הפרובינציאלי יש יותר זמן פנוי והוא נשאר קורא מהסוג הישן המעיין גם בכתבות ארוכות ולומד אותן. אבל זו לא נחמה ל"ליברסיון" שנולד כעיתון עירוני צעיר ועצבני.

ולבסוף גורלו העצוב של "ל'אבנמן די ז'די" (האירוע של יום חמישי), שבועון חדשות שנוסד לפני עשר שנים כעיתון של קוראים. מייסדו, ז'אן פראנסואה קאן, הקים את העיתון על בסיס רכישת מניותיו בידי הקוראים והעיתונאים. "אבנמון" היה שבועון מודרני ומאוורר הרבה יותר מעמיתיו הגדולים "ל'אקספרס", "לה פואן" ו"לה נובל אובסרבטור". הוא הצטיין בכותרות ורעשות שבדרך כלל הובילו למאמרים די רדודים. בחירת הנושאים היתה טובה ומגוונת והמחיר הגבוה יחסית לא היווה תחילה מכשול. האתגר של הבטחת עצמאות העיתון על־ידי קוראיו עורר עניין רב. אך גם הסיפור הזה הגיע לקצו. "אבנמון" הגיע לפשיטת רגל ונרכש על־ידי כמה בעלי הון. ז'אן פראנסואה קאן השאר ככותב מן השורה ולמניות שבידי הזוכשים הקטנים אין היום משמעות רבה לגבי הבטחת עצמאותו.

כך נכשלו בצרפת מודלים של "עיתון של כותבים" ו"עיתון של קוראים" ומודל מעורב של השניים. המגמה מצערת אך ברורה. ■

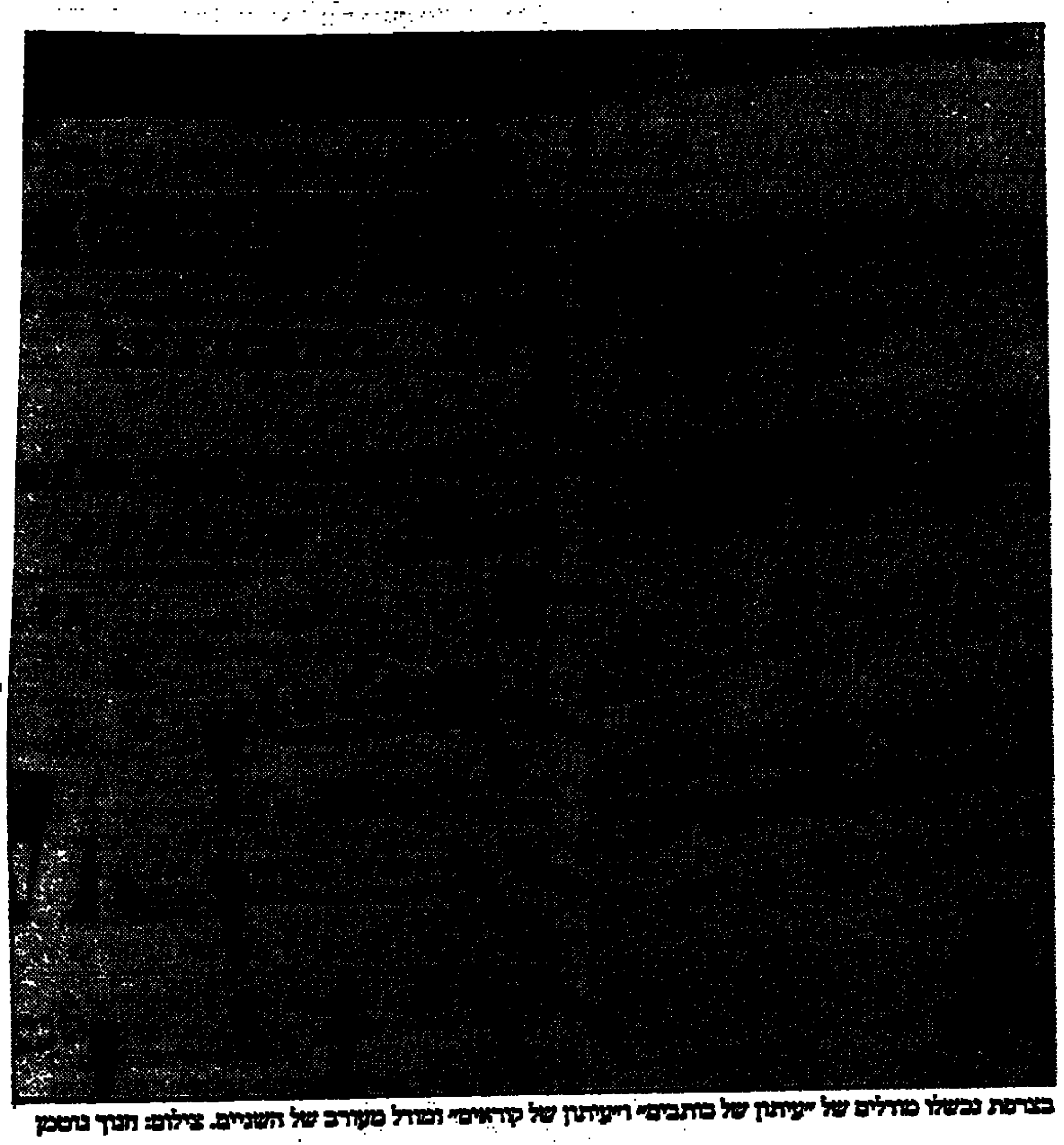
בצרפת נכשלו מודלים של "עיתון של כותבים" ו"עיתון של קוראים" ומודל מעורב של השניים. צילום: הנק גוטמן

הפנקס האדום לא עוזר להם

אפרים דוידי

הנשים הערביות המועסקות בענף הטקסטיל הן העובדות המקופחות ביותר במשק הישראלי. נשים אלו נופלות קורבן לשלושה סוגי אפליה: כנשים, כערביות וכפועלות בענפי ייצור עתירי עבודה שהשכר בהם הוא הנמוך ביותר

הסידרה הטלוויזיונית המנוחה "דאלאס" מתגמדת ליד הסידרה האידסופית הנקראת "ועדי פועלים במגזר הערבי" – אותם ועדים שהוקמו במגזר הערבי כדי להימנע מלהקים מועצות פועלים ובכך להמשיך בקיפוחם של החברים הערבים בהסתדרות ולשמור על השליטה הפוליטית של מפלגת העבודה.

והנה היה מהפך וכולם סברו שהנושא יוסדר. סוכם על הפיכת שמונה ועדים למועצות פועלים ואף על קיום בחירות דמוקרטיות בהן, אך התאריך זז מדי כמה שבועות. פעם הבחירות אמורות היו להתקיים בינואר, לאחר מכן דיברו על תום חודש הרמאדאן ועכשיו מדברים על אפריל. יש המדברים על תחילת אפריל ויש הסבורים שהבחירות יהיו באמצע אפריל, ולכן גם לתאריך זה יש להתייחס בזהירות.

ומה שהכי חשוב: ייתכן שכל ההישג הזה, הקמתן של מועצות פועלים במגזר הערבי, יירד לטמיון כבר בימים הקרובים, עם כינוסה של ועידת ההסתדרות בימים ראשון ושני בשבוע הבא והאפשרות שהוועידה תקבל החלטה על הקמת "מועצות פועלים מרחביות". הכוונה למזג את מועצות הפועלים לכמה מועצות גדולות וברור לכל מי ישלם את המחיר בתהליך זה.

בסוגיית ועדי הפועלים במגזר הערבי מתנהלת מלחמת התשה זה חודשים ארוכים, מאז הבחירות להסתדרות בחודש מאי 1994. הבחישות העסקניות בנושא זה הן מהדרגה הנמוכה ביותר. אילו היה מדובר במועצת פועלי תל־אביב או ירושלים, היו המפלגות השונות נוקטות משנה זהירות. אך כשמדובר במגזר הערבי הכל מותר.

בתחילת השבוע פורסמה בעמוד הראשון של "דבר" מודעה החתומה בידי יו"ר האגף לארגון ומועצות הפועלים, פיני שומר. תחת הכותרת "הודעה על כינוס מליאות מועצות פועלים ממונות" נמסר על כינוסן של המליאות באום אל פאחם, טמרה, מג'ד'ל כרום, כפר כנא, סכנין, באקה אל גרביה ("באקה" בלשון המודעה האם היו מפרסמים כינוס של מליאת מועצת הפועלים ב"תל" או ב"רמת"?) ורהט. במועצות אלו אמורות להתקיים בחירות בחודש אפריל.

מה שקרה בהמשך היה פארסה, פרק נוסף בסידרה האידסופית, שכללה עתירות לבתי־משפט, איומים ופגישות פיוס, פילוגים וסולחות, פניות לרשות השיפוט של ההסתדרות החדשה. רק במועצת פועלים ממונה אחת, במג'ד'ל כרום, נערכה הישיבה המיוחלת. הישיבות שאמורות היו להתקיים באותו יום בטמרה ובאום אל פאחם בוטלו. בטמרה משום ש"ההזמנות לא נשלחו בזמן" ובאום אל פאחם בגלל "שמחה משפחתית" של המזכיר היוצא, שייתכן שיהיה גם המזכיר הנכנס. למחרת בוטלו כל יתר הכינוסים, הפעם לא בגלל בעיות של הזמנות או שמחות, אלא בגלל חילוקי דעות בין הסיעות השונות. גם במועצת הפועלים במג'ד'ל כרום, שאיש העבודה עפיף חליליה נבחר לעמוד בראשה, היו אי־סדרים. הוא נבחר בתמיכת שלושה צירים של הליכוד שיו"ר סיעת הליכוד בהסתדרות, ח"כ יעקב שמאי, לא מכיר אותם ולא שמע עליהם, ולא ברור מי מינה אותם כ"צירי הליכוד". במכתבו של שמאי ליו"ר בית נבחרי ההסתדרות, ח"כ רן כהן, כותב ח"כ שמאי: "אני אחראי למינוי נציגי מח"ל (אותיות הרשימה של הליכוד וצומת בהסתדרות – א.ד) במגזר הערבי, ולפיכך אבקשך לבטל מיידית מינויים אלה ולשים קץ לשערוריה הפוליטית. מיותר לציין, כי כל אדם שהופיע בשם מח"ל במועצת פועלים כלשהי במגזר הערבי, ובכלל זה במג'ד'ל כרום, אינו מייצג את סיעת מח"ל ולא מונה מטעמה, ולפיכך השתתפותו בכל הצבעה הינה פסולה". אז מי הם נציגי הליכוד במועצת הפועלים וועדי הפועלים הערביים? לח"כ שמאי פתרונים.

נופלות בין הכסאות

אפשר לחשוב שהלהט הזה של הרשימות להשתלב בניהול ענייני העובדים במגזר הערבי נגזר מרצון עז לשרת את אותם העובדים, לשפר את מעמדם, להגן עליהם. צר לנו לאכזב, אך זהו להט עסקני בלבד. העובדים הערביים הם אחד המגזרים המנוצלים ביותר במדינה. בשנות ה־70 ביקרתי באחד מכפרי הגליל ואחד מזקני הכפר שנפגשתי עימו שלף מאחת המגירות בביתו שורה ארוכה של פנקסי חבר: הוא היה חבר מפא"י ("בגלל הבחירות לכנסת, אנו זקוקים לחשמל בכפר") והיה חבר מפד"ל ("כדי לשמור על היחסים הטובים עם משרד הפנים ולארגן לנו איזה צינור מים לבתים בכפר") והיה חבר מפ"ם ("צריך לדאוג לתעסוקת הבנים. רובם עובדים בקיבוצים בסביבה") והיה גם חבר חרות ("ואם השלטון יתחלף?"). הוא כמובן היה חבר הסתדרות ("צריך קופת חולים? צריך. צריך לתמוך במפא"י? צריך"). למוד ניסיון מר משנות הממשל הצבאי נאחז הזקן בכל הפנקסים ה"נכונים" שלו. היום יש לרוב העובדים במגזר הערבי פנקס אחד: פנקס ההסתדרות. ונשאלת השאלה מה הפנקס הזה ייתן להם כאשר קופת־חולים אינה כלולה ב"סל השירותים" שההסתדרות מעניקה לחבריה.

שיעור האבטלה במגזר הערבי גבוה יותר מאשר הממוצע הארצי. אך קיימת תופעה סמויה מהעין – הגידול ה"מתפרתי" של נשים עובדות, בייחוד בענף הטקסטיל. סביר להניח שרוב עובדות הטקסטיל הן חברות הסתדרות, או היו חברות בה בגלל הצורך בקבלת שירותים מקופת־חולים. אותן רבבות נשים המועסקות בענף הטקסטיל נופלות קורבן לשלושה סוגי אפליה: כנשים, כערביות וכפועלות בענפי ייצור עתירי עבודה שהשכר בהם הוא הנמוך ביותר. נדרשנו למצבן של עובדות הטקסטיל וליווינו את השביתות שלהן מאז השביתה המפורסמת ב"לודז'יה" בדיר חנא לפני שלוש שנים. כאשר באות עובדות אלו לתבוע את זכויותיהן הן נופלות בין הכסאות: האיגוד שלהן לא מספיק חזק. האיגודים המקצועיים בישראל הם לא יותר משלט קטן וכמה משרדים בוועד הפועל ללא יכולת לפעול במקומות עבודה רבים, בייחוד במקומות העבודה הלא־מאורגנים. במגזר הערבי אין מועצות פועלים ובמקומות שיש בהם ועד פועלים אנשיו (כולם גברים) אדישים לגורל פועלות הטקסטיל. אדישים זו מלה עדינה. לפעמים אותם נציגי ההסתדרות עושים יד אחת עם המעסיקים. עובדות אלו גם אינן זוכות לכל עזרה ממנגנוני ההסתדרות: הוועד הפועל, האגף לאיגוד מקצועי ונעמת.

למה הן עובדות? למה רבבות נשים בחברה המוגדרת כמסורתית מחליטות לצאת מפתח ביתן כדי לעבוד? נאדרה אבו ג'אבר ערכה באחרונה עבודת מחקר על פועלות ערביות בענף הטקסטיל עבור עמותת "סיכוי", העמותה לקידום שוויון הזדמנויות. העבודה אמורה היתה להיות חלק ממחקר גדול יותר על האשה הערביה בחברה הישראלית, אך בהעדר תקציב לא הושלם מחקר זה. אבו ג'אבר ניסתה להשיב על השאלה למה הן עובדות ומצאה שלוש סיבות עיקריות.

"קשיי הפרנסה של המשפחה הערבית והדרוזית מאלצים את החברה לשנות את הנורמות של החברה המסורתית, שבה תעסוקת נשים בעבודה שכירה מחוץ לבית לא היתה תופעה מקובלת. ממוצע ההכנסה לנפש במשפחה ערבית מגיע רק למחצית ממוצע ההכנסה לנפש במשפחה יהודית. לכן מאפשרת תעסוקת נשים בענף הטקסטיל מחוץ לבית למשפחה הערבית והדרוזית להעלות את רמת החיים שלה.

"אף שתעסוקת נשים בעבודה שכירה מחוץ לבית הפכה לתופעה מקובלת, צריך לזכור שחברות אלה הן עדיין חברות מסורתיות שהתופעה של יציאת נשים לעבודה מחוץ ליישוב אינה נפוצה בהן. קיומם של מפעלי טקסטיל בתוך היישובים הערביים או בקרבתם מאפשר לנשים הערביות והדרוזיות להשתלב בשוק העבודה השכירה תוך שמירה על הנורמות התרבותיות.

ייתכן שרעיון הקמתן של מועצות פועלים במגזר הערבי יירד לטמיון כבר בימים הקרובים, עם כינוסה של ועידת ההסתדרות והאפשרות שהוועידה תקבל החלטה על הקמת "מועצות פועלים מרחביות"

"רובן המכריע של הנשים המועסקות בענף זה הן צעירות ובעלות השכלה נמוכה יחסית. רמת ההשכלה של הנשים הערביות היא נמוכה ביחס לרמת ההשכלה של הנשים במגזר היהודי. ענף הטקסטיל מאפשר לנשים הערביות השתלבות בשוק העבודה מבלי שיהיו חייבות לרכוש רמת השכלה גבוהה".

על־פי ממצאיה של אבו ג'אבר ממוקמים מפעלי הטקסטיל באזורים פריפריאליים שבהם רמת השכר נמוכה יותר מרמת השכר במרכז. נוסף לכך "ענף זה מבוסס על עבודתן של נשים, וידוע שבארץ קיימים פערים גדולים מאוד בשכר בין נשים לגברים". מבמחקרה עולה גם, כי שכר הנשים הערביות בטקסטיל הוא נמוך יותר משכר העובדות היהודיות באותו ענף. אבו ג'אבר מעריכה שמדובר בפער של כ־20 אחוז לטובת העובדות היהודיות. מנתונים שנמסרו לה עולה שהתופעה של אי־תשלום שכר מינימום רווחת בקרב העובדות הערביות.

אבו ג'אבר מביאה כמה הסברים לרמת השכר הנמוכה של פועלות הטקסטיל הערביות:

חלק מהפועלות מועסקות באמצעות "ראיסים", מתווכים בכוח אדם לכל דבר, אשר מקבלים עמלה מהמפעלים השונים. העמלה מנוכה משכרן של העובדות, ולא מרווחי המעסיקים.

רמת התיעוש הנמוכה בכפרים הערביים והעדר אלטרנטיבות לתעסוקה של ממש בצד המצוקה הגוברת במשפחה מאלצים את הנשים לפנות לענף הטקסטיל. אף כדברי אבו ג'אבר: "אפשרויות התיעוש המצומצמות יחסית גורמות לכך שכל מפעל קטן יתקבל בברכה, גם אם השכר המשולם בו נמוך".

אין מנהיגות פועלים המייצגת את האינטרסים של המועסקות הערביות הן במפעלי הטקסטיל בבעלות יהודית והן במפעלים שבבעלות ערבית. על אף שהתארגנות ועדי עובדים במפעלי הטקסטיל היא חוקית, לרוב אין בעלי המפעלים משתפים פעולה עם ועדים אלה ולעיתים אף מענישים את הנשים שהחליטו להתארגן על־ידי פיטורים או צמצום שעות העבודה.

שמאי. לא מכיר לא יודע. צילום: תמר מצפי/ישראל סאן

על־פי אבו ג'אבר הקמת מפעלי הטקסטיל במגזר הערבי אינה תופעה חולפת, אלא נתון של קבע בהתפתחות התעשייתית הקפיטליסטית הישראלית. בהתחלה הוקמו מפעלים אלה בעיירות פיתוח והם עברו בהדרגה לכפרים הערביים. לכן ניתן לצפות לגידול מתמיד במספר הנשים הערביות המועסקות בענף. ייתכן שאף קיים קשר בין גידול מספר המועסקות בטקסטיל בכפרים לבין העמקת האבטלה באותם כפרים. העבודה בתנאים של פחות משכר המינימום נעשית זמינות יותר לנשים כאשר בני הזוג או בניהן המועסקים בעיר (והמשתכרים שכר מינימום או מעל לשכר מינימום) מפוטרים. השאלה הנשאלת היא איך נערכת ההסתדרות החדשה מול התופעה. קיימת בעיה מיידית במגזר הערבי: האפשרות שרבבות יעזבו את ההסתדרות בתוך חודשים ספורים. אם ההסתדרות תגלה דבקות במטרה שלשמה היא פועלת: הגנת העובדים, ובמקרה הזה העובדות המקופחות ביותר במשק הישראלי, יחליטו רבים לשמור על חברותם. אחרים אף יחליטו להצטרף לשורותיה. ללא פעולה מעשית, עובדות טקסטיל רבות ובני משפחותיהן יגלו כי פנקס ההסתדרות אינו הפנקס הנכון. ■

אף אחד לא מייצג אותן. צילום אילוסטרציה: בוריס כרמי

התנצלות

בכתבה "ברוממה יסרגו את הגגות החדשים", שפורסמה בעמוד זה בשבוע שעבר, נפלה טעות בכיתוב לצילום הציורה "עלייה". העבודה היא של האמן האבי שרגא, ולא כפי שנכתב.

אנו מתנצלים בפני האמנים על הטעות.

האם זה הכרחי

מידי פז

הנה הספר שחיכיתי לו, חשבתי תוך עיון בפרקיו הראשונים של "מארש תורכי" מאת בני ציפר (עם עובד/סדרת פרוזה אחרת, 222 עמ'): קולאז' של זיכרונות, פרקי מסע של המחבר אל ארץ אבותיו, פרקי ספר, קטעי מכתבים, נאומים, מאמרים, (לא של המחבר) ראיונות, ובמרכזם דמות ספרותית של דודה אחת שחייה בדויים בפרשיית אהבה לסופר צרפתי, המתלבטים לסיפור תולדותיה של משפחה יהודית מתורכיה. זה כתוב בכישרון, בנימה אירונית, דקה, חף מן הנוסטלגיה המוכרת בז'אנר הספרים הזה אל נופים וריחות אקזוטיים.

ב"מסע גורלי" של פאולו מאורנסיג, הנאצי והיהודי שלו מנהלים תחרויות בתוך המחנה שבכל יום נרצחים בו אנשים. היותו של המספר עד לאותן רציחות הופכת אותו בעיני עצמו לשותף לתוכנית שטנית. המספר מודע לכך שכל ניצחון שלו בתחרות הוא למעשה, תבוסה

נומר, חשבתי, שהמחבר משתף את הקורא בסודות הקטנים שמאחורי הקלעים של עשיית ספר כגון המניע לכתיבתו, האינטראקציה העדינה בין המחבר לעורך, התלבטות של המחבר בשאלה המכבידה אם לחשוף את עצמו ועד כמה. שום דחף שאינו בר־כיבוש או סוד טמיר הוא המניע לכתיבת ספר, ואין המחבר חומל לא על עצמו ולא על קוראיו בווידוי הקטן הזה: "מפני שכולם כותבים פרוזה וזו הדרך היחידה לצאת מן האלמוניות". וכאשר לחשיפה – "מי שכותב ספר יש לו אחריות מסויימת", מצטט המחבר את העורך, שלדעתו חסרים בסיפור פרטים על חייו. המחבר מקבל את הדין ומספק את הליטרה לא בלי חן, ועושה זאת מפי המספר, "שלצורך העניין הוא בן ארבעים", כמו בני ציפר, על־פי הביוגרפיה המתפרסמת על גב הספר "איש ספרות שלא מן השורה הראשונה שהחליט כי הגיע הזמן לכתוב פרוזה", וכל זה נאמר תוך מחשבה על תוצאות הבדיקה לגילוי איידס, ובין הזיכרונות יש כמה פרקים חביבים על ילדותו של המחבר בתל־אביב.

ככל שהמשכתי לקרוא, תהיתי על שום מה שוקד המחבר להסביר ולפענח למען הקורא – ספק ברצינות, ספק בהיתול – על מה הספר הזה, כאילו ביקש להתנצל או להצדיק את עשייתו.

בפרק 38, למשל, מסביר המחבר ש"שהוויית חייה של יהדות תורכיה בכלל ושל יהדות איסטנבול בפרט נמסרת על־ידי בני ציפר בספר זה בישירות ובכנות. *מארש תורכי* אינו ספר הדרכה, לא ספר מסעות ואף לא מחקר שיטתי בתחומו, אף־על־פי שהוא מתחזה לכל אלה גם יחד. זהו קובץ של רשימות עיתונאיות, שניתן להן עיבוד ספרותי מינימלי, יחד עם רישומים מהירים, המלווים בהגיגונות על שאלות כגון גורל, היסטוריה, אמונות, חיים ומוות. האם זו פארודיה על נפתולות אינטלקטואלית, שואל הקורא, ואיזו מן המגבעות בחר ציפר לחבוש כאן – מגבעת העורך, המבקר, או שתיהן גם יחד? ואולי רק הקדים מתנגד למבקר העתידי על ספרו? הקורא נשאר עם קונפליקט לא פתור: האם זה הכרחי?

מי שמתנצל, מאשים את עצמו, אומר המכתם הצרפתי. הכבדת ההסברים וההתנצלויות של ציפר מחשידה אותו ומחבלת בתומתו של הקורא. זה נזקה של עשיית־יתר, של כתיבה מודעת מדי לעצמה. מידה של תום ומסתורין היא תנאי הכרחי לקסם שספרות טובה יודעת לחולל. באין תום אין קסם. אם בהתחלה עוד נדמה כי מדובר בתחבולה או במהתלה ספרותית קטנה, הרי הגודש נוטל מן המהתלה את עוקצה ומן התחבולה את תחכומה. זה לא שתחבולות פסולות: הן מלכודת לגיטימית בתנאי שהנצוד, הקורא, יילכד בתוכה מבלי שיחוש בקורייה. ב"מארש תורכי" הוא לא רק מרגיש בקורים, אלא גם בתהליך טווייתם.

שחמט עם השטן

"מסע גורלי" של פאולו מאורנסיג (תרגום מאיטלקית של ארנו בר, הוצ' שוקן, 143 עמ') נקרא בחטף, בנשימה עצורה. סיפור מרהיב, מבהיל, הכתוב במיומנות רבה, גם אם בפשטות. את הסיפור מקדימה אגדה קטנה על המצאת השחמט, והיא מוטו מרומז לעלילת הספר. על־פי אותה אגדה, הוקסם הסולטן כל־כך מן המשחק עד שביקש לגמול לממציאו במילוי כל משאלותיו. הממציא הצנוע ביקש גרגר חיטה על הראשונה מבין 64 המשבצות, שני גרגרים על המשבצת השנייה וכך הלאה. הסולטן היה נכון למלא את מבוקשו של הממציא האלמוני, עד שהתברר לו שכל מגורות ממלכתו לא יספיקו למלא אותה. לפיכך פטר עצמו מן ההבטחה בעריפת ראשו של הממציא.

האגדה הזאת, משחק השחמט וכלליו, הם משל לסיפור של אובססיה, אשמה, גאולה ונקמה שבמרכזו השואה. אבל השאלות שמעלה הספר חמורות יותר. תחילת הספר כסופה של העלילה: מותו המסתורי של אורח נכבד באחד מפרברי וינה מידי בנשק חם. האורח הנכבד היה אמן שחמט, קצין אס.אס לשעבר, שמצא במתנה בדגן בלון את "היהודי שלו", אמן שחמט מעולה ממנו.

סיפורים דומים לאלה התרחשו בתוך התופת. הנודע שבהם הוא סיפורו האמיתי של בוריס שולץ שדוד גרוסמן ביסס עליו את אחד מפרקי "עיין ערך אהבה". העיבוד הספרותי של גרוסמן הוא מחווה המכבדת את זכרו של

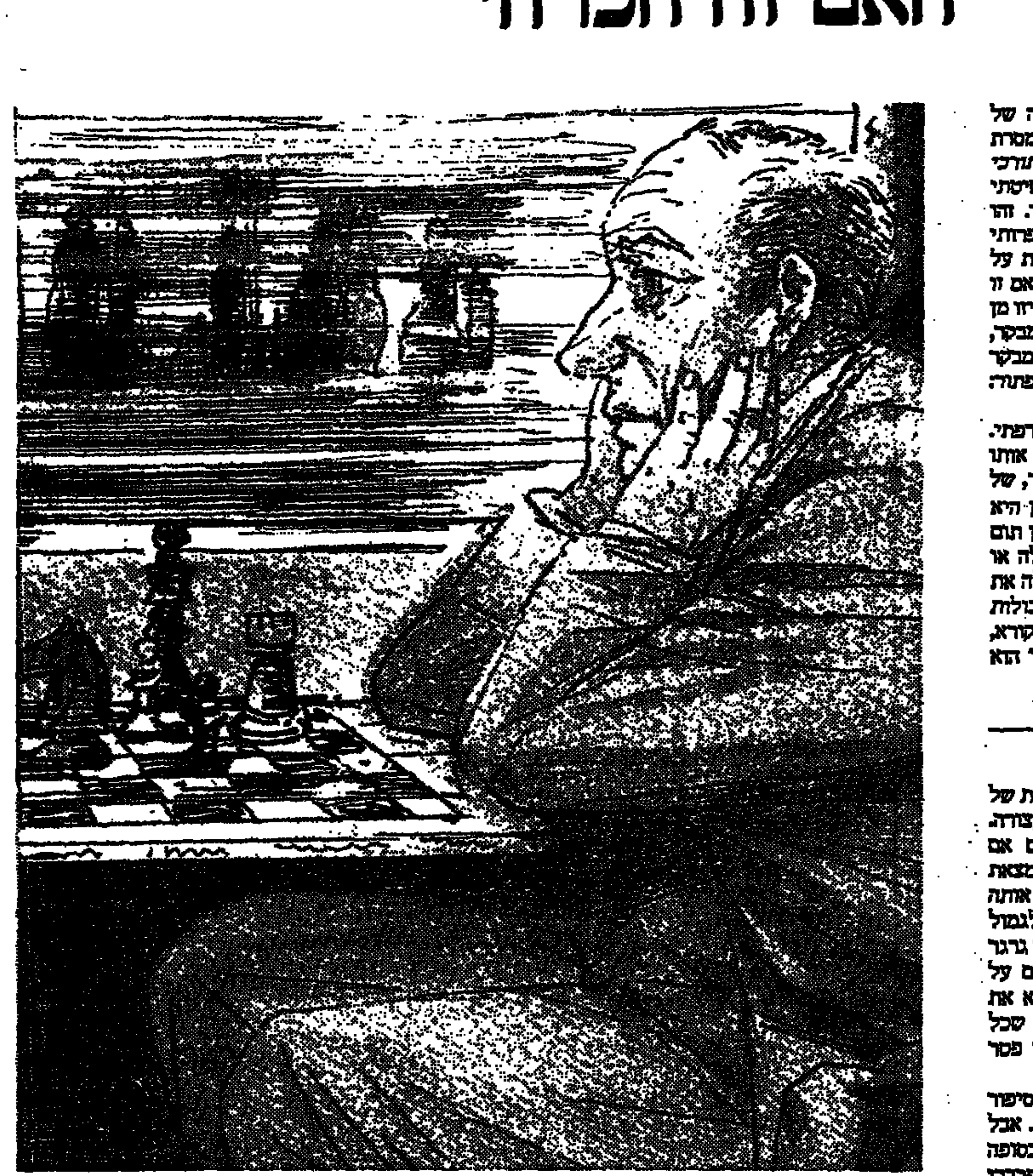

עטיפת "מסע גורלי". משחק השחמט וכלליו, הם משל לסיפור של אובססיה, אשמה, גאולה ונקמה שבמרכזו השואה

שולץ. עלילת הסיפור של פאולו מאורנסיג, שאת הפואטיקה שלו אין להשוות בכלל לזו של גרוסמן, היא כה מעוותת שאני מתקשה לחזור עליה בכתב. ואני תוהה אם הליצנסיה פואטיקה מתירה שימוש כזה, כפי שעשה בו הסופר האיטלקי, בהקשר כה טעון.

הנאצי הוא תשלילו של היהודי, המפגש הגורלי ביניהם מתרחש עוד לפני השואה. "במקום כלשהו בעולם יש לכל אדם האני־האחר השלילי, בדומה לישות העומדת כנגד השמות הקדושים בעץ החיים: הקליפה, אשר חכמינו מזהירים אותנו שלא לבטא אפילו את שמה. זהו נחש העקלתון המוכן תמיד להרים ראש, היריב שאנו מקווים שלא נפגוש לעולם – ואף־על־פי־כן אנו נתקלים בו באחד הימים, כי הוא חלק מעצמנו".

השניים מנהלים תחרויות שחמט בתוך המחנה שבכל יום נרצחים בו אנשים. היותו של המספר עד לאותן רציחות הופכת אותו בעיני עצמו לשותף לפשע. "לכן הרגע הראשון נהייתי שותף לתוכנית שטנית. עצם העובדה, שנשארתי בחיים ולא נשאתי בעונש על היותי עד לרציחות העמידה אותי בשורה אחת עם התליינים שלנו". הפשע בסיפור הזה מועצם גם מכוח כללי המשחק, שהכתיב השחקן הנאצי. והמספר מודע לכך שכל ניצחון שלו בתחרות הוא למעשה תבוסה.

המספר גם יודע שבמוח האנושי "קיים מעין קו אדום,

ב"מארש תורכי" של בני ציפר נדמה בהתחלה כי מדובר בתחבולה או במהתלה ספרותית קטנה, אבל הגודש נוטל מן המהתלה את עוקצה ומן התחבולה את תחכומה. זה לא שתחבולות פסולות; הן מלכודת לגיטימית בתנאי שהנצוד־הקורא, יילכד בתוכה מבלי שיחוש בקוריה

שאליו אין אנו מגיעים בחיי היום יום בהיעדר הדחף הדרוש לכך, אבל כאשר אנו חוצים את הקו הזה – הכול אפשרי". כלומר, בנסיבות שונות יכול היה הקורבן להיות התליין, שרק חציית קו מסוים מפרידה בין השניים. "ברגע שמצאתי עצמי מעבר לאותו קו הפכתי לבלתי מנוצח. אוזני נפתחו לעצותיו של לחשן כל־יודע ועיני תרו את הלוח בעיני עיט המרחף על פני השדה ומבחין גם ברעד של עלה בודד".

ביום השחרור, לאחר שפשט את מדיו המזוהמים של אסיר המחנות, מעיד המספר, הבין כי במקום אחר התקיים משחק שחמט, "שבו סכום ההימור היה מעבר לכל דמיון. השתוממתי בראותי שהטבע מסביב נותר תמים ואדיש, ושחודש מאי נראה בדיוק כפי שהוא נראה בימי ילדותי".

פאולו מאורנסיג, כמו גיבוריו, הוא אמן שחמט. בעיסוקיו הנוספים הוא בונה כלי נגינה וסוכן מכירות. הוא נולד ב־1943 בעיר אודנה, על גבול יוגוסלאוויה־איטליה. מגיל 15 היה נחוש בדעתו להיעשות סופר ושלח בהתמדה את כתבי היד שלו לכל הוצאות הספרים הקטנות והגדולות באיטליה. הוא היה סבלני מספיק כדי לחכות להתגשמות החלום 35 שנה. "מסע גורלי" (שם הספר במקור הוא "הווריאנט של ליננבורג"), ספרו הראשון, היה לרב מכר מייד עם צאתו לאור ותורגם לשפות רבות. ■

ביקורת הביקורת

ברוך בליך

ביקורת האמנות הפלסטית לא פיגרה אחרי ביקורת הספרות. חייה, אם אפשר לומר, היו קלים יותר, אולי מפני שהיא לא נוצרה בצילו של דוגמטיקן כאריסטו. אבל בלי קשיים כנראה אי־אפשר, והצל שרדף את ביקורת האמנות, בעבר וגם בהווה, הוא צלם של אותם אנשים הגורסים כי ניתוח של אמנות חייב להיעשות בקונטקסט היסטורי

ביקורת היא מילה טעונה, בעיקר באמנות ובספרות, ואולם מעט יודעים כי הביקורת, כפי שהיא מצטיירת היום לעינינו, היא עולל רך בשנים. בהשוואה לגיל המופלג של הספרות והאמנות, כגון ציור ופיסול, העיסוק בביקורת בתרבות המערבית איננו עולה על 280 עד 300 שנה לכל היותר. בטעות מקובל לחשוב כי אריסטו היה הראשון שהניח את יסודותיה של הביקורת. ספרו החשוב "הפואטיקה", שפורסם על־ידי תלמידיו אחרי מותו, שימש במשך שנים ארוכות, עד המאה ה־18, כאורים ותומים של הכתיבה האמנותית, אך כשבוחנים מה כתוב בפואטיקה, מסתבר כי אין בה התייחסות ביקורתית לאמנות, אלא מדובר למעשה במדריך "כיצד יש להרכיב את הסיפורים, כדי שתעלה היצירה יפה". בלי לפגוע באריסטו ובמעריציו, האסוציאציה המתבקשת (שלי לפחות) לפואטיקה, היא ספרי המתכונים למיניהם, המדריכים אותנו כיצד לאפות עוגה. כמו שבספרים הללו אין שום התייחסות לשאלה מהי עוגה טעימה, כך אין אצל אריסטו תשובה לשאלה האם המתכון המוצע על־ידו הוא באמת מתכון ראוי לשמו.

את רוב הפואטיקה מקדיש אריסטו לניתוח מעמיק של החוויה האמנותית, עם דגש בלתי מסויג על הטרגדיה. ולמרות האיזכורים וההפניות שמפוזרים לאורך כל חיבורו, אריסטו איננו "מלמד" אותנו כיצד יש לקרוא, ובתוך כך, לפרש את את היצירות אליהן הוא מתייחס. אריסטו נמנע גם לענות על שאלות מציקות ותבוניות יותר, כמו מדוע "אדיפוס המלך" היא יצירה שנושאת בחובה מסרים כל־כך חשובים לאדם, כיצד מוצג בה האדם, ומה הן התחבולות הספרותיות המיוחדות מרגיקן זה או אחר.

חלק גדול מהבחנותיו של אריסטו לא עמד במבחן הזמן, ואחד מעקרונותיו הבולטים, אחדות הזמן והעלילה, הופר באופן בוטה על־ידי שקספיר למשל. אמנם שקספיר היה צריך להמתין כ־200 שנה עד שזכה להכרה, וגם זה לא נעשה בקלות, אך הוא הוכיח (בעזרתו הנדיבה של סמואל ג'ונסון 1765) כי אפשר לגרום לקתרזיס באופנים אחרים, ולאו דווקא בהתאם להדגמה האריסטוטלית. הודות למפעלו של סמואל ג'ונסון, חלה תפנית בהתייחסות התיאורטית לאמנות, ובמקום לנסח מודלים, כפי שעשה אריסטו, החלו להתפרסם מאמרי ביקורת (ביקורת פרקטית), וזאת במטרה לפרש את יצירת האמנות, להעמיד אותה בקונטקסט היסטורי, ולבסוף גם להעריך אותה. סמואל ג'ונסון נחשב לאבי הביקורת המודרנית ועד היום נתפסים חיבוריו (כגון מאמרו על המשורר פופ) כחיבורים מרכזיים, לא פחות חשובים מהפואטיקה של אריסטו. למען הדיוק ההיסטורי חשוב להזכיר כי נעשו נסיונות מרשימים למדי עוד לפני ג'ונסון, אחד מהם הוא אדיסון, שכתב מאמרי ביקורת בספקטאטור, וג'ון דריידן, שמוכר כמי שניסה לראשונה לכתוב "ביקורת דסקריפטיבית".

ביקורת האמנות הפלסטית לא פיגרה אחרי ביקורת הספרות. חייה, אם אפשר לומר, היו קלים יותר, אולי מפני שהיא לא נוצרה בצילו של דוגמטיקן כאריסטו. אבל בלי קשיים כנראה אי־אפשר, והצל שרדף את ביקורת האמנות, בעבר וגם בהווה, הוא צלם של אותם אנשים הגורסים כי ניתוח של אמנות חייב להיעשות בקונטקסט היסטורי. היחיד שהעז לסטות מהקו ההיסטורי היה לאון באטיסטה אלברטי (1404־1472), ובחיבורו "על הציור" נמצא לא מעט הערות ביקורתיות, שרק מאוחר יותר הפכו למטבע לשוני רווח. את רוח כתיבתו המשיך ג'ורג'יו וזארי, שתיבל את הבחנותיו הביקורתיות בלא מעט אנקדוטות אודות אמני הרנסנס. ואולם, המפנה הרציני כלפי ההתייחסות ההיסטורית אל האמנות נעשה על־ידי גוטהולד אפרים לסינג, בחיבורו "לאוקון" (1766), שאף תורגם לעברית. ללא ספק מדובר בחיבור בולט ובאחד הנסיונות המעניינים לאפיין את גבולותיו של המדיום האמנותי (השירה והציור), וזאת תוך

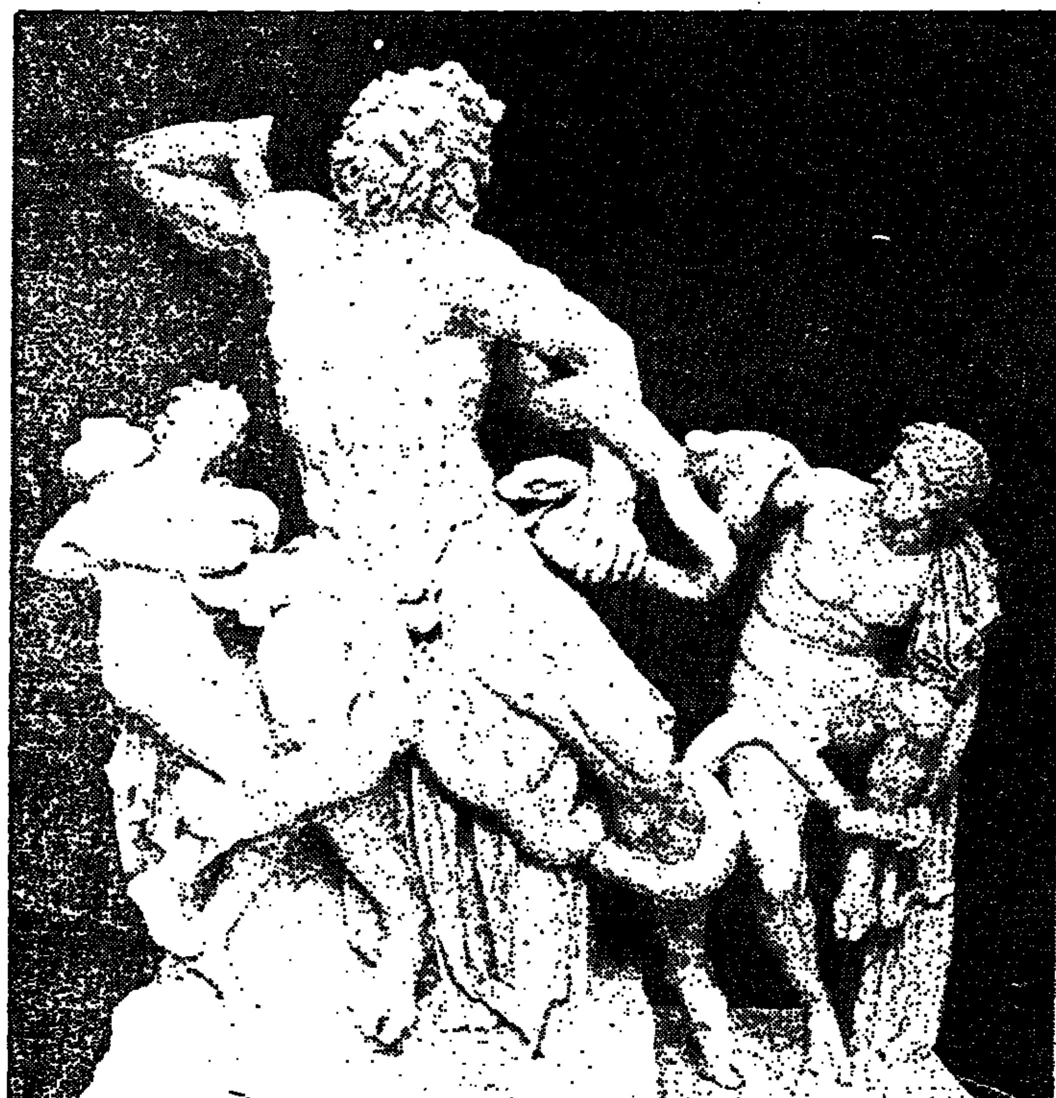

"לאוקון". על גבולות השירה והציור

הימנעות כמעט מוחלטת מנקיטת עמדה היסטורית. לאורך ספרו מאפיין לסינג את תכונותיו של המדיום הפלסטי, של הציור, מול תכונותיה של השירה – חיבור שעורר הרבה תגובות בתקופתו, על־ידי וינקלמן, גתה, שופנהאואר, וכמובן במאה הנוכחית. כך או אחרת, לסינג סימן את תחילת הביקורת האמנותית, ואת הפניית העורף לניתוח ההיסטורי של יצירת האמנות.

גם היום אנו עדים לתנועת המטוטלת בין כתיבה אקדמית, שהיא באופיה היסטורית, לבין הכתיבה הביקורתית על אמנות, אשר מטבע ברייתה עוסקת בהערכה ובתיאור של יצירת האמנות. אלמלא ביקורת האמנות ספק אם היינו מכירים חלק גדול מסגנונות האמנות במאה הנוכחית, החל מהאימפרסיוניזם ועד לאמנות העכשווית.

די אם ניזכר בשמות כמו גיום אפולינר, ז'אן פול סארטר, קלמנט גרינברג, הרולד רוזנברג, ג'וזף קוסוס, רוזלינד קראוס, האל פוסטר ועוד רבים אחרים, מבקרים אבל גם אמנים, שטרחו לכתוב, לתאר ולהעריך את האמנות המודרנית, ולאו דווקא בפרספקטיבה אקדמית או היסטורית. גם בארץ כתבו וכותבים מבקרים ראויים לציון, כמו אברהם רונן, ניסים מבורך, רחל אנגל, רן שחורי, יואב בראל, שרה ברייטברג, רפי לביא, וכאלה שעדיין כותבים, כמו אדם ברוך, חיים לוסקי, סמדר שפי, טליה רפפורט, דוד גינתון, הדר מימון, מיכאל סגן־כהן, מרדכי גלדמן ואיתמר לוי.

לזכותם יש לזקוף את מודעותו של הציבור לנעשה היום באמנות, גם אם מלאכתם נעשית בקשיים רבים ותוך כדי ניכור לא מובן מצד עורכי העיתונים. קשיים שגרמו לכך שלמעשה כיום אין כמעט ביקורת אמנות בארץ. ולא מפני שאין אמנות: ההיפך הוא הנכון – האמנות הפלסטית צברה בשנים האחרונות תאוצה ללא תקדים. אם לפני 20 שנה היו לכל היותר כעשרה אמנים מרכזיים, הרי היום נדמה כי מרוב אמנים פשוט קשה לאתר מי מהם אמן מרכזי ומי הוא אמן שולי. גם מרכזי האמנות – גלריות ומוזיאונים – התרבו בשנים האחרונות, ומזה כחמש שנים (אך בעיקר בשנה האחרונה), צצו גלריות לא מעטות, תופעה שמעידה עד כמה הפכה האמנות הפלסטית לשדה חרוש. לאמנות הפלסטית אין אפוא שום סיבה להרגיש נחותה, ובעיקר לא כלפי האמנות המתחרה בה – הספרות העברית, שזכתה תמיד לעידודו של הממסד בארץ.

עם זאת, באופן מוזר ומפתיע, ישנו פיגור לא מוסבר במחקר האמנות הישראלית. להוציא מספר מצומצם של חוקרים שהוציאו מתחת ידם חיבורים מקיפים על האמנות הישראלית, כגון: אמנון ברזל, מרדכי עומר, גילה בלס, גדעון עפרת, יהודית לוישה ואפילו בנימין תמוז – לא הסכילו ההוגים שבאופן טבעי מופקדים על מחקר האמנות הישראלית, קרי: החוגים לתולדות האמנות באוניברסיטאות, לטפח את המחקר האקדמי בשטח זה. עד היום אסור, ממש כך, לכתוב דוקטורט על אמן ישראלי או זרם באמנות הישראלית. כל אלה שכתבו מחקרים באמנות הישראלית, כולם כאחד התמחו באמנות הכללית, ואף לא אחד מהם לא כתב חיבור אקדמי לשם קבלת תואר על אמן או אסכולת אמנות מקומיים.

בחוגים לספרות באוניברסיטאות, לא רק מעודדים כתיבה על סופרים ומשוררים ישראליים (חיים ומתים כאחד), אלא יש גם מחלקות לספרות עברית; הפרדה שעדיין לא נעשתה בחוגים לתולדות האמנות. לא מובן לי מדוע כותבים היום עבודות דוקטורט על ביאליק, הזה, אלתרמן, זך, הלך ואבידן, ואין עבודה אחת של סטודנט על נחום גוטמן, יוסף זריצקי, ועד לעידו בראל. מדוע? הרי יש מומחים לדבר שבהחלט יכולים להדריך עבודות כאלו ובוודאי ישנם סטודנטים מוכשרים דיים שיחקרו ויכתבו על נושאים אלה. לא פחות חשובה התייחסותה של האקדמיה לביקורת האמנות. אין היום קורס אחד באוניברסיטה שעוסק בביקורת ובהיסטוריה של הביקורת, וכאן מופנית האצבע לא רק לחוגים לתולדות האמנות, אלא גם לחוגים לפילוסופיה שעדיין לא השתחררו מכבלי האסתטיקה של שנות העשרים. המושגים השגורים בחוגים אלה הם ארכאיים ורחוקים מהעשייה האמנותית העכשווית. המושגים הרווחים שם הם "אמת באמנות", "היפה", "הגדרת האמנות" ועוד מושגים שהאמנות העכשווית ובוודאי הביקורת התנערה מהם.

על רקע הקמתן של יחידות לימודי יהדות כגון היסטוריה של המדעים, לימודי נשים, מדיאולוגיה, ובארצות הים גם לימודים אתניים, אין שום סיבה מדוע לא יוקם מסלול שעניינו ביקורת אמנות. במקום זאת, ועם כל הכבוד, נכתבים חיבורי־גמר על העת העתיקה, ימי הביניים, הרנסנס ומה לא. אינני חושב שקיימת זיקה ישירה בין מחקר אקדמי לביקורת, אך ללא ספק קיומו של מחקר יכול ליצור אווירה הרבה יותר רצינית ולהנפיק לא מעט מבקרים, כפי שקורה בשטח הספרות והשירה. אם לא תחול תפנית כזו למעלה, באוניברסיטאות, לטובתה של האמנות המקומית (החל מקורסים וכלה בעבודות גמר), תדרדר הביקורת ותשקע ויימשך המצב הנוכחי.

לסינג. הפניית עורף לניתוח ההיסטורי

אבל במצב זה "אשמים" גם העיתונים, שהם המקום הטבעי לפרסום ביקורות על האמנות הפלסטית. משום מה לא השתחררו עורכי העיתונים מהאידיאולוגיה הציונית שהתייחסה אל הספרות ובתוך כך אל השפה העברית, כאל מקדמי תרבות עיקריים. עיתוני הבוקר כמו עיתוני הערב, עדיין רואים בספרות ובשירה את מרכז הכובד של התרבות הישראלית, ואת האמנות הפלסטית הם השאירו מאחור. עיתון "הארץ" אף מקדיש לספרות מוסף מיוחד, אך לא לאמנות הפלסטית, וב"ידיעות אחרונות" בכלל מתעלמים מאמנות פלסטית ובמוסף לתרבות ולספרות אין אפילו טור בודד של ביקורת. וכך גם ב"מעריב". נותרו המקומונים שעדיין מפרסמים ביקורת, וגם זה במשורה. אולי בגלל זה המבקרים המעטים שבכל זאת כתבו ביקורת, פשוט לא החזיקו מעמד ונעלמו. אפשר לספור על יד אחת את מבקרי האמנות החשובים, כמו יואב בראל (בשנות השישים והשבעים), רן שחורי, רפי לביא – כולם אמנים שכתבו בין אם מתוך רצון להעלות את רמת האמנות, ובין אם להשלמת משכורתם. יורשיהם, כמו שרה ברייטברג והאדם ברוך המיוחד ביקורת באוצרות והנותרים חיים לוסקי, רותי דובין, קובי הראל ואחרים נלחמו בשיניים כדי להשיג טור לפרסום רשימותיהם.

חבל שהביקורת נתפסת כממזר. ביקורת היא כלי חשוב להפריית האמנות וליצירת הדישה בענייני אמנות, ואם אין לאמנות הד באמצעות הביקורת, כאילו אין אמנות. ■

אל תיתן לו יד חופשית מדי

שמשון אורד

לאחר שקראתי באחרונה את הביוגרפיה המקיפה שכתב ולטר איזקסון של הנרי קיסינג'ר, שאלתי ידיד אירופי המכיר מקרוב את מזכיר המדינה האמריקאי לשעבר האם קרא את הספר. לא, השיב הידיד, ואינני בטוח שאני רוצה לקרוא אותו. לדבריו, קרא מאמרי ביקורת על הספר שמהם עולה שהוא לא כל־כך מחמיא לקיסינג'ר. קיסינג'ר נערץ עליו, ולכן גילה רתיעה מהספר. הביוגרפיה של איזקסון היא אכן ביקורתית בחלקה, אבל במאזן הביקורת וההערכה, כשרונותיו המזהירים של קיסינג'ר נראים אמינים יותר על רקע מקצת הצללים וציון החולשות שלו.

הביוגרפיה של איזקסון אינה ביוגרפיה מטעם. קיסינג'ר לא קרא אותה לפני שהתפרסמה וכשקרא אותה, כנראה לא היה מאושר ממנה. כשהחל המחבר בעבודתו, פנה לקיסינג'ר, אך זה השיב שאין בכוחו למנוע את כתיבת הספר. כשהתרבה מספר המקורבים שרואיינו על־ידי איזקסון, הבין כנראה קיסינג'ר שהספר אמנם ייכתב ולכן מוטב שימסור את גירסתו שלו, שהושמעה בכ־24 ראיונות. קיסינג'ר גם איפשר למחבר לראות את מסמכיו הרשמיים ואת החומר הפרטי שברשותו וביקש מבני משפחתו, עוזריו לשעבר ואנשי ציבור, כולל נשיאים בדימוס לשתף־פעולה עם איזקסון וכן עזר למחבר לאתר ידידים מימים עברו.

איזקסון ניסה – והשכיל – לחבר ביוגרפיה ללא משפטים קדומים. הדבר הבסיסי ביותר שגילה אצל קיסינג'ר היא הרגישות העמוקה למהות הכוח, או העוצמה, וחוכמת השימוש בהם להבטחת האינטרסים של ארה"ב בעידן שלאחר הנסיגה מוייטנאם. את קיסינג'ר הוא מתאר כבעל כשרונות מזהירים ודחפים קונספירטיביים, קסם רב ולעתים מידמה – כשאת כל אלה גייס לשירות הריאל־פוליטיק ולתמרונים הדיפלומטיים החשאיים.

הנרי קיסינג'ר נולד בעיר פירת שבמדינת בוואריה ב־1925. אביו רצה שילמד בגימנסיה הגרמנית, אבל כשהגיע לגיל תיכון, מנעו הנאצים מהנער היהודי לממש את משאת לבו. גם האב, מורה לפי מקצועו, איבד את משרתו. בשנים שלאחר מכן, ביקש קיסינג'ר להמעיט את ההתייחסות למורשתו היהודית. כשדיבר על תקופת נעוריו – והוא העדיף שלא להרבות בכך – תיאר אותה כ"חיים של בן המעמד הבינוני הגרמני הטיפוסי". על משפחתו נהג לומר שהיתה מתבוללת, ואילו על יהודי עירו אמר שלא היו מסוגרים בעצמם. הוא גם התחמק מלהזכיר את הטראומה שנתקל בה עם עלות הנאצים לשלטון – את גילויי האנטישמיות הארסיים שנתקל בהם ושעשו אותו לזר ומוחרם בעיר שבה נולד. ב־1958, 20 שנה לאחר שהוריו נמלטו מגרמניה הנאצית, אמר לכתב עיתון מקומי: "חיי בפירת לא הותירו בי רשמים שהאריכו ימים". ב־1971, כשכיהן כבר כיועץ הנשיא לביטחון לאומי, אמר שלא היה מודע למתרחש בגרמניה באותם ימים.

ב־1975, שנתיים לאחר שסיים כשר חוץ, הוזמן קיסינג'ר עם הוריו לקבל בפירת אות הצטיינות. קיסינג'ר ביכר שלא להזכיר בדבריו את זוועות התקופה שאילצו את הוריו ואותו לברוח מהעיר. כשהוזמן לסייר בה ולבקר במגרש הכדורגל, משחק שאותו חיבב בנעוריו, וכן בבית המדרש שבו סבו לימד תורה, הוא סירב. לפחות 13 מבני משפחתו הקרובים הושמדו על־ידי הנאצים. אחת הסיבות שבה רבים מהם מתו בשואה, ציין פעם קיסינג'ר, היתה שבתמימותם האמינו שהם אזרחים נאמנים לגרמניה. רק לעתים רחוקות דיבר קיסינג'ר על השואה, אבל באחד הביקורים שלו בבון, כיועץ לביטחון לאומי, הודיע דובר גרמני שקיסינג'ר עומד לבקר את "קרוביו" בגרמניה. "מה, לכל הרוחות הם חושבים? קרובי הרי הפכו לסבון", התפרץ בתגובה.

בביוגרפיה של קיסינג'ר מאת ולטר איזקסון מתוארים יחסיו עם הנשיא ניקסון כיחסי תלות שהלכה וגברה. למרות ההערכה ההדדית ששררה בין השניים, בכל רגע עלול היה הנשיא לאבד את שיקול דעתו ולהדיח את מזכיר המדינה שלו. שניהם חיו בצל החשש הזה

ואולם, למרות כל נסיונותיו להדחיק את העבר, הוא הותיר בו צלקות שהשפיעו על אישיותו. פריץ קריימר, אמריקאי ממוצא גרמני, שהיתה לו השפעה רבה על חינוכו של קיסינג'ר, העיד כי שנותיו בגרמניה הנאצית הביאו אותו לחתור להשכין חוק וסדר ולשאוף בכל מאודו להיות מקובל, אפילו כרוך הדבר במאמץ להתחבב על אנשים שנחשבו בעיניו כנחותים מבחינה אינטלקטואלית.

שנות הנעורים שלו, טוען איזקסון, טיפחו אצל קיסינג'ר את הנטיה שלא לבטוח באנשים. מבחינה זאת, טוען המחבר, היתה לקיסינג'ר ולניקסון תכונה דומה. ההיסטוריון ארתור שלזינגר, ידיד קרוב של קיסינג'ר, הבחין אצלו ב"תשוקת המהגר לזכות בהסכמה". נטייתו לגישה שמרנית יותר מקורה גם הוא בחינוכו האירופי ובהתנסות במשטר העריצות. כשמשפחת קיסינג'ר הגיעה לשכונת וושינגטון הייטס, היא הצטרפה לבית הכנסת האורתודוקסי, אבל הנרי הצעיר החל זמן קצר לאחר מכן להתרחק מזיקתו לדת היהודית. אימו הבחינה כבר בצעדיו הראשונים שהנרי בא בשבת לבית הכנסת בשל כיבוד אב ולא מיראת שמים.

כור ההיתוך הגדול של הנרי בחברה האמריקאית זומן לו כשגוייס לצבא. הוא הועבר ממקום אחד לשני. פעם התנדב להיכנס לקורס ללימוד רפואה ובלבד שלא יצטרך לחיל הרגלים. מי שגאל אותו מאלמוניותו בצבא היה אותו פריץ קריימר, שגילה אותו וסיפח אותו בחיל המודיעין. על תחושתו בשובו לגרמניה עם הצבא האמריקאי שש שנים לאחר שנטש אותה, גילה קיסינג'ר רק מעט. בראיון לעיתון אמריקאי שנים לאחר מכן אמר, שלא נראה לו נכון לנהוג בגרמנים כפי שהנאצים נהגו ביהודים. לפי כל העדויות, נזהר קיסינג'ר בתקופה ששירת בגרמניה מלהקניט או לפגוע בגרמנים.

היה זה שוב קריימר שהאיץ בקיסינג'ר, לאחר שהשתחרר מהצבא, ללכת לאוניברסיטה מעולה, ולא לאיזה קולג' קטן. קיסינג'ר פנה לכמה מכללות, אך העדיף את הארווארד. על ימיו באוניברסיטה היוקרתית סיפר חברו היהודי ללימודים, ארתור גילמן, שאף פעם לא דיבר על מוצאו היהודי. גילמן זכר גם שקיסינג'ר התנגד באותם ימים – 1948–1947 – להקמת מדינת ישראל. קיסינג'ר שוכנע אז, כנראה, בטיעונם של מתנגדי ישראל, שאמרו כי הקמתה תרחיק את הערבים ותסכן את האינטרסים האמריקאיים. גילמן התרשם שקיסינג'ר סבל בנעוריו פחות אנטישמיות (בגרמניה) משסבל הוא בניו־ג'רסי. נישואיו בפברואר 1949 לאן פליישר, גם היא בת מהגרים יהודים מגרמניה, היו בניצוחו של רב אורתודוקסי, אבל זה נעשה יותר כדי לרצות את אביו ולא שינה את תהליך ההתרחקות מהיהדות, שהיה משותף הן להנרי והן לאשתו.

בהארווארד התגלו כשרונותיו המופלגים של קיסינג'ר. תחילה בלימודים, בעבודות שהגיש – ולאחר מכן כמדריך וכפרופסור. תוך שנים ספורות נוצר הקשר בין העילוי היהודי המהגר עם מוסדות הממסד האמריקאי המכובדים, כמו המועצה ליחסי חוץ בניו־יורק. בסמינרים ובקבוצות עבודה התגלו לא רק כישוריו האינטלקטואליים, אלא גם יכולתו המניפולטיבית, ועורמתו, הקסם המיוחד שלו ונחישותו להגיע למטרה שהציב. אלה שעמדו בדרכו למדו במהרה שהוא חסר מעצורים. הקירבה למשפחת רוקפלר – לנלסון הפוליטיקאי ולדייוויד הבנקאי – סייעה לקיסינג'ר לבנות לעצמו מעמד ולרכוש גיבוי של סטטוס ושל כסף.

הספרים שכתב על מטרניך, ועל מדיניות החוץ האמריקאית העלו אותו לכותרות. אבל בעיקר זכה למודעות ציבורית רחבה לאחר פירסום הספר על מדיניות הנשק הגרעיני. ידידיו אמנם טענו שהוא נעזר במחקרים של אחרים, אבל איש לא הצליח להכחיש את תרומתו בהעלאת הנושא לדיון ציבורי.

כשנבחר קנדי לנשיא, לא היה קיסינג'ר בחוג המקורבים לו. לא פעם ביקש את עזרתו של שלזינגר, שהתמנה כאחד מעוזריו של הנשיא הצעיר, לארגן לו פגישות עימו. הנשיא העדיף שכל רעיון חדש שקיסינג'ר מבקש להציג, יובא תחילה לידיעת מקג'ורג' באנדי, היועץ לביטחון לאומי.

ההפתעה הגדולה של קיסינג'ר באה כאשר ניקסון, שנבחר ב־1968, ביקש ממנו לשמש לו כיועץ לביטחון לאומי. קיסינג'ר תיעב את ניקסון וליגלג לפני המינוי על שטחיותו ועל אי־הבנתו המסובכת בענייני מדיניות חוץ. ובכל זאת, העדיף אותו ניקסון על פני מועמדים אחרים. קיסינג'ר וניקסון היו זקוקים איש לרעהו ובמרוצת השנים שררה ביניהם גם הערכה הדדית. תלותו של ניקסון בקיסינג'ר הלכה וגברה, אבל באותה מידה התחזקה גם תלותו של קיסינג'ר בנשיא. בכל רגע עלול היה הנשיא לאבד את שיקול דעתו ולהדיחו ושניהם חיו בצילו של החשש הזה.

ניקסון היה מודאג מהניגודים באופיו של קיסינג'ר – מאי־הביטחון והפראנויה מצד אחד, ומהאגו והמגלומניה, מצד שני. בכל שתלותו של ניקסון בקיסינג'ר גברה, כן התריפה אצל הנשיא מרירותו וזעמו עליו. קיסינג'ר למד להכיר את ניקסון על כל הסתירות שבאישיותו. בדידותו של ניקסון נראתה לקיסינג'ר כאחת התכונות המרכזיות ביותר באישיותו. הוא שיבח בפומבי את נחישותו של ניקסון ובלע בשקט התבטאויות אנטישמיות של הנשיא. מדוע לא הגבת, שאל פעם וינסטון לורד, אחד מעוזריו של קיסינג'ר? על עניינים חשובים באמת אני מוכן להתמודד איתו, השיב קיסינג'ר, אבל לא על יחסו ליהודים ולכושים. זאת איננה דאגתי.

הספר מנתח לעומק את האירועים המרכזיים בארה"ב בתקופת כהונתו של קיסינג'ר בבית הלבן ובמחלקת המדינה – מינואר 1969 ועד ינואר 1977, כשהנשיא קארטר החל את כהונתו. היתה זו התקופה הגדולה המזהירה בחייו של קיסינג'ר, תקופת ההישגים ופריצת הדרך לסין, סיום המעורבות הצבאית בוייטנאם והבנות על צימצום החימוש הגרעיני עם ברית־המועצות וההסדרים שאחרי מלחמת יום הכיפורים. אבל לצד ההישגים וההסכמים, בלטו בתקופה זו גם הצלילים הצורמים והאינטריגות, אי־הביטחון והאמביציה שלא ידעה רגיעה. את פריצת־הדרך לסין הגה ניקסון, אבל המהנדס שבנה את הקונסטרוקציות הדיפלומטיות היה קיסינג'ר. שניהם היו מעוניינים ששר החוץ רוג'רס לא יהיה בסוד העניין, ואכן הצליחו. הפראנויה של שניהם עברה כל גבול.

בנתחו מה שנראה לפעמים כ"אמביוולנטיות" ביחסו של קיסינג'ר לישראל, כותב איזקסון ש"בעמקי לבו היתה לקיסינג'ר מחוייבות אמוציונלית לקיומה של ישראל, מחוייבות שהביאה אותו להיות אחד ממגיניה המסורים ביותר כשלביטחונה נשקפה סכנה". בשלהי נשיאותו, כשחש כאילו קיסינג'ר בגד בו, הורה פתאום ניקסון על הפסקת הסיוע הצבאי לישראל, כדי להעניש את ישראל על מעשיו של שר החוץ היהודי שלו. קיסינג'ר דאג שההוראה זו לא תצא לפועל. כעבור ארבעה ימים שימש כבר ג'ראלד פורד כנשיא – וההוראה בוטלה. כאשר הזמין סגן הנשיא פורד לבית הלבן וניקסון מסר לו על החלטתו להתפטר מהנשיאות, היה לו גם משהו לומר על קיסינג'ר. עצתו לפורד היתה שישאירו בתפקידו, אבל הוסיף: "הנרי הוא גאון, אך אינך חייב לקבל כל מה שהוא ממליץ. הוא יכול לסייע לך, והוא יהיה נאמן מאוד, אבל אל תיתן לו יד חופשית מדי". ■

קיסינג'ר וניקסון. פראנויות משותפות. צילום: יו.פי

קיסינג'ר שיבח בפומבי את נחישותו של ניקסון ובלע בשקט התבטאויות אנטישמיות של הנשיא. מדוע לא הגבת, שאל פעם אחד מעוזריו? על עניינים חשובים באמת אני מוכן להתמודד איתו, השיב קיסינג'ר, אבל לא על יחסו ליהודים ולכושים. זאת איננה דאגתי

לגנוח בגשם

נראה כי בהוליווד, לפחות לפי שעה, אזלו הרעיונות. מהדורות־חדשות, סרטי־המשך וז'אנרים מוכנים היו תמיד "הלחם והחמאה" של עיר־הנצנוצים, אבל הבשר בתוך הכריך היה סרטים כגון "שתיקת הכבשים", "פלאטון" ו"השור הזועם". בשנה שעברה, בכריך לא היה מילוי הגון

"אקונומיסט". מיוחד ל"דבר"

שנה זו מציינת 100 שנים להולדת הקולנוע. הוליווד חוגגת זאת בחזרה אל ילדות שנייה. כמעט כל סרטי הזרם־המרכזי שלה בעונת החגים האחרונה מכוונים אל קהלים בעלי גיל מנטלי של לא יותר מעשר. זה ניגוד עצום לגבי השנה שעברה, כשהבחירה היתה בין "משקלים־כבדים" כ"רשימת שינדלר", "עידן התמימות" ו"פילדלפיה" – שלושתם סרטים בעלי אינטליגנציה ודמיון שתעשיית הקולנוע רשאית להתגאות בהם.

עם פותחי המאה החדשה נמנים ארנולד שוורצנגר כגבר הרה ללדת ב"ג'וניור", לורד אטנבורו המשוכנע כי הוא סנטה קלאוס ב"נס ברחוב 34" ורוברט דה נירו גרוטסקי העוקר את ליבה של הלנה בונהם קארטר, בסרט שיש לו החוצפה לקרוא לעצמו "פרנקנשטיין של מרי שלי".

ניכר היה במשך 1994 כי בהוליווד, לפחות לפי שעה, אזלו הרעיונות. מהדורות־חדשות, סרטי־המשך וז'אנרים מוכנים היו תמיד "הלחם־והחמאה" של עיר־הנצנוצים, אבל הבשר בתוך הכריך היה סרטים כגון "שתיקת הכבשים", "פלאטון" ו"השור הזועם". בשנה שעברה, בכריך לא היה מילוי הגון.

סרטי־המשך? מייק מאיירס ודנה קארווי "נסחפו" פעם מיותרת ב"עולמו של ויין 2", וקפטן קירק וצוותו, שכבר ביקרו בעבר ב"ארץ העלומה" (אשר ממחוזותיה שום נוסע אינו אמור לחזור) ב"מסע הכוכבים 6", התנודדו על סיפון ה"אנטרפרייז" פעם אחת אחרונה כדי לפגוש את ממשיכיהם ב"מסע הכוכבים – הדור הבא". [illegible] אבל אל תניחו כי היתה זו הפעם האחרונה. זכרונות מבשרי־רע מן הסרט־המוקדם ל"בוץ' קאסידי והנער סאנדאנס" עלולים עוד להוליד את "קפטן קירק – השנים הראשונות".

מהדורות־חדשות? באמריקה, עונת החגים היתה מוצפת בהם. איש לא התייחס בחיוב לניסיון להחנות קהלים משפחתיים ב"נס ברחוב 34", מהדורת מארשמלו מחודשת של סרט משנת 1947. במשרד הכרטיסים, הכשלון של "פוקס" הכניס רק 13 מיליון דולר בארבעה שבועות. (השוו זאת ל"סנטה קלאוס" של דיסני, שהכניס 98 מיליון דולר בחמישה שבועות).

בהתקרב 1994 אל 1995 נפתחה עוד מהדורה־מחודשת רבת תקציב – גירסה שלישית של "נשים קטנות" מאת לואיזה מיי אלקוט, עם וינונה ריידר כג'ו וסוזאן סאראנדון כמארמי (האם). ושוב לא עלה בידי הוליווד למצוא גרמני לתפקיד המפתח של פרידריך באהר. ב־1933 בחרו בהונגרי, פול לוקאס; ב־1949 באיטלקי, רוסאנו בראצי; היום תורו של אירי, גבריאל בירן.

"חשיפה" איננו למעשה מהדורה־מחודשת. אבל מייקל דגלאס מ"חיזור גורלי", בשיתוף עם דמי מור מ"הצעה מגונה", הופך הקערה זו של ההטרדה־המינית למעין משחק חוזר של השניים. ו"פורסט גאמפ" המהולל־מאוד? הצליבו את "זליג" עם "להיות שם" ותקבלו את הנוסחה.

ומוצרי־לוואי מן הטלוויזיה? למכביר. התחילו בנתיב "משפחת אדמס", המשיכו עם ה"הילבילים מבוורלי" – ויצאו שוב לפני שנפסקו ה"צפצופים". אחרים הצליחו יותר. הן "מאווריק" והן ה"פלינסטונס" גרפו יותר מ־100 מיליון דולר כל אחד במשרד הכרטיסים. ו"מאווריק" היה כלל לא רע – עם ג'יימס גארנר (מאווריק של הטלוויזיה) עכשיו בתפקיד אביו של מל גיבסון (המשחק את תפקיד הגיבור בקולנוע) וג'ודי פוסטר שלקחה חופשה מדרמה לטובת קומדיה. אבל כל אלה הם סרטים של עצלנים – הצלחות מוכחות המשחררות תסריטאים מן הצורך להמציא רעיונות חדשים.

ז'אנרים? אלה הן האופציות הבטוחות בסלון. מדע־בדיוני עומד במצב הכן מאז "מלחמות הכוכבים" ב־1977. בעונת חג־המולד בשנה החדשה של 1994־95 היו שלושה: "מסע הכוכבים – הדור הבא", "טיימקופ" (סרט מתח משטרתי ממוקם בעתיד) ו"סטארגייט", עם ג'יי דייווידסון מ"משחק הדמעות" כהרמאפרודיטה, שזכה תחילה לביקורות מבזות, אך למרבה ההפתעה הכניס יותר מ־66 מיליון דולר למפיק שלו, אם.ג'י.אם.

חזרו גם סרטי אימה. אחרי התחלה כושלת עם "זאב", שלא משך די מבקרי־קולנוע אל גורלו הזאבי של ג'ק ניקולסון, ואסון עם גירסת "פרנקנשטיין" של קנת ברנה, זכה להצלחה עם "ראיון עם הערפד", מוצץ הדם של ניל ג'ורדן, [illegible] קרוז העומד להצטרף השנה למועדון 100 מיליון הדולר במשרד הכרטיסים. ואולם, במקוריות ובהומור שכמעט אין הוא משתווה ל"משחק הדמעות" ול"מונה ליזה" של אותו במאי. גם למערבונים, שלא היו אהודים (פרט ליוצאים מן הכלל) מאז "שער גן־עדן", היה קאמבק. "טומבסטון", "מאווריק", "ילדות רעות" ו"גרונימו" הלכו כולם בשדה מוכר.

האם סרטים מעוררי־מחשבה, אם כן, כורכים הוצאה עתירה? מייצרים אותם, אבל צריך לחפש כדי למצוא אותם. "המפתה האחרון" של ג'ון דאהל הוא אחת ההדראמות המהנות ביותר על נושא שנעשו זה שנים – פילם נואר מרושע ולא־מוסרי שהוקרן בראשונה במשרד [illegible] לאוסקרים הבאים. "הטבח" [illegible] ו"אקזוטיקה" של אטום אגויאן הם סרטים מבודדים. בלתי תלויים עם יותר צחוקים, הפתעות והרגשות מ"ג'וניור", "פורסט גאמפ" או "סכנה ברורה ומיידית".

ואם ז'אנרים מן הסגנון הישן הזה לאישה, למה לא מחזות זמר? לא היה מחזמר מוצלח עם מנגינות חדשות מאז "שיגעון המוסיקה" (1977). אבל כל מי שראה את תגובת הקהל ל"זהו בידור 3", מיקבץ מוסיקלי של אם.ג'י.אם עם מובאות מצחיקות, לא פעם, יותר מאלה שהוכנסו לכמה סרטים שלהם נועדו, יכול לאשר כי התיאבון לסוג זה של סרטים לא הושבע.

רק מעטים ממחזותיו המוסיקליים של אנדרו לויד וובר הוסרטו עד כה. "אוויטה", "פנטום האופרה", ו"שדרות סנסט" ממתינים כולם לסטנלי דונן או להיזמבב כינלי של שנות ה־90 (מומחי הסרטים המוסיקליים של אם.ג'י.אם בשנות ה־50). כך גם "מיס סייגון", ו"עלובי החיים". המוסר: תנו לנו מחזות מוסיקליים הכתובים לבמה ואולפן אמיץ דיו לתמוך בהם. מבוקשים: "שבע כלות לשבעה אחים", "אמריקאי בפאריס" ו"שיר אשיר בגשם". ■

"פורסט גאמפ"

"שיר אשיר בגשם"

"רשימת שינדלר"

"ראיון עם הערפד"

"מאווריק"

"השור הזועם"

"סכנה ברורה ומיידית"

"פילדלפיה"

דבר אחר

המערכת: דני קרמן, שלמה ניצן, יאיר גרבוז, אביב אלהסיד, תומר קרמן, אורי קרמן, תרזה איזנברג, אליהו שרייבר (חתולי) ואבנר כץ — אלא מה.

המוסף הסאטירי הנפוץ ביותר במדינה • גיליון מספר 571 • כ"ו בשבט תשנ"ה • 27 בינואר 1995 • מוקדש לממשלת ישראל שמשכילה לתפקד כממשלת אחדות לאומית למרות שהיא מתנגדת להקמתה של ממשלת אחדות

התופת, הזעם, הדמעות, הזוועה

כל יום, כל בוקר, אצלך בבית, עם:

הקפה, הקרואסון, הביצה, העיתון

סקר

עלייה חדה בפופולריות של הציבור בעיני הנשיא

מתרחבים הניסויים בבני אדם

לפני כשנה נערך ניסוי מעניין: חבר כנסת צעיר ונמרץ (השם שמור במערכת) החליט שיש לפרק את ההסתדרות ובאורח פלא הביא אותו הדבר לכסאו של מזכ"ל ההסתדרות.

כעת מנסים לברר האם הנוסחה הזאת תקפה גם לגבי הממשלה, ואם כן, מה נעשה עם כל כך הרבה ראשי ממשלה.

פעמיים חבל

חבל שלא צודק רבי נחמן מברסלב האומר:

"כל העולם כולו גשר צר מאד"

כי אם זה היה נכון, אפשר היה לעשות בדיקות בטחוניות קפדניות בכניסה לגשר ובכך לפתור את הבעיות.

וחבל שהוא לא צודק גם בזה שהוא אומר:

"העיקר לא לפחד כלל ואסור להתייאש"

כי יש מקרים רבים בהם רצוי לפחד ויש מקרים נוספים בהם כדאי להתייאש גם.

קונצנזוס

מה שיותר אדום יותר צהוב

אין ספק. לאחר כל פיגוע, העם רוצה לראות זוועה. קשה לו להתאבל ולהזדהות עם המשפחות השכולות בלי שנראה במו עיניו גוויות וחלקי גוויות ובלי שנקרא משפטים כמו "הרגע הקשה ביותר בחייה" של אמא שנשארו מיותמים.

הפטריוט הקטן אומר לעצמו: נכון, קראתי שהיה נהרג, אבל איך אני יכול להשתתף בסבל המשפחה אם אני לא רואה בעיני הבשר שלי את אמא שלו בוכה על הקבר, אני לא רוצה להיות הפראייר שמאמין לכל. אני רוצה לראות.

מלכתחילה ואחר כך איננה המצאה חדשה. גם בעבר, כך לפחות מספרים ספרי ההיסטוריה, נהרגו בני אדם בצורות מזרות, אבל עד המצאת הטלוויזיה, המצלמה ומכונות הדפוס המשוכללות, לא ידעו בני אדם צער אמיתי מהו, ובוודאי שלא ידעו אחדות לאומית שבאה מתוך שכול בארבעה צבעי פרוצס ומנוסח חדש על ידי אמני קופירייטינג ומשוררים מן המעלה הראשונה, שיודעים לנסח את תחושותיהם של הקוראים ולחפור אותם לידיעה ראשית.

אם אדם קורא כותרת ראשית: 19 חיילים נהרגו בפיגוע התאבדות, הוא אומר לעצמו: ארקין, אלה העובדות היבשות, אבל מה אני מרגיש?!

ולפעמים חולפות שעות ארוכות עד אשר הקורא מתרגם לעצמו את העובדות היבשות ומתחיל לכאוב, לזעום ולהזדעזע. לכן יש חשיבות רבה לכותרות כגון: הזעם, הכאב והדמעות, שעל פיה יודע האזרח הקטן לא רק מה קרה, אלא גם מה הוא מרגיש. נחסך זמן רב לקורא והוא יכול מיד לעבור לעמודי הצילומים ולהרגיש כאילו הוא עצמו הצטופף במקום האסון עם אלפי הסקרנים. ויפה שעה אחת קודם.

העורך

"אם סיעת העבודה לא תפעל ביחד ובהרמוניה, היא לא תצליח לפרק את הממשלה"

פרופ' שיטרית, אלי דיין, קהלני ואחרים בראיון אישי:

ערוץ הספורט מודיע:

בגלל המצב לא ישודר הערב משחק הנצחון של נבחרת ישראל על נבחרת צרפת ובמקומו ישודר ההפסד של הנבחרת לקרואטיה

קונצנזוס

המנהיג הולך בראש

חבורת של אנשים הלכה לטיול ולפניהם רץ כלב.

כל מי שראה את המראה אמר: ראו! הנה כלב הולך ומוביל אחריו חבורה של בני אדם, אין זאת כי הכלב הוא מנהיג מלידה.

ממש באותו הרגע הגיעה החבורה לפרשת דרכים. עצר הכלב ועמד על מקומו (ויש לדייק כי אף ניצל את השהות לעשיית צרכים) וחיכה עד שתגיע החבורה ותחליט לאיזו מן הדרכים לפנות, ואז פרץ הכלב בריצה ומיהר להקדים את החבורה והלך לפניהם כמקודם.

זה מה שאמרו חכמים: "נשיא טוב חייב להקשיב לרחשי לב העם".

ויפה שעה אחת קודם.

העורך

אלף בית

א: מה ההבדל בין רבין לפרס?

ב: רבין מטפל בענייני המדינה כאילו זה עסק של אבא שלו, ופרס מטפל בענייני הפלשתינים כאילו שזה עסק של אמא שלו.

אלף בית

א: תגיד, גם אתה חושב שרבין מנוול?

ב: למה אתה מדבר ככה?

א: כי בעיתון היה כתוב שרבין אמר שרבין מנוול.

ב: לא נכון. בעיתון היה כתוב שרבין אמר שרבין מנוול.

א: נו, אז הוא מנוול?

ב: כן.

א: מי?

ב: רבין.

אלף בית

א: תגיד, למה רבין עובד בשבת?

ב: מי שלא נשארו לו הרבה ימים בתור ראש ממשלה, חייב לנצל כל יום.

אלף בית לילדים

א: תגיד, למה קוראים למפלגת העבודה "מפלגת העבודה"?

ב: כי בקרוב מאוד כל השרים שלה יצטרכו לחפש עבודה.

לאחר ישיבה מתוחה, החליטה הממשלה לנקוט בצעדים דרסטיים ולאטום את ביתו של הנשיא

עם סגולה

רב מסר את אשתו לשכן כסגולה לממזרים

★

אברך מסר את אמא שלו לזוג בלי הורים כסגולה לשקט בבית

★

מקובל מסר את אבא שלו לזוג עם ילדים כסגולה לילדים שמוכנים למסור את אבא שלהם כסגולה

סיפור

לשבת

האגדה מספרת שאחרי מאה ועשרים, כשהגיע יצחק רבין לשמיים, לקחו את כל העבירות שעשה בחייו ושמו אותן על צד אחד של המאזניים, ולקחו את כל המצוות שעשה בחייו והניחו אותן בצד השני, והמשקל היה שווה. והקב"ה לא ידע מה לעשות איתו - אם לשלוח אותו לגיהנום או לגן־עדן. בסוף חיפשו חיפשו חיפשו ומצאו, שפעם אחת, נמנע יצחק רבין מלשחק טניס בשבת בפרהסיה בגלל שהיתה לו באותה שבת פגישה עם כלכלנים חשובים בביתו, ושלחו אותו לגן־עדן. שבת שלום.

ועדת החקירה שקמה בעקבות הפיגוע בצומת השרון, קבעה חד־משמעית:

עמודי העיתונים היו ערוכים היטב לפיגוע

קיצונים דתיים לקחו אחריות על הפיגוע

ראשי אגודת ישראל: הפיגוע קשור לחילול השבת של רבין

הרוג אחד ברעידת האדמה בקולומביה. אין אף יהודי בין ההרוגים

ברגע האחרון

ישראל תגנה את הטרור ביד קשה

צפויה רוטציה בראשות הממשלה: רבין ונתניהו יתחלפו כל מאה הרוגים

עורך "דבר אחר" קיבל סמיכות לרבנות

ביום א' עם היוודע דבר הפיגוע המחריד בצומת בית ליד, אמר עורך "דבר אחר" לחבריו: "זה בגלל שרבין חילל את השבת".

בתגובה נלקח העורך להסתכלות באגף הסגור במחלקה לחולי נפש. יומיים לאחר מכן כשהאדמור יוחנן סופר ורבנים אחרים קבעו כי יש קשר בין הפיגוע לבין חילול השבת של רבין, קיבל חופש לשעתיים שבהן קיבל סמיכות לרבנות ומונה לחבר במועצת גדולי התורה.

נס במשפט דרעי:

עד עוין, שאיבד את הזכרון, זכר שהוא צריך להגיד ההיפך ממה שהעיד במשטרה לפני שנתיים.

רבין חושש שאם הבחירות יוקדמו ויתקיימו לפני שהבנקים יצליחו לגבות את מס הבורסה החדש, לא תהיה לממשלה אפשרות לבטל את מס הבורסה החדש לפני הבחירות

קרא בעמוד 6:

ראיון עם מזל וברכה

שתי זונות מהקזינו שברובע אבא הלל: "בלילה הכל פה כל־כך וחסד ושקט ואז בבוקר בבת אחת מגיעים כל סוחרי היהלומים"...

דעת יחיד

רבין לא חילל שבת

בתגובה להאשמה כאילו חילל ראש הממשלה את השבת, אמר דובר כי מדובר בעניין פרטי. ואכן צודק גם צודק הדובר. הציבור סבור כי מס הבורסה הוא עניינו של האוצר, וכאן הטעות: מס הבורסה יכול אולי לעלות לאוצר בכמה אלפי שקלים לשנה, אבל לראש הממשלה הוא יכול לעלות במשרתו ולכן צודק הדובר שאמר כי "מדובר בעניין פרטי".

דעת יחיד

מכתב

הנשיא אינו יעיל

אני לא מבין את הנשיא ויצמן שהטריח את עצמו ואמר שגם צריך להפסיק את שיחות אוסלו וגם לכונן ממשלת אחדות – הוא היה יכול להגיד רק שצריך לכונן ממשלת אחדות ואז שיחות אוסלו היו נפסקות אוטומטית.

מלישכת הנשיא מודיעים, שמאז שמלישכת הנשיא הודיעו שלישכת הנשיא מוצפת במאות טלפונים, מוצפת לישכת הנשיא באלפי טלפונים.

עוד מכתב

איך נפטרים ממנו?

ביום שבו התרחש הפיגוע הנורא בצומת בית ליד, פתחתי את גלי צה"ל ושמעתי דיווחים ראשונים מן השטח, בהם אמר הכתב (גלי צה"ל מרווחים מהשטח) שכפי הנראה אין הרוגים בפיגוע. נשמתי לרווחה והעברתי לקול המוסיקה.

רק לאחר שעתיים צלצל הטלפון ומישהו סיפר לי את האמת, וכך העניק לי הכתב הזריז שעתיים של שלוות נפש, מצרך נדיר בימים אלה.

ושאלתי היא: איך נפטרים מהטלפון?

ב ר ג ע ה א ח ר ו ן:

האפיפיור ביקר בחשאי בקרוב בישראל

רבין וגן נשיא

ואמר לו שהוא לא כועס עליו

שחל לנשיאות!

אם אכן רוצה העם בנשיא שמביע את רחשי לב העם – על הנשיא ויצמן לפנות את מקומו ועל העם למנות מכשיר א.ק.ג. לנשיא ויפה שעה אחת קודם.

בבורסה

הימ"מ עלה ב־10.8%

לאחר שנודע שבמקום 12 מזלות יש 13 מזלות, עלה ערכו של המשפט "יותר מזל משכל" (ימ"מ) ב־10.8%.

היהדות בעקבות האסטרולוגיה

לאחר שהתברר כי האמונה בשנים־עשר מזלות בטעות יסודה והתגלה עוד מזל, התחילו רבנים ואנשי דת לחפש גם עוד אלוהים. הוחלט שאם אכן יימצא עוד אלוהים, הוא ייקרא "אלוהים", כי אלוקים כבר תפוס.

שורות דבר אחר

החל מהיום מקיים "דבר אחר" קו פתוח ובו יענה צוות מומחים בראשותו של חיים יעבץ לשאלות של קוראים בנושא: איך להתכונן ללוקש של ה־1 בפברואר

שואלת א.ר. מבנימינה:
כל חודש שבעלי מביא את הלוקש עצבני בוגרים בו והוא מכה אותי. אני כבר התרגלתי לעוצמת המכות, אבל כעת לקראת הלוקש של פברואר אני חוששת שבגלל מס הבריאות ומס הארגון הוא יפגע בבריאותי באופן מאורגן יותר. מה עלי לעשות?

דבר אחר משיב:
השטויות ד. היקרה מוצריקים. הלוקש של פברואר יביא איתו גל של אליטות ובעקבן יכה בך ביתר קשיחות ובצדק, כי הוא יהיה מתוסכל. למרות ההחמרה במצב אנו ממליצים לך להגיע כרגיל ולא לרדות למשטרה או לבית המשפט של האורגן. עליך לזכור כי ביום שבעלך יקבל את הלוקש, יקבלו גם השוטרים והשופטים לוקש דומה.

שואל הקורא י.ל. מרמת גן בתל־אביב:
השנה נופל ה־1 בפברואר בראש חודש אדר א. אני מזל דגים ואשתי השנה מעוברת. ושאלתי היא: האם לא עדיף שבמזלנו לדחות את קבלת הלוקש ל־1 במרץ.

דבר אחר משיב:
העברנו את שאלתך למפלגת העבודה והנה תשובתה:
ב־1 בפברואר כשתקבל את הלוקש, זכור כי יצחק רבין (מזל שור) ושמעון פרס (בתולה), חתמו חשנה חוזי שלום עם ערפאת (טלה) וחוסיין (אריה) ואנו תקווה כי בנובמבר 1996 (פרשת ויקרא) תלך מר גורדון (בעירה) לקלפי. וזכור עדיין את חשלום ולא את הלוקש. מס הבריאות, מס הבורסה, מחירי הדירות, תמורה וכו'.

"נמאס לי מההורים," כתב גב. טרם מותו.
"היא לא אוהבת אותי.
היא אוהבת אותו.
סליחה, אמא, נסי להתגבר. היא אוהבת אותו.
אני לא יכול יותר.
תיכף אבא העירה,
לשוטט ולקפוץ חיי.
היום אפשר להתאבד
בלי להתרוצץ יותר מדי.
או אל תשכחי להודות בשמי
לאם המלשינאית, שילדה את בנה,
שהבין ללבי ופוצץ אותי. אמא,
השלום הוא בלתי נמנע."

אלי שרייבר (תתעלי)

תמימותו של החכם – או לייבניץ והאופטימיזם

אלחנן יקירה

ההרהורים שהביאו בסופו של דבר לכתיבתה של רשימה זו עלו בי כשקראתי, תוך כדי עבודתי על תרגום ספרו של לייבניץ התיאודיציאה, בשני ספריו המעניינים של פרופ' אלי שביד, בין חורבן לישועה[1], ולהגיד כי ישר ה'[2]. הפילוסוף הגרמני גוטפריד וילהלם לייבניץ (1646 – 1716) היה זה שטבע את המונח "תיאודיציאה", שמשמעו הוא הצדקת האל, ושהפך למונח אוניברסאלי המציין את הסוגיה התיאולוגית־פילוסופית של הרע: כיצד ניתן ליישב את עובדת מציאותו של רע בעולם, עם האמונה שהעולם נברא על־ידי אל כל־יכול, יודע־כל וטוב בתכלית. ספרו הנזכר כאן של לייבניץ מהווה אולי את הדיון המקיף, המלא והמפורט ביותר בשאלות הרע, הצדקת האל ובשאלות קרובות כמו שאלת החופש האנושי, ובתור שכזה הוא אחת מיצירות המופת הפילוסופיות החשובות ביותר של כל הזמנים.

לייבניץ עצמו איננו מן הפילוסופים שנוהגים לכתוב עליהם במוספים הספרותיים של עיתונים יומיים. הוא, ללא ספק, מן הפילוסופים הפחות מוכרים מחוץ לאקדמיה. למען האמת, גם בין הפילוסופים המקצועיים, ואפילו בין אלה שלייבניץ הוא ספק חשוב של חומר הגלם המקצועי שלהם, יש כאלה שאינם מתייחסים ברצינות רבה לכל מה שכתב ועשה. יש היבטים אחדים של פעלו שזוכים ליחס סלחני או משועשע, לעיתים מבטל או מזלזל וגם שלילה גמורה ניתן למצוא פה ושם. דוגמה אחת, אולי המפורסמת והבוטה ביותר, מצויה בספרו של הפילוסוף הידוע ברטראנד ראסל[4]. ספר זה הוא אמנם אחד מן הספרים החשובים ביותר על לייבניץ, אבל מחברו לא היסס להטיל דופי ביושרו האינטלקטואלי והאישי של לייבניץ. הוא מתאר אותו כמי שפיו וליבו אינם שווים, כאופורטוניסט וכקריירסיסט, ששמר לעצמו את רעיונותיו החדשניים והקשים, בעוד שבמכתביו ובעיקר בדברים שיצאו לאור בחייו, פירסם רק מה שחשב למתאים לקהלו ולמה שיביא לו תועלת.

האמת היא שיש הסבר, לפחות חלקי, להתנהגות זו של לייבניץ. בראש ובראשונה יש לדעת שהוא מעולם לא הסתגר במגדל שן; ואת השתתפותו בחיים הציבוריים ראה כקשורה באופן הכרחי וקרוב לעיסוקיו האינטלקטואליים. חלק מחייו הציבוריים הוקדשו להשתתפות בוויכוחים ציבוריים ופרטיים, ובמחלוקות ממחלוקות שונות, שסערו באירופה של שלהי המאה הי"ז וראשית המאה הי"ח. חשוב לדעת עוד, שלייבניץ ביקש כמעט תמיד להגיע בוויכוחים ובמחלוקות אלה להסכמה ולפיוס, הן במישור האינטלקטואלי והן, בעיקר, במישור החברתי והפוליטי. ההכרה שהבנה מעמיקה יותר של לייבניץ הפולמוסן – הן מבחינת האופנים השונים שבהם נטל חלק במחלוקות, הן מבחינת אסטרטגיות השיכנוע והטיעון שבהן נקט, הן מבחינת ההתייחסות המפורשת שלו לשאלת טיבן של מחלוקות והדרכים לנצח בהן – עשויה לתרום גם לתיאוריה מודרנית של המחלוקת, עומדת בבסיס עבודתה של קבוצת חוקרים מארצות שונות, שנאספו השנה במכון ללימודים מתקדמים של האוניברסיטה העברית בירושלים, כדי לחקור את המחלוקות השונות שלייבניץ נטל בהן חלק. התיאודיציאה, אגב, היא פריה של אחת מן המחלוקות האלה.

ספריו הנזכרים לעיל של אלי שביד מהווים הוכחה נוספת לעניין שהקורא העברי עשוי למצוא בספר כמו התיאודיציאה. שניהם עוסקים, כל אחד בדרכו, בשאלת הרע. הספר האחד דן בתגובותיה של היהדות החרדית לרע המוחלט, היינו לשואה ולחורבנה של היהדות באירופה. הספר האחר, להגיד כי ישר ה', מוקדש לעיון בדרכי התמודדותה של המחשבה הדתית היהודית, בתקופה שבין המקרא ועד ראשית העת החדשה, עם השאלה של התיאודיציאה. שני הספרים האלה ראויים לדיון מעמיק העומד בפני עצמו וניתן לומר עליהם דברים רבים. כאן ברצוני רק להעיר על מה שבעיני הוא חיסרון עקרוני המשותף לשניהם, חיסרון שהבאת ספרו של לייבניץ לפני הקורא העברי עשויה אולי לכפר עליו במידת מה. שכן, שני הספרים מתרכזים באופן בלעדי בהקשרים היהודיים של הדיון בשאלת הצדקת האל ומתעלמים מהשלכותיה היותר כלליות. דבר זה נכון בעיקר ביחס לספר השני. למרות שהוא פותח באיוב ומסיים בשפינוזה, כלומר בשני שמות שיש להם בהקשר זה משמעות אוניברסאלית; ולמרות שכמה מן העקרונות התיאולוגיים של הפילוסופים היהודיים הנידונים כאן, ובעיקר יסודות תורות האלוהות ותוארי האל, גם הם בעלי משמעות כללית, הרי שהספר מתרכז בעצם בהקשרים היהודיים שבהם עולה שאלת צידוק האל, והשאלה עצמה מופיעה כשאלה ספציפית־יהודית. אמנם, יש טעמים רבים שבהם ניתן להצדיק לכאורה הסתגרות זו; אבל בסופו של דבר התעלמות מן הדרכים שבהן עלתה שאלת הרע והצדקת האל לפני הוגים לא יהודים היא חיסרון. שכן יש לשאלה זו היבטים אוניברסאליים, וכמו ביחס לנושאים אחרים, היכולת לחשוב באופן אוניברסאלי איננה בגידה בייחוד היהודי, אלא ערובה מפני שטחיות ופרובינציאליות אינטלקטואלית.

אגב, נסיבות כתיבתו של התיאודיציאה יש בהן כדי ללמד עד כמה הניסיון היהודי הקיבוצי ברע איננו בהכרח בעל ייחוד מוחלט. במוקדו של הספר עומד ויכוח עם הפילוסוף הצרפתי פייר בייל שהעלה בכתביו השונים, ובעיקר במילון ההיסטורי־ביקורתי (1696), המפורסם ורב ההשפעה שבספריו, ספקות קשים לגבי יכולתה של התבונה להבין את העיקרים הדתיים ולהצדיקם. בין השאר חשב שאין לפילוסופים או לתיאולוגים תשובה מספקת לשאלת הרע. בייל מעלה בתוקף מיוחד את שאלת שרירותיותו של הרע אחרי מותו של אחיו, ז'קוב, שנכלא בכלא הצרפתי על לא עוול בכפו אחרי שהוא, פייר, פירסם מאמר שהיה לצנינים בעיני אנשיו של לואי ה־14, מלכה בעת ההיא של צרפת. העימות שבא לידי ביטוי בפרשה זו לא היה, כמובן, עימות פרטי בין פייר בייל לבין מלך השמש. בייל היה מבוגריה החשובים של קהילת ההוגנוטים, הפרוטסטנטים הצרפתים, שחיו בצרפת בחירות יחסית עד שלואי ה־14 החליט לאחד את ממלכתו תחת כנסיה אחת. הוא נקט במדיניות של רדיפות ושל דיכוי שמזכירות, הן בעיקרן והן בתגובות של קורבנותיהן, את רדיפות היהודים. בעקבות צעדים אלה גלו רבבות צרפתים ממולדתם ויצרו פזורה הוגנוטית בכמה ארצות פרוטסטנטיות. בסופו של דבר אף ביטל המלך, ב־1685, את ה"אדיקט של נאנט" שעל־פיו ניתן לקהילות הפרוטסטנטיות להתקיים, תחת תנאים מסויימים, בצרפת הקתולית.

השאלות שהעלה בייל עמדו, בשלהי המאה הי"ז וראשית המאה הי"ח, במוקדם של ויכוחים ודיונים רבים, לעיתים סוערים. דיונים אלה היו ביטוי אחד של מה שניתן לתאר כמשבר הדת לנוכח התעצמותו ההדרגתית של תהליך החילון. זה, כידוע, הוא מן המאפיינים העיקריים של המודרניות ושל התרבות האירופאית מאז המאה הי"ח (לפחות) ועד היום. בין השאר עלו שאלות אלה בוויכוחים שניטשו בחצרות שליטיהן של ברלין (בירת פרוסיה שהפכה זה לא מכבר לממלכה) והאנובר. לייבניץ שהה הרבה במקומות אלה (האנובר היתה מקום מושבו הרשמי), ונטל חלק פעיל בוויכוחים שהתקיימו שם. בהיותו מעין "פילוסוף חצר", הפך עד מהרה לדמות מרכזית מאוד בעיניהם של המשתתפים: אצילים, אנשי־כנסיה, מלומדים ואנשי מדע וסתם אורחים מזדמנים. מי שיזם אירועים אינטלקטואליים־חברתיים אלה ופירנס אותם, היו לעיתים קרובות דווקא נשותיהם של השליטים, ובעיקר המלכה הפרוסית סופיה־שרלוטה ואמה הנסיכה סופיה מהאנובר. עם סופיה־שרלוטה קשר לייבניץ קשרים מיוחדים גם משום שהכיר אותה מאז ילדותה, אבל במיוחד בשל העניין הרב שגילתה בשאלות פילוסופיות ותיאולוגיות (וגם פוליטיות). בכלל, סופיה־שרלוט (וכמוה גם אמה) היתה שייכת לאותו סוג של בנות אצולה, שקיבלו, בניגוד לנשים אחרות בזמנן, חינוך מעולה; אך שלא כגברים – וכמו נשים אחרות – לא יכלו לתת ביטוי ממשי לכשרונותיהן. רבות מהן בנו לעצמן חצר אינטלקטואלית ותרבותית שאיפשרה להן לממש במידת מה את התעניינותן בדברים שברוח. ללייבניץ (וגם לפילוסופים אחרים בני התקופה) היו קשרים עם כמה מן הנסיכות האלה. אצלן מצא אוזן קשבת, ובעיקר הבנה, אהדה ורגישות (שלא נעדרו, יש אומרים, נימות אהבה) שלא יכול היה למצוא בין הגברים. סופיה־שרלוטה מתה בתוקף בעודה צעירה לימים (הדברים שכתב לייבניץ בעקבות מותה הם מן הנוגעים ללב שיצאו תחת ידו); את התיאודיציאה[3] כתב כמילוי הבטחה שהבטיח לה בטרם מותה. אבל התיאודיציאה היא הרבה יותר מאשר בידור לגבירות משועממות.

★

דיברנו לעיל על ההסתייגות מלייבניץ. אכן, היו ללייבניץ, למצער ככל שניתן לנו לשפוט על כך היום, צדדים לא מלבבים אחדים. אבל בעיקרו של דבר נובעת הסתייגות זו מן ההבדל הקיים בין האופן שבו הוא ראה את מקומה של הפילוסופיה בתוך המכלול השלם של חייו, לבין האופן שפילוסופים מודרנים רואים זאת: שכן הדבר האחרון שאפשר לומר על לייבניץ הוא שהיה פילוסוף מקצועי. לפיכך גם אין פלא שאחדים מקוראיו המודרנים נוטים לחשוד דווקא באותם צדדים של האיש ושל פעלו, שהתיאודיציאה היא ביטויים המובהק ביותר. ספר זה הוא אחד מן הדברים המעטים שלייבניץ פירסם בחייו: הוא כתב אותו כדי לפרסמו ואף ביקש לתרגמו לשפות נוספות. אין גם ספק בכך, שהספר הוא ספר פופולארי שאמור להיות שווה לכל נפש, ולמרות שמצויים בו כמה דיונים פילוסופיים קשים למדי, הרי שבאופן כללי אין הוא כולל את אותם דברים שהודות להם נחשב לייבניץ לפילוסוף, לוגיקן ומתמטיקאי גדול.

אף־על־פי־כן התיאודיציאה הוא דיון פילוסופי־תיאולוגי מקיף, מסובך ומעמיק, בשאלת מקורו של הרע וטיבו ובדבר אפשרותם של החופש והאחריות המוסרית. בעצם יש בו יותר: הספר הוא גם מעין סיכום של חיים פילוסופיים ופוליטיים שלמרות הגיוון הגדול בתחומי הפעילות שהקיפו, ולמרות ההשגות הידועות על יושרו ואמינותו של נושאם, נשלטו בסופו של דבר, ובאופן עקבי להפליא שבמעט מאמץ ניתן לגלות אותו, על־ידי כמה תכליות ברורות ומטרות מגובשות ומוגדרות. לייבניץ מכנה את העניין שמהווה לדבריו את המפתח להבנת חייו ושנתן להם את אחדותם הארכיטקטונית (כלומר את אחדותם מבחינת התכליות שכיוונו אותם) כ"טוב הכללי". העניין שלמענו פעל אם כן לייבניץ כל ימיו, ושאותו הוא מנסה להסביר ולהצדיק בתיאודיציאה באופן פילוסופי, איננה גאולה אישית – מיסטית, קונטמפלאטיבית או אתית – אלא משהו השייך לתחום הציבורי. לייבניץ אכן פעל כל ימיו למען מטרות פוליטיות־תיאולוגיות־תרבותיות מוגדרות וקבועות למדי. ניתן לתאר את פעילותו זאת כמאמץ לכונן את אירופה (האופק הוא בעצם רחב יותר) כקהילה פוליטית, דתית ותרבותית אחת, שתתבסס על עקרונות של צדק, סובלנות, נאורות וקידמה מדעית. הלא הם האידיאלים שהפילוסופיה של הנאורות (או ההשכלה) אימצה זמן קצר אחר־כך, אבל תוך ביקורת על "הרוח המיטאפיסית" ועל "הרוח השיטתית" שאיפיינו כל־כך את לייבניץ (ואת בני זמנו האחרים).

אולי כאן מקבלת הספקנות המקצועית לגבי לייבניץ ההוגה הדתי, הדיפלומט, המשפטן ואיש החצר גם משמעות פילוסופית מסויימת: לרבים מן הפילוסופים המקצועיים בני זמננו נראה ש"לא רציני" ואפילו "לא הגון" לפעול, למשל, כדיפלומט, בשירותם של שליטים ממוסדים ולעיתים ריאקציונרים למדי, כפי שהיו למצער חלק מאדוניו של לייבניץ. כדי להעריך אל נכון את השאלה שהפילוסופים על־פי לייבניץ מציבים לפנינו, כדאי גם לזכור, שכמעט כל ה"פרוייקטים" הדיפלומטיים והפוליטיים של לייבניץ, ובוודאי שכל תוכניותיו הגדולות, נכשלו. (אך צריך גם לומר, שכמו בהרבה דברים אחרים הקדים את בני זמננו באירופאיות שלו, ואפשר שרעיון איחוד אירופה שלו, או חלק ממנו, לובש היום, לנגד עינינו, בשר וגידים). אם נשלול את האפשרות שלייבניץ היה צבוע, דו־פרצופי או סתם קריירסט ואופורטוניסט, האם צריך להסיק מכאן שהיה "תמים" או "נאיבי"?

התשובה היא, ככל הנראה, לא, לייבניץ לא היה תמים. ראשו לא היה "בעננים" והוא היה איש מעשה יעיל למדי, ולעיתים אפילו ציני. כך, מכל מקום, העריכוהו הנסיכים והאצילים שהעסיקו אותו במשך עשרות שנים ושילמו לו ממון לא מבוטל (שאגב אף פעם לא הספיק לו) על שירותיו. הוא גם ידע לדאוג לענייניו הפרטיים בכשרון מסויים, ומכל מקום לא היה מאותם אנשי־רוח שאין להם עניין בדברים חומריים: בכסף ובכבוד. הנקודה המכריעה היא שלייבניץ ידע קרוב לוודאי שסיכויי ההצלחה של תוכניותיו הכלליות קטנים ושרבות מהן לא תתממשנה. גם אם הכרה זו לא גמלה בו אלא לאיטה, דומני שניתן להבחין בכתביו בהתפקחות הדרגתית והכרה רבה יותר ויותר שאין סיכוי של ממש שהדברים ייצאו אל הפועל, ובוודאי לא באופן המפליג שבו הציג אותם.

ישנה עובדה אחת מדהימה ביחס אליו, שכל מי שמצוי מעט בכתביו ובתולדות חייו איננו יכול שלא להתרשם ממנה, גם אם אנשים שונים מפרשים אותה באופנים שונים. לייבניץ, שהיה אחד היוצרים הפוריים ביותר בתולדות התרבות האנושית, פירסם מעט מאוד מכתביו בימי חייו. כמות הכתבים, מכל הסוגים, שהשאיר אחריו לא תיאמן. במשך יותר מתשעים שנה (עם הפסקות שנגרמו עקב מלחמות העולם) עוסקים צוותים אחדים של חוקרים על ההוצאה לאור המדעית של כתביו. עד היום יצאו כ־25 כרכים המסודרים ב־6 סדרות (כתבים מתימאטיים, מדעיים, תיאולוגיים, משפטיים, היסטוריים ופילוסופיים), והעוסקים במלאכה מעריכים שהיא תושלם תוך כמה עשרות שנים, והמתעניינים יוכלו אז לעיין להנאתם בכ־100 כרכים עבי כרס (הכרך הבא של הכתבים הפילוסופיים יכלול יותר מ־3000 עמודים בשלושה חלקים נפרדים בנוסף לכרך של מפתחות ו[illegible]) הכתובים לטינית, צרפתית, גרמנית ומעט (מאוד) אנגלית.

אבל מה שבאמת מדהים הוא לא רק הכמות (וכמובן האיכות), אלא העובדה שלייבניץ בחר שלא לפרסם כמעט דבר מכל זה. נכון, הוא היה זהיר וחשש לדרוך על יבלות פוליטיות, פילוסופיות ובעיקר תיאולוגיות. יש כאלה שיאמרו, שהיה פחדן ובמידת מה הצדק עימם, אם כי אסור לשכוח, שהיה תלוי תמיד במשלמי שכר שלא כולם נמנו עם צדיקי הדור או חכמיו. גם נכון שלייבניץ קיווה תמיד, ואפילו בימיו האחרונים, שעוד יספיק לכתוב את הספר הגדול המסכם של שיטת ההרמוניה הקבועה מראש שלו, שבו יוכיח באופן חמור את כל האמיתות שגילה. בזה ניתן בוודאי למצוא מידה לא מבוטלת של נאיביות. ואף־על־פי־כן, העובדה שכל כך הרבה נותר במגרות נובעת בעיקרה מטעמים שאינם ציניים ואינם נאיביים. לייבניץ ידע שהשעה עוד לא הגיעה ושהדור איננו ראוי. בלשון פחות מליצית, הוא ידע היטב שבדברים רבים הוא מקדים את זמנו בהרבה, ושאין כל סיכוי שבני זמנו יוכלו להבין אותו. והוא צדק. רק בשנים האחרונות אנו מבינים עד כמה צדק ואילו אוצרות טמן במגירותיו. אינני רוצה להלאות את הקורא היגע ממילא בעוד דוגמאות, והוא יצטרך איפוא לקבל את דיבורתי בעניין זה (או לבדוק בעצמו). מכל מקום לייבניץ מגלה לעיתים בכתביו תחושה עמוקה של אכזבה, חוסר אונים, לעיתים מרירות ועייפות או, בכללו של דבר, פיקחון רב.

למרות שידע שאין כמעט בין בני זמנו כאלה שיוכלו להבין את כל מה שהיה לו לומר, קיים עם זאת קשרים ענפים עם כל מי שהיה לו מעמד כלשהו, בתחום כלשהו, באירופה. למען האמת, מספר האנשים שעימם קיים קשרי מכתבים הוא מדהים – יותר מ־1200! הוא ידע להעריך אותם בדרך כלל, ואף־על־פי־כן הוא מתייחס לכולם לא רק בנימוס (המאה הי"ז שייכת עדיין לעידן הנימוס), אלא גם מתעניין בהם באמת (אם כי קשה לעיתים להבחין, גם למי שאמון על קריאה באגרותיו, את התנופה מהנימוס ואת שניהם מן העניין האמיתי). הוא חושב, שכל ניסיון אנושי הוא ביטוי של האלוהי ושכולם לגיטימיים ובעיקר, ראויים לשימור וללימוד. לפיכך הוא טורח לאסוף לספריות שהוא מופקד על בניינן והעשרתן, כל מה שהוא יכול לשים עליו את ידו, והוא מפציר תכופות בבני־שיחו לרכוש למענו ספר כזה או אחר. קשריו מגיעים עד סין הרחוקה, והוא מייחס חשיבות עצומה ללימוד הניסיון והתרבות הסיניים ומגייס לשם כך את המיסיונרים הישועים הנמצאים שם. הוא גם טורח, למשל, לרכוש תלמוד לספרייה שהקים בוולפנביטל, הוא קורא את מורה נבוכים של הרמב"ם ומעיר עליו הערות שונות, בדרך כלל אוהדות – וכך הוא נוהג לגבי כל יצירה תרבותית.

למרות שהיה אם כן אדם מפוקח למדי, המשיך לייבניץ לפעול ללא ליאות, עד ימיו האחרונים הקשים, שבהם חי בבדידות ובניתוק בהאנובר, למען אותו טוב כללי: ואי־אפשר שלא לשאול את השאלה, מדוע בעצם? מדוע להמשיך ולעמול למען המטרות האלה? הפילוסופיה של לייבניץ כוללת תשובה לשאלה הזאת; וזוהי תשובה מעניינת מפני שהיא מתיישבת עם פרשת חייו של מחברה ועשויה להיראות כהסבר לה, ובאותה מבססת תיאוריה פילוסופית מעשית (או מוסרית) כללית. העיקרון המוסרי היסודי של לייבניץ מוגדר לעיתים כעיקרון של האופטימיזם, או הטענה שהעולם הקיים הוא "הטוב שבעולמות האפשריים". אולי כדאי לברר את טיבו של עיקרון זה (הנראה לנו – האין זאת? – "לא רציני", "תמים", ו"נאיבי", אם לא גרוע מזה) דרך עימותו עם דבריו של הידוע (גם החריף והשנון) שבמבקריו, הלא הוא הפילוסוף הצרפתי וולטיר. באחדים מכתביו, אך בעיקר ברומן קאנדיד (שמו המלא הוא קאנדיד – או האופטימיזם), שם וולטיר את לייבניץ ואת הטוב שבעולמות האפשריים שלו, שבו הכול (גם הנורא באסונות) הוא לטובה, ללעג ולקלס. כידוע מסתיים קאנדיד באמירה המפורסמת לפיה מוטב לכולנו שנסתפק "בטיפוחה של פינת הגן הפרטית שלנו" (il faut cultiver notre jardin); מסקנתו של וולטיר היא, במילים אחרות, שמוטב לנו לכולנו שנעסוק בענייננו הפרטיים ושלא ננסה לתקן את עולמנו המחורבן. כך ניפטר לפחות מעונשם של מתקני העולם, שלא רק שאין להם שום סיכוי להצליח, אלא שאם לא יחוללו הם עצמם על ראשינו אסונות, וודאי ייראו כמו פנגלוס, בן דמותו הנלעג של לייבניץ המסכן.

מה בעצם טוען וולטיר נגד לייבניץ? אם נניח לצדדים המובנים מאליהם או הפשטניים (וולטיר עשה לעצמו חיים קלים ופנגלוס־לייבניץ שלו הוא פשוט טיפש) של הוויכוח ביניהם, מזה, ולשאלות התיאולוגיות ה"גדולות" מזה; כלומר, לשאלה אם ניתן לומר באופן רציני ש"העולם הוא טוב" ואם ניתן להציע כתב הגנה משכנע על אלוהים, עדיין עומדת כאן שאלה שיש בה עניין פילוסופי רב. דומה, שניתן לסכם או לתאר את עמדתו של לייבניץ – המעשית והתיאורטית כאחת – נגד ה־il faut cultiver notre jardin של וולטיר, באמצעות דבריו החכמים של רבי טרפון בפרקי אבות, לפיהם "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן־חורין להיבטל ממנה". ה"אופטימיזם" של לייבניץ איננו רק, ואולי אף לא בעיקר, ניסיון לומר, שהעולם הוא "טוב" למרות שיש בו סבל ורשע וחטא; הוא גם איננו טופיזם נאיבי או צבוע המבקש לשכנע שמכל עז ייצא מתוק ושבסופו של חשבון הכול – גם אסונות הטבע או רשעותם וטפשותם של בני־האדם – הוא לטובה בעולמנו זה. גם אם יש ל"אופטימיזם" זה היבטים תיאולוגיים מיטאפיסיים חשובים, הרי שניתן לעמוד על משמעותו האמיתית כשבוחנים אותו דווקא מן הפרספקטיבה של הפילוסופיה המעשית או של התיאוריה המוסרית; או אז מסתבר שהוא יסוד לתיאוריה האומרת שלמרות כל הרע, צריך לפעול למען "הטוב הכללי". גם אם "כולם משקרים" לא נובע מזה בהכרח תבוני, ואף לא בהכרח מוסרי, שגם אני צריך, או אפילו שמותר לי, לשקר.

אלא שהמטלה שלייבניץ מטיל עלינו, ושהטיל על עצמו, לפעול למען הטוב איננה בגדר של חובה מוחלטת ובלתי־מותנית, שמטיל האדם על עצמו כמחוקק תבוני חסר אינטרסים. כך חשב קאנט, שהמחוקק התבוני שלו חי, בדומה לאל של המסורת הדתית, בעולם אידיאלי של ערכים מוחלטים שבו השקר, למשל, אינו קיים לחלוטין. לייבניץ, לעומת זאת, חשב שנורמות הפעולה שלנו נובעות ממה שאנחנו הננו בפועל ובאופן טבעי, כלומר, גם מן האינטרסים שלנו וגם מחולשותינו ושאין לפיכך ניגוד בין האדם כיצור ממשי לבין מוסריותו. כך הוא ביחס לשקר, שאיננו מבטא רק חולשה אנושית, אלא גם, לעיתים, צורך. הנורמות המוסריות או המשפטיות שבהתאם להן אנו נדרשים לפעול אינן רק עניין של הסכמה (אין הן "קונוונציות") ואף לא רק חוק שהתבונה מחוקקת לעצמה, אלא הן מבטאות משהו השייך לטבע עצמו – לממשות הביולוגית, הפסיכולוגית, החברתית והפוליטית. ה"טוב" איננו תואר של פעולות אנושיות בלבד, אלא גם של היש. עם זאת הנורמה המוסרית איננה נמצאת באופן פשוט בדברים, אלא היא מתבססת על "הארמוניה" בין העקרונות העליונים של הצדק האלוהי, בין העולם הטבעי, ובין האירגון החברתי והמדיני, כלומר לא על זהות פשוטה בין התחומים האלה, אלא על דמיון מיבני ביניהם ובין העקרונות של קיומם.

לייבניץ חשב איפוא שמן ה"אופטימיזם" שלו נובעת תביעה פוזיטיבית לעשות מעשים: ה"טוב הכללי" איננו תואר של הממשות בתור מה שקיים ועומד מאז ומעולם, אלא הוא תכלית שצריך לממש על־ידי מאמץ מתמיד ומשותף. אבל מכאן מסתבר מיד שבין לייבניץ לוולטיר עומד דבר שהוא בעצם הרבה יותר מסובך ממה שנאמר לעיל. שכן וולטיר עצמו לא הסתפק לעיתים קרובות בעיבוד גנו הפרטי, תרתי משמע, ויצא להילחם למען עניינים שהיו בעיניו בעלי חשיבות כללית ושחרגו בהרבה מגבולות אחוזת Cirey היפה הרחוקה, שם מצא מקלט מהמולת העיר ומענייני המדינה. בעיקר הוא מתערב לטובתם של מי שהוא חושב לקרבנות עוולות השלטון, שרירות ליבו ועוצמתו להרע. כלי זינו העיקרי הוא עטו המושחז, ובאמצעותו הוא מגייס את דעת־הקהל, המתחילה להיות, ערב המהפכה הצרפתית, גורם בעל משקל בחיים הפוליטיים. המקרה המפורסם שבכולם ידוע כ"פרשת קאלא" (laffaire Calas), שבה נחלץ וולטיר להילחם במה שנראה לו עיוות משפט מחפיר, ובעקבותיו כתב, בין השאר, את המסה על הסובלנות. בפרשה זו, הנקראת כמו רומן בלשי, הואשמו ז'אן קאלא, סוחר פרוטסטנטי מן העיר טולוז, ובני משפחתו, ברצח אחד מבניהם על רקע דתי. למרות שלא היו הוכחות של ממש לאשמתם של בני המשפחה גאה בקרב הקתולים, תוך כדי המשפט, מסע שלם של שיסוי נגדם. הם עונו קשות, ובסופו של דבר הוצא האב להורג בטקס אכזרי, וצעדים שונים ננקטו גם נגד שאר בני המשפחה.

וולטיר מתגלה בפרשה זו, ובאחרות דומות לה, כאחד מאבותיו של ה"אינטלקטואל המגוייס". אבל – ואולי כאן מצוי עיקרו של הניגוד בינו לבין לייבניץ – הוא רואה את עיקר תפקידו בהגנה מפני השלטון, ולא בשיתוף־פעולה עימו למען "טוב כללי". לייבניץ לא היה ממבשרי המהפכות הפוליטיות של העת החדשה. כהוגה פוליטי הוא היה רחוק מכל רדיקאליות, ולמען האמת, אפילו אי־אפשר לומר שהתיאוריה הפוליטית שלו היא דמוקרטית. מן הבחינה הזו אין הוא הוגה מודרני; אבל מעניין לראות במה: בראש ובראשונה אין הוא שותף לפסימיזם שביסוד התיאוריה של הדמוקרטיה הליבראלית. הוא קרוב אליה בחשיבות שהוא מייחס, למשל, לזכויות האדם: הוא אף מנסח גירסה משלו לתורת החוק הטבעי לפיה זכויות האדם והעקרונות המשפטיים המבוססים עליהם מיוסדים בטבע הדברים, ואין הם תלויים לפיכך רק בחוק הקודי פוזיטיבי, כלומר זה הנוהג בפועל בחברה מסויימת בזמן נתון. אבל אין הוא שותף לדעה האומרת שהאירגון הפוליטי צריך לכלול בתוכו מנגנונים שימנעו, או למצער ימתנו, את פגיעתם הרעה, הצפויה תמיד, של בעלי העוצמה על סוגיה השונים. מנגנונים אלה צריכים לפעול באופן פחות או יותר אוטומאטי, והדבר שעליו צריכים להסתמך פחות מכול, הוא רצונם הטוב וכוונותיהם הטהורות של בני־האדם. הביטוי הידוע ביותר של השקפה זו הוא העיקרון הידוע של הפרדת הרשויות, ומעניין שאין אצל לייבניץ כל סימן לו (בעוד ששפינוזה, למשל, הבוגר מעט ממנו, כבר מתקרב מאוד לניסוח מפורש שלו. מי שניסח עיקרון זה בצורה מלאה היה, כידוע, מונטסקייה). לייבניץ חושב, שהערובה לקיומה של חברה נאורה, צודקת, סובלנית ומשגשגת הוא ששליטיה יהיו נאורים, משכילים וסובלנים, וגם – וזה חשוב מאוד – שיהיו לצידם יועצים יעילים וידענים, כמו לייבניץ עצמו.

האם ניתן איפוא לפטור את העניין ולומר, שלייבניץ הפילוסוף המדיני היה פשוט לא־מודרני ומיושן? במידה מסויימת וודאי שכך הוא; אף־על־פי־כן עקרון האופטימיזם שלו הוא בעל עניין רב גם מנקודת מבטה של תורת המוסר והתורה המדינית המודרניות. שכן, אם תופסים את העיקרון הזה כמו שלייבניץ תפס אותו, היינו כעיקרון הקובע, בין השאר, את מוסריותה של המדינאות, נובע ממנו שכל מעשה פוליטי צריך להיות ה"טוב ביותר שבאפשר". קודם כול נובעת מכאן חובתו של השלטון לשקול את כל האפשרויות ולחפש את הטובה ביותר שבאפשר; אבל אם אנו מניחים שאכן הובא הכול בחשבון ושאכן כל אפשרות אחרת תחולל רע גדול יותר, הרי שהאפשרות שנבחרה היא חובתנו המוסרית: מפני שהיא הטובה ביותר היא גם פשוט טובה. העיקרון של האופטימיזם קובע, שאם נבחרה דרך פעולה בעקבות שיקול־דעת מתאים, הרי שגם אם ייגרם בעטיה סבל, או אפילו עוול, וגם אם הסבל והעוול אינם לעולם טובים כלשעצמם, עלינו להתייחס לדרך פעולה זאת לא רק כ"רע במיעוטו" ולא רק כ"הכרח לא יגונה", אלא כטוב ממש. כלומר, עלינו להתייחס לבחירתנו על־פי הדגם שמציעה תורת הבריאה של לייבניץ שלפיה העולם שנברא הוא טוב ממש למרות כל הכאב, הסבל והעוול שהוא כולל, ואם אין עולם אפשרי טוב ממנו הרי שהאל לא היה יכול, מבחינה מוסרית, להימנע מלבורא אותו. יתירה מזאת, הוא היה חייב לעשות כך.

במבט שטחי עלולה השקפה זאת להיראות כהצדקה מראש של מעשי השלטון: אנו מצדיקים את פעולותיו על יסוד הנחה רווחת שהוא יודע מה טוב ושהוא שוקל את כל הנתונים; או שאין ברירה ושהמטרה מקדשת את האמצעים; או כי יש שיקולים חשובים יותר משיקולי מוסר, ושלעיתים מותר, לאור אילוצים מסויימים ולמען השגת תכליות טובות, להשעות איסורים מוסריים או לפעול בניגוד למה שמתחייב מן הערכים המוסריים שלנו. למעשה אין זה כך כלל ועיקר, ומבט חד יותר יגלה לנו כאן שוב את החכם הלייבניציאני ואת סיבת תמימותו האמיתית. העיקרון של האופטימיזם איננו עיקרון של חסינות השלטון מפני שיקולים מוסריים. אדרבה, זהו עיקרון של המוחלטות ושל העליונות הגמורה של המוסר. לא רק שאין הוא פוטר מאחריות מוסרית את השלטון (או את כל מי שפועל), אלא אדרבה, נובע ממנו שחובתנו, מה שמהווה תנאי הכרחי להיותנו מוסריים (או "טובים"), הוא שנבחר אך ורק ונעשה במה שנראה לנו, על־פי שיקול הגון ומפוכח כטוב ממש, היינו כמה שמשרת את ה"טוב הכללי". מי שמבקש להימנע, ולו במצב קשה, מהכרעה מוסרית, כלומר מן ההחלטה לגבי מה הטוב ביותר שבאפשר; מי שמבקש להשאיר את המלאכה לאחרים ולרחוץ בנקיון כפיו, הוא בלתי־מוסרי. לעולם ובשום מצב איננו פטורים מן הצורך לבחור בדרך הפעולה הטובה ביותר האפשרית. אין מנוס וכאן העיקר – מן ההכרח להכריע: בסופו של דבר, משמעותו העיקרית של האופטימיזם הלייבניציאני היא, איפוא, שהוא עיקרון של האוניברסאליות של האחריות.

גוטפריד וילהלם לייבניץ

הערות

1. אליעזר שביד, בין חורבן לישועה. תגובות של הגות חרדית לשואה בזמנה, ספריית "הילל בן חיים", הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל־אביב, תשנ"ד.

2. אליעזר שביד, להגיד כי ישר ה'. הצדקת אלוהים במחשבת ישראל מתקופת המקרא ועד שפינוזה, תג הוצאה לאור, בת־ים, תשנ"ד.

3. שמו המלא של הספר, שהופיע לראשונה ב־1704 – הוא מאמרי תיאודיציאה על טובו של האל, על חירות האדם ועל מקור הרע.

4. Bertrand Russell, A Critical Exposition of the Philosophy of Leibniz, 1902.

שלמה טנאי

פֶּרֶק וָאלֶנְבֶּרְג

במלאת 50 שנה להיעלמו ב־17.1.45

וּבְתִשְׁעָה לְחֹדֶשׁ יוּלִי שְׁנַת 1944,
הִיא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְמִלְחֶמֶת גּוֹג
הָטַל וָאלֶנְבֶּרְג
אֶל הָעִיר בּוּדַפֶּשְׁט, שֶׁעַל נְהַר דָּאנוּבָּה,
לְהַצִּיל שְׁאֵרִית הַיְּהוּדִים מִבֵּין שִׁנֵּי הַמִּפְלָצוֹת.
(כְּמוֹ שֶׁהֻטַּל דָּנִיֵּאל אֶל גּוֹב חַיּוֹת־הַטֶּרֶף).

וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד אֲדֹנָי,
וְזֶה הָיָה דְּבָרוֹ אֵלָיו: קוּם, בֶּן־אָדָם,
בְּתוֹךְ הַסַּכָּנָה וְהַצֵּל נַפְשׁוֹת בְּנֵי עַמִּי.
וַיֹּאמֶר וָאלֶנְבֶּרְג: מִי אֲנִי,
פָּקִיד אַלְמוֹנִי, גַּם אִם חֲסִין־דִּיפְּלוֹמָט,
כִּי בִּי בָּחַרְתָּ?
הֲלֹא רַק בְּשַׂר־וָדָם אֲנִי.
וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי: אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם,
כִּי בְּטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ מַצִּיל בַּגּוֹיִם:
וְאוֹתְךָ אֲנִי לְהַצִּילְךָ – לְמַעַן תַּצִּיל אֶת בָּנַי.

וְאֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ תְּדַבֵּר וְתַעֲשֶׂה:
עֲשֵׂה בְּתַחְבּוּלוֹת, זַיֵּף דַּרְכּוֹנִים,
הוֹצֵא תְּעוּדוֹת־חָסוּת לַאֲלָפִים, שַׁקֵּר,
קְנֵה בָּתִּים מוּגָנִּים, לְחַשׁ, שַׁחֵד, צְעַק,
אַיֵּם עַל הַמִּפְלָצוֹת בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנּוֹם –
רְאֵה הִפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם עַל הַצָּלַת בְּנֵי עַמִּי.

וַיַּעַשׂ וָאלֶנְבֶּרְג אֶת אֲשֶׁר אָמַר לוֹ אֲדֹנָי,
עָשָׂה וְלֹא הוֹסִיף וְלֹא הֶחְסִיר דָּבָר.

וְשׁוּב הָיָה דְבַר אֲדֹנָי אֶל וָאלֶנְבֶּרְג:
עַל כִּי עָשִׂיתָ כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ,
שְׂכָרְךָ יִהְיֶה, אַף כִּי לֹא בִּקַּשְׁתָּ דָּבָר,
כִּי אֶקָּחֲךָ אֵלַי, כְּמוֹ אֶת אֵלִיָּהוּ וַחֲנוֹךְ,
וְחָיִיתָ חַיֵּי אַלְמָוֶת,
נְאֻם אֲדֹנָי.

מרגלית מתתיהו

אני כל אחד מהם

הַכְּאֵב שֶׁחָצָה אֶת עוֹרְקִי
הָעֶצֶב הַצּוֹרֵב שֶׁשָּׂתַת בִּי
כְּמוֹ הַדָּם שֶׁדָּבַק בְּצֹמֶת בֵּית־לִיד,
הֶרֶף הַמְּרַצְּחִים שֶׁהִכָּה בִּי בְּעַפְעֹלָה
שֶׁהֵעִיף אוֹתִי מֵעַל רְחוֹב רִיזְנְגוֹף
וְהֵנִיחַ אוֹתִי בְּמַכַּת מָוֶת
בְּצֹמֶת בֵּית־לִיד
חָצָה אוֹתִי חֲלָקִים חֲלָקִים
מֹחַ, לֵב, גּוּף, נְשָׁמָה,
וַאֲנִי קְרוּעָה
כְּמוֹ הַנְּעָרוֹת וְהַנְּעָרִים
כְּמוֹ הָאִמָּהוֹת
כְּמוֹ נַהֲרוֹת הָרוּחַ
שֶׁהָיוּ לְנֵד נוֹגֵעַ שָׁמַיִם
וַאֲנִי כַּעַס זוֹעֵק
וַאֲנִי כָּל אֶחָד מֵהֶם, אֱלֹהִים,
צוֹרַחַת תְּפִלָּה.

22.1.1995 יום ראשון פיגוע בבית־ליד

הכינור

סיפור מאת סיגל שפירא

הכינור התעטף בתוך נרתיק רוכס. מיתריו רופסים, קשתו שרועה לצידו בלהידרדוכה. השאלה, האם תבוא להם אי פעם עדנה מידיה של אחותי, ניסרה בחלל העלייה־הקבשקאן. כוחם תש מצפייה לאצבעות אדם, שהרי הרומם יונק את החיות מהגוף החי ומנקז לתוכו את פעימות הנפש. לתוך כינור זה רצתה אחותי להזרים את חיות נעוריה, הכלואים בתוך כבלי מסורת ושמרנות מבית ומבחוץ.

המושג "מרד נעורים" לא נשמע אז בחברה בה היא גדלה, ולא היתה לגיטימציה לגיל ה"טיפש עשרה". בני הנעורים דילגו מגיל הילדות ישר אל גיל שעולו של עולם מונח על כתפיהם: הגברים – להוציא לחם מן הארץ, והנשים – להעמיד דור חדש כהוכחה לנשיותן הפוריה. והיות שאחותי היתה שייכת לקטגוריה השנייה, הרי שדינה נחרץ לחופה ולקידושין. מייד התגייסו נשים רחמניות, פישפשו זו אצל משפחתה של זו למצוא גבר או אפילו גברבר כדי שיגאלה מבתוליה. אך זו במקום לגמול להן על טוב ליבן ושתדלותן, כיאה לבת חסודה, שאינה מביישת את הוריה, יקיריה ומוקיריה, ולהיענות לשידוך, שמצאו לה, קמה יום אחד והשילה מעליה את צמידי הזהב השמורים עימה ליום, שהחתן יתרצה ויתרפק על דלתה, בהם תוכל אז אמה לחלות את פני החתן ואת משפחתו, כנהוג. ומה עשתה בצמידים אלה? הלכה והמירה אותם בכינור מגולף ספון בנרתיק עור והביאה אותו בחשאי לחדרה. אלא, שכינור הוא כינור, וממנהגו להרנין ואין עומדים בפניו איסורים, קירות וגבולות, כל עוד ידי אדם מרטיטים את ליבו. יום אחד לא יכלה אחותי להתאפק עוד וגנבה צליל אחד, שעלה ובקע והקפיא את לב ההורים ואחר הרעיד את אמות הסיפים. מייד נקבצו ובאו מכל כנפות הבית הגדול כל בני המשפחה על דודיה ודודניה, נתלים זה על גבי זה כעטלפים לראות מה פשרו של קול זה. אך ככל שהצמידו אוזניהם, גדלה תהייתם יותר. ידו של אבא השתלחה אל הדלת, אך בטרם נחתה עלה שוב אותו צליל, הפעם רך יותר, בוטח יותר ואחריו באו צלילים נוספים מתוללים מהחדר החוצה אל האוזניים הכרויות מעבר לדלת.

– כינור, פוסק אבא.
– כינור? עונה אחריו אמא בתימהון.
– כינור, כינור? מאשרים הצובאים ומשתתקים לתפוס את הצלילים מי באוזניהם ומי בליבותיהם.
– מה פתאום כינור? מה לנערה ולכינור?! – קרא אבא, כשהכעס סוגר עליו ותקישות אגרופו על הדלת מהדהדים בחלל. הכינור נדם. טיפסתי על בהונותי לראות את ראשה של אחותי מבצבץ אט, אט מבעד לסדק הדלת, כצב התושש להגיח משריונו, ושפתיה חתומות.
– דברי ! – הטיח אבי ונעימת קולו פוסלת כל הסבר על הסף.
– אבא זה רק כינור – ניסתה אחותי.
– כינור? זה רק כינור. אשה צריכה סינור ולא כינור, הוציאי אותו מיד החוצה! נתן עליה בקולו.
– אבל אבא – התחננה אחותי על נפשו.
– את הכינור!
אמי הרימה, פתאום, קול זעקה: הצמידים, הנדוניה, החתונה!
– ספקה כפיים ביאוש.
– אמא, נסי להבין, לא חתן אני רוצה, אלא כינור.
אמא, אמא! – התחננה אחותי בראותה את אמא מגששת הרבה כפנים, שאולה מהן כל תקווה, אל מחוץ לטבעת הקרובים הסוגרת עליהן. אמא לא שמעה עוד את דבריה. הלכו הצמידים, והיא הרי הבטיחה אותם למשפחת החתן. מאז ומתמיד שימשו תכשיטי האשה ערובה לשלומה, לבטחונה ולמעמדה. אשה חכמה תתכונן ליום סגריר, תחסוך מפיה ומפי ילדיה כדי להתבצר בעדיים מפני יום זה. איפה נשמע שאשה תלך ותמיר עדיים בכינור? נהפכו סדרי עולם, ומה יועילו תירוצים, סליחה ומחילה? אין צמידים וכלו כל הקיצין.

אבי לא ביזבז זמן, מייד ארז את הכינור לקול בכייה ותחנוניה של אחותי, והלך להחזיר את הכינור, ולהביא את השמחה והביטחון שוב לבית.

הכתובת שבידו הביאה אותו, אל חומה אטומה ברמותו של גוי מוסלמי, סוחר ממולח היודע את כוח מעמדו הגויי, שיהודים יוצאים מכליהם לריצתו. הוא הסתכל באבי, שמע את בקשתו, ופרץ בצחוק אדיר.

– יש לך אומץ, יהודי, לבוא אלי – אמר מקורטעות, נחנק בצחוקו ופנה חסר נשימה לאיש היושב אצלו.

– שמעת אבו חמדאן? ליהודי הזה יש בת שאוהבת לנגן – קרץ בעיניו ושניהם פרצו בצחוק גס. אבא בלע את עלבונו, זקף ראשו ופנה ללכת ללא מלה לעבר הדלת. הם ראו בכך פחדנות יהודית וצחוקם התחזק ותיסר בגבו של אבי. עברה שנה, כל אותו זמן שכב הכינור בעליית הגג וכמעט נשתכח מלב, חוץ מליבה של אחותי. אותם צלילים שהסעירו את הבית נשארו בגדר חלום, שאולי לעולם לא יתגשם. האוזניים והלב היו נטויים עתה למתרחש בחוץ. בעולם המתרחש מהלכים ששינו את פני הקהילה. מלים חדשות נשזרו בשפתה, מלים שנאמרו בלחישה ובחרדת קודש: "מדינה", "תנועה", "הגנה". שיבושיהן בפי עקרות הבית העידו, שמלים אלה באו מתרבות אחרת, אך התקבלו באהבה. התסיסה בעולם הערבי שיבשה והטרידה את החיים בעיראק והמלה ציוני שהוטחה בפני אדם גזרה, למעשה, את גורלו. והנה הגיע אותו יום גורלי – יום ההצבעה באו"ם. האוזניים נצמדו למכשירי הרדיו לשמוע מה העולם יחליט. כן: העולם החליט כן – מדינה לעם היהודי!

אבי כיבה את הרדיו, נעמד מלוא קומתו השקופה, והתקדם לכיוון גרם המדרגות. עמד רגע, נפנה ונתן באחותי מבט מלא משמעות, אחר עלה לעליית הגג וחזר נושא עימו את הכינור הנתון בנרתיקו המאובק. אותו רגע בני הבית היו נישאים על כפות השמחה של הרגע ההיסטורי, חוזרים ומונים את הקולות מי בעד ומי נגד, שוכחים את הסייגים של המדינה בה הם חיים, ומדברים במלוא גרונם, נכנסים זה לדבריו של זה. רק אחותי עקבה אחר אבי בתהייה. הוא ניגש אליה, הושיט לה את הכינור, וחיוך של התעלות על פניו. אחותי הושיטה ידיה, עיניה מצועפות בתודה על המחילה, ההכרה והגאולה שהביא לה ולכינורה, אחר אחוזה בשולי שמלתה הסירה את האבק מעל הנרתיק כמנגבת דמעות מפניו של ילד, פתחה אותו ודלתה את הכינור מתוכו כאותו דולה פנינים מהים, הניפה את קשתו, עצמה עיניה והפיקה צליל ארוך ורוטט כציפור שזה עתה למדה לעוף. מייד השתתקו כל בני הבית, והמבטים הופנו לעברה. נכון, צריך לרדוף ולכוון כדי להשמיע צלילים נקיים, אך הגעגועים ומשאלות הלב לא דיקדקו בקטנות כאלה. ליבם היה פתוח לשמחה וכל תג ותג חילחל בעצמותיהם.

עוד שנה חלפה, השלטונות התירו את העלייה לארץ, אך נישלו את היהודים מאזרחותם ומרכושם. רק מזוודה, ללא חפצי ערך הותר לאדם לקחת עימו. הכינור כמובן נחשב לחפץ ערך. אבי התרוצץ ממשרד למשרד לקבל היתר מיוחד עבור הכינור, אך נענה בשלילה. הוא לא אמר נואש. למרות הסכנה במניעת עלייתו לארץ, חקר, ביקש, התחנן ולא נח עד אשר הגיע האישור המיוחל. הכינור יעלה איתנו לארץ. והרי הדבר היה ברור מלכתחילה, שהרי הוא הפך לחלק בלתי־נפרד מהמשפחה.

מצויידת בהוראות בע"פ מפי אבי, ובאישור של השלטונות עמדה אחותי בשדה התעופה ההומה עולים אל מול פניהם של נציגי השלטונות. הם זירזו את העולים בארגזות, ההזדמנות אחרונה לפני שיסתובב הגלגל, ואלה יהפכו לחיילים ציונים. הנציגים תקעו עיניהם בנערה העומדת מולם חובקת בידיה נרתיק גדול ונתמלאו תדהמה, כאילו היתה זו ז'אן דארק שהופיעה פתאום מולם.
– מה, מה זה? שאל האחד.
– זה, כינור.
– יהודיה, אני רואה שזה כינור, אבל איך את מעיזה להבריח כינור? ואולי זה בכלל לא כינור, אולי יש נשק בפנים. פתחי!
– הנה, פתחה אחותי את הנרתיק, אדוני, אני לא מבריחה, עיניך הרואות, שיש כאן אישור וחותם.
– השוטר הסתכל באישור וטען:
– זו תרמית, זיוף, את מבריחה כינור כדי למכור אותו בפלסטין! ומיד עט על הכינור.
– אדוני, בבקשה, זו לא תרמית, זה כינור, אני מנגנת בו, והוא מאוד חשוב לי. אני לא חושבת למכור אותו.
השוטר פנה אל חברו ואמר בזלזול:
– היא מנגנת, שמעת? היא אומרת, שהיא מנגנת בכינור. את משקרת! צעק על אחותי.
השוטר השני החליט להתחכם, יהיה בכך משום שעשוע, שיפיג את השיעמום בעבודה המשעממת, לנבור בכליהם של יהודים.

– אם את אומרת שאת יודעת לנגן, הוכיחי לנו – אמר.
לתמהונם של העולים, שלפה אחותי את הכינור מנרתיקו, כאילו היה זה חרב מנדנה, הניפה את הקשת והצבה בו את אחת המנגינות שהספיקה ללמוד... עם הנגינה הלך וחזק בה ליבה הצעיר, ופלשה אל מנגינה אחרת, מנגינה אסורה, מנגינה של א"י, לתדהמתם של היהודים העומדים סביב ועדיין חשים את חרב הגלות מנפנפת עליהם. אבי שעמד מרחוק נופף בזרועותיו, בניסיון נואש להוציאה מהמנגינה, אך זו דרכה עוז והמשיכה לנגן כאילו זה הדבר הטבעי ביותר עלי אדמות, שנערה יהודיה תנגן את "התקווה" בשדה תעופה ערבי מתחת לאפם של נציגי השלטונות כאשר בארץ עדיין ניטשת מלחמה בין שני העמים.

השוטרים היו מוכים מהתעוזה, מעצם הדבר, שנערה יהודיה מתבטאת בפרהסיה, ולא שמו לב לתוכן המנגינה, ואולי עדיין לא הכירו את המנגינה, שהפכה להיות הימנון של הארץ החדשה. כאשר הצליל האחרון נדם, אספו השוטרים את עשתונותיהם ואת גאוותם המשוספת, ונתנו קולם בצעקה "יללה, יללה, לכי מפה, נערה יהודיה"!

תחיה שירן

בית

ישנם זרמים מתחת לרצפה,
והיא גואה ומשתפלת חליפות.

עד היכן הגיעו שורשיו של העץ ממול
אינני מעזה להציץ.
ראשי בתקרתי.

רק המרחק מרצפתי
מוליך אותי.

פרפר לילה

כששלחתי יד לכבות את האור
קפץ מן המתג פרפר. פרפר־לילה.

יש חלומות אחרים, שאינם
קשורים לכבוי, לפרפר
וללילה.

יש חלומות אחרים,
ידי השלוחה לא תשיג את כלם,
ופרפר־הלילה לא ישיג את האור
גם אם לא אכבה אותו.

משהו

משהו זע בתוכי זה יתפח
וימלא את כלי ויוציאו
את זה מתוכי בקריעה אלימה. הם
יוציאו את זה. אחר־כך
הם יתנו לי גוף לא שלי וליד עוד
גוף אפרוחי ולא אדע מה

גשם

הגשם בא ברכות,
לאט, כמו אסון
חרישי. נחפז
להגיף פרצות סמויות,
פן יוכלו לנו.

לילי זלוף

★

משהו צועק את
עפר הארץ
שמים ממטירים טפות אפר
ביד זדונית רוח
מטיחה ראשים באבן בוכיה

והוא צוחק עד רעד מכה בדומיה
את ההולכים
בלי מה ולמה
מן הסתם מזינים נשמתם
בדחילו ורחימו
בין אור לחשך
יתהלכו כבולי ידים

תם ונשלם דבר
שבעת ימי הבריאה
ובסתר כנפיו
תשובה אין

דודו אייל

בית ליד – צומת הצנחנים

חלקי חילים בבית ליד
הם זעקת יצחק לישמעאל.
כסעות השטנה בעיניהם
דוהרים ברכבות לילה.
עונות של רע עוברות עלינו
מאז יצא אברהם לנדודיו במדבר.
האהלים כסו את המחנות
כבעלתן של שרה והגר.
אבנים מקלע ששלחו בנו
הותירו סכסוך רועים מתמשך.
מלחמות מן העבר ליד שקת המים
חוזרות אלינו וסופן מי ישורנו.

אביגיל

סיפור מאת דויד מושיוב

הדיילת החינגית והתמירה נטלה מידיו את המעיל והובילה אותו למקום מושבו במחלקה הראשונה של מטוס "אל על", שעמד להמריא בטיסה ישירה מלוד לניו־יורק.
– הנה מושבך – מר ישראלי – אמרה אליו בחיוך מלבב – התרצה לשתות משקה כלשהו לפני המראת המטוס.
היתה זו הדיילת חוה, אותה הכיר מנסיעותיו המרובות בחברת התעופה הלאומית.
– לא, תודה רבה לך. שתיתי לפני זמן קצר בטרמינל – ענה לה באדיבות.
הפעם היתה זו טיסת עסקים לשהייה קצרה. היה עליו לסיים עיסקת יצוא אבני חן ויהלומים עם סוחר נכבד מאחת מארצות המזרח הרחוק. תחילה סוכם ביניהם להיפגש בהונג־קונג. אולם התכניות השתנו. איש העסקים יוצא סין הבריק למשרדו בישראל בו הוא מבשר, כי עליו להיות לצורך עסקיו למשך יומיים שלושה בניו־יורק והוא מציע לו, אם הדבר מתאים לו, להיפגש בכרך ענק זה ולסיים בה את העיסקה במקום בהונג־קונג.
הניח תיקו בתא המטען ונפנה להתיישב במושבו. היה זה מושב לצד המעבר. משהיפנה פניו מהדיילת, אשר הלכה לתלות את המעיל בתא, כדי שלא יתקמט – אל עבר מושבו ראה, כי במושב ליד החלון יושבת בחורה בסוף שנות העשרה או ראשית שנות העשרים. שערה אדום להט, היה אסוף אל צמה עבה, שנחה בעורפה. פניה עגולים ומספר נמשים כיסו לחייה הסמוקות. עיניה היו בגוון כחול ירקרק והרעיפו מבט חייכני ועירני. לגופה היתה הדוקה חולצת משי כתומה, אשר הבליטה חזה שופע ובמרכזו שני שדיה, שדמו לשני סהרונים קמורים. משהביט בה מקרוב וברכה לשלום כמו נעתקה נשימה בליבו ותוך מאבק פנימי, אשר לא הובע כלל על פניו, עצר בעד עצמו לא לקרוא בקול רם אביגיל.

היושבת לצידו במטוס, במושב ליד החלון, דמתה דמיון מפתיע ביותר לאביגיל כפי שראה אותה בפעם האחרונה, כאשר נפרדו – לפרידה שהיתה אמורה להיות קצרה.
היא נסעה עם גרעין ההכשרה לאחד היישובים הבודדים בנגב ואילו הוא נשאר למספר חודשים נוספים בעיר במגמה להצטרף אליה ואל חברי הגרעין, עם תום שליחותו בעבודה החינוכית בתנועת הנוער, אשר שניהם היו בוגריה.
היה זה בעבר הרחוק רחוק לפני מספר עשורי שנים. העובדה שחלפו מאז אותה פרידה עשרות שנים החזירה אותו למציאות וקטעה את ההזייה, כאילו היתה זו אביגיל היושבת לצידו בטיסה לארצות־הברית.

מציאותה של נוסעת זרה זו היושבת לצידו והמתינה יחד עימו להמראת המטוס, והדומה לאביגיל פתחה לפניו צוהר אל העבר הרחוק, גררה את מחשבותיו שנים רבות אחורה, עת היה בגיל העשרה, אל תל־אביב הקטנה שלפני קום המדינה. באותן שנים היו אביגיל והוא באותה קבוצה בתנועת־הנוער. מחשבותיו נעו וסקרו את הפעולות החינוכיות התנועתיות בצריף הדולף מי גשמים בחודשי החורף הסגריריים ואל הידידות המיוחדת, שנרקמה ביניהם באותם חודשי קיץ לוהטים ולחים כאשר הזיעה ניגרת על הפנים וכל כולך מבקש להיות בחוף הים, לשכב על החולות ולשחות במים הקרירים והנעימים.

באותו קיץ נשארו שניהם בעיר. כל אחד מסיבותיו הוא, ולא יכלו לצאת למחנה העבודה, אליו יצא הגדוד באחד הקיבוצים בעמק יזרעאל. הריחוק מחבריהם לתנועה והבדידות בעיר קרבו ביניהם. נפגשו מספר פעמים בשבוע לשיחות, לקריאה משותפת בספרי שירה, ליציאה ללקק גלידה בבאר אמריקאי, שהיה ממוקם באותם ימים, בראשית רחוב אלנבי או בזיטמן באלנבי ליד שוק הכרמל. לעיתים יצאו לבלות ערב בצפייה בסרט באחד מבתי הקולנוע של תל־אביב.

זכר אותו ערב, אחרי שיצאו מסרט משעשע בקולנוע מוגרבי, צעדו סתם ככה ברחובות העיר ומבלי משים הגיעו לגן הדסה, שהיה ממוקם בקצה רחוב שלמה המלך פינת שדרות קרן קיימת (כיום בנוי במקום פרוייקט גן העיר). בקצה הגן, שהיה למעשה פרדס הדרים, היתה בריכת שחייה. היתה זו במקורה בריכה שנבנתה לצרכי השקיית הפרדס. לאחר מכן הוסבה לבריכת שחייה לימודית ושימשה את האגודות הספורטיביות בעיר. היה זה ליל קיץ חם. שניהם הירהרו בקול רם לבצע מעשה קונדס ולטבול עצמם במימיה הצוננים, להפיג במקצת את החום. משהגיעו לגן שמעו מכיוון הבריכה קולות שמחה וצהלה של בני נעורים, החליטו לוותר על רעיון הטבילה במים. חיפשו לעצמם מסתור בין העצים. שכבו לפוש מתחת לאחד העצים העבפים עמוק בתוך הפרדס, נסתר מעיני אנשים. שכבו ככה והחליפו רשמים על הסרט. תוך כדי החלפת דברים מצאו עצמם שקועים "בעשיית אהבה". שפתותיהם נצמדו והנשיקות היו ממושכות ולוהטות. ידיו פרמו את כפתורי חולצתה, פתחו את רוכסן החזיה ואצבעותיו החלו ללוש ולעסות את שדיה השופעים והבולטים. בקצות אצבעותיו חש חום, מעין זרמים חשמליים העוברים אליו משדיה המוצקים והמעבירים תמימות נעימה בכל תאי גופו. גופה החם והלוהט של אביגיל נסך בו שלווה. חש כתינוק היונק משדי אמו, משקיט רעבונו, את תשוקתו ומזגו החם.

שמע אנחת רווחה מפיה של אביגיל והיא קראה לעברו: אוי כמה שזה טוב. חום זרם מגופה ושניהם התגששו בחוזקה מעוצמת החיבוקים והנשיקות. פסקו לשבריר שניה ושוב נצמדו האחד לשניה, תוך שהם מנסים להגיר לקרבם את הטעם המתוק והנעים, כאילו מצצו כל אחד ממכמניו של השני והחדירו לגופו. לאחר זמן רב שהיו חבוקים ושלובים האחד בשני נפרדו גופותיהם ושניהם שכבו מתחת לעץ מצפים לרוח קרירה שתצנן במקצת גופותיהם הבוערות.

משנחו קמעא, סידרו בגדיהם, הורידו עלים שנדבקו בהם ונעו מתחת לענפי עצי ההדר אל עבר השביל העובר בפרדס. כאשר הציץ מבעד לענפים ועמד לצאת לשביל ראה לפתע את צ. מגיח מאחורי אחד העצים ואחריו צועדת תמר. אביגיל – לחש – הפני מבטך לצד צפון בזהירות וראי מי צועד שם. היא הבחינה בתמר וצ. צועדים בכיוון היציאה והסתירה עצמה, כדי שלא יבחינו בה.
– מה הם עושים בתל־אביב. הם אמורים להיות כעת בעמק במחנה העבודה? שאל את אביגיל.
– אני יודעת, שתמר היתה צריכה להיות בעיר בסוף השבוע. יתכן שגם צ. הצטרף אליה. על כל פנים מחר היא אמורה לחזור למחנה העבודה בעמק.
מאז אותו ערב התהדקו היחסים ביניהם. כאשר היא יצאה לקיבוץ בנגב והוא נשאר בעיר לסיים שליחותו בתנועת החינוכית היתה זו הפרידה הארוכה הראשונה ולדאבון ליבו גם האחרונה ביניהם.

זמן קצר לאחר יציאת גרעין ההכשרה לנגב פרצה מלחמת השחרור. הנגב הרחוק היה מנותק ממרכז הארץ. הקשר עימו היה באמצעות מטוסים קלים, אשר נחתו באישון לילה במינחתים זמניים, מעבירים דואר, ציוד, אנשים. קשר המכתבים ביניהם היה רצוף. בכל הזדמנות, שהיתה בידה השתדלה לכתוב לו. לספר לו על מעשיה וחוויותיה, מחשבותיה. להיטותה הרבה להעביר אליו מכתבים גרמה, כפי הנראה, גם לאובדן חייה.

כפי שסופר לו, לאחר מכן, האירוע הטראגי אירע באחד הערבים. מטוס קל נחת בקיבוץ. היא הכירה את הטייס ואמרה לו, שהיא הולכת לכתוב מכתב קצר ומיד תביא אליו את הכתוב, כדי שיקח עימו לתל־אביב. כאשר סיימה לכתוב רצה מהר לעבר המטוס, למסור את המכתב לטייס. היתה כה שקועה בריצה ומחשבות על השמחה וההנאה של חברה האמור לקבל תוך זמן קצר ובלתי־צפוי כך שלא הבחינה, כי המטוס התניע ומדחפיו החלו להסתובב במהירות. היא היתה כה להוטה למסור בידי הטייס את המכתב, כך שלא הבחינה בשום דבר. משל היתה נתונה בשרעפים בעולם אחר לא מציאותי, שגרם לה להתעלם מהמטוס וממדחפיו. תוך כדי ריצה חשה חבטה עזה ונזרקה לעבר הקרקע...

★

מטוס אל על נע במהירות אל מסלול ההמראה, הוא צבר תאוצה וכעבור שניות ספורות המריא מעל לקרקע ונסק אל על לתוך השמים הכחולים.
– סלח לי – אמרה שכנתו לטיסה – אתה אמנם יושב לידי אולם במחשבותיך היית במקום רחוק מאוד ולא לידי.
– את צודקת – ענה לה – הייתי במרחק עשרות שנים מכאן. מראייך הזכיר לי משהו מעברי.
במהלך הטיסה סיפר לה את סיפורה של אביגיל.
– מאין את? האם גם לך יש סיפור מעניין? שאל ישראלי את העלמה היושבת לצידו.

– כן, כן. על אף העובדה, שאני צעירה ממך בשנים רבות יש גם לי סיפור מעניין.
מסתבר, שנעמי היא בת למשפחת בנקאים יהודיים ידועה ומפורסמת. אמה ואחיותיה, כלומר, דודותיה של נעמי נולדו וגדלו בארץ ערבית סמוכה לישראל. הם נתקעו. באחת הערים הראשיות של אותה ארץ בימי מלחמת השחרור, כאשר מדינות ערב תקפו את ישראל. קרובי המשפחה הבנקאים, שישבו בארצות אמריקה הדרומית והצפונית הפעילו קשריהם המסועפים, נתנו שלמונים ובעזרת מבריחים הצליחו להוציאה יחד עם אחיותיה בדרכים עקלקלות ולהביאן לארה"ב. נעמי עצמה נולדה, גדלה והתחנכה בארה"ב. היו לה קשרים הדוקים עם ישראל ומפעם לפעם באה לארץ לבקר בה.
הטיסה הישירה מלוד לניו־יורק חלפה בנעימות. הוא סיפר לה בין השאר חוויות שעברו עליו במהלך נסיעותיו המרובות לצרכי עסקים.
הנחיתה בנמל התעופה על שם קנדי בניו־יורק היתה חלקה וטובה. גלגלי מטוס הג'מבו הענק השוקל משקל עצום ורב, נגעו קלות במסלול, הנוסעים חשו וזעזוע קל והמטוס נסע במהירות לעבר בית הנתיבות, כדי להתחבר אל אחד משרוולי היציאה לבית הנתיבות.
כאשר צעדו לעבר האולם, כדי לקחת את מזוודותיהם שאלה אותו האם הוא מצפה שמישהו יאסוף אותו מהשדה למרכז ניו־יורק.
– איש אינו ממתין לי. פשוט אקח מונית ואסע למלוני במנהטן.
– אני יכולה להציע לך הסעה. הנהג של אבא צריך להמתין לי ולקחת אותי הביתה באיזור מנהטן. בדרכנו אנו יכולים להוריד אותך ליד מלונך. זו לא תהיה טרחה גדולה.
באדיבות הציע לה לקחת את מזוודתה, אולם היא אמרה שאין צורך. בידה נופפה למישהו מהקהל שהמתין בצד לצאת הנוסעים.
מבין שורות הממתינים קרב ובא בחור צעיר בראשית שנות העשרים. פניו היו נעימים. לבוש חליפה כהה ובלוריתו השחורה מסורקת למשעי.
משהתקרב קרא לעבר העלמה: שלום עדינה. איך עברה הטיסה? היכן המזוודות?
ישראלי שהיה רכון לקחת את מזוודתו הבחין בקול המוכר לו, התרומם ולפתע נפגשו עיניהם.
– אריה – אמר בקול משתאה – מה לכל הרוחות אתה עושה כאן? כיצד בכלל ידעת, שאני בא לניו־יורק. לא הודעתי לאיש על בואי, פרט לאיש העסקים הסיני עימו אני אמור להיפגש מחר.
– אבא. שלום, איזו הפתעה? לא באתי לפגוש בך ובכלל לא ידעתי שאתה מגיע לניו־יורק. באתי לאסוף את עדינה, זו הבחורה שניצבת לצידך. אני עובד כנהג אצל האבא שלה ולמעשה משמש גם כנהג המשפחה. זו פשוט עבודה, כדי לממן את שהייתי ולימודי באוניברסיטה. אמרתי לך, כי אני רוצה להסתדר בכוחות עצמי ולא להיות לנטל עליך.
איזו הפתעה לפגוש אותך פתאום בנמל התעופה בניו־יורק.
נראה היה, כי שניהם מתרגשים מהפגישה הפתאומית הבלתי־צפויה.
אגב, תכירו בבקשה פנה אל שניהם ואמר. עדינה, תכירי בבקשה את אבא שלי משה ישראלי.
– אנחנו מכירים "ותיקים" – ענתה לו עדינה – היכרנו במטוס. המושבים שלנו היו צמודים ושוחחנו במשך מרבית שעות הטיסה מלוד לניו־יורק. אגב, יש לך נוסע נוסף. אתה צריך לקחת אותו בדרכנו הביתה אל המלון בו מתגורר. בדרך תוכלו לשוחח ולקבוע פגישה...

ליאור שטרנברג

חזיון הקדושה מדירת הגג

"ידי כוכבים"
א.ל. שילר

אני מושיטה אצבע כוכב ארכה של יד
כוכבים אל כוכבים אחרים היכן
שהירח מאיר לי את ידית הדלת –
מאחוריה ידידי הטוב ישן.
אני עומדת נשענת על המעקה שהחליד
מאויר הים משקיפה על הטילת בעיני
רוח מפזמת שיר מהרדיו שיושב אצלי
מהבקר ומתרגמת בלדתי את המחשבות שלי
את הרגשות שלי את האהבות שלי ואת השנאות
שלי
ואת הרצונות שלי למעלה למעלה, במעלה
זרוע הכוכבים הארכה שלי שבקצה יד הכוכבים
ואצבעות הכוכבים המלפפות כבר סביב מנעול
הדלת
ואת שמאחוריה ישן ידידי הטוב,
ידידי הכל כך.
אני והוא – אתם יודעים – מכירים כבר הרבה זמן.
אני והוא – אתם יודעים – כמו אח ואחות.
וזה כואב לי שאני צריכה למתח את ידי כל כך
רחוק כדי להגיע אל מנעול דלתו, זה כואב לי
בשרש הכתף, זה מפריע לי שאני מתאמצת כל כך
והוא ישן.
פעם היתה שעה מיחדת, כמעט לא הרגשתי איך
הגעתי למנעול,
הדלת נפתחה, וראיתי, אני ראיתי, את הקומות
מתכפסות
מעלה מעלה, והשלבים הוורדים, נהיו כבדים מאד
ככל שנשאתי את עיני במעלותיהם.
אני יודעת את זה עכשיו, אני כל כך מתסכלת
שכל כמה שאני מותחת את אצבעות הכוכבים שלי
בין כוכבים רחוקים אחרים, והוא תמיד ישן
ולא קם לפתח את דלתו שוב
לקדושה שלו מדירת הגג מעל תוף תל אביב,
שאף אחד כבר לא מאמין לה,
וקוראים אותה משגעת.

וילנאי – האגדה והאגדות

עיון באגדה אחת על ארץ־ישראל לזכרו המבורך של הפרופ' זאב וילנאי שהשבוע מלאו שבע שנים למותו

יואל רפל

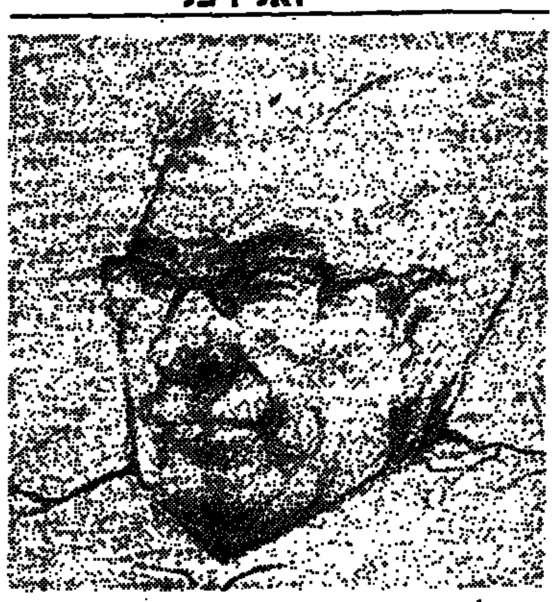
זאב וילנאי

בהקדמתם ל"ספר האגדה" כותבים ביאליק ורבניצקי "המעולה והמשובח שבאגדה זה סדנה הקיים, שכל דור הוסיף עליו קליפה חדשה – והיא היא החלק הנצחי שבתוכה, שאין לו גניזה עולמית, אלא עובר ומתגלגל כ'נכסי צאן ברזל' מדור לדור ומאבות לבני'".

את הגרעין הנצחי אני מבקש, ואת הקליפות שנוספו לו אנסה לקלף, ובלבד שיישאר החלק הנצחי – הסיפור המספר.

לפני שלוש עשרה שנים בא אלי חוקר צעיר בשם יוסי בן־ברוך. הייתי אז בשליחות חינוכית בלוס־אנג'לס והוא שהה ב־U.c.l.a' והופנה על־ידי חוקר הפולקלור הפרופ' דב נוי אצלו כתב עבודת מ.א. בנושא "אגדות ארץ־ישראל של זאב וילנאי". סיפרתי לו מה ששמעתי מוילנאי, והפניתי תשומת־ליבו לאגדה על "אצבע עוג מלך הבשן". אך דומני שלא מצא את כל הסיפור.

בספרו "אגדות ארץ־ישראל" שנתפרסם לראשונה ב־1929 מביא וילנאי את האגדה הבאה: "בירושלים, במגרש הרוסים, מול הכנסיה הגדולה, מונח עמוד אבן ארוך, יותר משנים עשר מטרים, מוקף סבכת ברזל. בימי קדם היתה פה מחצבה שבה חצבו גם עמודים לבניינים שונים. עמוד זה, שכנראה הוכן למקדש הורדוס, נשבר בעת הבנתו ולפיכך הוזנח על־ידי החצבים.

הילדים מספרים על עמוד זה שהוא אצבעו המאובנת של הענק עוג מלך הבשן אשר נוצח על־ידי שבטי ישראל.

אבא שאול מספר: "קובר מתים הייתי. פעם אחת רצתי אחרי צבי ונכנסתי בעצם־השוק של מת ורצתי אחריו ג' פרסאות ואל הצבי לא הגעתי ועצם־השוק לא כלתה. כשחזרתי לאחורי אמרו לי: של עוג מלך הבשן היתה".

ראוי לשים לב לכמה וכמה פרטים: במגרש הרוסים – מול הכנסיה הגדולה; אורך העמוד; עברו של המקום – מחצבה; יעדו של העמוד – לבניין הורדוס; הילדים מספרים – איזה ילדים – יהודים או ערבים, וכן סיפורו התלמודי של אבא שאול. האם פרטים אלו יחזרו על עצמם גם במהדורות – ולא הדפסות – חדשות ונוספות של "אגדות ארץ־ישראל"?

במהדורה האחרונה של הספר, 1978, מופיע הסיפור, דומה אבל שונה:

"בירושלים החדשה, במגרש הרוסים מול הכנסיה הגדולה, מונח עמוד אבן ארוך מוקף סבכת ברזל לשמירתו, אורך העמוד שנים עשר מטרים וקוטרו מטר ושישים סנטימטרים. הוא נתגלה לפני שבעים וחמש שנים, כאשר חפרו את היסודות לבניינים המפוארים. בימי קדם היתה פה מחצבה שבה חצבו גם עמודים לבניינים שונים. מתחת הבקע בעמוד זה עזבוהו החצבים והוא בוסה מסולת. לפי סברה אחת הוכן העמוד לבניינו של הורדוס המלך. מידתו מתאימה לתיאור העמודים שנחצבו לצרכי בית־המקדש שהוקם בימיו על הר המוריה: עשרים וחמש אמה וכל אחד מהם היה אבן אחת".

הילדים היהודים אשר בירושלים מספרים על עמוד זה, שהוא אצבעו המאובנת של הענק עוג מלך הבשן, אשר נוצח על־ידי שבטי ישראל בימי יהושע בן־נון.

במרוצת חמישים שנה השתנתה האגדה כמעט לחלוטין והיא קיבלה גוון ריאלי־מדעי הרבה יותר. מותר לומר, ככל שוילנאי היה למשכיל יותר, הוא מצא את האגדות כזקוקות לעמוד בביקורת ולא להיות סיפורים חסרי שחר. על־כן וילנאי שהפך לאגדה ניפה מאגדותיו את היסודות העממיים המנותקים מהמציאות. באגדה החדשה יש הבחנה לילדים, נעלם סיפורו של אבא שאול; ניתנות מידות מדוייקות, ירושלים היא חדשה, מוער גילוי "האצבע" ברור ואף מובהר בדייקנות למה שימש העמוד.

לאגדה – סיפור יש המשך. ב"אנציקלופדית וילנאי לירושלים" שנתפרסמה לאחר מותו של המחבר, בערך "אצבע עוג המלך" כותב וילנאי כך: "כה כינוי לעמוד אבן גדול מונח במגרש הרוסים, סמוך אל בנייני המשטרה, נקרא על שמו של הענק עוג מלך הבשן, שהובס בידי בני ישראל המונהגים בידי משה רבינו בכיבושיו ב ופשות בהורדוס. עתה נזכרת המשטרה ואילו הכנסיה נעלמה; לא יהושע בן־נון אלא משה רבינו; הגילוי של רוסים בשנת 1860. ועוד, נמצאו גם שניים נוספים.

גלגולה של אגדה שהיתה כמעט לעובדה ומכוח ידיעותיו של וילנאי נוצר סיפור אגדה ואגדה שהיא סיפור. חשיפת פניה השונים של האגדה היא חלק מתהליך רכישת אהבת הארץ אצל אבי ידיעת הארץ, שהיה מורה ומדריך, חוקר ומלמד ליחיד ולרבים.

תרומה החורגת מחוץ לתחום הצר של היסטוריה צבאית או איסלאמית

יהושע פרנקל

דוד איילון, אבק השריפה והנשק החם בסולטאנות הממלוכית; אתגר לחברה צבאית מתקופת ימי־הביניים. (ירושלים, הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס, תשנ"ה). תירגם מאנגלית משה זינגר.

ארגונים, מוסדות ואף מדינות נוטים לשקוע בשמרנות אשר מכוונה להגן על הסדר הקיים. אין הם נכונים להסתגל באימוץ של רעיונות ושיטות חדשים אשר עלולים לערער את הריבוד החברתי ואת הגישות לעמדות שלטוניות. בספרו על אבק השריפה ונשק חם בסולטאנות הממלוכית בוחן פרופסור דוד איילון את אופן התמודדותה של העילית הצבאית במצרים ובסוריה בימי־הביניים (1250 – 1517) עם הצורך לסגל טכנולוגיה צבאית חדישה לנוכח השינויים במאזן הכוחות באגן הים התיכון ובאסיה המערבית.

השימוש בנשק חם בשדה הקרב האירופי החל בשנת 1326. תוך שנים ספורות השתמשו צבאות מוסלמים בספרד ובאפריקה הצפונית בנשק חם. העדות המוקדמת ביותר לשימוש בתותחים בסולטאנות הממלוכית היא משנת 1366. הודות לשימוש בנשק החם גדלו כושר הקטלה של חייל בודד וקצב הירי באופן מהפכני, בהשוואה לפרש החמוש בקשת וחיצים. אך למרות זאת הגבילו הממלוכים את השימוש בנשק החדש ליחידות צי ולתותחים אשר נקבעו בעמדות. לאחר כשלונם בלחימה כנגד המונגולים הם נמנעו מלהשתמש באש בשדה הקרב הפתוח. שיטת הלחימה של יחידות העילית בצבאם נותרה כשהיתה במאבק כנגד הצלבנים: פרשים חמושים בחרבות, רומחים, קשתות וחיצים, אשר הסתערו על גדודי האויב. במידה נעשה ניסיון לחמש בנשק החם יחידות בצבאם היו אלה יחידות אליהן גוייסו מי שנתפסו כשכבות הנחשלות.

השיטה הצבאית הממלוכית היא ייחודית לארצות האיסלאם. היא התבססה על רכישת עבדים – בעיקר ממוצא תורכי. הנערים הובלו למרכזי חינוך ואימון. לאחר שנים של הכשרה, במהלכה הם התאסלמו, צורפו הבוגרים לגדודי הפרשים הנבחרים. רק מי שעבר מסלול הכשרה שכזה יכול היה להצטרף אל העילית הממלוכית השלטת. איילון מסביר את חוסר הנכונות של הממלוכים להצטייד בתותחים וברובים במנטליות של חברת פרשים. מאחר שבתחילת ההפעלה של הנשק החם הוגבל השימוש בו ליחידות רגליים, סירבו הפרשים הממלוכים להזדקק לחימוש זה. התותח והרובה נתפסו בעיניהם כציוד אשר רק בני שכבה חברתית עלובה יפעילו. כאשר הופיעו הרגליים העות'מאנים חמושים בנשק חם לא מצאו הפרשים הממלוכים מענה לאתגר. סירובם לסגל את הנשק החדיש הביא לקיצם.

מיבנה הספר משקף נאמנה את שיטתו המדעית של המחבר. איסוף מדוקדק ושיטתי של פרטים ממגוון מקורות היסטוריים, כגון כרוניקות וספרי יעץ, במטרה לשחזר את תמונת העבר. בדקדקנות רבה הוא עוקב אחר גילגולים של מונחים ומשמעויותיהם המשתנות. הודות לשיטת מחקר זו השכיל איילון לשחזר לא רק את מיבנה החילות הממלוכים וציודם, אלא גם את הלך־רוחם. על כן תרומתו חורגת אל מחוץ לתחום הצר של היסטוריה צבאית או איסלאמית. גם הקורא המתעניין במינהל הארגון ישכיל ממנו.

חיה אסתר

מטרוניתא

עוֹד לֹא הָיְתָה עַזָּה כָּזוֹ אוֹרְגַזְמָה
בַּעֲמִידָה בְּרִקּוּד בְּכָל הַגּוּף "עוֹד
עוֹד" הִתְחַנַּנְתִּי
צְלִילִים עֲתִירֵי שָׁמַיִם
עוֹד לֹא הָיְתָה יָפָה כָּזוֹ פַּמַלְיָא

הִדְלַקְתִּי אוֹר
הֵרַמְתִּי תְּרִיס
שַׂמְתִּי קַלֶּטֶת בְּטֵיפּ סְטֶרֵיאוֹפוֹנִי
נְסִיכוּתִי, נִכְסֵי הָאֲבוּדִים מֵהַמֵּאָה שֶׁלָּהּ, יוֹהָן סֶבַּסְטְיָן בַּךְ
מְסַנְפֶּרֶת צַעַר פָּנַיִךְ
קֶסֶם רָחוֹם נַרְתִּיק הִתְהַפְּנֵט לִי תּוֹעֲפוֹת שְׂפָתַיִם 232 B.W.Y.
מִבְנֶה קָתֶדְרָלִי מְשַׁכֵּר עָלָה מִמֶּנִּי
מִתְקַלַּחַת בִּצְלִילִים רְסִיסֵי מְרָוָחִים עָשׂוּ לִי אַמְבַּטְיַת קֶצֶף
שֶׁמֶשׁ מָתֹק מוּלְטִי רֶטֶט הַלֵּב שֶׁלִּי נִכְמַר מְזֻרְקוֹת רֶגֶשׁ סַנְוֵרֵי סוֹפְּרָן
סַיָּרֵי אוֹר וַחֲלוּפִיּוֹת הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ
פְּרוּ וּרְבוּ פִּרְפּוּרֵי פּוֹת וַיְהִי הֵם פְּתִיחָה מוּסִיקָלִית
פֵּשֶׁר הַקּוֹל הַכֹּל

הַיּוֹם הֲרַת אוֹרוֹת הַרְמוֹנְיוֹת כְּתַגּוּדִיּוֹת
גֶּבֶל שְׁמוּרוֹתַי הַר הָרָה הוֹד יוֹצֵא מִמֶּנִּי בֶּחָלָל
חָזֵי נוֹלָד טָנוּר חֵשֶׁק חֲלוֹמוֹת נְתִיב הֲנָחַת הוֹשַׁע
נָא וַיְהִי הֵם כֵּס סִימָנִים הִתְרוֹמְמוּת הַנֶּפֶשׁ
כְּלִילֵי כּוֹכָבִים מְטַיְּלִים בְּדִירַת גַּג
בִּדְשָׁאִים מְטַיְּלֵי גּוּפִי מְשׁוּחָחִים בַּךְ
מִיסוֹת יוֹלְדוֹת יַלְדֵי בַּמֵּאָה הָעֶשְׂרִים
וְאַחַת פָּתַח אוֹתִי מִפֹּה אוֹתִי פֵּרֵשׂ אוֹתִי גְּלוֹרְיָה
וְאֵיךְ הַגּוּף שֶׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן
אַחַר כָּךְ רַעַשׁ
חָשַׁבְתִּי מִמְּטַר מֶטֶאוֹרִים
כָּל שֶׁרָאִיתִי הָיָה נְחִיל מַלְאָכִים כַּפַּרְדֵּס
וְסַנְקְטוּס עֲנָק שֶׁעָלָה אֵלַי מֵאַחֲרִית הַיָּמִים

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַיִן נוֹקְבִין מַיִם אוֹהֲבִין וַיְהִיֶּה
הַיּוֹם הַזֶּה נַחַת גַּן עֵדֶן הַטּוֹב בַּיָּמִים
אֲפִיקֵי שָׁמַיִם
מִצְלָלִיּוֹת יְפֵיפִיּוֹת
אֲנִי עָפָה הַגּוּף שֶׁלִּי שְׁלִיבַת צְלִילִים בְּשָׁלָל צְבָעִים וְאֵיךְ
גַּן סֻלָּמוֹת וְאֵיךְ
הַתּוֹדָעָה הִתְרַחֲבָה מְאוֹד
בְּמַדְרֵגָה הוּא אֲנִי מִתְפַּשֶּׁטֶת וְהַפְשָׁטוּת מַפְשֶׁטֶת מְאוֹד
לִחְיוֹת בְּגָבְהָהּ הָרוּחַ
מוּסִיקָה שֶׁבְּתוֹךְ הַמּוּסִיקָה
עַד שֶׁהָפַכְתִּי
בְּבוֹאַת קוֹל.

ראובן דותן

הגן והים

וּמֵעֵבֶר לְמִרְפֶּסֶת בֵּיתִי קַיָּם גַּן בֶּן חֲמִשִּׁים שִׁשִּׁים שָׁנִים
וּמֵעֵבֶר לוֹ (וְאֶת זֶה אֵינִי רוֹאָה)
קַיָּמִים מִסְפַּר רְחוֹבוֹת וּבָתִּים סְדוּרִים הֵיטֵב.
וּמֵעֵבֶר לָזֶה (וְאֶת זֶה אֲנִי צוֹפָה)
נִמְצָא הַיָּם הַתִּיכוֹן שֶׁלְּחוֹפוֹ הַלָּבָן הַמַּבְהִיק הוֹלֵךְ הָיִיתִי
חוֹצָה בְּדַרְכִּי תּוֹלוֹת עַתִּיקִים וּבְעֵינַי הַכָּחֹל הַמֶּרְחָק וְהַמְּקָרֵב
הַכָּחֹל הַהוּא הַשּׁוֹתֵק בְּגַלָּיו הַכְּמוּסִים.
וַאֲנִי שׁוֹמֵר כָּאן בְּבֵיתִי אֶת סוֹדוֹת הַגַּן וְהַיָּם וּמַה שֶּׁמֵּעֵבֶר לָהֶם גַּם
עָלֵי שַׁלֶּכֶת וַעֲטַלֵּפִים בַּלַּיְלָה כְּלָבִים וַחֲתוּלִים
וּמַחֲזוֹת מִסְתּוֹר וּנְהִי תִּינוֹקוֹת וְאִמּוֹתֵיהֶם.
וּבַיָּם כְּמוֹ רֵיק הַכֹּל אֵין לַיָּרֹק מַמְלָכָה רַק הַלֹּבֶן
וְהַצֹּרֶף וְהַגַּל הַמֶּלַח וְהָאַרְוָה
וְסוֹפִים שֶׁבְּעָמְקוֹ הָרַב נִקְבָּצִים לִמְצוּלָה רוֹעֶשֶׁת,
וְהַכֹּל כָּאן אֶבְיוֹן וְעָשִׁיר עַתִּיק וְחָדָשׁ
אִתְמוּרוֹת הַזְּמַן לֹא מְשַׁנּוֹת מְאוּמָה מִן הָרָחוּשׁ וְהַגָּנוּב וְהַמֻּתָּר.
וַאֲנִי כְּעֵין אֱלֹהִים קָטָן שׁוֹמֵר סוֹדוֹתֵיהֶם הַנִּצְחִיִּים
וּמַחֲרִישׁ בְּעֵינַיִם פְּקוּחוֹת לַכֹּל
גַּם קַיָּם גַּם אֵינִי אֶל הַנּוֹף הַפְּנִימִי הַחֲרִישִׁי.

מיקונוס

כְּנֵסִיָּה כִּפַּת סֶלַע לְבָנָה פַּעֲמוֹן שָׁחוֹר מַבְהִיק בַּשֶּׁמֶשׁ
וְקַרְנַת הָאוֹר מִן הַחֲמַת הַשָּׁפָל עוֹלָה בְּמוֹרַד הַיָּרֹק.
וּבַלֹּבֶן הַזֶּה סִמַּנְתִּי אֶת גּוּפִי עָמֹק בְּקִירוֹת סְפוּגֵי תְּפִלָּה מַחֲרִישָׁה
לֶאֱלִילִים קְדוּמִים.
הִנֵּה חַיָּה בִּנְגִיפָה הִזְדַּחֲלָה אֶל עֹמֶק הַמִּקְדָּשׁ
וּמְעַט מִמֶּנָּה נוֹתַר גּוֹבַהּ אִשָּׁה קְלוּשָׁה
וְשׁוּב בַּלֹּבֶן הֶהָדוּר נָחוּשׁ שֶׁל אֹפֶק מִשְׁתַּנֶּה
מַכְחִיל מַמְתִּיק מִן הַמֶּרְחָק הַמַּבְהִיק אֶל הַיָּם.
עָנָן תּוֹעֶה אֶחָד מַבִּיט בָּנוּ כְּזוּג עֵינַיִם אֲפוֹרוֹת כּוֹעֲסוֹת
מַדּוּעַ בָּאנוּ לְהַפְרִיעַ לַשֶּׁקֶט הָאָסוּף כָּאן בִּגְזֵרָה קְטַנַּת קוֹמָה אִמָּהִית
שְׂפוּפָה אֶל סַל נְצָרִיָּה רוֹקֶמֶת עָלִים וְעוֹד תַּלְתַּן תִּקְוָה אֶל הַשָּׁחוֹר הַשּׁוֹפֵעַ כִּבְגָדֶיהָ
שֶׁנִּקְיוֹן קוֹמָהּ עוֹמֵד בָּהֶם מַמְתִּין לְאוֹת הַיּוֹם הַמִּתְגַּבֵּהַּ
כִּי עִם בּוֹא הַצָּהֳרַיִם הָאֵלֶּה נַעֲבֹד בְּיִרְאָה אֶת חוֹם הָרָקִיעַ
הַמַּבְטִיחַ עוֹד לָבָן עוֹד אַבְקָה עוֹד עָלֶה עוֹד יְלָלָה כְּבוּשָׁה.
וְהַכֹּל כָּאן שָׁכוּר צָחוֹק וְעָרְגַּת אַהֲבָה כְּנֵסִיָּה לְשָׁחוֹר
לְזָרֶה הַמְּאֻשָּׁר בְּחֶלְקוֹ
מִיקוֹנוֹס מִיקוֹנוֹס שֵׁם דָּבָר בַּמֶּרְחָב הַמָּלֵא
קְרִיאָה חֲגִיגִית לְמִסְדַּר הָאֹשֶׁר.

רחלה שדה־חן

קציר הדמים – בדרך לבסיס

גַּם הַשָּׁמַיִם הַתְּכֻלִּים
נוֹטְפִים דִּמְעָה בּוֹכִים
הָרַעַם וְהַבָּרָק זוֹעֲקִים
עַד מָתַי הוֹ אֱלֹהִים

רְאִיתִיךָ חַיָּל בַּדֶּרֶךְ לַבָּסִיס
רְאִיתִיךָ חַיָּל בְּצִדֵּי הַדְּרָכִים
בֵּין תֹּם הַיַּלְדוּת
לְעֹל הַבַּגְרוּת
כְּתֵפֶיךָ עֲמוּסוֹת
סֵבֶל עַם נִרְדָּף
גַּאֲוָה, לְמוּד קְרָבוֹת
כֹּבֶד דּוֹרֵי דּוֹרוֹת.

רַק אֶתְמוֹל הוֹבַלְתָּ לַגַּן,
נְעוּרִים שְׂמֵחִים, עוֹלָם מוּגָן,
אִמָּא אַבָּא אַחִים, בַּיִת חַם
וְהַיּוֹם, יָצָאתָ לְהַצָּלַת הָעָם.

רְאִיתִיךָ חַיָּל עִם כִּמְהָה אֲדָמָה
בֶּתֶר לִבְתָרִים, דָּמְךָ רָוְתָה הָאֲדָמָה.
רְאִיתִיךָ חַיָּל בְּמַדִּים יְרֻקִּים
רְאִיתִיךָ מֵשָׁל, מְחִיר הַדָּמִים
חֲלוֹמוֹת, צַעֲקֶיךָ נִבְלְעוּ הַמִּלִּים
גַּלֵּי הַדִּמְעָה נוֹטְפִים חוֹרְמִים
לָמָּה לָמָּה הוֹ אֱלֹהִים

רָאִיתִי אֶתְכֶם בְּמַדִּים מִתְגּוֹדְדִים
בְּצֹמֶת הַקִּיוֹסְק שׁוֹתִים שְׂמֵחִים
בָּהּ, אֵין קִיוֹסְק אֵין חַיָּלִים
רַק שְׁכֵנִים תְּכֻלִּים מְיַבְּבִים
צִפֳּרִים בִּמְעוּפָם מְצַיְּצִים זוֹעֲקִים
קַבְּלֵם אֵלֶיךָ הוֹ אֱלֹהִים

דָּוִד, עֲדִי, אָמִיר וְאֵיתָן
מָאִיָּה, אָבִי, יְחֶזְקֵאל וְדַמִּיאָן
שַׁבְּתַאי, גִּלְעָד, יָרוֹן וְעָנָאן
יוּבַל, דָּנִיאֵל טוֹלִי וְעֶרֶן,
אִתָּם גַּם דָּוִד חָסָן
סָבָה נוֹרָא אֵיזֶה אָסוֹן
גַּם הַשָּׁמַיִם הַמַּאֲפִירִים
בְּחָרוֹן מְאַפֵּק, אֵין אוֹנִים
בְּזַעַם הַתִּקְוָה, רוֹעֲמִים
לֹא נָזוּז מִפֹּה לְעוֹלָמִים

עַנְנֵי הַשְּׁכוֹל בַּשָּׁמַיִם הַתְּכֻלִּים
לַהֲקִים אֶתְכֶם מְקַבְּלִים מְאַמְּצִים
מִצָּאוּר מְנוּחָה בָּעוֹלָם הַשְּׁכִינָה
נוֹתַרְנוּ יְתוֹמִים, נַפְשֵׁנוּ מְעֻנָּה.

שתי חוברות חדשות של "עכשיו"

בשבוע הבא יוצאות לאור שתי חוברות־תאומות של "עכשיו" (מס' 61 ו־62) – כל אחת בהיקף של כמאתיים עמ'.

החוברות מוקדשות בשלימותן לשירה, ברובה שירת מקור – ולדיון עליה. בחוברות מתפרסמים, בין השאר, שיריהם של דוד אבידן, מאיה בז'רנו, ישראל אלירז, מרדכי גלדמן, סיגלית דוידוביץ', משה בן־שאול, רחל חלפי, יוסף שרון, רוני סומק, אשר רייך, פרץ דרור־בנאי, עודד פלד, אמיר אור, ארמיאל קוסמן, אורציון ברתנא, שלמה אביו, חוה פנחס־כהן, פסח מילין.

כן משתתפים בחוברות משוררים צעירים הנמנים ברובם עם קבוצת "עכשיו", כגון, אריק א., רפי וייכרט, הדרי טרופין, עמוס אדלהייט, דרור אלימלך, דוד זפרן, רפנה שחורי, יהונדב פרלמן, רן יגיל, אבי אליאס, דרור פימנטל, שמעון אדף. גבריאל מוקד מפרסם בחוברות גם וריאציות (פרקי פרוזה שירית).

במדור התרגומים מופיעים, בין השאר, תרגומים מיצירות רילקה ואודן, א.א. פו, דרק וולקוט, חתן פרס נובל לספרות, סר יון, ארתור רמבו, פבלו נרודה ומדור מיוחד של תרגומים משירה אמריקאית מודרנית, משירה ערבית ומשירה פולנית.

כמו כן מתפרסמים בחוברות מסות ומאמרים על שירה מאת עודי שכים, גבריאל מוקד, אברהם בלבן, לאה האן, רפי וייכרט, ימי ברק וברכה רוזנפלד.

החוברות כוללות את המדורים הקבועים: "פנים חדשות" עם יצירות של בעשרה משוררים צעירים ביותר, "הרד קריאה" – מדור מגוון של רצנזיות, דבר המערכת "עכשיו על הפרק", המדור "קריאה חוזרת" ובו שירי אורי צבי גרינברג ויאיר הורביץ והמדור המאסיי "דג הריד".

חגיגת שירה בצוותא

ערב לכבוד 35 שנה לכתב־העת "עכשיו" ושתי החוברות החדשות ייערך במועדון "צוותא" בתל־אביב (ביום ב', ה 6.2.95, שעה 20:30). יקראו משירים, בין שאר, יהודה עמיחי, דוד אבידן, ישראל אלירז, מאיה בז'רנו, משה בן שאול, פסח מילין, אורציון ברתנא, מרדכי גלדמן, סיגלית דוידוביץ', פרץ דרור־בנאי, רחל חלפי, רוני סומק, עודד פלד, יוסף שרון, אשר רייך ואחרים. את תוכנית ילווה האנסמבל של שפי ישי, שישיר שירי משוררים, ואסף אמדורסקי בהופעה אקוסטית משיריו. בהמשך הערב תיערך שיחה על הנושא "גיבורי תרבות וגיבורי תקשורת" בהנחיית מני פאר. הדיון ייפתח לקהל. כן תצויין הופעת שני ספרי שירה בהוצאת "עכשיו": "מיטה" של רפי וייכרט ו"הוראה" של א. אריק. דמי כניסה: 10 ש"ח.

חידמיצר

חידה קשה ומצוירת / דן המיצר

משימה מס' 192

למה בעיה מיניסטריאלית?

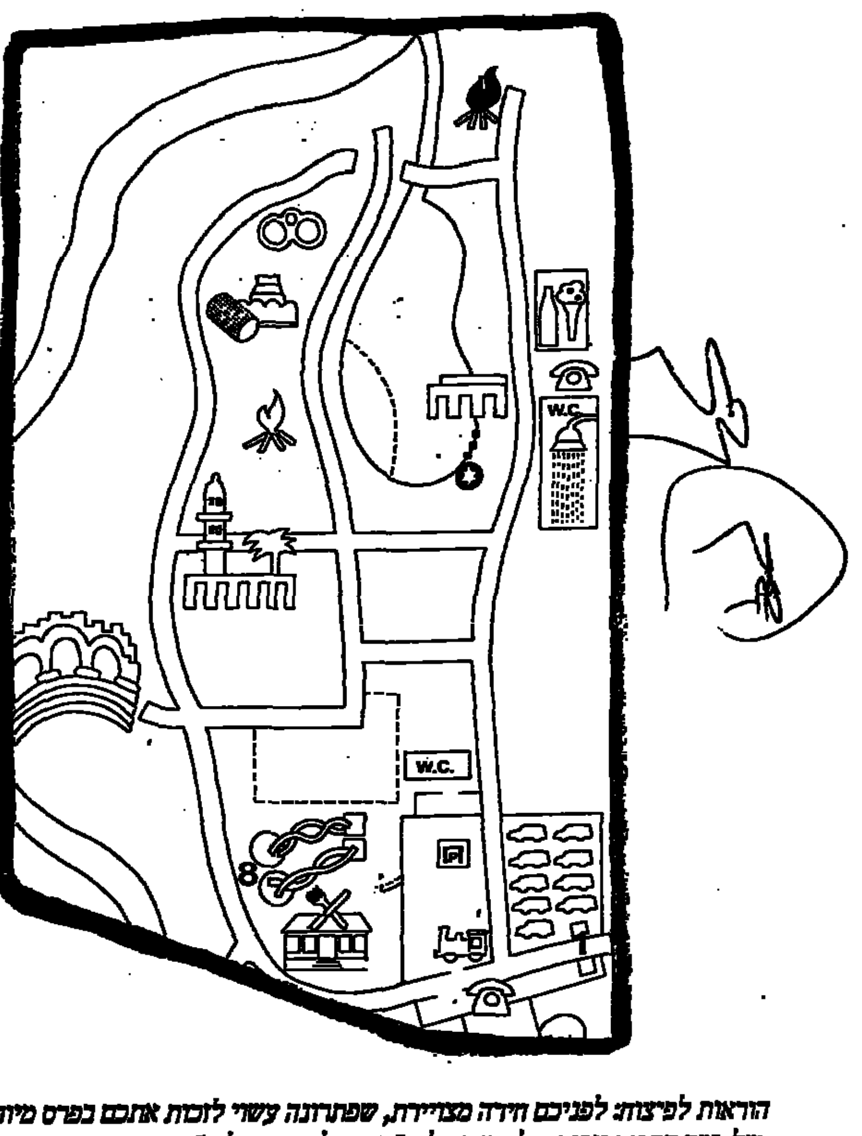

הוראות לפיצוח: לפניכם חידה מצויירת, שפתרונה עשוי לזכות אתכם בפרס מיוחד: עותק חתום של ספר הקריקטורות של מושיק לין "מתים לעשות שלום", בהוצאת זמורה ביתן מודן. הזוכה ייבחר מבין הפותרים שתשובתם הנכונה תגיע אלינו תוך עשרה ימים מיום פרסום החידה.

פתרון משימה 190: מגזים, כי: מודד התבואה מגדיש את הסאה. וזכה בפרס דקל קינן, מקיבוץ ראש הנקרה. הספר יישלח לכתובתו.

המען למשלוח תשובות: מזכירות מערכת "דבר", רח' שינקין 45, תל־אביב. מיקוד: 65233.
נא לציין על המעטפה את מספר המשימה.

ב"מדינה בוכה" – הכל מותר

טוביה מנדלסון

אנטנה

עד שאנחנו לא חדלים להשתבח ולהתפעל מריבוי אמצעי התקשורת בארץ, מהחשיבות והיתרונות הרבים של התחרות ביניהם – באו אירועי השבוע והגניבו, בין שאר הרגשות שהם עוררו, געגועים לעידן של פחות תקשורת ופחות תחרות. איפה הימים שבהם כותרת יבשה, בנאלית ולא מוכרת־עיתונים כמו "19 חיילים נהרגו בפיגוע חבלני בצומת בית־ליד" היתה אפקטיבית וכואבת לא פחות, אולי הרבה יותר, מכותרות בנוסח "דמעות של זעם", "הילדים שלא ישובו" וכותרת השיא של השבוע שהופיעה ביום שלישי ב"מעריב" – "מדינה בוכה"? משקיף מבחוץ, שיסקור את הכותרות והדיווחים והכתבות והתוכניות המכונות טוק־שואו, שמילאו השבוע את התקשורת, הכתובה והאלקטרונית, עלול להגיע למסקנה שמדינת ישראל בתחילת 1995 יותר משהיא מדינה בוכה היא מדינה בכיינית.

בשנתיים האחרונות מצויה ישראל בעיצומו של תהליך מדיני ארוך, מסובך, מורכב וממולכד באלף־ואחד סכנות ומוקשים של מי שמבקשים להפסיק אותו, לשים לו קץ, ואולי אף להחזיר את הגלגל אחורה. לתהליך הזה נלווה בחודשים האחרונים גידול ניכר בפיגועי טרור, מסוג חדש, כפי שאמר השבוע ראש הממשלה, המחייב את מערכת הביטחון על שלוחותיה להתמודד עם מצב חדש ושונה מכפי שהיה עד כה. לכאורה אין שום חידוש בדברים האלה והם ידועים לכל – בוודאי לכל מי שמעורבים בתהליך המדיני ולכל מי שנמנה עם פרשניו המוסמכים. אלא שחברים בממשלה, כמו גם עיתונאים ופרשנים, שמהם ולא מהציבור הרחב נדרשת מידה של איפוק גם ביום נורא כפי שהיה יום ראשון, נגררו ונסחפו השבוע לרתוריקה דמגוגית, שבכמה מקרים היתה מהגלוזות ביותר שהושמעו בטלוויזיה בעת האחרונה.

הערוץ הראשון והשני התארגנו במהירות והתאימו את תוכניותיהם לממדים הנוראים של הפיגוע בצומת בית־ליד. למרבה הצער האירוע חייב את השינוי בלוח השידורים ואת המעבר לשידורים ישירים ולדיווחים מהשטח. שני הערוצים, כמו גם קול־ישראל וגל"צ, התברכו בעיתונאים, שדרים, צלמים ואנשי־קול מצויינים, שברגעים הקשים ביותר, כשהמדינה כולה היתה תלויה בדיווחיהם, מילאו את התפקיד הקשה והטבעי שהוטל עליהם. אולי זה קטנוני, אבל במסגרת של ביקורת טלוויזיה יש בכל זאת מקום לתמוה כיצד החמיץ הערוץ השני את מסיבת העיתונאים המאולתרת של ראש הממשלה בצומת בית־ליד, ששודרה במלואה ובשידור חי בערוץ הראשון.

את ההתלהמות ואת ההתבטאויות ההיסטריות סיפקו נציגי הממשלה שהוזרזו להגיב, ונציגי האופוזיציה – ביבי נתניהו בראשם, שדילג מאולפן לאולפן וממיקרופון למיקרופון – והם נתנו את האות לא רק לסגנון ולטון אלא גם למסר. בנימין בן־אליעזר, אמנון רובינשטיין, נתניהו ואחרים קיבלו חיזוק במהדורת "מבט" מכיוון בלתי־צפוי – או אולי כן צפוי – נשיא המדינה. נדמה שהדברים שאמר עזר וייצמן בראיון עם חיים יבין היו יותר מאוזנים מהפירוש שהם קיבלו אחרי ששודרו, אבל יתכן שזה כבר רק ויכוח לשוני בין להשהות או להשעות. מכל מקום, גם מי שאינם מסכימים עם ההצעה של וייצמן, טועים בביקורתם על עצם התבטאותו. השאלה אם הנשיא רשאי או לא להגיב בנושאים מדיניים וביטחוניים היא פשוט מגוחכת, גם מפני שמדובר בעזר וייצמן אך בוודאי על רקע גלריית המגיבים־המומחים שהופיעו בשני הערוצים במרוצת אותו ערב.

ב"פופוליטיקה" ו"בשידור חי עם דן שילון" המשיכו להתהדר בקלישאות ובכמה אמירות מפחידות ומסוכנות. ההסתייגויות מדבריה הקיצוניים של מרים לפיד בתוכניתו של דן שילון יכולות להפוך לזרדה ממש, דווקא בגלל סגנונה והופעתה המרשימים. אמנון דנקנר איננו ראוי למחמאות מעל דפי "דבר", אבל הוא היה היחיד

וייצמן. על רקע גלריית המגיבים. צילום: יצחק הררי

ב"פופוליטיקה" שלא איבד את ראשו. היה צריך אומץ, באווירה ששרדה באולפן, להעלות את האפשרות שהגידול בפיגועי הטרור נעוץ בכך שישראל האטה את התהליך המדיני עם הפלסטינים, שהציפיות לשחרור אסירים לא התממשו, ושהתקוות להטבה במצב הכלכלי של תושבי הרצועה לא רק שלא התגשמו אלא שמצבם של התושבים ברשות הפלסטינית אף הורע. העמדה של דנקנר בלטה במיוחד על רקע איבוד העשתונות של טומי לפיד ודן מרגלית. "פופוליטיקה" והתוכנית של דן שילון ייזכרו גם כשתי התוכניות שבהן נעשה החיבור שליווה אותנו כל השבוע בין הפיגוע בצומת בית־ליד לבין אושוויץ. כנראה שב"מדינה בוכה" – הכל מותר.

עדיף על שתיקותיו של שמיר

זה כנראה רשמי: דמו של יצחק רבין הותר. אין הסבר אחר להתקפה על ראש הממשלה על רקע הפיגוע בצומת בית־ליד" ו־12 הדקות שבהם פנה ישירות אל הציבור. לא היה לו מה להגיד, הוא לא חידש, הוא פחד להתייצב מול הכנסת. אולי. אבל ראש הממשלה לא פחד להגיע לצומת בית־ליד זמן קצר אחרי הפיגוע. הוא ידע, קרוב לוודאי, שילוו אותו בקריאות גנאי, והוא לא נרתע. הוא גם לא פחד מהעיתונאים הבכנים שהיו בשטח, והתייצב לענות על שאלותיהם.

הופעתו של רבין בטלוויזיה ביום שני היתה מוצדקת, תבונה, ובתנאים שבהם עובר ראש הממשלה בעת האחרונה – זאת היתה גם הופעה אמיצה. האם יתכן שמישהו ממבקרי הופעת הטלוויזיה של רבין מתגעגע להסתגרות הידועה של מנחם בגין בביתו בעיצומה של מלחמת לבנון? לשתיקות הממושכות של יצחק שמיר בתקופת מלחמת המפרץ?

הסקרים אינם מחניפים עכשיו ליצחק רבין וממשלתו נתונה במשבר קשה. זה לא משנה את העובדה שביום שני הופעתו של ראש הממשלה היתה נחוצה וחיונית. מכל מקום, מעניין מה יהיו התגובות להופעתו של ביבי נתניהו, כשהמבקרים, רבים מהם ממפלגתו של רבין, יגמרו לסלול לביבי את הדרך ללשכת ראש הממשלה.

משפט המאה

ביום שני התחיל סוף סוף משפטו של או. ג'יי סימפסון הנאשם ברצח אשתו־לשעבר וידידה הצעיר. מזה כמה חודשים שהמשפט – שקדמו לו עשרות דיונים ושימועים מקדימים ותהליך ממושך של בחירת חבר המושבעים – אינו יורד מכותרות העיתונים וממסכי הטלוויזיה. הפרשנים אומרים שמשפט סימפסון מעמיד במבחן לא רק את מערכת המשפט וכמה סעיפים בחוקה האמריקאית, אלא גם כמה מהערכים הבסיסיים של החברה החופשית ביותר בעולם. במשפט הזה ידובר על כסף ופירסום, על יחסים בין שחורים לבין לבנים, על נשים מוכות ובעלים מכים, וכמובן – על תפקידה של התקשורת.

בישראל אפשר לעקוב אחרי המשפט ברשת אן.בי.סי סופר־צ'אנל. נאום הפתיחה של התובע השבוע, ומאוחר יותר הופעתה של התובעת מארשה קלרק הראו מה גדול ההבדל בין סדרת־דרמה טלוויזיונית לבין מציאות משודרת ב"זמן

נתניהו. ממיקרופון למיקרופון. צילום: בני בירק/יספא

אמיתי". גם הרשת הבריטית סקיי־ניוז הירבתה בשידורים חיים מבית המשפט השבוע, ואצל לארי קינג בסי.אן.אן יש צוות קבוע של פרשנים שונים – בולטת ביניהם הכתבת לינדה דויטש מ"אסושייטד פרס" – שילוו את המשפט בפרשנויות והערכות על התעפויותיו, התפתחויותיו כמו גם על תוצאותיו.

בעידן של טלוויזיה רב־ערוצית לא צריך לחיות באמריקה כדי להתמכר באופן מוחלט למה שהעיתונות האמריקאית כבר הגדירה כ"משפט המאה".

סימפסון. לא יורד מהמסכים. צילום: אי.פי

מה קורה בערוצי זהב?

באזורים רבים בירושלים נזכרים בימים אלה בתקופה שבה חלק מהשכונות קיבלו את אספקת החשמל מחברת החשמל המזרח־ירושלמית, שהתפרסמה בעיקר בזכות התקלות שלה ו"נפילות המתח" שהותירו כמה שכונות בחשיכה, לפעמים במשך שעות ארוכות. התקלות בערוצי־זהב רבות מספור, אך השבוע, כמו בשבוע שעבר, שוב נקטעו השידורים לזמן ארוך. אם במדור הזה אין מלה על החמישיה הקאמרית, על "מבט שני" או על תוכניתו של גבי גזית הרי זה רק משום שהשידורים ביום שלישי חודשו רק עם התחלת N.Y.P.D בערוץ השני.

תקלה כמו זו שהיתה השבוע – כבשבוע שעבר השידורים נקטעו לשעות רבות יותר – מונעת צפייה בכל הרשתות והערוצים, בעיקר בבתים שבהם החיבור לכבלים בא עם ניתוק מהאנטנה המרכזית.

האם אפשר לצפות שבמסגרת המינוי הלא־זול לערוצי־זהב יקבלו, כפיצוי להם, ערכות של אנטנות פנימיות? מילא לחזו, אבל מה נעשה אם השידורים ייקטעו באמצע סלטטה? ■

בלי אנחות

טל סילבד

כריסטין הרש לא מעזה להשתמש באמצעים זולים כדי לגרות, וגם לא תנשוך את האוזניים עם חשיפה אישית בוטה, דוגמת שינייד או'קונור. היא פשוט משתמשת בנתון הבסיסי והנדיר שלה. היא מחברת טקסטים מבריקה, נוגעת בעדינות בכאבי אובדן עצמי ויחסים בין אישיים, ובתקליט החדש היא נוטה כמגישה להתפרצץ איתם על הרמקולים

"אני מתחילה בברכיו ואני אסיים בתוך חלומותיו" (כריסטין הרש "מתחילה").

אם תפתחו את הטלוויזיה ותיתקלו במקרה בכריסטין הרש, סביר להניח שתמצאו אותה שרה כשחיוך מקסים קורן ממנה, כאומר "כמה טוב לי לשיר לכם, צופי ה־אם.טי.וי. ודאי הייתם מצפים ואולי, חלילה, אף מקווים, לו ידעתם מי היא, למצוא אשה מטורפת, אחת שתרצה למרוט את שערותיכם ולצרוח כמכת־יגון, מישהי שבהיצב הייתם בורחים ממנה מיד. ואולי החיוך הכמעט תמידי שלה הוא איזו הבעת סירוף מסוכנת? הורים ומחנכים בישראל, האם חשבתם כבר להזהיר את ילדיכם מפני המכשפה המסוכנת כריסטין? האם יש לכם בכלל מושג מי זו? בקשר לשאלה האחרונה – לרובכם כנראה שלא. בקשר לשאלה הקודמת – בטוח שלא, ובעניין זו שלפניה, התשובות לצמאי הדם שביניכם בדרך.

"יוניברסיטי", שיצא השבוע, הוא אלבומה השישי של כריסטין הרש, זמרת, גיטריסטית, תמלילנית ומלחינה אמריקאית, במסגרת להקתה ה־Throwing Muses, שאת שמה לעברית נתרגם בפעם אחרת. את ההרכב הקימה הרש בגיל 15 וכמהלך המחצית השניה של העשור שעבר, הוא נחשב לאחת הלהקות הגדולות של הרוק האמריקאי יחד עם להקות כמו הפיקסיז, 10,000 מניאקים והאלמונית אר.אי.אם, אז חמש שנים טרם כיבוש שנות ה־90.

למרות נוכחותו הסוחפת של דייויד נרסיזו, מהמתופפים היצירתיים ברוק של אותם הימים, המיוזס היה הרכב נשי. הבסיסטית/צ'לנית/כנרת לולי לנגסטון, הרש שהובילה בשירה ובכתיבה; ולצדה עוד בחורה מוכשרת בשם טניה דונלי, גם היא גיטריסטית זמרת ויוצרת. שתיהן מוכיחות כבר 10 שנים צורך עצום לשחרור מטענים כבדים ומאגר אדיר של רעיונות ואגו וגם בלי פסיכולוגיה מטופשת בגרוש, היה ברור שהעסק הזה מועד לפיצוץ.

בזמן שהפיקסיז, אר.אי.אם ושאר המניאקים הלכו וביססו את מעמדם בעולם, הת'רווינג מיוזס נתקעו באותה נקודה, הרחק מאחור. דונלי עזבה את הלהקה והקימה את "בלי", הרכב משלה שבו יכלה סוף סוף לבטא את עצמה מבלי להיאבק בנוכחותה המקשה של הרש, ועקפה את האחרונה בהרבה. "בלי" הצליחה מסחרית, דבר שהרש לא חוותה עד אז, ותקליטם החדש, שייצא בעוד שבועיים, ישבור גם את המשוכה הבאה.

המיוזס עמדו בפני פירוק, אבל ההתרחשויות שחלו אז בחייה של הרש היו חמורות באמת. במשך זמן רב היא התלוננה על סבל איום וכאבי תופת. היא הובלה למוסד לחולי נפש, ורק אחרי שהפסידה את בעלה ובנה הקטן דילן, התברר שהגורם לכל היה גידול בראשה. היא טופלה ונותחה, הגידול הוצא, ועכשיו, תודה לאל, היא בריאה. אבל הכאב, אתם יודעים. בשנה שעברה זכתה בראשונה להצלחה מצערית ולתהילה תקשורתית הודות לאדם אחד – מייקל סטייפ, סולן אותם אר.אי.אם (שבזמן הזה כבר הספיקו להפוך לכוכבים בין־לאומיים), כשזה השתתף בדואט שכתבה Your Ghost והופיע באלבום הסולו הראשון שלה ללא להקתה, כולו בליווי גיטרה או פסנתר בלבד, מהכואבים והמרגשים באלבומי השנה שעברה. בראשונה נפתח לה המסלול לשיגשוג מסחרי, והתקליט החדש של הת'רווינג מיוזס, בהרכב חדש (והמתופף נשאר והצטרף בסיסט אחר), הוא הראשון שלה שזוכה לציפיית הקהל שלה חיכתה כל השנים.

"אין לי סודות, אין לי שקרים, אין לי דבר להציע מלבד אמצע הלילה, ואני חושבת שאתה זקוק לקצת רעל" ("אקדח צהוב מבריק"/כריסטין הרש).

הרש. לא תסחוט מכם שום "אויש"

אז צמאי הדם שביניכם עלולים להתאכזב. השירים שהרש כותבת אינם מסמכים תעודיים, שמהם תוכלו להרכיב פאזל של פרטים ביוגרפיים. מוסיקלית זה אפילו פחות פשוט. מי שעלול להישאר מותש בסוף כל סיור בעולם הכאבים שלה הוא אתם. באלבום הסולו שלה האנרגיות הרוקיות היו נגישות יחסית בשל העטיפה האקוסטית, עטיפה כמעט חסרת עטיפה. באלבום החדש של המיוזס הן נדחסות בגיטרות חשמליות, תופים וסאונד לחוץ, חיספוס רוקי קשה ושורט, וגם אם תמצאו בו שאבלונות, הן מהסוג ששייך להרש בלבד.

לא תתפסו אותה, בכל מקרה, נאנחת. זו לא בושה להיאנח, אבל לא אצל הרש. בלי "אההה" (סטייל טורי איימוס), או "אוי" (סטייל כל אדם חי, בערך) היא לא תסחוט מכם שום "אויש" וגם לא התפעלות על הפגנת יכולת קולית. המשיכה אליה היא אל הענן המערפל שבתוכו היא מתערסלת. היא לא מעזה להשתמש באמצעים זולים כדי לגרות, וגם לא תנשוך את האוזניים עם חשיפה אישית בוטה, דוגמת שינייד או'קונור. היא פשוט משתמשת בנתון הבסיסי והנדיר שלה. היא מחברת טקסטים מבריקה, נוגעת בעדינות בכאבי אובדן עצמי ויחסים בין אישיים, ובתקליט החדש, כמו באלבום הסולו האקוסטי שלה מהשנה שעברה, היא נוטה כמגישה להתפרצץ איתם על הרמקולים. רוב הזמן היא כמו מזרחולת אל שלב עייף בהכרה, אל רגע עצוב אך מודע שבו מתעשתים מיהו חלום רע, שתספיק להוכיח את עצמו למציאות. כמה שלא תציג עצמה כאבודה, כמעט מתחננת ליד אוהבת ומגינה, כך נדמה שהרש עומדת יציבה על קרקע של ידיעה פנימית עמוקה, מה שרק גורם לרצות לחבק אותה יותר.

חומר הנפץ של הרש עוד לא מיצה את עצמו, ואם בעוד 20 שנה, נניח, ילדים יחפשו אלילי עבר שלא אומצו על־ידי הוריהם, אולי עוד תמצאו משפטים מהאלבום החדש של המיוזס כתובים על שולחנות בתי־ספר, כמו ציטוטי ג'ים מוריסון על הדלתות של בני נוער של היום (וגם אם לא כמו מוריסון, יתכן שהם עדיין יהיו שם).

השיאים של הרש עד היום מוטבעים על גבי אותו אלבום סולו "היפס אנד מייקרס" ועל ה"סטרינגס אי.פי", דיסק בן ארבעה קטעים שיצא אחריו, ובו גירסאות כלי מיתר מצמררות לשירים מהאלבום. הקול שלה אינו מלטף או מענג, הלחנים והעיבודים הם בעלי תבנית רוקית לא קלה ובסך הכל דורש גם השקעה מצד המאזין. מהקול והנוכחות שלה אי־אפשר להתעלם, כך או כך. ולמרות זאת, ועל אף שכמו בכל אלבום של המיוזס גם הפעם נדמה שלא יכלו לוותר על כמה שירים שעדיף היה להשאיר במגירה – לא שכיח להיתקל ביוצרת שלא רק מנסה לעצבן אתכם אלא מעזה עם סיבה ולא כדאי לוותר על ההזדמנות לחדור אל ספר השירים החדש הזה, עולם פנימי מרתק וכובש. ■

هكذا من الأصل